

TC. ANADOLU ÜNİVERSİTESİ YAYINI NO: 1838

AÇIKÖĞRETİM FAKÜLTESİ YAYINI NO: 955

AÇIKÖĞRETİM FAKÜLTESİ
OKULÖNCESİ ÖĞRETMENLİĞİ LİSANS PROGRAMI

OKUL, AİLE VE ÇEVRE İŞ BİRLİĞİ

Yazarlar

Yard.Doç.Dr. Atilla CAVKAYTAR (Ünite 5)

Yard.Doç.Dr. İbrahim Halil DİKEN (Ünite 1)

Yard.Doç.Dr. Turan Akman ERKILIÇ (Ünite 6, 7)

Yard.Doç.Dr. Mehmet GÜLTEKİN (Ünite 2, 8)

Yard.Doç.Dr. Emine Aysin KÜÇÜKYILMAZ (Ünite 3)

Öğr.Gör. Berrin DİNÇ (Ünite 4)

Editör

Yard.Doç.Dr. Emine Aysin KÜÇÜKYILMAZ

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Anadolu Üniversitesine aittir.
“Uzaktan Öğretim” tekniğine uygun olarak hazırlanan bu kitabın bütün hakları saklıdır.
İlgili kuruluştan izin almadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt
veya başka şekillerde çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz.

Copyright © 2008 by Anadolu University

All rights reserved

No part of this book may be reproduced or stored in a retrieval system, or transmitted
in any form or by any means mechanical, electronic, photocopy, magnetic, tape or otherwise, without
permission in writing from the University.

UZAKTAN ÖĞRETİM TASARIM BİRİMİ

Genel Koordinatör

Prof.Dr. Levend Kılıç

Genel Koordinatör Yardımcısı

Yard.Doç.Dr. Müjgan Bozkaya

Öğretim Tasarımcısı

Yard.Doç.Dr. Elif Toprak

Grafik Tasarım Yönetmenleri

Prof. Tevfik Fikret Uçar

Öğr.Gör. Cemalettin Yıldız

Öğr.Gör. Nilgün Salur

Televizyon Programları Yöneticisi

Prof. Yalçın Demir

Dil ve Yazım Danışmanları

Okt. Ferdi Bozkurt

Ölçme Değerlendirme Sorumluları

Öğr.Gör. Aslı Büyükerşen

Kitap Koordinasyon Birimi

Yard.Doç.Dr. Feyyaz Bodur

Uzm. Nermin Özgür

Kapak Düzeni

Prof. Tevfik Fikret Uçar

Fotoğraflar

Mustafa Deniz

Dizgi

Açıköğretim Fakültesi Dizgi Ekibi

Okul, Aile ve Çevre İş Birliği

ISBN

978-975-06-0535-2

1. Baskı

Bu kitap ANADOLU ÜNİVERSİTESİ Web-Ofset Tesislerinde 2800 adet basılmıştır.
ESKİŞEHİR, Ağustos 2008

İçindekiler

Önsöz	vii
Kullanım Kılavuzu	viii

Okul-Aile İş Birliğinin Tanımı, Kapsamı ve Önemi

1. ÜNİTE

İŞ BİRLİĞİ	3
İş Birliğinin Özellikleri	3
İş Birliğinin Ön Koşulları	3
OKUL-AİLE İŞ BİRLİĞİ	4
OKUL-AİLE İŞ BİRLİĞİNİN KAPSAMI	5
OKUL-AİLE İŞ BİRLİĞİNİN ÖNEMİ	6
OKUL-AİLE İŞ BİRLİĞİNİ ETKİLEYEN ETMENLER	8
Özet	9
Kendimizi Sınayalım	10
Yaşamın İçinden	11
Kendimizi Sınayalım Yanıt Anahtarı	12
Sıra Sizde Yanıt Anahtarı	13
Yararlanılan ve Başvurulabilecek Kaynaklar	13

Okul-Aile İş Birliğinin Yasal Dayanakları .....

2. ÜNİTE

GİRİŞ	17
EĞİTİMİN YASAL DAYANAKLARI	17
OKUL-AİLE İŞ BİRLİĞİNİN YASAL DAYANAKLARI	19
OKUL-AİLE BİRLİĞİ YÖNETMELİĞİ	26
Amaç ve Kapsam	26
Kuruluş, Görev-Yetki ve Üyelik	26
Birliğin Organları	27
Gelirlerin Kabulü, Harcanması ve Kiraya Verme Usulü	29
Tutulacak Defter, Dosya ve Belgeler	30
Çeşitli Hükümler	31
Özet	32
Kendimizi Sınayalım	33
Yaşamın İçinden	34
Kendimizi Sınayalım Yanıt Anahtarı	34
Sıra Sizde Yanıt Anahtarı	35
Yararlanılan ve Başvurulabilecek Kaynaklar	35

Okul-Aile İş Birliğinde Okula ve Aileye Düşen Görev ve Sorumluluklar .....

3. ÜNİTE

GİRİŞ	39
ÇOCUĞUN EĞİTİMİNDE AİLENİN VE OKULUN YERİ VE ÖNEMİ	39
OKUL-AİLE İŞ BİRLİĞİNDE TARAFLARA DÜŞEN	
GÖREV VE SORUMLULUKLAR	40
Ailenin Görev ve Sorumlulukları	41
Okulun Görev ve Sorumlulukları	43
Özet	47
Kendimizi Sınayalım	49
Yaşamın İçinden	50

Kendimizi Sınayalım Yanıt Anahtarı	52
Sıra Sizde Yanıt Anahtarı	52
Yararlanılan ve Başvurulabilecek Kaynaklar	53

4. ÜNİTE

Eğitime Ailenin Katılımı.....	55
GİRİŞ	57
AİLE KATILIMI NEDİR?	57
AİLE KATILIMININ AMAÇLARI	58
AİLE KATILIM ÇALIŞMALARININ ÇOCUKLARA AİLELERE, ÖĞRETMENLERE VE OKULA SAĞLADIĞI YARARLAR	58
Çocuklara Sağladığı Yararlar.....	58
Ailelere Sağladığı Yararlar.....	59
Öğretmene ve Okula Sağladığı Yararlar	59
OKULÖNCESİ EĞİTİMDE AİLE KATILIMI ETKİNLİKLERİ	60
Aile Eğitim Etkinlikleri	60
Aile İletişim Etkinlikleri.....	60
Ailenin Okulöncesi Eğitim Programına Katılımı.....	61
Ev Ziyaretleri	62
Bireysel Görüşmeler ve Toplantılar	62
Evde Yapılacak Etkinlikler.....	63
Ailelerin Yönetim ve Karar Verme Sürecine Katılımı	63
AİLE KATILIMINI ENGELLEYEN ETMENLER	63
Aileden Kaynaklanan Nedenler.....	64
Okuldan Kaynaklanan Nedenler.....	64
OKULÖNCESİ EĞİTİMDE AİLE KATILIM PROGRAM ÖRNEKLERİ	65
Bloomingtondale Aile Katılım Programı	66
Aile Matematik ve Fen Programları (Family Math and Family Science Program)	66
Fospa Aile Katılım Programı.....	66
Aile Katılımlı Sosyalleşme Programı.....	67
Özet	69
Kendimizi Sınayalım.....	71
Yaşamın İçinden.....	72
Kendimizi Sınayalım Yanıt Anahtarı	73
Sıra Sizde Yanıt Anahtarı	73
Yararlanılan ve Başvurulabilecek Kaynaklar	74

5. ÜNİTE

Okul-Aile İş Birliğini Geliştirme Etkinlikleri.....	77
GİRİŞ	79
OKUL ATMOSFERİ VE ANNE BABA TUTUMLARI	79
OKUL-AİLE İŞ BİRLİĞİNİ GELİŞTİRMEYE YÖNELİK ETKİNLİKLER	81
Grup Toplantıları.....	82
Veli Toplantıları.....	82
Bilimsel Toplantılar	82
Bireysel Toplantılar ya da Görüşmeler.....	82
Ev Ziyareti.....	84
Telefon Görüşmeleri	84
Yazışmalar.....	84
Sınıf Gazeteleri, Bülten Tahtaları ve Bültenler	85
Anne Baba Kütüphanesi	85

Kermesler	85
Sergi ve Gösteriler.....	86
AİLE EĞİTİMİ	86
Kurum/Okul Merkezli Aile Eğitimi Programları.....	87
Ev Merkezli Aile Eğitimi Programları.....	87
Ev Merkezli Program Örnekleri.....	88
Özet	91
Kendimizi Sınayalım	92
Yaşamın İçinden	93
Kendimizi Sınayalım Yanıt Anahtarı	94
Sıra Sizde Yanıt Anahtarı	94
Yararlanılan ve Başvurulabilecek Kaynaklar	95

6. ÜNİTE

Okul-Çevre İş Birliğinin Tanımı Kapsamı ve Önemi 97

GİRİŞ	99
OKUL-ÇEVRE İŞ BİRLİĞİ.....	99
TOPLUMSAL BİR KURUM OLARAK OKULUN TEMEL ÖZELLİKLERİ	100
Okul Kültürünün Kendine Özgü Yönleri.....	101
Sosyo-Ekonomik, Politik ve Yönetsel Açıdan Okulun Kendine Özgü Yönleri	102
OKUL-ÇEVRE İŞ BİRLİĞİNİN ÖNEMİ VE EĞİTİM SİSTEMİNDEKİ YERİ..	104
OKUL-ÇEVRE İŞ BİRLİĞİNİN KAPSAMI	105
YÖNETİM YAKLAŞIMLARI AÇISINDAN OKUL-ÇEVRE İŞ BİRLİĞİ	107
EĞİTİM FELSEFELERİ AÇISINDAN OKUL-ÇEVRE İŞ BİRLİĞİ.....	109
Özet	111
Kendimizi Sınayalım	114
Yaşamın İçinden	115
Kendimizi Sınayalım Yanıt Anahtarı	116
Sıra Sizde Yanıt Anahtarı	117
Yararlanılan ve Başvurulabilecek Kaynaklar	118

7. ÜNİTE

Okul-Çevre İş Birliğini Geliştirme Etkinlikleri 119

GİRİŞ	121
OKUL-ÇEVRE İŞ BİRLİĞİ ETKİNLİKLERİNE İLİŞKİN TEMEL KAVRAMLAR.....	121
OKUL-ÇEVRE İŞ BİRLİĞİ ETKİNLİKLERİNİN TEMEL ÖZELLİKLERİ	123
OKUL-ÇEVRE İŞ BİRLİĞİ ETKİNLİKLERİNİN İŞLEVLERİ.....	124
OKUL- ÇEVRE İŞ BİRLİĞİ ETKİNLİKLERİNİN BOYUTLARI VE ETKİNLİK ÖRNEKLERİ.....	125
Ailelerle İş Birliği ve Etkinlikleri	126
Yakın Çevre ile İş Birliği ve Etkinlikleri	127
Yerel Kurumlarla İş Birliği ve Etkinlikleri.....	128
Halkla İlişkiler ve Etkinlikleri	129
Sektörel İş Birliği ve Etkinlikleri.....	130
OKUL- ÇEVRE İŞ BİRLİĞİ ETKİNLİKLERİNE İLİŞKİN SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ.....	131
Özet	133
Kendimizi Sınayalım	135
Yaşamın İçinden	136
Kendimizi Sınayalım Yanıt Anahtarı	137

Sıra Sizde Yanıt Anahtarı	137
Yararlanılan ve Başvurulabilecek Kaynaklar	138

8. ÜNİTE

Okul, Aile ve Çevre İş Birliği Etkinliklerinin Planlanması... I39	139
GİRİŞ	141
OKUL, AİLE VE ÇEVRE İŞ BİRLİĞİ ETKİNLİKLERİNİN PLANLANMASINI GEREKLİ KILAN NEDENLER	141
OKUL, AİLE VE ÇEVRE İŞ BİRLİĞİ ETKİNLİKLERİNİ PLANLAMADA GÖZ ÖNÜNDE BULUNDURULACAK KONULAR	145
Okul, Aile ve Çevre İş Birliğinin Ne Durumda Olduğunun Saptanması...	145
Aile ve Çevre Katılımına İlişkin Standartların Saptanması.....	145
Ailelerin ve Çevrenin Farklılığının Anlaşılması.....	146
Ailelerin ve Çevrenin Rollerinin Saptanması	146
OKUL, AİLE VE ÇEVRE İŞ BİRLİĞİ ETKİNLİKLERİNİN PLANLANMASI.....	147
Okul, Aile ve Çevre İş Birliği Komisyonunun Oluşturulması	148
Çalışma Planının Yapılması	148
Gereksinim Belirleme Çalışmasının Yapılması	148
Okul, Aile ve Çevre İş Birliği Programının Hazırlanması.....	150
Okul, Aile ve Çevre İş Birliği Programının Uygulanması.....	151
Okul, Aile ve Çevre İş Birliği Programının Değerlendirilmesi	151
Özet	155
Kendimizi Sınayalım	156
Yaşamın İçinden	157
Kendimizi Sınayalım Yanıt Anahtarı	157
Sıra Sizde Yanıt Anahtarı	158
Yararlanılan ve Başvurulabilecek Kaynaklar	158
Sözlük	161

Önsöz

Bireyler, kişiliklerinin temelini oluşturan birtakım davranışları, yaşam için gerekli bazı temel bilgi ve becerileri dünyaya geldikleri andan itibaren ailede öğrenirler. Bu nedenle ana babalar çocuklarının ilk öğretmenleridir denebilir. Toplumların gelişmesiyle, özellikle kadının iş yaşamında yer almaya başlamasıyla birlikte okulöncesi çağıdaki bireylerin eğitilmesi işlevini okulöncesi eğitim kurumları üstlenmeye başlamıştır. Ancak, bu durum ailenin görev ve sorumluluklarını azaltmamış aksine yeni sorumluluklar yüklenmesi sonucunu doğurmuştur. Günümüzde benimsenen yaklaşım, çocuğun en iyi biçimde yetiştirilmesi için okul, aile ve çevrenin birlikte hareket ederek sorumlulukları paylaşması ve iş birliği içinde olması yönündedir.

Okul-aile iş birliği, “çocuğun yaşamında önemli bir yere sahip olan okul ile ailenin çocuğun ve ailenin yaşam kalitesini en yüksek düzeyde desteklemek için sarf ettikleri çabalar” olarak tanımlanmaktadır. Etkili bir okul-aile iş birliği, hem çocuklar hem aileler hem de okul açısından birçok yarar sağlamakta, her iki kurumun da temel amacı olan bireyi en iyi biçimde yetiştirme hedefine hizmet etmektedir. Eğitim kurumlarında gerçekleştirilen okul, aile, çevre iş birliği çalışmaları, çocukların okula uyumunun kolaylaştırılması, ailede ve okulda verilen eğitimin bütünlüğünün ve sürekliliğinin sağlanması ve çocuğun gelişimine çok yönlü katkı bakımından önemlidir.

Okul-aile-çevre işbirliği, okullarda çocukların gelişim düzeylerine, çocukların, ailelerin ve çevrenin gereksinimlerine yönelik çeşitli etkinlikler aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Okul-aile iş birliğine yönelik etkinlikler; grup toplantıları ya da bireysel görüşmeler, ev ziyareti, telefon görüşmesi, yazışma, sınıf gazetesi ya da bültenler, kermes, sergi, gösteriler ve aile eğitimi biçiminde gerçekleştirilmektedir. Okul- çevre işbirliğine yönelik etkinlikler ise; aile ile iş birliği, yakın çevre ile iş birliği, yerel kurumlarla iş birliği, halkla ilişkiler ve sektörel iş birliği çerçevesinde yürütülmektedir.

Okul-aile-çevre iş birliği etkinliklerinin istenilen yararı sağlayabilmesi, bu etkinliklerin tesadüflere bırakılmadan, gerek okul, gerek aile, gerekse çevrenin gereksinimleri dikkate alınarak belli bir plan ve program çerçevesinde yürütülmesini gerektirmektedir.

Okul, Aile ve Çevre İş Birliği dersi kapsamında okul, aile ve çevre iş birliğine yönelik temel bilgi ve becerileri kazanmanız amaçlanmaktadır. Bu amaçla bu kitapta; okul-aile iş birliğinin tanımı, kapsamı ve önemi, okul-aile iş birliğinin yasal dayanakları, okul-aile işbirliğinde okula ve aileye düşen görev ve sorumluluklar, eğitime ailenin katılımı, okul-aile iş birliğini geliştirme etkinlikleri, okul-çevre iş birliğinin tanımı, kapsamı ve önemi, okul-çevre iş birliğini geliştirme etkinlikleri ve okul-aile-çevre iş birliği etkinliklerinin planlanması ünitelerine yer verilmiştir. Kitapta okul, aile ve çevre iş birliği tüm boyutlarıyla ele alınmaya çalışılmıştır.

Bu kitap, sizin konuları kendi kendinize çalışarak öğrenmenizi sağlayacak biçimde, uzaktan öğretim ilkelerine uygun olarak hazırlanmıştır. Kitaptan en iyi biçimde yararlanabilmek için öncelikle her bir ünitenin başında yer alan amaçlar bölümünü gözden geçirin ve hangi konu başlıklarına yer verildiğini inceleyiniz. Üniteyi çalışırken metin içinde yer verilen sorular üzerinde düşünerek yanıtlamaya çalışınız. Üniteyi tamamladıktan sonra bir kez de özeti gözden geçirin ve ünite sonunda yer alan değerlendirme sorularını yanıtlayınız. Yanlış yanıtladığınız sorular varsa ilgili konuyu yeniden gözden geçirin. Ayrıca, ünitelerle ilgili daha ayrıntılı bilgi edinmek için ünitenin sonunda yer alan kaynaklara başvurabilirsiniz.

Kitabın yararlı olmasını umuyor, başarılar diliyorum.

Editör

Yard.Doç.Dr. Emine Aysin KÜÇÜKYILMAZ

Kendi kendine öğrenme ilkelerine göre hazırlanmış olan bu kitabın işlevlerini öğrenmek için hazırlanan “Kullanım Kılavuzu”, konuları anlamanızda ve sınavlara hazırlanmanızda sizlere fayda sağlayacaktır.

Giriş: Üniteye işlenen konulara ilişkin bilgi veren, konuya başlamadan önce sizi düşünmeye iten, gerektiğinde konuları daha iyi kavrayabilmeniz için yapmanız gerekenleri belirten kısa açıklamalardır.

Amaçlarımız: Üniteyi tamamladığınızda kazanacağınız bilgi ve becerilerdir.

Örnek Olay: Üniteye işlenen konuların günlük yaşama yansımalarını içeren, kuramsal açıklamalarla çevrenizde yaşanan olaylar arasında bağ kurmanıza yardımcı olmayı hedefleyen örnek olaylar, anekdotlar, alıntılar ya da gazete haberleridir.

Yana Çıkma: Metin içinde yer alan önemli kavram ve ifadelere ilişkin tanım ya da açıklamalardır. Önemsenmeniz gereken noktaları gösterir. Metin içinde yapılan açıklamaların bir tür çok kısa özeti gibi düşünülebilir.

Anahtar Kavramlar: Üniteye açıklanan temel kavramlardır. Üniteye ilişkin önemli noktalara ilişkin ipuçları verir.

Örnek Olay:

Örneğin, bir öğrencinin, bir öğretmenle yaşadığı bir olayı anlatıyor. Öğretmen, öğrencinin yaşadığı olayı dinliyor ve ona yardımcı oluyor. Öğretmen, öğrencinin yaşadığı olayı dinliyor ve ona yardımcı oluyor. Öğretmen, öğrencinin yaşadığı olayı dinliyor ve ona yardımcı oluyor.

Anahtar Kavramlar:

- Öğretmen
- Öğrenci
- Öğretim
- Öğretmenlik

İçindekiler:

- Öğretmenlik
- Öğrenci
- Öğretim
- Öğretmenlik

İçindekiler: Ünite içinde hangi konuların işleneceğini gösterir. Ana konuların başlıklarını içerir.

Ölçme ve Değerlendirme Aile İş Birliğinin Önemi

Ölçme ve değerlendirme, öğrenme sürecinin bir parçasıdır. Öğretmen, öğrencinin öğrenme sürecini izleyebilir ve ona yardımcı olabilir. Ölçme ve değerlendirme, öğrenme sürecinin bir parçasıdır. Öğretmen, öğrencinin öğrenme sürecini izleyebilir ve ona yardımcı olabilir.

- Amaçlarımız:**
- Ölçme ve değerlendirme kavramlarını tanımlayabilmektir.
  - Ölçme ve değerlendirme yöntemlerini seçebilmektir.
  - Ölçme ve değerlendirme sonuçlarını yorumlayabilmektir.
  - Ölçme ve değerlendirme sonuçlarını kullanabilmektir.
  - Ölçme ve değerlendirme sonuçlarını değerlendirilebilir.

İş Birliği

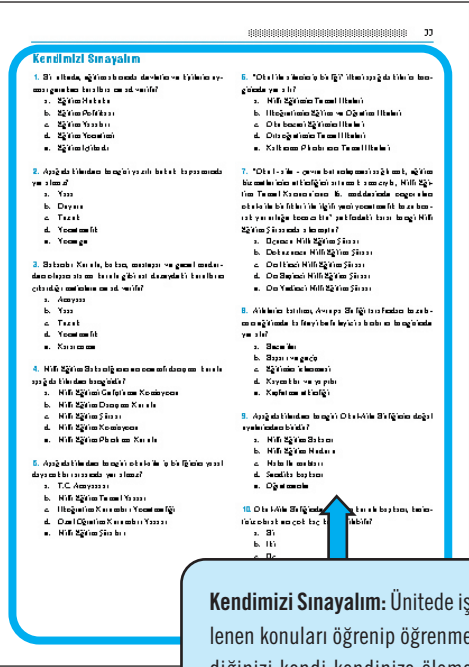
İş birliği, farklı bireylerin bir amaçla bir araya gelmesiyle oluşur. İş birliği, farklı bireylerin bir amaçla bir araya gelmesiyle oluşur. İş birliği, farklı bireylerin bir amaçla bir araya gelmesiyle oluşur.

İş Birliğinin Özellikleri

İş birliği, farklı bireylerin bir amaçla bir araya gelmesiyle oluşur. İş birliği, farklı bireylerin bir amaçla bir araya gelmesiyle oluşur. İş birliği, farklı bireylerin bir amaçla bir araya gelmesiyle oluşur.

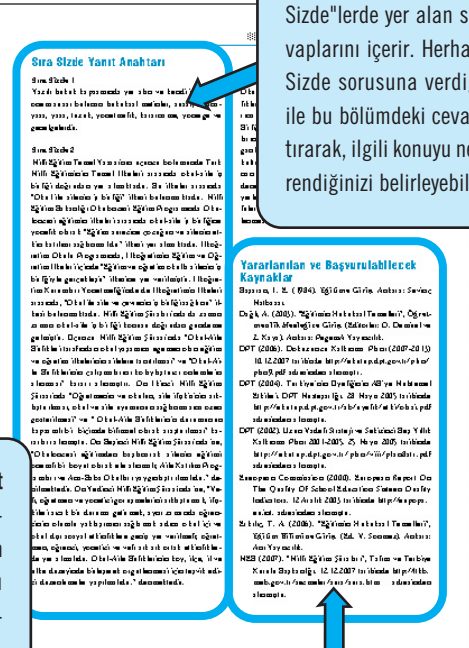
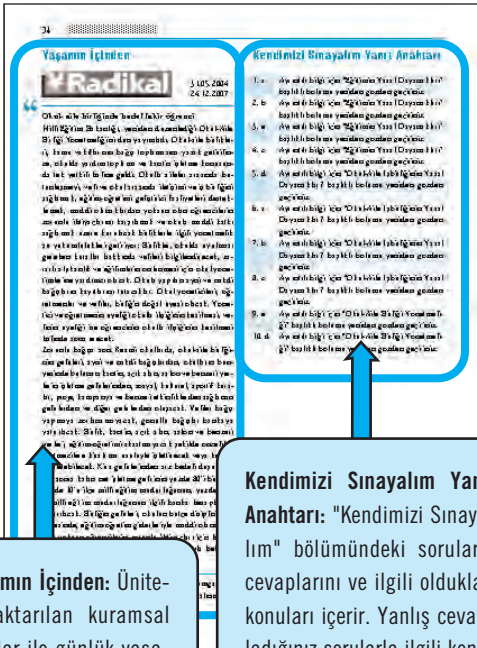
Sıra Sizde: İşlenen konuları kavrayıp kavramadığınızı kendi kendinize ölçmenize yardımcı olmayı amaçlayan, düşünmeye ve uygulamaya yönlendiren sorulardır.

Özet: Üniteye ayrıntılı işlenen konuların önemli noktaları tekrar vurgulanır.

Kendimizi Sınayalım: Üniteye işlenen konuları öğrenip öğrenmediğinizi kendi kendinize ölçmenizi sağlayacak, bir tür sınava hazırlık testidir. Sınavlarda çıkabilecek türde soruları içerir.

Sıra Sizde Yanıt Anahtarı: "Sıra Sizde"lerde yer alan soruların cevaplarını içerir. Herhangi bir Sıra Sizde sorusuna verdiğiniz cevap ile bu bölümdeki cevabı karşılaştırarak, ilgili konuyu ne ölçüde öğrendiğinizi belirleyebilirsiniz.

Yararlanılan ve Başvurulabilecek Kaynaklar
Büyükdere, İ. Z. (1994). Öğrenci Girişimcilik ve Sorumluluk.
Diyadin, Ö. (2002). "Siyasetin Etik Sorunları". Öğrenci ve Sorumluluk Girişimcilik (Ed. Ö. Çelikkale).
DPT (2008). Türkiye'nin Ekonomik Durumu (2007-2010).
12.12.2007 tarihinde http://www.dpt.gov.tr/pdf/2007/200708.pdf adresinden alındı.
DPT (2008). Türkiye'nin Ekonomik Durumu (2007-2010).
12.12.2007 tarihinde http://www.dpt.gov.tr/pdf/2007/200708.pdf adresinden alındı.
Sorumlu ve Sorumluluk (2008). Sorumluluk ve Sorumluluk Girişimcilik (Ed. Ö. Çelikkale).
The Quality Of School Education (2008).
12.12.2007 tarihinde http://www.dpt.gov.tr/pdf/2007/200708.pdf adresinden alındı.
Sorumlu ve Sorumluluk (2008). Sorumluluk ve Sorumluluk Girişimcilik (Ed. Ö. Çelikkale).
12.12.2007 tarihinde http://www.dpt.gov.tr/pdf/2007/200708.pdf adresinden alındı.

Yaşamın İçinden: Üniteye aktarılan kuramsal açıklamalar ile günlük yaşamımızda karşılaştığımız olaylar arasında ilişki kurmanızı sağlamak için verilmiş haber ve alıntılardır.

Kendimizi Sınayalım Yanıt Anahtarı: "Kendimizi Sınayalım" bölümündeki soruların cevaplarını ve ilgili oldukları konuları içerir. Yanlış cevapladığınız sorularla ilgili konuları tekrar etmeniz sınavdaki başarılarınızı artırabilir.

Yararlanılan ve Başvurulabilecek Kaynaklar: İşlenen konulara ilişkin daha geniş bilgi edinmek isterseniz bu bölümde yer alan kaynakları inceleyebilirsiniz.

Okul-Aile İş Birliğinin Tanımı, Kapsamı ve Önemi

Formal eğitim-öğretim sürecine giren bir çocuğun sağlıklı gelişimi, sosyal ve akademik başarısı üzerinde hem yetiştiği ev ortamının hem de devam ettiği eğitim kurumunun etkisi bulunmaktadır. Dolayısıyla bu iki değişken (okul ve aile) arasındaki olumlu etkileşimler, sağlıklı bireyler ve toplumlar için gerekli görülmektedir. Bu olumlu etkileşimler, okulöncesi dönemden başlamak üzere eğitim-öğretim sürecinin her aşamasında gereklidir. Bu ünite, iş birliği kavramı üzerinde durulacak ve özellikle okulöncesi dönemde okul-aile iş birliğinin tanımı, kapsamı ve önemi tartışılacaktır.

Amaçlarımız

Bu üniteyi çalıştıktan sonra;

- 👁 İş birliği kavramını tanımlayabilecek,
- 👁 İş birliğinin özellikleri ve önkoşullarını açıklayabilecek,
- 👁 Okul-aile iş birliğini tanımlayabilecek,
- 👁 Okul-aile iş birliğinin kapsamını tartışabilecek,
- 👁 Okul-aile iş birliğinin önemini açıklayabilecek,
- 👁 Okul-aile iş birliğini etkileyen etmenleri betimleyebileceksiniz.

Örnek Olay

Cem ve Hasan öğretmenler, öğretmenlik mesleğine yeni adım atmış iki okulöncesi öğretmeni idi. İkisi de çocukları ve öğretmenlik mesleğini çok seviyordu. Bunun için çok çalışmışlar ve üniversiteyi uzatmadan zamanında bitirmişlerdi. Yalnız Cem ve Hasan öğretmenin öğretmenliğe bakış açıları ve öğretmenlik uygulamaları farklı idi. Cem Öğretmen, dönem başında; ev ziyaretlerinde bulunarak sınıftaki çocuklarla ve aileleri ile tanışmayı, bireysel ve toplu aile görüşmeleri yaparak çocuklar için bireysel ve grup amaçları belirlemeyi, programını bunlara uyarlamayı, zamanı olan gönüllü anne babalar ile sınıfta öğretmen-yardımcı iş birliğinde bulunmayı, çocukların sosyal ve akademik gelişmelerini paylaşmayı ve problemlere ilişkin anne babalar ile ortak çözüm yolları üretmeyi kendisine ilke edinmiş idealist bir öğretmen iken, Hasan Öğretmen daha geleneksel bir yaklaşımla, olumlu, sürekli ve tutarlı bir okula aile katılımına ya da başka bir deyişle öğretmen ya da okul-aile iş birliğine çok sıcak bakmayan bir öğretmendi. Bu farklı bakış açıları ve uygulamaların meyveleri kendisini dönem ilerledikçe göstermeye başlamıştı. Cem Öğretmen'in sınıftaki çocuklar ve aileleri gelişmelerden oldukça mutlu iken, Hasan Öğretmen ailelerle başta kuramadığı olumlu ve sıcak etkileşimlerden dolayı hem sınıfta öğrencileri ile hem de sınıf dışında öğrencilerinin aileleri ile sıkıntı yaşamakta idi. Cem Öğretmen'in ailelerle kurduğu olumlu etkileşimler ve okul-aile iş birliğine ilişkin güzel çabaları, öğrencilerine ilişkin problemleri kısa sürede etkili bir biçimde çözmeye yardımcı olurken, Hasan Öğretmen için aynı şeyleri söylemek mümkün değildi. Sonunda Hasan Öğretmenin kendi sınıfta her şeyin hemen hemen mükemmel bir biçimde ilerlediği Cem Öğretmen'den yardım alması ve onunla iş birliği yapması gerekti. Cem Öğretmen, özellikle okulöncesi dönemde çocukların eğitim-öğretim sürecinde aile katılımının ne denli önemli olduğunu anlatmakla işe başladı. Çocukların ilk öğretmenleri olan anne babalardan çok şey öğrenilebileceğini ve onlara çok şeyler öğretilbileceğini, sınıfta ve okulda onlardan nasıl yardım alınabileceğini; dolayısıyla, okuldaki eğitimin eve nasıl taşınabileceğini gösterdi. Böylece, Hasan Öğretmen, Cem Öğretmen ile iş birliği yaparak, okul-aile iş birliğine dayalı uygulamalara adım atmış oldu.

Anahtar Kavramlar

- İş Birliği
- Okul
- Aile
- Okul-Aile İş Birliği

İçindekiler

- İŞ BİRLİĞİ
- OKUL-AİLE İŞ BİRLİĞİ
- OKUL-AİLE İŞ BİRLİĞİNİN KAPSAMI
- OKUL-AİLE İŞ BİRLİĞİNİN ÖNEMİ
- OKUL-AİLE İŞ BİRLİĞİNİ ETKİLEYEN ETMENLER

İŞ BİRLİĞİ

İş birliğinin kabul edilebilir genel bir tanımının yapılması zor olmakla birlikte, genel anlamda iş birliği, ortak bir amacı gerçekleştirmek için, kişilerin birlikte “Ne” yaptığından daha çok “Nasıl” çalıştıkları ile ilişkilidir. İş birliği, toplumun her kesiminde ya da hayatın her yerinde günlük yaşamda görülebilecek bir durumdur. Hatta bu bağlamda “Bir elin nesi var iki elin sesi var” gibi atasözleri toplumumuzda iş birliğinin algılanışına dikkat çekmektedir. Bu bağlamda, iş birliği, en az iki kişi arasında olması gerektiği anlamına gelirken her birlikteliğin iş birliği olarak algılanması gerektiği de belirtilmektedir (Friend ve Bursuck, 2002).

İş birliği ortak bir amaç için bir araya gelen en az iki kişi arasında sorumlulukların ve sonuçların ortaklaşa paylaşıldığı gönüllülük esasına dayalı çabadır.

İş Birliğinin Özellikleri

İş birliğinin, gerçek anlamda iş birliği olarak tanımlanması için birtakım özellikler taşıması gerekmektedir. Diken (2007), Friend ve Bursuck (2002)'un belirttiği iş birliği özelliklerini özetlemiştir. Buna göre, iş birliğinin özelliklerinin başında gönüllülük gelmektedir. İş birliği yapacak kişilerin iş birliği yapmak için gönüllü olması gerçek anlamda iş birliği yapılmasının aynı zamanda ön koşuludur. Bir diğer özellik, iş birliği yapan kişiler arasında eşitlik olmasıdır. İş birliğinde, iş birliği yapan kişilerin görüşlerine ve katkılarına eşit şekilde değer verilmelidir. İş birliği yapanlar arasında iş birliği yapmak için ortak bir amaç olması, iş birliğini anlamlı hale getirir. Ortak amaç, karşılıklı net bir biçimde anlaşıldığı zaman, iş birliği çabaları etkili halde uygulamaya konulabilir. İş birliği yaparken, iş birliği yapılan konular ve durumlara ilişkin önemli kararlarda sorumluluk, bireysellik yerine birliktelik biçiminde paylaşılmalıdır. Kararların ortak alınması ve adımların ona göre atılması önemlidir. Kararlarda ortak adım atma önemli iken, uygulamalar sonucu elde edilen sonuçlarda da sorumluluğun paylaşılması iş birliğinin önemli özelliklerinden biridir. İş birliği yapan kişilerin kaynaklarını (zaman, uzmanlık, araç gereç, yer gibi) iş birliği sürecine dahil etmeleri önemlidir.

İş birliğinin özelliklerinden olan 'gönüllülük' ilkesini tartışınız.

İş Birliğinin Ön Koşulları

Okul-aile iş birliğinden önce genel iş birliği çabalarının gerçek anlamda iş birliği olarak adlandırılması için bazı ön koşulların gerekli olduğu bildirilmektedir. Diken (2007), Friend ve Bursuck (2002)'un belirttiği iş birliğinin ön koşullarını özetlemiştir. İş birliği yapan kişilerin farklı düşünce ve görüşlere karşı gösterdikleri saygı, önem, açıklık ve olumlu yaklaşım, etkili iş birliğinin birinci ön koşulu olarak vurgulanmaktadır.

İş birliği yapacak kişilerin etkili iletişim becerileri göstermesi gerekmektedir. Yani iş birliği yapan kişilerin dinleme, sözel olmayan ipuçlarını anlama, soru sorma ve gerektiğinde açıklamalarda bulunma becerilerine sahip olmaları; bunların yanı sıra sohbet becerileri, dirence yanıt verme ve çatışmaları çözme gibi becerilerde de yetkin olmaları önemlidir. İş birliğinin bir diğer ön koşulu, iş birliği çabalarının destekleyici bir bağlamda gerçekleşmesidir. Okul ve aile üyelerinin, iş birliği çabalarını desteklemesi gerekmektedir.

Genel anlamda iş birliği sürecinden yukarıda bahsettikten sonra bundan sonraki bölümde okul-aile iş birliği üzerinde durulacaktır.

İş birliğinin ön koşullarından en önemlisi, iş birliği yapan kişilerin birbirlerinin görüşlerine karşı saygı göstermeleri ve değer vermeleridir.

OKUL-AİLE İŞ BİRLİĞİ

Tüm dünyada anne babaların, eğitimcilerin, politik liderlerin ve uzmanların artık kabul ettiği bir gerçek şudur ki, sağlıklı toplumlar sağlam aile yapılarına gereksinim duyar. Sağlam aile yapısının tanımlanmasına ilişkin netlik olmamasına rağmen, kabul edilen gerçek; aileler önemlidir ve toplum ve toplumdaki ilgili kurumlar, ailelerin gereksinim duyduğu destekleri sunmak zorundadır. Bunlar içerisinde de, ailede yer alan çocukların gereksinimleri en önemli noktayı oluşturur. Destekler içerisinde öncelikle eğitim, sağlık, bakım ve beslenme gibi temel gereksinimlerin giderilmesi girmektedir. Eğitim bağlamında kreş, çocuk bakım merkezleri, rehabilitasyon merkezleri ve her düzeyde okullar, ailelerin özellikle çocukları için gereksinim duyduğu toplumsal kurumların başında gelmektedir. Meeriam-Webster (2002), en genel tanımıyla okulu, çocukların sağlıklı, sosyal ve akademik anlamda başarılı ve bağımsız bir insan ve vatandaş olması için öğretim sunulan kurumlar olarak adlandırmaktadır (Akt. Berger, 2008). Bu bağlamda kreş, anaokulu ve ana sınıfları, ilköğretim, lise ve üniversite kurumları, çocuklarını sağlıklı ve başarılı bir biçimde yetiştirmek konusunda ailelere yardımcı olmak ve toplumun devamını sağlamakla yükümlüdür. Toplumdaki değişen yapılar günümüzde kurumların, özellikle okulöncesi kurumların, çocuk yetiştirmedeki rolünü de güçlendirmektedir. Günümüzde anne ve babanın her ikisinin de iş yaşamına yoğun olarak yönelmesi ile birlikte okulöncesi kurumların çocuk gelişimindeki rolü de değişmiştir. Okulöncesi kurumları, anne babalık rolünü de bir biçimde yerine getirmek zorunda kalmıştır. Bu nedenle, bu kurumlar ile aileler arasındaki olumlu etkileşimler ya da güçlü iş birliği çabaları, sağlıklı ve başarılı nesiller yetiştirmek için gerekli görülmektedir (Berger, 2008).

Kurumlar iş birliği çabaları içerisinde yeterli ve sağlıklı bir ortamda hizmet sunmak, her çocuğa bireysel ilgi göstermek ve sunulan hizmete ailelerin etkin katılımını sağlamakla yükümlüdür. Berger (2008)'e göre sağlıklı ve güçlü okul-aile-çevre iş birliği için birtakım zorlukların aşılması ya da birtakım değişkenlere dikkat edilmesi gerekmektedir. Bunların başında, çocuk yetiştirme konusunda duyarlı okullar ve çevreyi oluşturmak gelmektedir. Bu, en önemli ilkelerden biridir. Okul ve okuldaki eğitimciler, anne babalar ve toplumdaki diğer kişi ya da kurumlar çocuklara sağlıklı ve huzurlu bir ortam sunduğu zaman, çocuk kendini bağlı bulunduğu toplumun bir parçası olarak görebilecektir.

Bu bağlamda çocukla en fazla etkileşime giren anne babalar ve okulöncesi dönemde görev alan eğitimciler ve uzmanlar çocuğun gelişiminde önemli rollere sahiptirler. Bu kişiler, çocuğun yaşadığı topluma aitlik algısına ilişkin başlıca sorumluluğu taşımaktadırlar. Bu nedenle okul-aile-çevre arasındaki olumlu etkileşimler bu sorumlulukların başarılı bir biçimde yerine getirilmesine yardımcı olacaktır. İkinci önemli değişken, sağlıklı ve huzurlu aile ortamlarını desteklemektir. Bilindiği gibi çocuk gelişiminde ve çocuğun yetiştirilmesinde en temel görev ailelere düşmekte, anne ve babalar buna ilişkin sorumluluğu paylaşmaktadırlar. Çocuğun duygusal, fiziksel ve sosyal gereksinimlerinin aile içinde karşılanması, ruhsal ve sosyal açıdan sağlıklı bir çocuk yetiştirilmesinde temel oluşturur. Bu, aynı zamanda çocuğun akademik yaşamındaki başarıya ilişkin de en önemli değişkenlerden biridir. Bu bağlamda Galinsky (1999), sekiz ebeveynlik becerisi üzerinde durmaktadır. Bunlar (Akt. Berger, 2008, s.5):

- Çocuğa değerli olduğunun ve sevildiğinin hissettirilmesi,
- Çocuğun gönderdiği ipuçlarına duyarlı ve yanıt verici olunması,

Günümüzde özellikle okulöncesi kurumlar da anne babalar kadar çocukların gelişimi üzerinde etkili olabilmektedir.

- Çocuğu, özelliklerine ilişkin kabul edici olunması,
- Güçlü değerlerin kazandırılması ve desteklenmesi,
- Yapıcı bir disiplin kazandırılması,
- Gelenek ve göreneklerin kazandırılması,
- Çocuğun eğitimine etkin katılımın sağlanması,
- Çocuğun gereksinim duyduğu her an onun yanında olunması.

Bu ebeveynlik becerileri, aynı zamanda çocuğun duygusal ve bilişsel açıdan sağlıklı yetiştirilmesi ve gelişmesi için temel olan becerilerdendir. Yeterli ve sıcak (destekleyici) bir çocuk bakımı üçüncül önemli değişkendir. Günümüzde birincil bakıcı rolündeki annelerin çalışmayı tercih etmesi ile erken çocukluk dönemine hitap eden okulöncesi kurumların (kreş, anaokulu ve anasınıfı gibi), çocukların gelişimlerini doğru bir biçimde desteklemek için anne babalar ile etkili iş birliği yapmaları zorunlu olmaktadır. Bu, çocuklara kurumlarda sıcak ve destekleyici bir ortam sunmak için gereklidir (Berger, 2008).

Günümüzde artık okul ya da kurumlar ile aile arasında iş birliği olmalı mı olmamalı mı sorusu yerine "okul ile aile arasında nasıl etkili iş birliği kurulabilir?" sorusu tartışılmaktadır.

Okul-aile iş birliğini yukarıdaki açıklamalar ve düşünceleriniz temelinde kendi cümleleriniz ile tanımlayınız.

OKUL-AİLE İŞ BİRLİĞİNİN KAPSAMI

Okul-aile iş birliğine ilişkin, ailenin çocuğunun eğitim-öğretim sürecine katılımı kavramı, anahtar kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Ailelerin okula katılımıyla genelde okuldaki etkinlikleri desteklemek anlaşılır iken, okul yönetimini, sınıfta öğretmenin uygulamalarını ve ev içi uygulamalar ile okuldaki etkinlikleri destekleyecek aile katılımı çabaları, okul-aile iş birliği kapsamında gösterilmektedir (Aslanargun, 2007).

Okul-aile iş birliği konusunda çalışan uzmanlardan Epstein (1996, 2001, 2005), Epstein ve Dauber (1991), çocuklarının eğitimi ve okulla ilgili etkinliklere ya da okul ile iş birliğine ilişkin anne babanın altı katılım biçimini okul personeline önermekte ve okulların bu altı noktada ailelerin katılımını maksimum düzeyde desteklemesi gerektiğini bildirmektedirler (Akt. Berger, 2008). Bunlar;

Anne babaların bilgi ve becerilerini okula taşıma. Çocukları hangi yaşta olursa olsun anne babaların çocukları hakkındaki bilgi ve becerilerini okula taşıması sağlanarak okul-aile iş birliği gerçekleştirilmelidir. Okulda, çocuğun başarısı maksimum düzeyde aile üyelerinden, özellikle anne babadan alınacak bilgilerle sağlanabilir. Okulda öğrenilenlerin evde desteklenmesi ve çocuğun ilgi duyduğu, onu motive edici durumlar hakkında okul personelinin bilgilendirilmesi, çocuğun davranışlarını yönlendirebilecek evdeki bazı olumlu ya da olumsuz durumların okul personeline iletilmesi gibi anne babaların bilgi ve becerilerinin okula taşınması okul personelinin (özellikle öğretmenin) çocukların okuldaki başarısını desteklemesinde yardımcı olacaktır.

Ailelerle tutarlı ve düzenli iletişim kurma. Bilgi notları, telefon konuşmaları ve aile görüşmeleri gibi etkinliklerle ailelerle iletişim halinde olunarak ailelerin katılımı sağlanmalıdır. Loucks (1992), yaptığı çalışmalarla aileler ile okul arasındaki iletişimin bazı durumlar göz önüne alındığı zaman daha da güçlendiğini bildirmiştir. Loucks'a göre;

- okul personelinin anne baba ile birebir görüşmesi,
- ailelerin çocukların dahil olduğu okuldaki programa katılımının sağlanması,
- çocuk ile ilgili problemleri okulun tek başına çözmeye çalışması yerine okul-aile iş birliği ile çözmeye çalışması,

- çocuklarının eğitimine nasıl yardım edebilecekleri konusunda ailelere doğru önerilerde bulunulması,
- ailelere okul etkinliklerinde çocuklarını gözlemleme olanağı verilmesi gibi ilkeler, aileler ile okul arasındaki iletişimi güçlendirmede oldukça önemli bir yere sahiptir (Akt. Berger, 2008). Okulların, ailelerle genellikle, çocuğun disiplin ve akademik problemleriyle ilgili olarak iletişim kurdukları belirtilmekte, bunların yanında problemler yaşanmadığı zamanlarda da ailelerin okuldaki etkinliklere katılımlarının sağlanması gerektiği vurgulanmaktadır.

Aileleri gönüllü ve yardımcı olarak okuldaki etkinliklerin bir parçası yapma. Anne babaların okuldaki ve sınıftaki etkinliklere gönüllüler olarak ya da sınıfta yardımcıları olarak katılımlarının sağlanması önemlidir. Okuldaki etkinliklere anne babaların etkin katılımının nasıl sağlanabileceği düşünülmeli ve buna ilişkin adımlar atılmalıdır. Anaokulu ya da anasınıfı düzeyindeki sınıf içi ve dışı etkinlikler aslında anne babaların etkin katılımlarına olanak sağlar. Önemli olan anne babaların bu etkinliklere katılımları için gerekli desteğin sunulmasıdır.

Anne babalara rehberlik sunma. Anne babalara çocukların evdeki eğitimlerini uygun biçimde desteklemeleri için rehberlik sunulmalıdır. Evde çocuğun gelişimini maksimum düzeyde olumlu biçimde desteklemek için anne babaların neler yapabileceği, ne tür etkinliklere yer verebileceği, nitelikli anne baba-çocuk etkileşiminin nasıl olacağı, ne tür kitap ve araç gerecin evde bulundurulabileceği gibi önemli konularda anne babalara rehberlik edilmesi okuldaki uygulamaların eve sağlıklı biçimde taşınmasına yardımcı olacaktır.

Kararları ailelerle birlikte ortaklaşa alma. Okuldaki karar verme sürecine, ailelerin katılımı sağlanmalıdır. Özellikle çocuğun eğitimini etkileyecek durumlara okuldaki personelin kendi başına değil, ailelerle birlikte karar vermesinin sağlanması önemlidir. Sınıf içi durumlarda da öğretmenin anne baba katılımını sağlayarak, anne babayı karar verme sürecine katması gerekmektedir.

Çevredeki kaynaklardan yararlanma. Çevrede yer alan anaokulu ve anasınıfı programlarını destekleyecek ortamlardan ya da kaynaklardan yararlanılmalıdır. Sergiler, hayvanat bahçeleri, müzeler, kütüphane, postane, hastane gibi kurum ve kuruluşlar okuldaki programı destekleyici kaynaklar olarak kullanılabilir.

SIRA SİZDE

3

Okul-aile iş birliği kapsamında ailenin okula katılımı ve okulun aileye desteğine ilişkin öğretmen olarak neler yapabilirsiniz. Tartışınız.

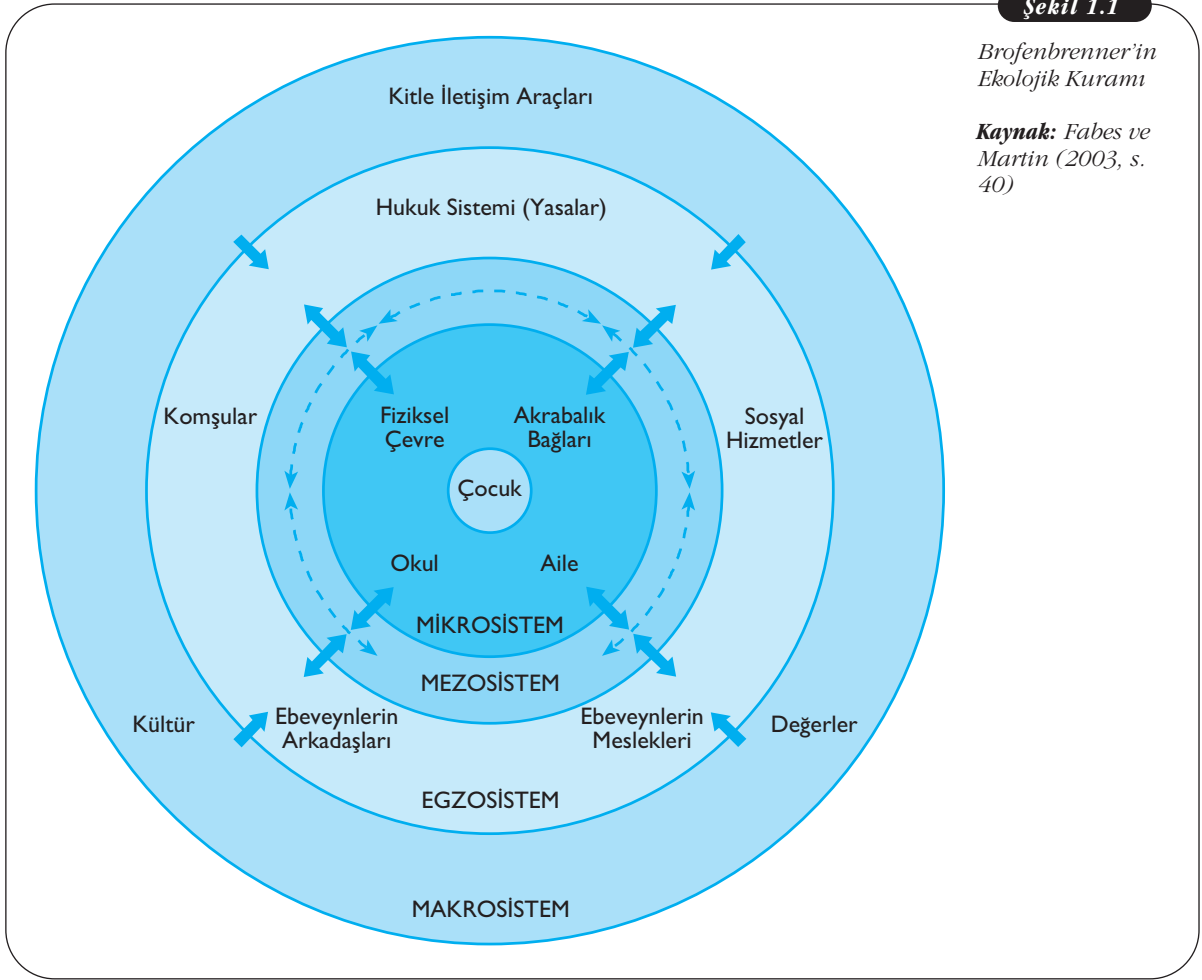
OKUL-AİLE İŞ BİRLİĞİNİN ÖNEMİ

Çocuk gelişimine ilişkin kuramlar çocuk gelişimini anlama ve çocuk gelişimine etki eden değişkenleri belirleme konusunda yararlı bilgiler sunmaktadır. Bu teorilerden belki de en önemlisi Bronfenbrenner'in Ekolojik Kuramıdır. Bronfenbrenner (1979)'e göre çocuğun gelişimi üzerinde içinde yaşadığı yakın ve uzak çevredeki pek çok değişkenin etkisi vardır (Akt. Fabes ve Martin, 2003). Ekolojik kuram, toplumu sistemler çerçevesinde düşünür ve bu sistemlerde yer alan değişkenlerin doğrudan ya da dolaylı bir biçimde çocuğun gelişimi üzerinde etkili olduğunu vurgular. Bu sistemler içerisinde, merkezde yer alan çocuğu çevreleyen mikrosistemde, çocuk ile yakın olarak etkileşime giren ve çocuğun gelişimi üzerinde doğrudan etkisi olan kişi ya da kurumlar yer alır. Şekil 1.1'de de görülebileceği gibi aile ve okul, mikrosistemde yer alan ve çocuğun gelişimi üzerinde doğrudan etkisi olan en önemli kişiler ve kurumlardır.

Şekil 1.1

Brofenbrenner'in
Ekolojik Kuramı

Kaynak: Fabes ve
Martin (2003, s.
40)

Anne babaların çocuklarının ilk öğretmenleri olduğu kabul edilirken, okullardaki eğitimciler ya da uzmanlar da anne babadan sonra gelen ve çocuğun gelişimini doğrudan etkileyen kişiler olarak görülmektedir. Dolayısıyla çocuğun gelişimi üzerinde bu denli öneme sahip kişilerin yer aldığı kurumların (aile ve okul) iş birliği içerisinde olması, çocuğun sağlıklı gelişimini desteklemek ve sağlıklı nesiller yetiştirmek açısından önemlidir.

Erken çocukluk döneminde, çocuğun gelişimi üzerinde doğrudan en önemli etkisi olan kişiler, çocuklarla gün içerisinde en fazla etkileşimde bulunan kişilerdir.

Çocuğun gelişimsel alanlarındaki özelliklerini düşünerek, okulöncesi dönemde anne babaların ve okulöncesi kurumların çocuk için önemini düşününüz.

4

SIRA SIZDE

Okul-aile iş birliği, ailenin güçlü yönleri (çocuk hakkında en doğru bilgilere sahip olma, aile olmanın getirdiği destekleyici ortam gibi) ile okulun uzmanlığını (çocuğun gelişimi için zengin ve uyarıcı çevre/yaşantılar sunma gibi) bir araya getirir. Çocuk için belirlenen her amaç, aslında aileyi de içine alırken, çocuğu ailesinden bağımsız düşünmek mümkün değildir. Çocuk yuvalarında ya da çocuk esirgeme kurumlarında büyüyen çocukların bile yetiştirildikleri kurumun (ailenin yerini alan) kültürü ve sistemi bulunur. Çocuklar yaşadıkları ortamların, yani ailenin kültürel özelliklerini, güçlü ve zayıf yönlerini okula taşırlar. Dolayısıyla okul ile aile çocuklar aracılığıyla bir araya getirilirse, okulda sunulan öğretimin etkililiğini mak-

Olumlu okul-aile iş birliği,
çocuğun sosyal ve akademik
anlamda gelişimini sağlar.

simum düzeyde destekleyecektir. Bu, aynı zamanda yeni nesillerin iyi eğitilmesi anlamına da gelecektir. Yapılan araştırmalar okul ve aile iş birliğinin çocukların başarısı üzerinde etkili olduğunu göstermektedir (Berger, 2008). Nitekim, Aslanargun (2007), öğrencilerin okul başarısının okul içi ve dışı pek çok etkenden etkilendiğini vurgularken, öğrenci başarısı üzerinde okul dışı etkenlerden ailenin en önemli etken olduğunu belirtmektedir. Ayrıca, ailelerin çocuklarının öğretme-öğrenme sürecine dahil edilmelerinin, ailelerin çocuklarıyla okul dışında destekleyici bir iletişim kurabilmesinin yolunu açabileceği savunulmaktadır. Starr (2003), Ovacık (1991) ve Özdayı (2004), sağlıklı ve uygun okul-aile iş birliğinin; öğrencilerin okul başarısını yükseltebileceğini, okulda ve sınıfta istenmeyen davranışların, şiddet ve disiplin sorunlarının yaşanmasını önleyebileceğini vurgulamaktadırlar (Akt. Aslanargun, 2007).

OKUL-AİLE İŞ BİRLİĞİNİ ETKİLEYEN ETMENLER

Okul-Aile ilişkisinde ailelere ve okula ilişkin değişkenler önemli rol oynamaktadır. Aileye ilişkin değişkenler arasında anne babanın okula ilişkin tutumları, okul-aile iş birliğinde önemli bir değişken olarak en başta gelmektedir. Bazı aileler çocuklarının devam ettiği okul ile sürekli iş birliği içerisinde olmaya eğilimli iken, bazıları ise düşük düzeyde eğilim gösterir ya da hiç eğilim göstermez. Bunun başlıca nedenlerinden biri, ailelerin çocuklarının okullarına ilişkin geçmiş deneyimleridir. Çocuklarının öğretmenleri, okul yöneticileri ve diğer personeli ile geçmişte olumlu deneyimler yaşayan anne babaların okulla sıcak ilişkiler ve olumlu etkileşim içinde olması olasıdır. Kısaca, böyle bir bağlamda olumlu ve etkili okul-aile iş birliği kurulması olasıdır. Bunun tersine, geçmiş deneyimleri olumsuz olan anne babaların, çocuklarının okulu ile iş birliği kurması ya çok yüzeysel olur ya da olmaz. Bu durumlara ilişkin okul ve başta öğretmenler ve yöneticiler olmak üzere okul personeline ciddi sorumluluklar düşmektedir. Okul personeli ailelerin sosyo-kültürel özelliklerini anlamaya ve saygı göstermeye çalıştığı zaman, ailelerin okul ile iş birliği kurması daha kolay olacaktır. Ailelerin toplumda yer alan kurumlar içerisinde en fazla etkileşime girdiği kurumlar okullardır. Okulöncesi eğitimin öneminin giderek daha da anlaşılması ve beraberinde evdeki birincil bakıcı rolündeki annelerin çalışmayı tercih etmeleri ile bebek ve çocuklar günümüzde kreş, anaokulu ve anasınıfı gibi okulöncesi kurumlarda günlerinin tamamını ya da bir kısmını geçirmektedirler. Bu da okul-aile-çevre ilişkisinin günümüzde oldukça erken dönemlerde başladığını göstermektedir (Berger, 2008).

Özet

İş birliği kavramını tanımlayabilme

İş birliği, ortak bir amaç için bir araya gelen en az iki kişi arasında sorumlulukların ve sonuçların ortaklaşa paylaşıldığı gönüllülük esasına dayalı çabadır.

İş birliğinin özellikleri ve ön koşullarını açıklayabilme

İş birliğinin, gerçek anlamda iş birliği olarak tanımlanması için birtakım özellikler taşıması gerekmektedir. Gönüllülük, eşitlik ve ortak bir amaç olması, kararlarda ve sonuçlarda sorumluluğun paylaşılması, kaynakların sürece dahil edilmesi iş birliğini betimleyen özelliklerdir. İş birliği yapan kişilerin farklı düşünce ve görüşlere karşı gösterdikleri saygı, önem, açıklık ve olumlu yaklaşım, iş birliği yapacak kişilerin etkili iletişim becerileri göstermesi ve iş birliği çabalarının destekleyici bir bağlamda gerçekleşmesi iş birliğinin ön koşul özellikleri arasında yer almaktadır.

Okul-aile iş birliğini tanımlayabilme

Okul-aile iş birliği, çocuğun yaşamında önemli bir yere sahip olan iki toplumsal kurumun yani aile ve okulun, çocuğun ve ailenin yaşam kalitesini en yüksek düzeyde desteklemek için sarf ettikleri çabalar olarak tanımlanabilmektedir.

Okul-aile iş birliğinin kapsamını tartışabilme

Okul-aile iş birliğinin kapsamı konusunda net görüşler bulunmamakla birlikte, ortak olan görüşler arasında bu kapsamın anne babaların bilgi ve becerilerini okula taşıma, ailelerle tutarlı ve düzenli iletişim kurma, aileleri gönüllü ve yardımcı olarak okuldaki etkinliklerin bir parçası yapma, anne babalara rehberlik sunma, kararları ailelerle birlikte ortaklaşa alma ve çevredeki kaynaklardan yararlanma gibi ilkelere ya da durumlara odaklanması gerektiği vurgulanmaktadır.

Okul-aile iş birliğinin önemini açıklayabilme

Anne babaların çocuklarının ilk öğretmenleri olduğu kabul edilirken, okullardaki eğitimciler ya da uzmanlar da anne babadan sonra gelen ve çocuğun gelişimini doğrudan etkileyen kişiler olarak görülmektedir. Dolayısıyla çocuğun gelişimi üzerinde bu denli öneme sahip kişilerin yer aldığı kurumların (aile ve okul) iş birliği içerisinde olması, çocuğun sağlıklı gelişimini desteklemek ve sağlıklı nesiller yetiştirmek açısından önemlidir.

Okul-aile iş birliğini etkileyen etmenleri betimleyebilme

Okul-aile ilişkisinde ailelere ve okula ilişkin değişkenler önemli rol oynamaktadır. Aileye ilişkin değişkenler arasında anne babanın okula ilişkin tutumları okul-aile iş birliğinde önemli bir değişken olarak en başta gelirken, okul personelinin ailelerin sosyo-kültürel özelliklerini anlamaya ve saygı göstermeye çalışması, aileleri okuldaki etkinliklere katma çabalarında istekli ve içten olmaları okula ait değişkenler arasında yer alır.

Kendimizi Sınavalım

1. Aşağıdakilerden hangisi iş birliğinin özelliklerinden biri **değildir**?

- Gönüllülük
- Liderlik
- Ortak sorumluluk
- Eşitlik
- Ortak amaç

2. Aşağıdakilerden hangisi iş birliğinde önemli bir yer tutar?

- Kişilerin ne çalıştıkları
- Kişilerin nerede çalıştıkları
- Kimlerle çalışıldığı
- Kişilerin nasıl çalıştıkları
- Kişilerin niye çalıştıkları

3. Aşağıdakilerden hangisi Berger (2008)'e göre, sağlıklı ve güçlü bir okul-aile-çevre iş birliği için dikkat edilmesi gereken değişkenlerden biri **değildir**?

- Çocuk yetiştirme konusunda duyarlı okullar oluşturmak
- Çocuk yetiştirme konusunda duyarlı çevre oluşturmak
- Sağlıklı ve huzurlu aile ortamlarını desteklemek
- Destekleyici bir çocuk bakımı sunmak
- Ailenin pasif katılımını sağlamak

4. Aşağıdakilerden hangisi Galinsky'nin öne sürdüğü ebeveynlik becerilerinden biri **değildir**?

- Çocuğun gönderdiği ipuçlarına duyarlı ve yanıt verici olunması
- Çocuğun özelliklerini değiştirme çabası
- Güçlü değerlerin kazandırılması ve desteklenmesi
- Yapıcı bir disiplin kazandırılması
- Gelenek ve göreneklerin kazandırılması

5. Aşağıdakilerden hangisi ailenin güçlü yönleri ile okulun uzmanlığını bir araya getirir?

- Çevredeki kaynaklardan yararlanma
- Anne babalara rehberlik sunma
- Okul-aile iş birliği
- Anne babaların bilgi ve becerilerini okula taşıma
- Yapıcı bir disiplin kazandırılması

6. Aşağıdakilerden hangisi okulların, ailelerin katılımını maksimum düzeyde desteklemesi gereken noktalardan biri **değildir**?

- Ailelerle ihtiyaç duyulduğunda iletişim kurma
- Anne babaların bilgi ve becerilerini okula taşıma
- Aileleri gönüllü ve yardımcı olarak okuldaki etkinliklerin bir parçası yapma
- Anne babalara rehberlik sunma
- Çevredeki kaynaklardan yararlanma

7. Okul-aile iş birliğinin kapsamı ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi **yanlıştır**?

- Çevrede yer alan anaokulu ve anasınıfı programlarını destekleyecek ortamlardan ya da kaynaklardan yararlanılmalıdır.
- Özellikle çocuğun eğitimini etkileyecek durumlara, okuldaki personelin kendi başına değil de ailelerle birlikte karar vermesinin sağlanması önemlidir.
- Okuldaki etkinliklere anne babaların etkin katılımının nasıl sağlanabileceği düşünülmeli ve buna ilişkin adımlar atılmalıdır.
- Çocukların evdeki eğitimlerini uygun biçimde desteklemeleri için, anne babalara, okul dışı uzmanlar tarafından rehberlik hizmeti sunulmalıdır.
- Çocukları hangi yaşta olursa olsun anne babaların çocukları hakkındaki bilgi ve becerilerini okula taşıması sağlanarak okul-aile iş birliği gerçekleştirilmelidir.

8. Aileler ile okul arasındaki iletişimin bazı durumlar göz önüne alındığı zaman daha da güçlendiği bildirilmektedir.

Aşağıdakilerden hangisi bu durumlardan biri **değildir**?

- Okul personelinin anne baba ile bire-bir görüşmesi
- Ailelerin çocukların dahil olduğu okul dışı programlara katılımının sağlanması
- Çocuk ile ilgili problemleri okulun tek başına çözmeye çalışması yerine okul-aile iş birliği ile çözmeye çalışması
- Çocuklarının eğitimine nasıl yardım edebilecekleri konusunda ailelere doğru önerilerde bulunulması
- Ailelere okul etkinliklerinde çocuklarını gözlemleme olanağı verilmesi

Yaşamın İçinden

9. Okul-aile iş birliğinin önemi ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi **yanlıştır**?

- Okul-aile iş birliği, ailenin güçlü yönleri ile okulun uzmanlığını bir araya getirir.
- Okul ile aile, çocuklar aracılığı ile bir araya getirilirse, okulda sunulan öğretimin etkililiğini maksimum düzeyde destekleyecektir.
- Okul dışı etkenlerden aile, öğrenci başarısı üzerinde en önemli ikincil etkidir.
- Ailelerin çocuklarının öğretme-öğrenme sürecine dahil edilmeleri ile ailelerin çocuklarıyla okul dışında destekleyici bir iletişim kurabilmesi sağlanabilir.
- Sağlıklı ve uygun okul-aile iş birliği ile okulda ve sınıfta istenmeyen davranışların, şiddet ve disiplin sorunlarının yaşanması önlenabilir.

10. 'Anne babanın okula ilişkin tutumları, okul personelinin ailelerin sosyo-kültürel özelliklerini anlama, okul personelinin ailelerin sosyo-kültürel özelliklerine saygı gösterme ve aileleri okuldaki etkinliklere katma çabalarında istekli ve içten olmaları' gibi değişkenler aşağıdaki durumlardan hangisini etkiler?

- İş birliğinin önemini
- Okul-aile iş birliğinin kapsamını
- Okul-aile iş birliğinin tanımını
- İş birliğinin özelliklerini
- Okul-aile iş birliğini

OKUL AİLEYE MAHKÛM

Okulun öğretim yaklaşımı ve beklentileri ile ailenin öğretim anlayışı ve beklentileri birbiriyle eşgüdümlü olmalı; birbirini engelleyen değil tamamlayan bir anlayış içerisinde sürdürülmeli

Yeni öğretim yılı başlıyor. On binlerce çocuğumuz ya yeniden okula başlamak, ya da kaldığı yerden devam etmek üzere okula hazırlanıyor. Ekonomik krizin aile bütçelerini vurduğu bu ortamda, ana babalar dışından ve turnağından artırabildiği varlıklarının son kuruşlarını çocuklarının eğitimi için harcıyorlar. Bu gayretler, elbette daha iyi bir eğitim olanağı sağlayarak çocuklarının geleceğini güvence altına alabilmek için gösteriliyor.

Öğrenci velileri bu hazırlıklarını sürdürürken, eğitim ordusunun on binlerce öğretmeni de hiç şüphesiz daha iyi bir öğretim yılının hazırlığı içerisinde bulunuyor. Bu hazırlıkların önümüzdeki öğretim yılında iyi bir ürün vermesi ve mutlu bir sonla noktalanabilmesi için, çocukların okula hazırlandığı şu günlerde veli (ana baba) öğretmen ikilisinin karşılıklı iletişim içinde almaları gereken önlemler vardır.

En önemlisi aile

Yapılan araştırmalar, okul başarısının yüzde 50'sinden fazlasının ailenin katkısıyla sağlandığını gösteriyor. Ana baba desteğinden yoksun, aile ortamından uzak olan çocukların okul başarılarında gözlenen düşüklükler bu görüşü destekler niteliktedir. Çocuk için eğitimde ana-baba desteğinin önemi öğretimin ilk yıllarında, yani ilköğretimin ilk basamağında daha da önemlidir. Bu durum, öğretmenlerin eğitiminden sorumlu oldukları çocuklardan azami başarıyı elde edebilmeleri için okul-aile dayanışmasını öne çıkarmalarını gerekli kılmaktadır.

Ortak anlayış gerekli

Okulda sürdürülecek öğretim yaklaşımı ve beklentileri ile ailenin öğretim anlayışı ve beklentileri birbiriyle eşgüdüm içinde bulunmalı, birbirini engelleyen değil tamamlayan bir anlayış içerisinde sürdürülmelidir. Bu nedenle, ana baba ve öğretmenler, okul programları doğrultusunda ortak bir anlayışla çocuklarına yaklaşabilecek noktada iş birliğinde bulunmalıdırlar. Çocuğu farklı eğitim ve öğretim yaklaşımlarıyla çelişki içinde bırakarak onun enerjisini boşa harcamamak için öğretmen-veli görüşmelerinin önemi büyüktür.

Öğrenme başarısının temelinde, güçlü bir öğrenme istek ve arzusu yatar. Güçlü bir öğrenme istek ve arzusu ise iyi bir okul ve öğretmen sevgisiyle beslenmedikçe gelişemez.

Bu sevginin temeli ise okul öncesi aile ortamında atılarak, çocuk okula başladıktan sonra öğretmenin yapıcı çaba ve gayretleriyle gelişir. Ülkemizde okula başlarken azımsanamayacak sayıda çocuk okula ve öğretmene tedirgin gözlerle bakarak okula giden, hatta okulun ilk günlerinde annesiyle birlikte sınıfta oturan çocuklara rastlanır. Bu durumdaki bir çocuğun öğrenme istek ve arzusu duyması düşünülemez...

Yrd. Doç.Dr. Süleyman ÇELENK. Abant İzzet Baysal Üniversitesi. Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi

Kaynak: Radikal Gazetesi (<http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=12986>)'den 27.01.2008 tarihinde alınmıştır.

Kendimizi Sınavalım Yanıt Anahtarı

1. b Ayrıntılı bilgi için "İş Birliği" başlıklı bölümü yeniden gözden geçiriniz.
2. d Ayrıntılı bilgi için "İş Birliği" başlıklı bölümü yeniden gözden geçiriniz.
3. e Ayrıntılı bilgi için "Okul-Aile İş Birliği" başlıklı bölümü yeniden gözden geçiriniz.
4. b Ayrıntılı bilgi için "Okul-Aile İş Birliği" başlıklı bölümü yeniden gözden geçiriniz.
5. c Ayrıntılı bilgi için "Okul-Aile İş Birliği" başlıklı bölümü yeniden gözden geçiriniz.
6. a Ayrıntılı bilgi için "Okul-Aile İş Birliğinin Kapsamı" başlıklı bölümü yeniden gözden geçiriniz.
7. d Ayrıntılı bilgi için "Okul-Aile İş Birliğinin Kapsamı" başlıklı bölümü yeniden gözden geçiriniz.
8. b Ayrıntılı bilgi için "Okul-Aile İş Birliğinin Kapsamı" başlıklı bölümü yeniden gözden geçiriniz.
9. c Ayrıntılı bilgi için "Okul-Aile İş Birliğinin Önemi" başlıklı bölümü yeniden gözden geçiriniz.
10. e Ayrıntılı bilgi için "Okul-Aile İş Birliğini Etkileyen Etmenler" başlıklı bölümü yeniden gözden geçiriniz.

Sıra Sizde Yanıt Anahtarı

Sıra Sizde 1

İş birliğinde gönüllük esastır. Birlikte ortak bir amaç için bir araya gelen kişilerin ortak amacı gerçekleştirmeyi içten istemeleri ve bir başkasının yönlendirmesi ya da zorlaması ile işin içine katılmaması gerekir. İş birliğinin en önde gelen özelliklerinden biri ve olmazsa olmazı iş birliği yapacak kişilerin gönüllü olmalarıdır.

Sıra Sizde 2

Çocuğun sağlıklı gelişiminde, yaşadığı çevre ya da toplum içerisinde en önemli role sahip aile ile okul arasında birlikte adımlar atılması çabaları doğal bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü her iki kurumun da nihai hedefi sağlıklı, sosyal ve akademik anlamda başarılı ve en temelde ise iyi bir insan ve vatandaş olarak çocuğun yetiştirilmesinin sağlanmasıdır. Dolayısıyla, okul ve aile arasında olumlu ve süregelen etkileşimlerin kurulması zorunludur.

Sıra Sizde 3

Okul-aile iş birliğinde belki de en önemli rol ya da görev okulda sınıf öğretmenine düşmektedir. Okulda öğretmenin bilgi, beceri ve ailelerle iş birliğine yönelik tutumları olumlu okul-aile iş birliğinin kurulması ve sürdürülmesinde önemlidir. Bu bağlamda, sınıf öğretmeni okuldaki ve sınıftaki etkinliklere ve uygulamalara aileleri davet ederek ve dahil ederek, ev ziyaretleri yaparak, okul ve çevre arasında köprü kurarak, anne baba görüşmelerine sık sık yer vererek ailenin okula katılımını ve okulun da aileye desteğini sağlayabilir.

Sıra Sizde 4

Öğrenmelerin yaşantılar/deneyimler sonucu oluştuğu bilinmekle birlikte, erken çocukluk dönemindeki çocuğun gelişiminin çok hızlı olduğu ve öğrenmeleri için zengin yaşantılara gereksinim duyduğu vurgulanmaktadır. Bu bağlamda ev ortamı ve okulöncesi kurumuna devam ediyorsa, gündelik yaşantısında yer alan ortam ve kişilerin çocuğun öğrenmeleri ve dolayısıyla gelişimi üzerinde önemli rolü bulunmaktadır. Çünkü, özellikle erken çocukluk döneminde çocuğun öğrenmeleri yakın çevresindeki kişilerin kendisine sağladıkları yaşantılar ya da deneyimlerle ve desteklerle şekillenebilmektedir. Dolayısıyla, anne baba ve okulöncesi kurumdaki öğretmenleri ve bunlar arasındaki iş birliği önemlidir.

Yararlanılan ve Başvurulabilecek Kaynaklar

- Aslanargun, E. (2007). "Okul Aile İş Birliği ve Öğrenci Başarısı Üzerine Bir Tarama Çalışması", **Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 18, 119-135.
- Berger, E. H. (2008). **Parents as Partners in Education**. New Jersey, NJ: Pearson & Merrill Prentice Hall.
- Diken, İ. H. (2007). "Kaynaştırma Uygulamalarında İş Birliği", **İlköğretimde Kaynaştırma**. (Editör: S. Eripek). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Fabes, R. & Martin, C. L. (2003). **Exploring Child Development**. New York, NY: Pearson Education, Inc.
- Friend, M. & Bursuck, W.D. (2002). **Including Students With Special Needs: A Practical Guide for Classroom Teachers**. Boston, MA: Allyn & Bacon.

Okul-Aile İş Birliğinin Yasal Dayanakları

2

http://www.meb.gov.tr/Stats/Apk2002/3_1.htm

Bir kamu kurumu ve hizmeti olan eğitim, kimi yasal kurallar çerçevesinde yürütülmektedir. Türk eğitim sistemi; T.C. Anayasası, Eğitim ve Öğretimi Düzenleyen Yasalar, Hükümet Programları, Kalkınma Planları, Milli Eğitim Şûraları, Ulusal Program temel alınarak düzenlenmektedir. Bu yasal temeller, okul-aile iş birliğinin nasıl gerçekleştirileceğini göstermektedir. Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda, okul ile aile arasında bütünleşmeyi gerçekleştirmek, aile ve öğretmenler arasında iş birliği sağlamak amacı ile Okul-Aile Birlikleri kurulmakta; okul-aile birliklerinin kuruluşu ve işleyişi, Okul-Aile Birliği Yönetmeliği çerçevesinde düzenlenmektedir.

Amaçlarımız

Bu üniteyi çalıştıktan sonra;

- 👁️ Eğitimin yasal dayanaklarını tanıyabilecek,
- 👁️ Okul-Aile iş birliğinin yasal dayanaklarını kavrayabilecek,
- 👁️ Okul-Aile Birliği Yönetmeliği'nin öngörülerini açıklayabileceksiniz.

Örnek Olay

Okul-Aile Birliği Toplantısı

Hüseyin Bey akşam işten eve döndüğünde masanın üzerindeki bir zarf gözüne ilişti. Üzerinde adı ve soyadı yazılıydı. Merakla zarfı açtı. Kendi adına yazılmış mektupta şöyle deniyordu:

Sayın Hüseyin Alkan,

Okulumuzda, 15 Ekim 2007 Pazar günü okul-aile birliği toplantısı yapılacaktır. Katılmanızı diler, saygular sunarım.

Okul Müdürü
Ersan Sancaklı

Toplantı Yeri: Atatürk İlköğretim Okulu Toplantı Salonu

Toplantı Saati: 10.00

Hüseyin Bey, toplantı günü geldiğinde hazırlandı ve okula doğru yola çıktı. Okulda çok fazla kalabalık yoktu. Aslında velilerin ilgisizliği karşısında biraz şaşkıncıydı. Toplantı salonuna geçti. Toplantı saati geldiğinde Müdür Bey: "Yeterli çoğunluk sağlanamadı. İsterseniz biraz bekleyelim." dedi. Yaklaşık on dakika sonra toplantıya katılımlar oldu. Müdür Bey: "Yeterli sayıya ulaştık başlayabiliriz." dedi. Saygı duruşu ve İstiklal Marşı'nın okunmasından sonra, Müdür Bey açılış konuşması yaptı. Bugün burada okul-aile birliğinin olağan genel kurulunu yapacaklarını söyleyerek katılımlarından dolayı velilere teşekkür etti. "Gündem" in okunmasından sonra toplantıya geçildi. Gündem gereği önce Divan Kurulu seçildi.

Divan Kurulu başkanı geçen yılın faaliyet raporunu okuması için Okul-Aile Birliği Yönetim Kurulu başkanını davet etti. Ardından Denetleme Kurulu başkanı, Denetleme Kurulu raporunu okudu. Denetleme Kurulu raporundan sonra Okul-Aile Birliği Yönetim Kurulu ve Okul-Aile Birliği Denetim Kurulu raporu oylandı ve kabul edildi.

Sonra yeni yönetim kurulunun seçimine geçildi. Divan Kurulu başkanı: "Aday var mı?" diye sordu. Gönüllü çıkmadı. Hüseyin Bey, "Mevcut Yönetim Kurulu geçen yıl bu önemli görevi başarıyla yapmışlar. Onlar devam etsin." dedi. Yönetim Kurulundaki velilerden kimileri devam etmek istemediklerini söyledi. Hüseyin Bey aday oldu. Kendini tanıttı. Oylama sonunda yönetim kuruluna seçildi. Aslında hem heyecanlı hem de kaygılıydı. Ancak, çocukların eğitimine getirebileceği katkıları düşündü. Doğrusu yapacağı fedakârlığa değecekti. İçinden "Haydi hayırlısı. Çok yararlı etkinlikler yapabilirim." dedi. Doğrusu çok mutluydu.

Anahtar Kavramlar

- Eğitim Hukuku
- Anayasa
- Tüzük
- Yönetmelik
- Kararname
- Genelge
- Yönerge
- Anayasanın Eğitimle İlgili Maddeleri
- Milli Eğitimin Temel İlkeleri
- İlköğretimin Temel İlkeleri
- Okulöncesi Eğitimin Temel İlkeleri
- Kalkınma Planları
- Milli Eğitim Şûraları
- Ulusal Program
- Okul-Aile Birliği Yönetmeliği

İçindekiler

- GİRİŞ
- EĞİTİMİN YASAL DAYANAKLARI
- OKUL-AİLE İŞ BİRLİĞİNİN YASAL DAYANAKLARI
- OKUL-AİLE BİRLİĞİ YÖNETMELİĞİ

GİRİŞ

Bir kamu kurumu ve hizmeti olan eğitim, kimi yasal kurallar çerçevesinde yürütülmektedir. Türk eğitim sistemi; T.C. Anayasası, Eğitim ve Öğretimi Düzenleyen Yasalar, Hükümet Programları, Kalkınma Planları, Milli Eğitim Şûraları, Ulusal Program temel alınarak düzenlenmektedir. Bu yasal temellerde okul-aile iş birliğine yönelik öngörüler yer almaktadır. Ancak, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda, okul ile aile arasında bütünleşmeyi gerçekleştirmek, aile ve öğretmenler arasında iş birliği sağlamak amacı ile Okul-Aile Birlikleri kurulmaktadır. Okul-aile birliklerinin kuruluşu ve işleyişi de Okul-Aile Birliği Yönetmeliği çerçevesinde düzenlenmektedir.

Bu ünite de önce eğitimin, daha sonra okul-aile iş birliğinin yasal dayanakları üzerinde durulmuş, son bölümde de, Okul-Aile Birliği Yönetmeliği ayrıntılı bir biçimde tanıtılmıştır.

EĞİTİMİN YASAL DAYANAKLARI

Gerek dünyada gerek ülkemizde eğitim bir kamu kurumu ve hizmeti olarak görülmektedir. Bu kapsamda özellikle, eğitim hakkı temel insan hakları arasında görülmekte, bunu düzenleyen çeşitli yasalar ya da belgeler bulunmaktadır (Şişman, 1999, s. 53). Çünkü, bir ülkede devlet eğitimle ilgisini yasalarla belirlemektedir. Yasaların istediği uygulamalar da tüzük, yönetmelik, kararname, genelge, yönerge gibi yasal belgelerle düzenlenmektedir (Başaran, 1984, s.186).

Eğitim Hukuku: Bir ülkede, eğitimde devletin ve kişilerin uyması gereken kurallardır. Eğitim hukuku, eğitimde gerçekleştirilecek iş ve etkinliklerin genel çerçevesini belirler. Eğitime ilişkin tüm işler ve etkinlikler bu çerçeve içinde yerine getirilir. Eğitim hukukunun kurallarını oluşturan üç genel kaynak; gelenek hukuku, içtihat hukuku ve yazılı hukuktur. Bunlar şöyle açıklanabilir (Başaran, 1984, ss.186-192; Dağlı, 2003, ss.131-139; Erkiş, 2006, ss.316-318):

Gelenek hukuku: Toplumda zaman içinde kendiliğinden oluşan, uyulması gerektiğine toplumun çoğunluğu tarafından inanılmış olan, yazılı hukuk kurallarına aykırı olmayan ve yazılı hukukun boşluklarını dolduran kurallardır. Örneğin, bir öğrencinin öğretmenine karşı saygısızlık yapması, yazılı hukukta olmasa bile öğrencinin bu davranışı gelenek hukuku kurallarına göre cezalandırılır.

İçtihat hukuku: Eğitim hukukunun önemli kaynaklarından olup alınan kararlar yönetimi bağlayıcı niteliktedir. Bu kapsamda, Danıştay ve Yargıtay dairelerinin aynı hukuk konusunda ayrı ayrı kararlar almaları olanaklıdır. Bu durumda ayrı ayrı uygulamaların ortadan kaldırılması için bu yargı organlarının kararları, “ıçtihadı birleştirme” yoluyla birleştirilir.

Yazılı hukuk: Yetkililerce kabul edilen hukuk kurallarını yazılı olarak duyuran belgelerdir. Yazılı hukukun kendi içerisinde önem sırası bulunmaktadır. Buna göre en üstte anayasa, sırasıyla, yasa, tüzük, yönetmelik, kararname, yönerge ve genelgeler gelmektedir.

Bir ülkede devlet eğitimle ilgisini yasalarla belirler. Yasaların istediği uygulamalar da tüzük, yönetmelik, kararname, genelge, yönerge gibi yasal belgelerle düzenlenir.

Eğitim Hukukunun kurallarını oluşturan üç genel kaynak; gelenek hukuku, içtihat hukuku ve yazılı hukuktur.

Yazılı hukuk kapsamında yer alan hukuksal metinler hangileridir?

Türk eğitim sistemini düzenleyen yasal dayanaklar; T.C. Anayasası, Eğitim ve Öğretimi Düzenleyen Yasalar, Hükümet Programları, Kalkınma Planları, Milli Eğitim Şûraları, Ulusal Program'dır.

Eğitim örgütünde yönetsel gücün yasal dayanağının ilki anayasadır.

Türk eğitim sistemi; T.C. Anayasası, Eğitim ve Öğretimi Düzenleyen Yasalar, Hükümet Programları, Kalkınma Planları, Milli Eğitim Şûraları, Ulusal Program temel alınarak düzenlenmektedir (MEB, 2002). Milli Eğitim Sisteminin düzenlenmesinde temel yasa ise, 1973 yılında kabul edilen Milli Eğitim Temel Yasası'dır. Bu Yasa, Milli Eğitim Sisteminin amaç, ilke ve genel yapısına ilişkin temel hükümleri kapsamaktadır.

Anayasa: Eğitim örgütünde yönetsel gücün yasal dayanağının ilki anayasadır. Yaptırım gücü bakımından en güçlü hukuksal metindir. Anayasa, devletin örgütlenmesi, işleyişi ve devlet-toplum ilişkilerini düzenleyen temel hukuk kurallarıdır. Bu yönüyle anayasa, devletin temel yapısını, kuruluşunu, yönetim biçimini, devletin temel organlarını, bunların birbirleriyle ilişkilerini ve kişilerin temel hak ve özgürlüklerini düzenler. Hiçbir hukuksal kural anayasaya aykırı olamaz. Bu nedenle, eğitime ilişkin yasalar anayasaya uygun olmak zorundadır. Eğitime ilişkin yasaların anayasaya aykırı olup olmadığını anayasa mahkemesi denetlemektedir (Dağlı, 2003, ss.132-133; Erkılıç, 2006, s.317). Türkiye'de, tüm hukuksal belgelerin kaynağı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'dır.

Yasalar: Anayasadan sonra en güçlü yazılı hukuk metni yasalardır. Yasalar, Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından kabul edilen ve Cumhurbaşkanı tarafından yürürlüğe konulan hukuk kurallarıdır (Başaran, 1984, s.187). Eğitimle ilgili olan yasalara eğitim yasaları adı verilmektedir. Bunlar, yalnızca eğitimi ilgilendirdikleri için özel yasalar olarak nitelendirilir. Eğitime ilişkin yasalardan kimileri; 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Yasası, 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Yasası, 2923 sayılı Yabancı Dil Eğitimi ve Öğretimi Yasası ve 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Yasası'dır (Dağlı, 2003, s.137). Yasalar eğitim yönetimi açısından son derece önemli kurallardır. Çünkü, eğitim kurumlarının işleyişi, iş gören, öğrenci ve genel hizmetlerin yürütülmesi yasalara göre gerçekleşmektedir.

Tüzükler: Tüzükler yasadaki son gelen en güçlü hukuksal metinlerdir. Anayasanın 115. maddesi gereğince, bir yasanın uygulanmasını göstermek ya da emrettiği işleri belirtmek üzere, yasaya aykırı olmamak ve Danıştay'ın incelemesinden geçirmek koşuluyla çıkarılan yazılı hukuk kurallarıdır. Buna göre tüzükler, Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılan ve yasaların uygulanmasına yönelik yöntem, açıklama ve uygulama ilkelerini belirleyen yazılı hukuksal metinlerdir (Dağlı, 2003, ss.138-139; Erkılıç, 2006, s.318). Örneğin; Türk Bayrağı Tüzüğü, Milli Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Tüzüğü ve Yangından Korunma Tüzüğü bunlardan kimileridir.

Yönetmelikler: Başbakanlık, bakanlıklar ve kamu tüzel kişilerin kendi görev alanlarını ilgilendiren yasaların ve tüzüklerin uygulanmasını sağlamak üzere ve bunlara aykırı olmamak koşulu ile çıkardıkları yazılı hukuksal metinlerdir. Hangi yönetmeliklerin resmî gazetede yayımlanacağı yasayla belirlenir. Eğitimde birçok yönetmelik bulunmaktadır. Örneğin, İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, Milli Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları Yönetmeliği ve İl Milli Eğitim Disiplin Kurulları Yönetmeliği bunlardan kimileridir.

Kararnameler: Bakanlar Kurulu, bakan, müsteşar ve genel müdürden oluşan atama kurulu gibi üst düzey kurulların çıkardığı metinlerdir. Kararnameler, yasalarca yetki verilen konularda, uygulamalara yöntem ve açıklık getiren, yön veren, personel atamaları, yetki devri ve benzeri durumları gösteren yönetim kararlarıdır (Başaran, 1984, s. 192). Güç bakımından yönetmeliklerden daha az güçlü olmayıp yalnızca günün koşullarına göre daha sık değişmektedir.

Yönergeler: Yönetmeliklerde belirlenmiş konulara, yönetimin genel eylem ve işlemlerine açıklık getirmesi için bakan ya da birimin en yüksek yönetimi tarafından hazırlanan metinlerdir. Kısaca, yönerge, yoğunlukla bir işlemin aşama aşama nasıl yapılacağını buyuran yaptırım metinleridir. Yönerge, kuruluşun genelini ilgilendirmeyen yalnızca bir bölümünü ilgilendiren bir işlemi düzenleyebilir (Başaran, 1984, s. 182). Örneğin, Eğitim Öğretim Çalışmalarının Planlı Yürütülmesine İlişkin Yönerge buna örnek olarak verilebilir.

Genelgeler: Bir kuruluşun genelini ya da büyük çoğunluğunu ilgilendiren, diğer emirlere göre daha uzun süreli emir ya da duyurulardır (Başaran, 1984, s. 182). Milli Eğitime ilişkin yasa, tüzük, yönetmelik, yönerge ve genelgeler, Bakanlık tarafından çıkarılan "Tebliğler Dergisi"nde yayımlanır. Milli Eğitim örgütünde çalışan yönetici, uzman ve öğretmenler bu dergiyi her yayımlanışında okumak ve imzalamak zorundadırlar. Aslında, bir yönetici eğitimle ilgili tüm yasal belgeleri tanımak ve içeriğini bilmek durumundadır. Çünkü, bir yönetici, yasal belgeleri ne kadar iyi anlar ve çözümlerse, yasal yönden hata yapma riskini azaltır (Dağlı, 2003, 139).

Kalkınma Planları: Türkiye Büyük Millet Meclisinin onayından geçtikten sonra uygulamaya konulduğu için yasalardan sonra gelen yasal metinlerdir. Daha çok eğitimin ekonomik kalkınma ile bağına ve uyumunu kurmaya çalışan belgelerdir. Kalkınma Planlarında, genel politika ve ilkelerin yanı sıra, alt sistemlerin özel hedeflerine, ulaşılması öngörülen sayısal hedeflere yer verilmektedir. Ayrıca, planlarda, önceki dönemlerin değerlendirilmesi yapılmakta ve gelişmeler açıklanmaktadır. Bu kapsamda, 1961 Anayasa'nın kalkınmanın plana bağlanmasını ve plan yapmayı devletin bir görevi olarak öngörmesiyle, 1963 yılında Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı yürürlüğe girmiştir. Bu planı, İkinci, Üçüncü, Dördüncü, Beşinci, Altıncı, Yedinci ve Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı izlemiştir (Dağlı, 2003, s.139).

Milli Eğitim Şûraları: Milli Eğitim Bakanlığının en önemli danışma kurulu olan Milli Eğitim Şûraları, Milli Eğitim Sisteminin niteliğini yükseltmek ve geliştirmek için gerekli incelemelerin yapıldığı ve kararların alındığı kurullardır. Milli Eğitim Şûraları'nın kararları bağlayıcı değil tavsiye niteliği taşımaktadır.

Milli Eğitim Şûraları, önce Maarif Kongresi, daha sonra Heyet-i İlmiye adıyla toplanmıştır. Maarif Kongresi, Kurtuluş Savaşı sürerken 16 Temmuz 1921'de Ankara'da toplanmıştır. İlk Heyet-i İlmiye Toplantısı 1923, İkinci Heyet-i İlmiye Toplantısı 1924 ve Üçüncü Heyet-i İlmiye Toplantısı da 1925'te yapılmıştır. Heyet-i İlmiye Toplantılarından sonra 1939 yılında Birinci Milli Eğitim Şûrası toplanmıştır. 1939 yılından 2007 yılına kadar geçen sürede on yedi Milli Eğitim Şûrası gerçekleştirilmiştir. On Yedinci Milli Eğitim Şûrası 13-17 Kasım 2006 tarihinde yapılmıştır.

OKUL-AİLE İŞ BİRLİĞİNİN YASAL DAYANAKLARI

Eğitim örgütlerinde, tüm eğitim etkinliklerinde olduğu gibi okul-aile iş birliğine yönelik etkinlikler de yasa ve yönetmelikler çerçevesinde yürütülmektedir. Okul-aile iş birliğinde istenen verimin sağlanmasının yanı sıra gerçekleştirilecek etkinliklerin kötüye kullanılmaması açısından da yasal dayanaklara gereksinim duyulmaktadır. Bu yasal dayanaklar, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Milli Eğitim Temel Yasası, İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, İlköğretim ve Okulöncesi Eğitimin Temel İlkeleri ve Okul-Aile Birliği Yönetmeliği'dir. Bunların yanı sıra, Kalkınma Planları, Milli Eğitim Şûraları ve Ulusal Program'da da okul-aile iş birliğine yönelik vurgular bulunmaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası: Tüm hukuksal belgelerin kaynağı olan anayasada eğitimle ilgili önemli vurgular bulunmaktadır. Günümüzde yürürlükte olan 1982 Anayasası'nda okul-aile iş birliğine yönelik doğrudan bir hüküm bulunmamaktadır. Ancak, eğitimle ilgili maddelerde okul-aile iş birliğine yönelik dolaylı çıkarımlarda bulunulabilmektedir.

Anayasa'nın ilgili maddelerinde vurgulanan hükümler, okul-aile iş birliğinin kapsamıyla örtüşmektedir. Bu maddeler şöyle sıralanabilir:

- Anayasanın 41. maddesinde “Aile, Türk toplumunun temelidir. Devlet ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlanmasının öğretimi ile uygulamasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilatı kurar.”
- Anayasanın 42. maddesinde “Kimse eğitim ve öğretim hakkından yoksun bırakılamaz. Öğrenim hakkının kapsamı yasayla tespit edilir ve düzenlenir. Eğitim ve öğretim, Atatürk ilkeleri ve inkılapları doğrultusunda, çağdaş bilim ve eğitim esaslarına göre, Devletin gözetim ve denetimi altında yapılır. Bu esaslara aykırı eğitim ve öğretim yerleri açılmaz. ...İlköğretim, kız ve erkek, bütün vatandaşlar için zorunludur ve Devlet okullarında parasızdır. ... Devlet, maddi imkânlardan yoksun başarılı öğrencilerin, öğrenimlerini sürdürdürebilmeleri amacı ile kurslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapar. ...Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır.”
- Anayasa'nın 58. maddesinde “Devlet, istiklal ve Cumhuriyetimizin emanet edildiği gençlerin, müspet bilimin ışığında, Atatürk ilke ve inkılapları doğrultusunda ve devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü ortadan kaldırmayı amaç edinen görüşlere karşı yetişme ve gelişmelerini sağlayıcı tedbirleri alır. ... Devlet, gençleri alkol düşkünlüğünden, uyuşturucu maddelerden, suçluluk, kumar ve benzeri kötü alışkanlıklardan ve cehaletten korumak için gerekli tedbirleri alır.”
- Anayasa'nın 59. maddesinde “Devlet, her yaştaki Türk Vatandaşlarının beden ve ruh sağlığını geliştirecek tedbirleri alır, sporun kitlelere yayılmasını teşvik eder. ...”
- Anayasa'nın 61. maddesinde “... Devlet, korunmaya muhtaç çocukların topluma kazandırılması için her türlü tedbiri alır.” biçiminde hükümler yer almaktadır.

Anayasa'nın eğitimle ilgili bu maddelerindeki hükümler dikkatle incelendiğinde okul-aile iş birliğinin kapsamıyla ilişkili hükümler içerdiği söylenebilir. Nitekim, Milli Eğitim Bakanlığı Okul-Aile Birliği Yönetmeliğinde belirtilen birliğin görevleri, Anayasa'nın ilgili hükümlerini tümüyle yansıtmaktadır.

Milli Eğitim Temel Yasası: Türk Milli Eğitiminin düzenlenmesinde temel olan amaç ve ilkeler, eğitim sisteminin genel yapısı, öğretmenlik mesleği, okul bina ve tesisleri, eğitim araç ve gereçleri ve Devletin eğitim ve öğretim alanındaki görev ve sorumluluğu ile ilgili temel hükümleri bir sistem bütünlüğü içinde ele alan yasadır. Milli Eğitim Temel Yasası'nın üçüncü bölümünde *Türk Milli Eğitiminin Temel İlkeleri* arasında okul-aile iş birliği doğrudan yer almaktadır. Türk Milli Eğitiminin Temel İlkeleri şöyle sıralanabilir (MEB, 1973):

1. Genellik ve eşitlik
2. Ferdin ve toplumun ihtiyaçları

3. Yöneltilme
4. Eğitim hakkı
5. Fırsat ve imkân eşitliği
6. Süreklilik
7. Atatürk İnkılap ve İlkeleri ve Atatürk Milliyetçiliği
8. Demokrasi eğitimi
9. Laiklik
10. Bilimsellik
11. Planlılık
12. Karma eğitim
13. Okul ile ailenin iş birliği
14. Her yerde eğitim

Türk Milli Eğitiminin Temel İlkeleri arasında okul-aile iş birliği doğrudan yer almaktadır. Bu ilkeye göre “Eğitim kurumlarının amaçlarının gerçekleştirilmesine katkıda bulunmak için okul ile aile arasında iş birliği sağlanır. Bu amaçla okullarda okul-aile birlikleri kurulur. Okul-aile birliklerinin kuruluş ve işleyişleri Milli Eğitim Bakanlığınca çıkarılacak bir yönetmelikle düzenlenir.” denmektedir. Görüldüğü gibi okul ile ailenin iş birliği ilkesine göre, eğitim kurumlarının amaçlarının gerçekleştirilmesine katkıda bulunmak amacıyla okul ile aile arasında iş birliğinin sağlanması gerektiği ve bu kapsamda okullarda okul-aile birliklerinin kurulması öngörülmektedir.

Okulöncesi Eğitimin Temel İlkeleri: Milli Eğitim Bakanlığı Okulöncesi Eğitim Programında Okulöncesi eğitimin ilkeleri arasında okul-aile iş birliğine yönelik ilkeler yer almaktadır. Okulöncesi eğitimin ilkeleri şunlardır (MEB, 2006a):

1. Okulöncesi eğitim, çocuğun gereksinimlerine ve bireysel farklılıklarına uygun olmalıdır.
2. Okulöncesi eğitim, çocuğun psikomotor, sosyal-duygusal, dil ve bilişsel gelişimini desteklemeli, özbakım becerilerini kazandırmalı ve onu ilköğretime hazır duruma getirmelidir.
3. Okulöncesi eğitim kurumlarında, çocukların gereksinimlerini karşılamak amacıyla demokratik eğitim anlayışına uygun eğitim ortamları hazırlanmalıdır.
4. Etkinlikler düzenlenirken çocukların ilgi ve gereksinimlerinin yanı sıra çevrenin ve okulun olanakları da göz önünde bulundurulmalıdır.
5. Eğitim sürecinde çocuğun bildiklerinden başlanmalı ve deneyerek öğrenmesine olanak tanınmalıdır.
6. Çocukların Türkçeyi doğru ve güzel konuşmalarına gereken önem verilmelidir.
7. Okulöncesi dönemde verilen eğitim ile, çocukların sevgi, saygı, iş birliği, sorumluluk, hoşgörü, yardımlaşma, dayanışma ve paylaşma duygu ve davranışları geliştirilmelidir.
8. Eğitim, çocuğun kendine saygı ve güven duymasını sağlamalı, ona öz denetim kazandırmalıdır.
9. Oyun bu yaş grubundaki çocuklar için en uygun öğrenme yöntemidir. Tüm etkinlikler oyun temelli düzenlenmelidir.
10. Çocuklarla iletişimde, onların kişiliğini zedeleyici biçimde davranılmamalı, baskı ve kısıtlamalara yer verilmemelidir.

11. Çocukların bağımsız davranışlar geliştirmesi desteklenmeli, yardıma gereksinim duyduklarında yetişkin desteği, rehberliği ve güven verici yakınlığı sağlanmalıdır.
12. Çocukların kendilerinin ve başkalarının duygularını fark etmesi desteklenmelidir.
13. Çocukların hayal güçleri, yaratıcı ve eleştirel düşünme becerileri, iletişim kurma ve duygularını anlatabilme davranışları geliştirilmelidir.
14. Programlar hazırlanırken aile ve içinde bulunulan çevrenin özellikleri dikkate alınmalıdır.
15. *Eğitim sürecine çocuğun ve ailenin etkin katılımı sağlanmalıdır.*
16. Okulöncesi eğitimde çocuğun gelişimi ve okulöncesi eğitim programı düzenli olarak değerlendirilmelidir.
17. Okulöncesi eğitimde değerlendirme sonuçları çocukların, öğretmenin ve programın geliştirilmesi amacıyla etkin olarak kullanılmalıdır.

Okulöncesi eğitimin ilkeleri arasında yer alan “Eğitim sürecine çocuğun ve ailenin etkin katılımı sağlanmalıdır.” ilkesi doğrudan okul-aile iş birliği ile ilgilidir. Yine, “Etkinlikler düzenlenirken çocukların ilgi ve gereksinimlerinin yanı sıra çevrenin ve okulun olanakları da göz önünde bulundurulmalıdır.” ve “Çocukların bağımsız davranışlar geliştirmesi desteklenmeli, yardıma gereksinim duyduklarında yetişkin desteği, rehberliği ve güven verici yakınlığı sağlanmalıdır.” ilkeleri ise, dolaylı olarak okul-aile iş birliğinin kapsamı içerisinde yer almaktadır.

İlköğretimin Eğitim ve Öğretim İlkeleri: Türk Milli Eğitimnin amaçları ile ilköğretimin amaçlarını gerçekleştirmede göz önünde bulundurulacak belli başlı ilkeler bulunmaktadır. İlköğretimin eğitim-öğretim ilkeleri ilköğretim okulu programında şöyle sıralanmaktadır (MEB, 1995, ss.23-30):

1. İlköğretim milli bir eğitim kurumudur.
2. İlköğretim gerçek bir topluluktur.
3. Okul, kültürel gelişme ve eğitim merkezidir.
4. İlköğretim, öğrencilerin temel gereksinimlerine yanıt veren bir kurumdur.
5. Her çocuk birbirinden farklıdır.
6. Çocuğun büyüme ve gelişmesi süreklidir.
7. Çocuk bir bütün olarak gelişir.
8. İlköğretim, öğrenciye bilimsel yöntemlere göre çalışma yolları öğreten bir kurumdur.
9. Derslerle amaçlar ve ilkeler arasında bağlantı kurulmalıdır.
10. Eğitimde ahlaki ve manevi değerlerin kazandırılması hem program hem de yönetimin önemli bir unsurudur.
11. Öğrenme karşılıklı bir etkileşmedir.
12. Her yaşantı her çocuk için ayrı bir anlam taşır.
13. Eğitim ve öğretimde yaşamsallık önemlidir.
14. Konuların seçilmesinde, işlenmesinde bulunulan yerden ve zamandan başlanmalıdır.
15. Çocuklar başkalarının istediklerini değil, ilgi duydukları şeyleri öğrenirler.
16. Çocuklar görmek ve işitmekten çok yaparak öğrenirler.
17. Eğitim ve öğretimde tutumlu olma alışkanlığını kazandırmak esastır.
18. Eğitim ve öğretim planlı ve programlı bir çalışmadır.
19. Eğitim ve öğretimde rehberlik esastır.
20. Değerlendirme eğitim ve öğretimin ayrılmaz bir parçasıdır.
21. *Eğitim ve öğretim okulla ailenin iş birliğiyle gerçekleşir.*

22. Bedensel ve zihinsel kusuru görülen öğrencilerle özel biçimde ilgilenilmelidir.

23. İlköğretimin bütün sınıflarında toplu öğretim esastır.

Görüldüğü gibi, bu ilkeler arasında okul-aile iş birliğiyle ilişkili doğrudan bir ilke yer almaktadır. *Eğitim ve öğretim okulla ailenin iş birliğiyle gerçekleşir* ilkesinde “Okul biricik eğitim kurumu değildir. Eğitim ailede, ailenin yardımı ile okulda, toplumun ve kişinin etkisi ile okul dışında ve okul sonrası devam eder. Çocuğun okuldaki davranış ve başarısı büyük ölçüde aile ocağındaki durum ve yaşayışına bağlı olduğu gibi evdeki davranış ve ilişkileri de okulda geçirdiği deneyimlerin etkisi altındadır. Çocuğa en elverişli gelişme ve yetiştirme olanaklarının sağlanabilmesi, okul ile aile arasında gerçekleştirilecek anlayış ve iş birliğinin derecesine bağlıdır.” denilmektedir. Ancak, diğer ilkeler de okul-aile iş birliğine yönelik öngörüler içermektedir.

Bu ilkelerin yanı sıra İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'nde (MEB, 2006b) ise ilköğretimin ilkeleri şöyle sıralanmaktadır:

- İlköğretimde sekiz yıllık kesintisiz eğitim, ilköğretim çağındaki her Türk vatandaşının hakkıdır ve zorunludur.
- İlköğretim kurumlarında karma eğitim-öğretim yapılıdır.
- İlköğretimde derslerde ve ders dışı etkinliklerde Türkçenin doğru, güzel ve etkili kullanılması temel hedeftir.
- İlköğretim kurumlarının kuruluş ve işleyişi ile her türlü eğitim-öğretim programlarının hazırlanması ve uygulanmasında Atatürk ilke ve inkılaplarına uyulur. Evrensel değerler içinde millî kültürün öğrenilmesine ve geliştirilmesine önem verilir.
- İlköğretim kurumları; dil, ırk, cinsiyet, felsefî inanç ve din ayrımı gözetilmeksizin herkese açıktır. Eğitimde hiçbir kişiye, zümreye veya sınıfa ayrıcalık tanınmaz.
- Eğitim-öğretim etkinlikleri; öğretim ilkeleri, öğrenci düzeyi, çevre özellikleri ve programda belirtilen esaslar dikkate alınarak bu Yönetmeliğin 5. maddesindeki amaçları gerçekleştirecek biçimde düzenlenir ve uygulanır.
- İlköğretim kurumlarında herkese olanak ve fırsat eşitliği sağlanır. Ekonomik durumu iyi olmayan öğrencilere, öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacıyla parasız yatılılık ve bursluluk olanakları sağlanır. Özel eğitim gerektiren ve korunmaya muhtaç çocukları yetiştirmek için özel önlemler alınır.
- Eğitim-öğretim hizmetleri düzenlenirken öğrencilerin ilgi, istek ve yetenekleri ile toplumun gereksinimleri dikkate alınır.
- *Demokrasi bilincinin geliştirilmesi amacı ile öğrenci, öğretmen, yönetici, personel ve velilerce; kurumda iş birliği, iş bölümü, seçme, seçilme, katılma ve düşüncelerini açıklayabilme gibi demokratik kuralların uygulandığı, sevgi, saygı ve hoşgörüye dayalı bir çalışma ortamı oluşturulur.*
- İlköğretim kurumlarında uygulanan, programlar, yöntem ve teknikler ile kullanılan eğitim teknolojisi; bilimsel ve teknolojik gelişmelere göre yenilenerek, okul, çevre ve ülke gereksinimlerine göre sürekli geliştirilir.
- İlköğretim kurumlarında açıklık, güvenilirlik ön planda tutulur. Eğitim-öğretim ve yönetim etkinliklerinin kurul ve komisyonlarca yürütülmesi, öğrenci, öğretmen, veli ve çevrenin gözetim ve denetimine açık tutulması sağlanır.
- Kaynakların etkili ve verimli olarak kullanılması, eğitim-öğretimin kalitesinin artırılması ve kurumun rekabet gücünün geliştirilmesi sağlanır.
- *Okul ile aile ve çevrenin iş birliği sağlanır.*

- İlköğretimde öğrenciler, oldukları gibi kabul edilerek değer verilir.
- Öğretmen, yeri geldikçe günlük olaylara ve fırsat eğitimine yer verir.
- Öğrencilere temel bilgi, beceri ve değerleri kazandırmak, öğrencilerin davranış, ilgi ve yeteneklerini belirlemek, programlar doğrultusunda başarılarını bir bütün olarak değerlendirmek, meslek alanlarını tanıtmak ve yönlendirmek için gerekli önlemler alınır.
- Özel eğitime gereksinimi olan bireylerin akranları ile birlikte kaynaştırma uygulamaları yoluyla eğitimlerini sürdürmeleri esastır. Bu öğrenciler eğitimlerini akranları ile birlikte aynı sınıfta sürdürebilecekleri gibi okulların bünyesinde açılacak özel eğitim sınıflarında da sürdürebilirler.

Kalkınma Planları: Kalkınma Planları eğitime makro düzeyde baktıkları için bu planlarda okul-aile iş birliğine yönelik doğrudan değil, dolaylı öngörüler yer almaktadır. Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda "Eğitim sisteminin temel amacı; Atatürk ilke ve inkılaplarına bağlı, düşünme, algılama ve problem çözme yeteneği gelişmiş, demokratik, özgürlükçü ve manevi değerlere bağlı, yeni fikirlere açık, kişisel sorumluluk duygusuna sahip, milli kültürü özümsemiş, farklı kültürleri yorumlayabilen ve çağdaş uygarlığa katkıda bulunabilen, bilim ve teknoloji üretimine yatkın ve beceri düzeyi yüksek, üretken ve yaratıcı bilgi çağı insanını yetiştirmektir." ifadesine yer verilmiştir (DPT, 2002, s. 82). Kuşkusuz, bu amacın gerçekleşmesinde okul ya da ailenin tek başına başarılı olması olanaklı değildir. Bu nedenle, okul ve aile birlikte hareket etmek zorundadır. Yine Planda "Milli ve manevi değerlerin korunmasında ve geliştirilmesinde, milli bütünlüğün ve dayanışmanın pekiştirilmesinde aile kurumunun güçlendirilmesi esastır." (DPT, 2002, s. 94) denilerek ailenin önemi vurgulanmıştır.

Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda da Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda belirlenen amaç tekrarlanmıştır; bu amaca ulaşmak için "Eğitim sistemi, insan kaynaklarının geliştirilmesini desteklemek üzere, yaşam boyu eğitim yaklaşımıyla ve bütüncül olarak ele alınacak; sistemin etkinliği, erişilebilirliği ve fırsat eşitliğine dayalı yapısı güçlendirilecektir." denilmektedir (DPT, 2006, s. 85).

Milli Eğitim Şûraları: Milli Eğitim Şûraları'nda zaman zaman okul-aile iş birliği konusu gündeme gelmiştir. Bu kapsamda, 1949 yılında toplanan Üçüncü Milli Eğitim Şûrası'nda okul ve aile arasında iş birliğinin sağlanması ve gerekli önlemlerin alınması konusu gündeme alınmıştır. Şûra sonunda "Okul-Aile Birlikleri tarafından okul yaşamına egemen olan eğitim ve öğretim ilkelerinin ailelere tanıtılması" ve "Okul-Aile Birliklerinin çalışmalarını kolaylaştırıcı önlemlerin alınması" kararı alınmıştır. Dokuzuncu Milli Eğitim Şûrası'nda, okul-aile-çevre bütünleşmesi sağlanacaktır başlığı altında "Okul-aile çevre bütünleşmesini sağlamak ve eğitim hizmetlerinin etkinliğini artırmak amacıyla Milli Eğitim Temel Yasası'nın 16. maddesinde öngörülen okul-aile birlikleri ile ilgili yeni yönetmelik hazırlanarak yürürlüğe konacaktır." denilmektedir (MEB, 2007).

On İkinci Milli Eğitim Şûrası'nda; "Aileye, temel çocuk terbiyesi ve sosyalleşmeye ilişkin görevlerini hatırlatacak önlemlerin geliştirilmesi", "Öğretmenin ve okulun aile ilişkisinin sıklaştırılması, okul ve aile uyumunun sağlanmasına özen gösterilmesi" ve "Okul-Aile Birliklerinin durumunun kapsamlı bir biçimde bilimsel olarak araştırılması" kararları alınmıştır. On Beşinci Milli Eğitim Şûrası'nda ise, "Ailenin ve okulun çocuğu tanıması ve çocuğun kendi kendini tanıması için öncelikle yönetici, öğretmen, öğrenci ve velilerin eğitilmesi gerektiği" vurgulanarak "Okul öncesi eğitimden başlanarak ailenin eğitimi önemli bir boyut olarak ele alınmalı; Aile Katılım Programları ve Ana-Baba Okulları yaygınlaştırılmalıdır." ve "Yöneltilme-

de, iş birliği sağlanmalı, okulların amaç ve etkinlikleri konusunda aileler bilgilendirilmeli, ailenin sisteme katılımları ve katkılarını sağlayıcı önlemler alınmalı, tanıtım etkinliklerinde kullanılmak üzere daha fazla tanıtım kitapçığı, video, radyo, TV programlarına yer verilmeli, ayrıca, meslek kuruluşlarının da yöneltme çalışmalarına katılım ve yardımları sağlanmalıdır.” denmektedir. On Yedinci Milli Eğitim Şûrası’nda ise, “Yaşam boyu öğrenme, yalnızca öğrenci ve çalışanlarla sınırlandırılmamalı, aile eğitimine önem verilmelidir. Bu nedenle, ana-baba okulları açılarak toplumsal entegrasyonu sağlayamayan ailelere yönelik girişimlerde bulunulmalıdır. Buna yönelik var olan programlar akredite edilmeli, bu konuda aile destek uzmanları yetiştirilmeli ve yaygınlaştırılmalıdır.” kararı alınmıştır. Ayrıca, “Veli, öğretmen ve yönetici görüşmelerini sıklaştırmak, ilişkileri sıcak bir duruma getirmek, aynı zamanda öğrencinin olumlu yaklaşımını sağlamak adına okul içi ve okul dışı sosyal etkinliklere geniş yer verilmeli; öğretmen, öğrenci, yönetici ve veli sık sık ortak etkinliklerde yer almalıdır. Okul-aile birliklerinin köy, ilçe, il ve ülke düzeyinde birleşerek örgütlenmesi için teşvik edici düzenlemeler yapılmalıdır.” denmektedir. (MEB, 2007).

Ulusal Program: Türkiye, 1960’lı yılların ilk yarısında Ankara Antlaşması ile Avrupa Birliği ile ortaklık ilişkisine girmiş, 1996 yılında taraflar arasında “Gümrük Birliği”nin kurulması ile bu ilişki ileri bir düzeye ulaşmıştır. Tam üyelik hedefi ile çıkılan bu yolda, 1999 Helsinki Zirvesi ile Türkiye’nin adaylık statüsü geri dönülmez biçimde kabul edilmiş (DPT, 2004, s.2), 17 Aralık 2004 tarihinde de üyelik için müzakerelere başlama kararı alınmıştır. Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne tam üyelik süreci içinde olması, uluslararası norm ve standartlara uyum sağlamasını ve gerekli koşulları yerine getirmesini gerekli kılmıştır. Avrupa Birliği’nin önem verdiği norm ve standartlar arasında eğitim önemli bir yere sahiptir.

Avrupa Birliği’ne uyum kapsamında, Türkiye, “AB Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı”nı kabul etmiştir. Programda “Atatürk’ün önderliğinde kurulan Türkiye Cumhuriyeti, benimsemiş olduğu değerler sisteminde çok kısa bir zaman dilimi içinde toplumsal yaşamın her alanında gerçekleştirdiği devrimlerle, Türk Milletini ilk kez ortak coğrafyayı ve tarihi paylaştığı Avrupa ailesiyle aynı değerler sisteminde buluşturmuştur.” denerek Avrupa Birliğinin Türkiye için önemi vurgulanmaktadır. Ayrıca, “Türk halkı, çağdaş değerlere uyumu, vazgeçilmez bir yaşam tarzı ve sürekli bir hedef olarak benimsemiştir. Halkımız, tarihsel birikim ve deneyimi ile yüzyılların biçimlendirdiği uygarlık bilinci sayesinde Avrupa’nın birleşmesi ideali bağlamında önemli görevler ve sorumluluklar üstlenmeye hazır ve muktedirdir. Bu çerçevede, Türkiye’nin AB müktesebatını özümsemeye iradesi tamdır.” denerek bu konuda Türkiye’nin istekliliği vurgulanmıştır (Ulusal Program, 2001).

Avrupa Birliği, belirlediği stratejik hedeflere ulaşabilmek amacıyla eğitimde kaliteyi belirleyici dört alan ve bu alanlara ilişkin 16 gösterge saptamıştır. Eğitimde kaliteyi belirleyici alanlar; *beceriler, başarı ve geçiş, eğitimin izlenmesi, kaynaklar ve yapılar*dır. Beceri alanındaki yedi gösterge, matematik, okuma, fen bilgisi, bilgi ve iletişim teknolojileri, yabancı dil, öğrenmeyi öğrenme ve yurttaşlık bilgisidir. Başarı ve geçiş alanında okulu terk etme oranları, ortaöğretimin tamamlanma oranları, yükseköğretime geçiş oranlarıdır. Eğitimin izlenmesi alanında yer alan iki gösterge; eğitimin yönetimi ve değerlendirilmesi ile *ailelerin katılımı*dır. Kaynaklar ve yapılar alanında ise öğretmenlerin eğitimi ve yetiştirilmesi, okulöncesi eğitime katılım, öğrenci başına düşen bilgisayar sayısı ve öğrenci başına eğitimin bütçesi yer almaktadır (European Commission, 2000).

Ailelerin katılımına yönelik göstergelere ilişkin verilerin amacı, zorunlu eğitim düzeyinde okul gelişim planlarının hazırlanmasına katılan aile temsilcilerinin gücünü ortaya koymaktır. Ailelerin okul ile olan iş birlikleri; yasal danışmanlık ve karar verme, okulların değerlendirilmesi, gönüllü ortaklıklar, okul sonrası etkinlikler ya da kulüplerde gönüllü çalışmalar, sınıf içi etkinliklerde gönüllü çalışmalar, okulla iletişim ve çocukların öğrenme ve gelişimlerinin desteklenmesini içermektedir.

SIRA SİZDE

2

Hangi yasa ya da metinlerde, okul-aile iş birliğine ilişkin doğrudan hükümler bulunmaktadır?

OKUL-AİLE BİRLİĞİ YÖNETMELİĞİ

Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda, okul ile aile arasında bütünleşmeyi gerçekleştirmek, aile ve öğretmenler arasında iş birliği sağlamak amacı ile Okul-Aile Birlikleri kurulmaktadır. Çocukların aile, çevre, beden ve zihin özelliklerini tanımak, bu amaçla, onların ve ailelerinin eğitimine olumlu yönde katkıda bulunmak açısından olduğu kadar, okul-aile iş birliğinin daha sistemli bir biçimde düzenlenmesi açısından da Okul-Aile Birliklerine büyük gereksinim duyulmaktadır. Okul-Aile Birliklerinin kuruluşu ve işleyişi Okul-Aile Birliği Yönetmeliği çerçevesinde düzenlenmektedir. Okul-Aile Birliği Yönetmeliği altı bölümden oluşmaktadır. Yönetmeliğin öngörülleri aşağıda ayrıntılı biçimde açıklanmıştır.

Amaç ve Kapsam

Amaç: Yönetmeliğin amacı, okul-aile birliklerinin kuruluş, işleyiş, görev, yetki ve sorumluluklarına ilişkin yöntem ve esasları düzenlemektir.

Kapsam: Okul-Aile Birliği Yönetmeliği, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okulların okul-aile birliklerinin kuruluş ve işleyişi, birlik organlarının oluşturulması ve seçim biçimleri; sosyal ve kültürel etkinlikler ile kampanya ve kurslardan sağlanan maddi katkılar, bağışların kabulü, harcanması ve denetlenmesiyle; kantin, açık alan, salon vb. yerlerin işletilmesi veya işletilmesinden sağlanan gelirlerin dağıtım yerleri, oranları, harcanması ve denetlenmesine ilişkin yöntem ve esasları kapsamaktadır.

SIRA SİZDE

3

Okul-Aile Birliği Yönetmeliği'nin amacı ve kapsamı nedir?

Kuruluş, Görev-Yetki ve Üyelik

Okul-Aile Birliği, okul ile aile arasında bütünleşmeyi gerçekleştirmek, veli ve okul arasında iletişimi ve iş birliğini sağlamak, eğitim-öğretimi geliştirici etkinlikleri desteklemek, maddi olanaklardan yoksun öğrencilerin zorunlu gereksinimlerini karşılamak ve okula maddî katkı sağlamak üzere kurulur. Birlik kurulduğu okulun adını alır.

Üyelik: Okul yöneticileri, öğretmenler ve veliler birliğin doğal üyesidir. Yönetici ve öğretmenin üyeliği okulla, velinin üyeliği ise öğrencinin okulla ilişkisinin kesilmesi durumunda sona erer. Yönetim kurulunun toplantı yeter sayısının altına düşmesi durumunda, olağanüstü genel kurula kadar yönetim kurulunda bulunan velilerin üyelikleri devam eder. Ayrıca, aynı okulda başarılı olarak görev yapmış okul müdürü, müdür yardımcısı, öğretmenler ile okula katkı sağla-

yan hayırsever ve mezunlara yönetim kurulu kararı ile birlik onur üyeliği verilebilir. Onur üyesi genel kurula katılabilir, ancak, birlik organlarında görev alamaz ve oy kullanamaz.

Okul-Aile Birliğinin Görev ve Yetkileri

- Öğrencileri, Türk Milli Eğitiminin Genel Amaçları ve Temel İlkeleri ile Atatürk İnkılap ve İlkeleri doğrultusunda yetiştirmek üzere okul yönetimi, öğretmenler, veliler ve ailelerle iş birliği yapmak.
- Okulun amaçlarının gerçekleştirilmesine, stratejik gelişimine, fırsat eşitliğine imkân vermek ve öğretmenler kurulunca alınan kararların uygulanmasını desteklemek amacıyla velilerle iş birliği yapmak.
- Kurs ve sınavlar, seminer, müzik, tiyatro, spor, sanat, gezi, kermes ve benzeri etkinliklerde okul yönetimi ile iş birliği yapmak.
- Özel eğitim gerektiren öğrenciler için ek eğitim etkinliklerinin düzenlenmesini ve desteklenmesini sağlamak.
- Okulun bina, tesis, derslik, laboratuvar, atölye, teknoloji sınıfı, salon ve odaları ile bahçe ve eklentilerinin bakım ve onarımlarının yapılmasına, teknolojik donanımlarının yenilenmesine, geliştirilmesine, ilave tesis yaptırılmasına, eğitim-öğretime destek sağlayacak araç-gereç ve yayınların alımına katkıda bulunmak.
- Eğitim-öğretim etkinlikleri dışındaki zamanlarda okulun derslik, spor salonu, kütüphane, laboratuvar ve atölyeleri gibi eğitim ortamlarının, kamu yararı doğrultusunda kullanılmasını sağlamak.
- Okulun gereksinimlerini karşılamak için mal ve hizmet satın almak.
- Okulda uyulması gereken kurallar hakkında velileri bilgilendirmek ve onlarla iş birliği yaparak, zararlı alışkanlık ve eğilimlerin önlenmesi için okul yönetimine yardımcı olmak.
- Milli bayramlar, anma, kutlama günleri, belirli gün ve haftalar ile düzenlenecek tören ve toplantıların giderlerine katkıda bulunmak.
- Öğrencilere sağlık ve temizlik alışkanlıkları kazandırmada alınacak ortak önlemler için katkı sağlamak.
- Ailede, okulda ve çevrede, öğrencilerle diğer çocukların iyi alışkanlıklar kazanmalarını, iyi birer vatandaş olmalarını sağlayıcı önlemler alınmasında okul yönetimine yardımcı olmak.
- Okula yapılan aynî ve nakdi bağışları kabul ederek kayıtlarını tutmak, sosyal, kültürel etkinlikler ve kampanyalar düzenlemek; kantin, açık alan, salon ve benzeri yerleri işletmek veya işletmek.
- Okul yönetimi ile iş birliği yaparak okula ve olanakları yeterli olmayan öğrencilere maddî-manevî destek sağlamak. Belirlenen kardeş okullara katkıda bulunmak.
- 14/6/2003 tarihli ve 25138 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Okul Servis Araçları Hizmet Yönetmeliğinde belirtilen yükümlülükleri yerine getirmek.
- Eğitim-öğretimle ilgili kurumlar ve sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği yapmak.
- Eğitim-öğretimi geliştirmek amacıyla çalışma komisyonları oluşturmak.
- Eğitim-öğretimi geliştirici diğer etkinliklere katkı sağlamak.

Birliğin Organları

Birliğin organları genel kurul, yönetim kurulu ve denetim kuruludur.

Genel kurul: Genel kurul, birliğin üyelerinden meydana gelir. Genel kurul, birlik yönetim kurulunun davetiyle her yıl en geç Ekim ayının sonuna kadar, yeni

Okul Aile Birliğinin organları genel kurul, yönetim kurulu ve denetim kuruludur.

açılan okullarda ise okul müdürünün daveti üzerine okulun açıldığı tarihten itibaren en geç iki ay içinde okulda toplanır.

Genel kurul, katılan üyelerle toplanır ve bunların çoğunluğu ile karar alır. Ancak toplantı yeter sayısı, yönetim ve denetim kurullarının asil ve yedek üye sayısının dört katından, öğrenci mevcudu yüzün altında olan okullarda ise yönetim ve denetim kurullarının asil ve yedek üye sayısının iki katından az olamaz. Genel kurul, yönetim kurulunun kararı ile olağanüstü toplantıya çağrılabilir.

Genel kurul toplantılarının yeri, zamanı ve gündemi en az 15 gün önceden üyelere okul ilan panosu ve diğer iletişim araçları ile duyurulur. Genel kurul, gündem maddelerini sırası ile görüşür. Gündem maddelerine ekleme ve çıkarma yapılarak değiştirilmesinde oy çokluğu aranır. Okul öğrenci kurulu/okul öğrenci meclisi/onur kurulu başkanları ile her sınıf düzeyinden seçilen birer temsilci öğrenci, genel kurula gözlemci olarak katılabilir. Olağan genel kurul toplantısının yapılamaması durumunda yukarıda belirtilen yöntemle 30 gün içinde olağanüstü toplantı yapılır ve kararlar katılanların çoğunluğu ile alınır.

Genel kurul toplantısı aşağıdaki biçimde yapılır:

- Genel kurula katılacak üyeler toplantı katılım cetvelini imzalar.
- Toplantının açılışı, birlik başkanı ya da okul müdürü tarafından yapılır.
- Açık oyla bir divan başkanı ve iki yazman seçilir.
- Toplantı sonunda bütün tutanak ve belgeler yeni seçilen yönetim kuruluna teslim edilir.

Genel kurulun görevleri şunlardır:

- Yönetim kuruluna okul müdürü, öğretmenler kurulunca seçilen birer asil ve yedek müdür yardımcısı ve öğretmenin dışında, veliler arasından 4 asil, 4 yedek; öğrenci mevcudu yüzün altında olan okullarda ise öğretmenler kurulunca seçilen 1 asil, 1 yedek müdür yardımcısı/öğretmen dışında, veliler arasından 3 asil, 3 yedek üyeyi seçmek.
- Denetim kuruluna veliler arasından 2 asil, 2 yedek; öğretmenler arasından da 1 asil ve 1 yedek üye seçmek.
- Yönetim ve denetim kurulu etkinlik raporlarını görüşerek onaylamak.
- Önceliklerine göre okulun ve öğrencilerin gereksinimlerini dikkate alarak hazırlanan olası bütçeyi görüşmek.
- Gereksinimlerin giderilmesine yönelik yönetim kurulunu yetkilendirmek.
- Okulun eğitim-öğretim niteliğinin yükseltilmesine ilişkin önerilerde bulunmak.

Yönetim kurulu: Yönetim kurulu; okul müdürü, müdür yardımcıları ve öğretmenler arasından seçilen 1'er üye ve veliler arasından seçilen 4 üye olmak üzere 7 üyeden oluşur. Öğrenci mevcudu yüzün altında olan okullarda ise müdür, müdür yardımcısı/öğretmen ve veliler arasından seçilen 3 üye olmak üzere yönetim kurulu 5 üyeden oluşur. Yönetim kurulunun görev süresi bir yıldır.

Yönetim kurulu, seçimden sonraki ilk hafta içinde okulda toplanarak başkan, bir başkan yardımcısı, bir muhasep üye ve bir sekreter üye seçerek görev dağılımı yapar. Başkan, veli üyeler arasından seçilir. Yönetim kurulu başkanı, kesintisiz en fazla dört kez seçilebilir. Başkan ve yönetim kurulu üyeleri aynı anda birden fazla birlik yönetiminde görev alamazlar.

Yönetim kurulunun görev yetki ve sorumlulukları şunlardır:

- Yönetim kurulu birlik adına görev yapar; birliğin görevlerini ve genel kurulda alınan kararları bir plan dahilinde yürütür.

- Eğitim-öğretimin niteliğinin yükseltilmesine ilişkin önerilerde bulunmak ve karşılaşılan güçlüklerin giderilmesine katkı sağlamak üzere okul müdürlüğü ve velilerle iş birliği yapar.
- Ders yılı içinde en az ayda bir toplanır. Toplantılar, gerektiğinde okulun açık olmadığı zamanlarda da yapılabilir.
- Toplantılar en az 5 üyenin, öğrenci mevcudu yüzün altında olan okullarda ise 3 üyenin katılımı ile yapılır ve kararlar oy çokluğu ile alınır. Oyların eşitliği durumunda başkanın bulunduğu taraf çoğunluk sayılır.
- Birliği temsil eden başkan, yönetim kuruluna başkanlık eder. Başkan yardımcısı, başkanın bulunmadığı zamanlarda başkana vekalet eder. Muhasip, birliğin gelir-gider işlemlerini, sekreter de yazışmalarını yürütür. Yazışmalar okul müdürü ile koordineli olarak yapılır.
- Yönetim kurulu kararları, karar defterine yazılarak imzalanır.
- Özürsüz olarak üst üste üç toplantıya katılmayan yönetim kurulu üyesi, istifa etmiş sayılır. Bu biçimde ayrılan üyeler ile istifa, öğrencinin okuldan ayrılması veya öğrenciliğin sona ermesi nedenleriyle yönetim kurulu üyeliği sona erenlerin yerine yedek üyeler, aldıkları oy sırasına göre asil üye olarak görev yaparlar.
- Yönetim kurulu üye sayısının, yedeklerle birlikte karar yeter sayısının altına düşmesi durumunda genel kurul, başkan ya da okul müdürü tarafından bir ay içinde olağanüstü toplantıya çağrılır. Seçilen yeni yönetim kurulu, olağan kongreye kadar görevine devam eder. Yönetim kurulu, yaptığı iş ve işlemlerden dolayı genel kurula ve diğer yetkili mercilere karşı sorumludur.

Denetim kurulu: Denetim kurulu, genel kurulca seçilen ikisi veli olmak üzere üç asil ve üç yedek üyeden oluşur. Asil üyeler genel kuruldan sonraki ilk hafta içinde toplanır ve aralarında görev bölümü yapar. Denetim kurulunun görev süresi bir yıldır. Denetim kurulu, altışar aylık dönemler hâlinde yılda en az iki kez yönetim kurulunun faaliyetlerini inceler ve sonuçlarını bir rapor durumunda yönetim kuruluna verir. Ayrıca, yönetim kurulunun etkinliklerini ayrıntıları ile inceleyerek hazırladığı raporu, etkinlik dönemi sonunda genel kurula sunar. Denetim kurulu başkanı, kesintisiz en fazla dört kez seçilebilir. Çeşitli nedenlerle boşalan asil üyeliklere, yedek üyeler aldıkları oy sırasına göre alınır.

Gelirlerin Kabulü, Harcanması ve Kiraya Verme Usulü

Gelirler: Resmî okullarda birliğin gelirleri; aynî ve nakdî bağışlardan, okulların bünyesindeki kantin, açık alan, salon ve benzeri yerlerin işletme gelirlerinden, sosyal, kültürel, sportif, kurslar, proje, kampanya ve benzeri etkinliklerden sağlanan gelirlerden ve diğer gelirlerden oluşur.

Gelirlerin kabulü: Resmî okullarda yönetim kurulunca; şartlı bağışlar, okulların kantin, açık alan, salon ve benzeri yerlerinden sağlanan gelirler, nakdî bağışlar, sosyal, kültürel, sportif etkinlikler, kurslar, proje, kampanya ve benzeri etkinliklerden sağlanan gelirler ile diğer gelirler ayrı hesaplarda toplanır.

Aynî ve nakdî bağışlar, belge karşılığı birlikçe kabul edilir. Nakde çevrilebilecek aynî yardımlar, nakde çevrilerek nakdî bağışlar hesabına yatırılır. Nakde çevrilemeyen aynî yardımlar, belge karşılığında okul müdürlüğüne teslim edilir. Öğrenci velileri kesinlikle bağış yapmaya zorlanamaz. Bağışlar, bankaya yatırılır. Banka şubesi bulunmayan yerleşim birimlerinde belge karşılığında alınır ve en geç bir hafta içinde birliğin banka hesabına yatırılır.

Kiraya verme usulü: Resmî okullarda birlik; kantin, açık alan, salon ve benzeri yerleri, eğitim-öğretimi aksatmayacak biçimde öncelikle işletmecilere kiralama yöntemi ile işlettirir veya işletebilir. Bu yerler, 2886 sayılı Devlet İhale Yasasının 35/d ve 51/g maddeleri gereğince pazarlık usulü ile kiraya verilir ve kiralamada taraflarca sözleşme düzenlenir.

Gelirlerin dağılımı: Resmî okullarda kantin, açık alan, salon ve benzeri yerlerin birliklerce işletilmesi durumunda, işletilen yerin gayri safi gelirinin %1'i birlikçe, işletmecilere kiraya verilmesi durumunda ise elde edilecek gayri safi gelirin %3'ü, üçer aylık dönemler içinde, izleyen ayın yirmisine kadar Hazineye arz bedeli olarak işletmeci tarafından defterdarlık/mal müdürlüğüne ödenir. Arz bedelinin ödenmesinin izlenmesinden okul müdürü ve birlik yönetim kurulu başkanı sorumludur.

Okulların kantin, açık alan, salon vb. yerlerinden sağlanan kira gelirlerinden arz bedeli düşüldükten sonra kalan net işletme gelirlerinin % 80'i birliğin, % 10'u ilçe milli eğitim müdürlüğünün, % 10'u il milli eğitim müdürlüğünün ilgili banka hesaplarına aktarılır. Büyükşehir statüsünde olmayan il merkezlerindeki birliklerde ise gelirin % 20'si il milli eğitim müdürlüğünün ilgili banka hesabına yatırılır.

İl/ilçe milli eğitim müdürlükleri hesaplarına yatırılan paralar, il/ilçe milli eğitim müdürünün ya da görevlendireceği ilgili müdür yardımcısı/şube müdürü başkanlığında iki okul müdürü ve iki birlik başkanından, mülki amirin onayı ile oluşturulan komisyonca öncelikle olanakları kısıtlı olan okulların ve öğrencilerinin eğitim-öğretimle ilgili gereksinimlerinde kullanılmak üzere ilgili birliğin hesabına aktarılır. Ayrıca, il/ilçe millî eğitim müdürlüklerinin eğitim-öğretimle ilgili gereksinimlerinde kullanılabilir.

Gelirlerin harcanması: Birliğin gelirlerinin, okulun bütçe disiplini çerçevesinde, eğitim-öğretim giderleri ile maddi olanaklardan yoksun öğrencilerin zorunlu gereksinimleri için harcanması esastır. Harcamalar, yönetim kurulu kararıyla belgeye dayalı olarak yapılır. Mal ve hizmet alımları, usulüne göre oluşturulacak komisyonlarca yapılır. Banka hesabındaki paralar, okul müdürü, birlik başkanı ve muhasepe üyenin müşterek imzalarıyla çekilir. Başkanın bulunmadığı zamanlarda başkan yardımcısı yetkilidir. Alınan demirbaşlar okulun demirbaş defterine kaydedilir ve ayniyat makbuzunun bir örneği harcama belgesine eklenir.

Yönetim kurulu, yıllık olası bütçeyi ve yıl sonu mali raporunu okul ilan panosu ile diğer iletişim araçlarından yararlanarak duyurur. İlgili mevzuata göre tutulan gelir-gider kayıtları üçer aylık aralıklarla velilerin görebileceği biçimde ilan panosunda ya da diğer iletişim araçları ile duyurulur.

Tutulacak Defter, Dosya ve Belgeler

Okul Aile Birliği, gerçekleştirdiği etkinliklere yönelik defterler tutmak zorundadır. Bu kapsamda, yönetim kurulu tarafından şu defterler tutulur:

- Genel kurul tutanak dosyası
- Yönetim kurulu karar defteri
- Gelen-giden evrak defteri
- Gelir-gider defteri
- Harcama belgelerinin yer aldığı dosya
- Yönetim kurulunca gereksinim duyulan diğer dosya ve kayıtlar
- Malî mevzuat hükümlerine göre düzenlenen gelir makbuzu
- Malî mevzuat hükümlerine göre düzenlenen gider makbuzu

- Kantin, açık alan, salon ve benzeri yerlerin birliklerce işletilmesi durumunda oluşacak ekonomik işletmeler için 213 sayılı Vergi Usul Yasası hükümleri uyarınca düzenlenen belgeler ve defterler.

Tutulmuş defter, dosya ve belgeler istenilen esaslara göre tutulur ve okulda korunur.

Çeşitli Hükümler

Birliklerin yapamayacağı işler: Birlikler, millî eğitim mevzuatına aykırı çalışmalar ile siyasi faaliyet ve kişilere çıkar sağlayıcı iş ve işlemler yapamaz.

Denetim: Birlikler, en az iki yılda bir olmak üzere Bakanlık/valilik veya il/ilçe millî eğitim müdürlüklerince millî eğitim mevzuatına ve Türk Ceza Yasası hükümlerine göre denetlenir.

Hüküm bulunmayan durumlar: Bu Yönetmelikte hüküm bulunmayan durumlarda 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Yasası ile ilgili diğer genel hükümler uygulanır.

Yürütme: Bu Yönetmelik hükümlerini Millî Eğitim Bakanı yürütür (MEB, 2005).

Özet

Eğitimin yasal dayanaklarını tanıyabilme

Bir ülkede devlet, eğitimle ilgisini yasalarla belirlemektedir. Yasaların istediği uygulamalar da tüzük, yönetmelik, kararname, genelge, yönerge gibi yasal belgelerle düzenlenmektedir. Eğitimin yasal dayanakları eğitim hukukunun kapsamı içindedir. Eğitim Hukukunun kurallarını oluşturan üç genel kaynak bulunmaktadır; bunlar, gelenek hukuku, içtihat hukuku ve yazılı hukuktur. Gelenek hukuku, toplumda zaman içinde kendiliğinden oluşan, uyulması gerektiğine toplumun çoğunluğu tarafından inanılmış olan, yazılı hukuk kurallarına aykırı olmayan ve yazılı hukukun boşluklarını dolduran kurallardır. İchtihat hukuku, eğitim hukukunun önemli kaynaklarından olup, alınan kararlar yönetimi bağlayıcı niteliktedir. Yazılı hukuk, yetkililerce kabul edilen hukuk kurallarını yazılı olarak duyuran belgelerdir. Yazılı hukukun kendi içerisinde önem sırası bulunmaktadır. Buna göre en üstte anayasa, sırasıyla, yasa, tüzük, yönetmelik, kararname, yönerge ve genelgeler gelmektedir.

Okul-aile iş birliğinin yasal dayanaklarını kavrayabilme

Okul-aile iş birliğinde istenilen verimin sağlanmasının yanı sıra gerçekleştirilecek etkinliklerin kötüye kullanılmaması açısından da yasal dayanaklara gereksinim duyulmaktadır. Bu yasal dayanaklar, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Milli Eğitim Temel Yasası, Okulöncesi Eğitimin ve İlköğretimin Temel İlkeleri ile Okul-Aile Birliği Yönetmeliği'dir. Bunların yanı sıra, Kalkınma Planları ve Millî Eğitim Şûraları'nda da okul-aile iş birliğine yönelik vurgular bulunmaktadır. Tüm hukuksal belgelerin kaynağı olan Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda okul-aile iş birliğine yönelik doğrudan bir hüküm bulunmamaktadır. Milli Eğitim Temel Yasası'nın üçüncü bölümünde Türk Milli Eğitiminin Temel İlkeleri arasında "Okul ile ailenin iş birliği" ilkesi yer almaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı Okulöncesi Eğitim Programında Okulöncesi Eğitimin İlkeleri arasında "Eğitim sürecine çocuğun ve ailenin etkin katılımı sağlanmalıdır" ilkesi bulunmaktadır. İlköğretimin Eğitim ve Öğretim İlkeleri içinde "Eğitim ve öğ-

retim okulla ailenin iş birliğiyle gerçekleşir" ilkesi yer almaktadır. İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'nde de İlköğretimin İlkeleri arasında "Okul ile aile ve çevrenin iş birliği sağlanır" ilkesi bulunmaktadır. Kalkınma Planları eğitime makro düzeyde baktıkları için, okul-aile iş birliğine yönelik doğrudan öngörüler bulunmamaktadır. Milli Eğitim Şûraları'nda zaman zaman okul-aile iş birliği konusu gündeme gelmiştir. Aynı biçimde, Ulusal Program'da da okul-aile iş birliğine yönelik doğrudan bir öngörü bulunmamaktadır.

Okul-Aile Birliği Yönetmeliğinin öngörülerini anlayabilme

Okul-Aile Birliği Yönetmeliği'nin amacı, okul aile birliklerinin kuruluş, işleyiş, görev, yetki ve sorumluluklarına ilişkin usul ve esasları düzenlemektir. Okul-Aile Birliği, okul ile aile arasında bütünleşmeyi gerçekleştirmek, veli ve okul arasında iletişimi ve iş birliğini sağlamak, eğitim-öğretimi geliştirici etkinlikleri desteklemek, maddi olanaklardan yoksun öğrencilerin zorunlu gereksinimlerini karşılamak ve okula maddi katkı sağlamak üzere kurulmaktadır. Birlik kurulduğu okulun adını alır. Okul yöneticileri, öğretmenler ve veliler birliğin doğal üyesidir. Yönetici ve öğretmenin üyeliği, okulla ilişkisinin kesilmesi durumunda, velinin üyeliği ise öğrencinin okulla ilişkisinin kesilmesi durumunda sona erer. Yönetim kurulunun toplantı yeter sayısının altına düşmesi durumunda olağanüstü genel kurula kadar yönetim kurulunda bulunan velilerin üyelikleri devam eder. Ayrıca, aynı okulda başarılı olarak görev yapmış okul müdürü, müdür yardımcısı, öğretmenler ile okula katkı sağlayan hayırsever ve mezunlara yönetim kurulu kararı ile birlik onur üyeliği verilebilir. Onur üyesi genel kurula katılabilir, ancak organlarında görev alamaz ve oy kullanamaz. Birliğin organları Genel Kurul, Yönetim Kurulu ve Denetim Kurulu'dur.

Kendimizi Sınayalım

1. Bir ülkede, eğitim alanında devletin ve kişilerin uyuması gereken kurallara ne ad verilir?
  - a. Eğitim Hukuku
  - b. Eğitim Politikası
  - c. Eğitim Yasaları
  - d. Eğitim Yönetimi
  - e. Eğitim İçtihadı
2. Aşağıdakilerden hangisi yazılı hukuk kapsamında yer almaz?
  - a. Yasa
  - b. Duyuru
  - c. Tüzük
  - d. Yönetmelik
  - e. Yönerge
3. Bakanlar Kurulu, bakan, müsteşar ve genel müdürden oluşan atama kurulu gibi üst düzeydeki kurulların çıkardığı metinlere ne ad verilir?
  - a. Anayasa
  - b. Yasa
  - c. Tüzük
  - d. Yönetmelik
  - e. Kararname
4. Milli Eğitim Bakanlığının en önemli danışma kurulu aşağıdakilerden hangisidir?
  - a. Milli Eğitimi Geliştirme Komisyonu
  - b. Milli Eğitim Danışma Kurulu
  - c. Milli Eğitim Şûrası
  - d. Milli Eğitim Komisyonu
  - e. Milli Eğitim Planlama Kurulu
5. Aşağıdakilerden hangisi okul-aile iş birliğinin yasal dayanakları arasında yer almaz?
  - a. T.C. Anayasası
  - b. Milli Eğitim Temel Yasası
  - c. İlköğretim Kurumları Yönetmeliği
  - d. Özel Öğretim Kurumları Yasası
  - e. Milli Eğitim Şûraları
6. “Okul ile ailenin iş birliği” ilkesi aşağıdakilerin hangisinde yer alır?
  - a. Milli Eğitimin Temel İlkeleri
  - b. İlköğretimin Eğitim ve Öğretim İlkeleri
  - c. Okulöncesi Eğitimin İlkeleri
  - d. Ortaöğretimin Temel İlkeleri
  - e. Kalkınma Planlarının Temel İlkeleri
7. “Okul - aile - çevre bütünleşmesi sağlamak, eğitim hizmetlerinin etkinliğini artırmak amacıyla, Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 16. maddesinde öngörülen okul-aile birlikleri ile ilgili yeni yönetmelik hazırlanarak yürürlüğe konacaktır” şeklindeki karar hangi Milli Eğitim Şûrasında alınmıştır?
  - a. Üçüncü Milli Eğitim Şûrası
  - b. Dokuzuncu Milli Eğitim Şûrası
  - c. On İkinci Milli Eğitim Şûrası
  - d. On Beşinci Milli Eğitim Şûrası
  - e. On Yedinci Milli Eğitim Şûrası
8. Ailelerin katılımı, Avrupa Birliği tarafından hazırlanan eğitimde kaliteyi belirleyici alanların hangisinde yer alır?
  - a. Beceriler
  - b. Başarı ve geçiş
  - c. Eğitimin izlenmesi
  - d. Kaynaklar ve yapılar
  - e. Keşfetme etkinliği
9. Aşağıdakilerden hangisi Okul-Aile Birliğinin doğal üyelerinden biridir?
  - a. Milli Eğitim Bakanı
  - b. Milli Eğitim Müdürü
  - c. Mahalle muhtarı
  - d. Sendika başkanı
  - e. Öğretmenler
10. Okul-Aile Birliğinde yönetim kurulu başkanı, kesintisiz olarak en çok kaç kez seçilebilir?
  - a. Bir
  - b. İki
  - c. Üç
  - d. Dört
  - e. Beş

Yaşamın İçinden

31.05.2004
24.12.2007

“

Okul- aile birliğinde hedef fakir öğrenci

Milli Eğitim Bakanlığı, yeniden düzenlediği Okul-Aile Birliği Yönetmeliği'ni dün yayımladı. Okul-aile birlikleri, kamu vakıflarının bağış toplamasına yasak getirilince, okulda yardım toplama ve kantin işletme konusunda tek yetkili haline geldi. Okulla aileler arasında bütünleşmeyi, veli ve okul arasında iletişimi ve iş birliğini sağlamak, eğitim-öğretimi geliştirici faaliyetleri desteklemek, maddi olanaklardan yoksun olan öğrencilerin zorunlu ihtiyaçlarını karşılamak ve okula maddi katkı sağlamak üzere kurulacak birliklerle ilgili yönetmelik şu yükümlülükleri getiriyor: Birlikler, okulda uyulması gereken kurallar hakkında velileri bilgilendirecek, zararlı alışkanlık ve eğilimlerin önlenmesi için okul yönetimine yardımcı olacak. Okula yapılan aynı ve nakdi bağışların kayıtlarını tutacaklar. Okul yöneticileri, öğretmenler ve veliler, birliğin doğal üyesi olacak. Yönetici ve öğretmenin üyeliği okulla ilişkisinin kesilmesi, velinin üyeliği ise öğrencinin okulla ilişkisinin kesilmesi halinde sona erecek.

Zorunlu bağışa son. Resmî okullarda, okul-aile birliğinin gelirleri, aynı ve nakdi bağışlardan, okulların bünyesinde bulunan kantin, açık alan, salon ve benzeri yerlerin işletme gelirlerinden, sosyal, kültürel, sportif kurslar, proje, kampanya ve benzeri etkinliklerden sağlanan gelirlerden ve diğer gelirlerden oluşacak. Veliler bağış yapmaya zorlanamayacak, gönüllü bağışlar bankaya yatırılacak. Birlik, kantin, açık alan, salon ve benzeri yerleri, eğitim-öğretimi aksatmayacak şekilde öncelikle işletmecilere kiralama usulüyle işlettirecek veya kendisi işletebilecek. Kira gelirlerinden arz bedeli düşüldükten sonra kalan net işletme gelirinin yüzde 80'i birliğin, yüzde 10'u ilçe millî eğitim müdürlüğünün, yüzde 10'u il millî eğitim müdürlüğünün ilgili banka hesaplarına aktarılacak. Birliğin gelirleri, okulun bütçe disiplini çerçevesinde, eğitim-öğretim giderleriyle maddi olanaklardan yoksun öğrencilerin zorunlu ihtiyaçları için harcanacak. Harcamalar, yönetim kurulu kararıyla belgeye dayalı yapılacak.

Kaynak: Radikal Gazetesi (<http://www.tumgazeteler.com/?a=822672>)'den 24.12.2007 tarihinde alınmıştır.

”

Kendimizi Sınavalım Yanıt Anahtarı

1. a Ayrıntılı bilgi için “Eğitimin Yasal Dayanakları” başlıklı bölümü yeniden gözden geçiriniz.
2. b Ayrıntılı bilgi için “Eğitimin Yasal Dayanakları” başlıklı bölümü yeniden gözden geçiriniz.
3. e Ayrıntılı bilgi için “Eğitimin Yasal Dayanakları” başlıklı bölümü yeniden gözden geçiriniz.
4. c Ayrıntılı bilgi için “Eğitimin Yasal Dayanakları” başlıklı bölümü yeniden gözden geçiriniz.
5. d Ayrıntılı bilgi için “Okul-Aile İşbirliğinin Yasal Dayanakları” başlıklı bölümü yeniden gözden geçiriniz.
6. a Ayrıntılı bilgi için “Okul-Aile İşbirliğinin Yasal Dayanakları” başlıklı bölümü yeniden gözden geçiriniz.
7. b Ayrıntılı bilgi için “Okul-Aile İşbirliğinin Yasal Dayanakları” başlıklı bölümü yeniden gözden geçiriniz.
8. c Ayrıntılı bilgi için “Okul-Aile İşbirliğinin Yasal Dayanakları” başlıklı bölümü yeniden gözden geçiriniz.
9. e Ayrıntılı bilgi için “Okul-Aile Birliği Yönetmeliği” başlıklı bölümü yeniden gözden geçiriniz.
10. d Ayrıntılı bilgi için “Okul-Aile Birliği Yönetmeliği” başlıklı bölümü yeniden gözden geçiriniz.

Sıra Sizde Yanıt Anahtarı

Sıra Sizde 1

Yazılı hukuk kapsamında yer alan ve kendi içerisinde önem sırası bulunan hukuksal metinler, sırasıyla, anayasa, yasa, tüzük, yönetmelik, kararname, yönerge ve genelgelerdir.

Sıra Sizde 2

Milli Eğitim Temel Yasası'nın üçüncü bölümünde Türk Milli Eğitiminin Temel İlkeleri arasında okul-aile iş birliği doğrudan yer almaktadır. Bu ilkeler arasında "Okul ile ailenin iş birliği" ilkesi bulunmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı Okulöncesi Eğitim Programında Okulöncesi eğitimin ilkeleri arasında okul-aile iş birliğine yönelik olarak "Eğitim sürecine çocuğun ve ailenin etkin katılımı sağlanmalıdır" ilkesi yer almaktadır. İlköğretim Okulu Programında, İlköğretim Eğitim ve Öğretim İlkeleri içinde "Eğitim ve öğretim okulla ailenin iş birliğiyle gerçekleşir" ilkesine yer verilmiştir. İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'nde de İlköğretim İlkeleri arasında, "Okul ile aile ve çevrenin iş birliği sağlanır" ilkesi bulunmaktadır. Milli Eğitim Şûraları'nda da zaman zaman okul-aile iş birliği konusu doğrudan gündeme gelmiştir. Üçüncü Milli Eğitim Şûrası'nda "Okul-Aile Birlikleri tarafından okul yaşamına egemen olan eğitim ve öğretim ilkelerinin ailelere tanıtılması" ve "Okul-Aile Birliklerinin çalışmalarını kolaylaştırıcı önlemlerin alınması" kararı alınmıştır. On İkinci Milli Eğitim Şûrası'nda "Öğretmenin ve okulun, aile ilişkisinin sıklaştırılması, okul ve aile uyumunun sağlanmasına özen gösterilmesi" ve "Okul-Aile Birliklerinin durumunun kapsamlı bir biçimde bilimsel olarak araştırılması" kararları alınmıştır. On Beşinci Milli Eğitim Şûrası'nda ise, "Okulöncesi eğitimden başlanarak ailenin eğitimi önemli bir boyut olarak ele alınmalı; Aile Katılım Programları ve Ana-Baba Okulları yaygınlaştırılmalıdır." denilmektedir. On Yedinci Milli Eğitim Şûrası'nda ise, "Veli, öğretmen ve yönetici görüşmelerini sıklaştırmak, ilişkileri sıcak bir duruma getirmek, aynı zamanda öğrencinin olumlu yaklaşımını sağlamak adına okul içi ve okul dışı sosyal etkinliklere geniş yer verilmeli; öğretmen, öğrenci, yönetici ve veli sık sık ortak etkinliklerde yer almalıdır. Okul-Aile Birliklerinin köy, ilçe, il ve ülke düzeyinde birleşerek örgütlenmesi için teşvik edici düzenlemeler yapılmalıdır." denmektedir.

Sıra Sizde 3

Okul-Aile Birliği Yönetmeliği'nin amacı, Okul-Aile Birliklerinin kuruluş, işleyiş, görev, yetki ve sorumluluklarına ilişkin usul ve esasları düzenlemektir. Okul-Aile Birliği Yönetmeliği, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okulların Okul-Aile Birliklerinin kuruluş ve işleyişi, birlik organlarının oluşturulması ve seçim şekilleri; sosyal ve kültürel etkinlikler ile kampanya ve kurslardan sağlanan maddî katkılar, bağışların kabulü, harcanması ve denetlenmesiyle, kantin, açık alan, salon ve benzeri yerlerin işlettilmesi veya işletilmesinden sağlanan gelirlerin dağıtım yerleri, oranları, harcanması ve denetlenmesine dair usul ve esasları kapsamaktadır.

Yararlanılan ve Başvurulabilecek Kaynaklar

- Başaran, İ. E. (1984). **Eğitime Giriş**. Ankara: Sevinç Matbaası.
- Dağlı, A. (2003). "Eğitimin Hukuksal Temelleri", **Öğretmenlik Mesleğine Giriş**. (Editörler: Ö. Demirel ve Z. Kaya). Ankara: PegemA Yayıncılık.
- DPT (2006). Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013) 10.12.2007 tarihinde <http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/plan9.pdf> adresinden alınmıştır.
- DPT (2004). Türkiye'nin Üyeliğinin AB'ye Muhtemel Etkileri. DPT Müsteşarlığı. 28 Mayıs 2005 tarihinde <http://ekutup.dpt.gov.tr/ab/uyelik/etki/olasi.pdf> adresinden alınmıştır.
- DPT (2002). Uzun Vadeli Strateji ve Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 2001-2005. 25 Mayıs 2005 tarihinde <http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/viii/plan8str.pdf> adresinden alınmıştır.
- European Commission (2000). European Report On The Quality Of School Education Sixteen Quality Indicators. 12 Aralık 2003 tarihinde <http://eupopa.eu.int> adresinden alınmıştır.
- Erkılıç, T. A. (2006). "Eğitimin Hukuksal Temelleri", **Eğitim Bilimine Giriş**. (Ed. V. Sönmez). Ankara: Anı Yayıncılık.
- MEB (2007). "Milli Eğitim Şûraları", Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. 12.12.2007 tarihinde <http://ttkb.meb.gov.tr/secmeler/sura/sura.htm> adresinden alınmıştır.

- MEB (2006a). **36-72 Aylık Çocuklar İçin Okulöncesi Eğitim Programı**. İstanbul: YAPA Yayın Pazarlama.
- MEB (2006b). Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Kurumları Yönetmeliği. 10.12.2007 tarihinde <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/21518.html> adresinden alınmıştır.
- MEB (2005). Milli Eğitim Bakanlığı Okul-Aile Birliği Yönetmeliği. 10.12.2007 tarihinde <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/23161.html> adresinden alınmıştır.
- MEB. (2002). 2002 Yılı Başında Milli Eğitim. 01.12.2007 tarihinde http://www.meb.gov.tr/Stats/ Apk2002/3_1.htm adresinden alınmıştır.
- MEB (1995). **İlköğretim Okulu Programı**. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- MEB (1973). Milli Eğitim Temel Yasası. 12.12.2007 tarihinde <http://mevzuat.meb.gov.tr/html/88.html> adresinden alınmıştır.
- Şişman, M. (1999). **Öğretmenliğe Giriş**. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Ulusal Program (2001). "Ulusal Program-Özet", Avrupa Birliği Müktesabatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı. Avrupa Birliği Genel Sekreterliği. 15.12.2007 tarihinde <http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=1958x1=1> adresinden alınmıştır.

Okul-Aile İş Birliğinde Okula ve Aileye Düşen Görev ve Sorumluluklar

3

Günümüzde çocuğun eğitimi, büyük ölçüde eğitim kurumları tarafından yürütülmektedir. Buna karşın, ailenin çocuğun eğitimi işlevini tamamen okula bıraktığı söylenemez. Aksine bu durum, ailenin yeni sorumluluklar üstlenmesine neden olmuştur. Bu konudaki en önemli sorumluluk, çocukların eğitiminde okulla ailenin sıkı bir iş birliği içinde olma sorumluluğudur. Okul ile ailenin iş birliğinde, tarafların görev ve sorumluluklarının neler olduğunun belirlenmesi, iş birliğinin daha sağlıklı yürütülmesine önemli katkılar sağlayacaktır.

Amaçlarımız

Bu üniteyi çalıştıktan sonra;

- 👁️ Çocuğun eğitiminde ailenin ve okulun yeri ve önemini kavrayabilecek,
- 👁️ Okul-aile iş birliğinde anne babalara düşen görev ve sorumlulukları açıklayabilecek,
- 👁️ Okul-aile iş birliğinde öğretmene düşen görev ve sorumlulukları açıklayabilecek,
- 👁️ Okul-aile iş birliğinde okul yöneticisine düşen görev ve sorumlulukları açıklayabileceksiniz.

Örnek Olay

Abmet Bey ve Gülcan Hanım çalışan bir anne babaydı. Kızları Burcu dünyaya geldikten sonra, her çalışan anne baba gibi onun bakımı ile ilgili önemli sorunlar yaşamışlardı. Çünkü biricik yavrularını evde çok da tanımadıkları bir yabancıyla bırakıp işe gitmek gerçekten çok zordu. Yıllar çok çabuk geçmiş, Burcu artık beş yaşına gelmişti. Burcu büyüdükçe ailesi onun yalnızca bakımı değil, gelişimi ve eğitimi ile de ilgili endişeler taşıyorlardı. Evde Burcu'ya bakan teyze ona yemeğini yedirmek, uyutmak, parka götürmekten daha fazla bir şey veremiyordu. Anne baba da çalıştığı için yeterince ilgi gösteremiyorlardı. Sonunda artık zamanı geldiğini düşünerek Burcu'yu bir okulöncesi eğitim kurumuna kayıt ettirdiler. Ahmet Bey ve Gülcan Hanım, okula ve öğretmenlere çok güveniyorlardı. Kızlarının her yönden sağlıklı gelişimi için okul ortamının çok yararlı olacağını düşünüyorlardı. Ayrıca çocuklarını güvenilir bir ortamda, güvenilir insanlara emanet etmek de içlerini rahatlatıyordu. Artık Burcu emin ellerdeydi; Okul, bundan sonra onun gelişimi için gereken her şeyi yapacaktı. Böylece Ahmet Bey ve Gülcan Hanım her gün Burcu'yu okula bıraktılar ve okuldan aldılar, bu geliş gidişler sırasında öğretmenle sıcak bir iletişim kurdular. Ancak bir süre sonra okulda aileleri de kapsayan bir takım etkinlikler düzenlenmeye ve aileler bu etkinliklere katılımcı olarak davet edilmeye başlandı. Burcu'nun anne babası çok yoğun çalıştıkları için öğretmenle ayak üstü görüşüp bilgi almanın ve dönem başında düzenlenen veli toplantısının dışında hiçbir etkinliğe katılmıyor, evde de nasıl olsa okulda gereken her şey yapılıyor diye Burcu ile oyun oynama, resim yapma vb. etkinliklere pek yer vermiyorlardı. Bu durum Burcu'nun öğretmeninin dikkatini çekmişti, özel olarak görüşmek için aileyi okula çağırdı. Onlara çocuğun eğitiminden yalnızca okulun sorumlu olmadığı, okulda öğrenilenlerin sürekliliğini sağlama bakımından evde oluşturulacak ortamların çocuğa kazandıracakları ve okuldaki bazı etkinliklere ailenin katılımının sağlayacağı yararlar konusunda bilgi vererek kendisiyle iş birliği yapmaları gerektiğini, bu iş birliğinde onlara da bazı görev ve sorumluluklar düştüğünü uygun bir dille anlattı.

Anahtar Kavramlar

- Okul-aile iş birliği
- Ailenin görev ve sorumlulukları
- Öğretmenin görev ve sorumlulukları
- Okul yöneticisinin görev ve sorumlulukları

İçindekiler

- GİRİŞ
- ÇOCUĞUN EĞİTİMİNDE AİLENİN VE OKULUN YERİ VE ÖNEMİ
- OKUL-AİLE İŞ BİRLİĞİNDE TARAFLARA DÜŞEN GÖREV VE SORUMLULUKLAR
  - Ailenin Görev ve Sorumlulukları
  - Okulun Görev ve Sorumlulukları

GİRİŞ

Okulöncesi dönem, büyüme ve gelişmenin en hızlı olduğu dönem olması nedeniyle çocuğun yaşamında oldukça önemli bir zaman dilimidir. Bu dönemde çocuğun gelişiminin istenen düzeyde olması, onun içinde yaşadığı çevrenin bu gelişime katkı derecesine bağlıdır. Söz konusu çevreyi oluşturan en önemli etkenler ise aile ve okul ortamı olmaktadır. Bu nedenle, gerek ailenin gerekse okulun sunacağı olanakların çocuğun gereksinimlerine yanıt verecek nitelikte olması gerekir.

Okulöncesi eğitimin yaygınlaşması ve eğitimde sürekliliğin sağlanması bakımından okul ile ailenin iş birliği içinde olması kaçınılmazdır. Okulöncesi eğitim kurumlarında uygulanan programlar ne denli etkili olursa olsun, aile tarafından desteklenmediği sürece istenilen sonucu vermeyecektir (Can Yaşar, 2001, s.366). Okul ile ailenin iş birliğinde, tarafların çocuğun eğitimindeki ve okul-aile iş birliğindeki görev ve sorumluluklarının belirlenmesi, iş birliğinin daha sağlıklı yürütülmesine önemli katkılar sağlayacaktır. Bu nedenle bu ünite de öncelikle, ailenin ve okulun çocuğun eğitimindeki yeri ve önemi tartışılmakta, okul-aile iş birliğinde aileye ve okula düşen görev ve sorumlulukların neler olabileceği belirlenmektedir.

ÇOCUĞUN EĞİTİMİNDE AİLENİN VE OKULUN YERİ VE ÖNEMİ

Aile, çocuğun doğuştan üyesi olduğu en küçük toplumsal kurumdur. Çocuğun içinde yaşadığı topluma uyumunu sağlayacak olan toplumsal ve ahlaki değerlerin aktarımı, yaşamın ilk yıllarında ailede başlar ve yaşam için gerekli temel bilgi ve beceriler bu dönemde kazanılır (Aksoy ve Turla, 1999, s.42). Aile, çocuğu besleyip büyütmek, korumak ve barınak sağlamak gibi pek çok işlevinin yanı sıra toplumsallaştırma ve eğitime görevini de üstlenmektedir (Berger, 2004, s.99). Çocuk, ilk toplumsal davranışları ailede öğrenir. Aslında ailenin eğiticilik işlevi, onun yapısı ile yakından ilgilidir. Eğer aile uyumlu, iç ve dış organizasyonu normal, toplumdaki gelişmeler onun yapısını bozacak özellikte değilse çocuk için elverişli bir eğitim ortamı olmaktadır (Akyüz, 1991; Akt., Çelik, 2005, s.1).

Ailenin çocuğun gelişimi ve eğitimi ile ilgili etkileri doğumla başlayıp yaşamı boyunca devam etmektedir. Doğumdan başlayarak çocuğun en yakın çevresini oluşturan aile, çocuğun her yönden gelişimini etkileyen ilk kurumdur. Ana babalar çocuğun ilk 4-5 yıllık yaşamında hem ilk öğretmenleri hem de en önemli kişilerdir. Bir insanın tüm yaşamı boyunca elde edeceği bilgi ve becerilerinin %90'ını bu dönemde öğrendiği göz önüne alınınca ana babaların nitelikli öğretmenliklerinin önemi ortaya çıkmaktadır (Gordon, 1993, ss.216-217). Ailede doğal olarak oluşan öğrenme ortamı, bir öğretmenin sunabileceğinden çok daha zengin öğrenme olanakları sunabilmektedir. Erken çocukluk yılları boyunca ana babalar günlük yaşam olayları içinde çocuklarının araştırmasını, çevreyle etkileşime girmesini ve gözleyerek model alarak öğrenmesini sağlayacak pek çok ortam yaratabilmektedirler. Bu bakımdan, yukarıda da söz edildiği gibi 'aileler çocuklarının ilk öğretmenleridir' denilebilir (Gürşimşek, 2002, s.27).

Çocuğun başlangıçta aile çevresi ile sınırlı olan dünyası zamanla arkadaş çevresi, kitle iletişim araçları gibi etkilerle giderek genişlemektedir. Eğitim kurumlarının yaygınlaşması ve çocuğun eğitimi işlevinin aileden eğitim kurumlarına geçmesi, gelişen teknoloji ve endüstrileşme ile birlikte zorunlu hale gelmiştir. Günümüzde çocuğun eğitimi işlevi, büyük ölçüde eğitim kurumları tarafından yürütülmektedir (Erden, 1998, s.93). Buna karşın, ailenin çocuğun eğitimi işlevini tamamen

Aile, çocuğu besleyip büyütmek, korumak ve barınak sağlamak gibi pek çok işlevinin yanı sıra, toplumsallaştırma ve eğitime görevini de üstlenmektedir.

- Okulun çocuğun eğitiminde üstlendiği görevler;
- bireyi toplumsallaştırmak,
  - ülkenin anayasal yapısına uygun, lider tipli, girişimci bireyler ve bilinçli seçmen yetiştirmek,
  - bilinçli üretici ve tüketiciler yetiştirerek toplumun kalkınmasına katkı sağlamak,
  - bireylerin bedensel, zihinsel ve ruhsal yapısını geliştirecek durum ve ortamları sunarak bireyin her yönden gelişimine katkı sağlamak olarak özetlenebilir.

Hem aile hem de okul, çocuğun gelişimi ve eğitimi ile ilgili ve sorumludur.

okula bıraktığı söylenemez. Aksine bu durum, ailenin yeni sorumluluklar üstlenmesine neden olmuştur. Çelik (2005, s.1)'in Yılmaz (1994)'dan aktardığına göre, bu konudaki en önemli sorumluluk, çocukların eğitiminde okulla ailenin sıkı bir iş birliği içinde olma sorumluluğudur.

Çocuğun eğitimi açısından okulun ve ailenin rolüne bakıldığında, ailenin çocuğun informal eğitiminin gerçekleştirildiği, okulun ise formal eğitimin verildiği kurumlar olarak nitelendirilmesi doğru bir yaklaşımdır (Kuzu, 2006, s.2).

Okul, toplumun ve bireyin eğitim gereksinimlerinin planlı, programlı ve isten-dik bir biçimde karşılanabilmesi amacıyla kurulmuş bir örgüttür (Çelik, 2005, s.8). Okulun görevleri aslında eğitimin görevleridir ve bunlar; “sosyal”, “politik” ve “ekonomik” olarak gruplandırılabilir. Okulun toplumsal görevi, toplumun kültürel mirasını bireye aktararak bireyi toplumsallaştırmaktır. Aynı işlev yukarıda söz edildiği gibi aileye de aittir, ancak okuldaki toplumsallaşma planlı ve kasıtlı olarak gerçekleştirilir.

Okulun politik görevi; toplumun insan yetiştirme düzenine paralel olarak ülkenin anayasal yapısına uygun, lider tipli, girişimci bireyler ve bilinçli seçmen yetiştirme olarak özetlenebilir. Okulun ekonomik görevi, bilinçli üretici ve tüketiciler yetiştirerek toplumun kalkınmasına katkı sağlamaktır.

Ayrıca okullar; bireylerin bedensel, zihinsel ve ruhsal yapısını geliştirecek durum ve ortamları sunarak bireyin her yönden gelişimine katkı sağlama görevini de üstlenmektedirler (Büyükkaragöz ve diğerleri, 1998, s.26; Çelik, 2005, ss.9-10). Okullar sayılan tüm bu görevleri yerine getirirken çocuğun sosyal bir çevrede akranlarıyla birlikte olmasını sağlamakta, sosyal ilişkiler yoluyla birtakım kazançlar elde edebilmesi için bilinçli ve sistemli olarak düzenlenmiş ortamlar sunmakta, böylece çocuğun her yönden gelişimine önemli katkılar getirmektedir.

Okul, çocuğun aileden sonra adım attığı ilk ve en önemli toplumsal kurumdur. Okula başladığında çocuk yepyeni bir dünyaya adım atmaktadır. Bu süreçte ebeveynler, çocuklarını en iyi tanıyan kişiler olarak öğretmenle pek çok bilgi ve deneyimlerini paylaşabilirler. Öğretmenler ise çocuk gelişimi konusunda bilgi ve deneyim sahibi olan uzmanlardır. Bu durum, öğretmenleri ebeveynler için değerli bir kaynak durumuna getirmektedir. Her iki taraf da çocuğun gelişimi ve eğitimi ile ilgili ve sorumludur. Bu nedenle okul ile ailenin iş birliği kaçınılmazdır (Arabacı ve Aksoy, 2005, s.19). Ancak, söz konusu iş birliğinin doğru ve sağlıklı yürütülmesinde pek çok etken rol oynayabilir. Bunlar arasında; ailelerin okula ve okulla iş birliğine yönelik tutumları, sosyo ekonomik düzeyleri, sahip oldukları çocuk sayısı, öğretmenin tutumları, bu konudaki bilgi ve becerisi gibi ve daha pek çok etken sayılabilir. Bunların dışında, okul-aile iş birliğinde ilgili tarafların üzerlerine düşen görev ve sorumlulukların neler olduğunun bilinmesi de iş birliğinin etkililiğinin artırılmasında önemli bir etkindir.

SIRA SİZDE

Ailenin ve okulun üstlendikleri roller açısından, çocuğun eğitimindeki yeri ve önemi nedir?

OKUL-AİLE İŞ BİRLİĞİNDE TARAF LARA DÜŞEN GÖREV VE SORUMLULUKLAR

Okul-aile iş birliğini geliştirmek için pek çok nedenden biri; çocukların okulda ve ileriki yaşamda başarılı olmalarını sağlamaktır. Bunun için hem okul hem de aile sorumluluk alarak, ilgi göstererek ve paylaşarak çocuklar için birlikte çalışmalıdır. Okul-aile iş birliğinin gerçekleştirilmesi, öğretmenleri ailede yapılanlar hakkında, anne babaları ise okulda yapılanlar hakkında bilgilendirerek birbirlerini tanıma

olanağı vermektedir. Gerek öğretmenler gerekse anne babalar belirlenen hedef ve beklentilere ulaşmada, birlikte hareket etmenin gereğine inanmalıdırlar (Aksoy ve Turla, 1999, s.43; Aral, ve diğerleri , 2000a, s.168).

Her çocuk okula aile ortamından izler taşıyarak gelir. Bu nedenle okul; eğitim ve öğretimi gerçekleştirirken ailenin çocuk üzerindeki etkilerine dayanmak ve onlardan hareket etmek durumundadır. Bu da okulun aile ile iş birliği yapması anlamına gelir. Aile ve okul arasında oluşan etkili bir iletişim, çocuğun eğitimi için elverişli bir ortam oluşturur.

Okul-aile iş birliğinde dikkat edilmesi gereken en önemli nokta, ailenin okulla yapacağı maddi ve manevi iş birliğinin, sınıftaki öğretmenin işine ya da okulun iş birliğine müdahaleye dönüşmemesidir. Bu nedenle, okulun aile ile kuracağı ilişkiyi iyi ayarlaması önemlidir. Okulla iş birliği, okulun işleyişine müdahale olarak algılanmamalıdır. Eğer her iki taraf da görev ve sorumluluklarının sınırlarını, yapması gerekenleri bilirse önemli sorunlar çıkmayacaktır (Oktay, 1993; Akt., Zembat ve Unutkan, 1999, ss.153-155).

Bu noktada okul-aile iş birliğinde tarafların üzerine düşen görev ve sorumlulukların neler olduğu üzerinde durulması gerekmektedir.

Ailenin Görev ve Sorumlulukları

Okul-aile iş birliğinde taraflardan birini aile oluşturmaktadır. Aile her dönemde çocuğun gelişimi ve eğitiminden sorumlu bir kurum olmuş ve bu konuda önemli bir rol oynamıştır. Çünkü aile, çocuk için ilişkilerin daha yakın, sıcak ve güven verici olduğu bir ortam olmanın yanı sıra çocuğun zamanının çoğunun geçtiği yerdir. Ailenin öğreticilik rolü doğumla başlayıp yetişkinlik hatta daha sonraki dönemlere kadar sürmektedir. Bu nedenle ana babanın öğretme görevi çok daha geniş bir alanı kapsamaktadır (Gordon, 1993, s.217). Aile ve okulun çocuğun öğrenmesinde sorumluluk üstlenmesi, her iki taraf açısından çocuğun gelişimini hızlandırma ve kendi gelişimlerine katkıda bulunma gerekliliğine dayanmaktadır.

Okulla etkili bir iş birliği sağlama açısından ana babalarda bulunması gereken temel özellikler; duyarlılık, tutarlılık, iletişim kurma becerisi, olumlu benlik algısı, özyeterlik ve kişiler arası etkili ilişki kurma becerisi olarak belirlenmektedir (Swick, 1992; Akt., Gürşimşek, 2002, ss. 36-37).

Ailelerin çocuklarının gelişimine katkıda bulunabilmeleri ve okulla etkili bir iş birliği gerçekleştirebilmeleri için üstlenmeleri gereken sorumluluklar; öğretmeni çocuk hakkında bilgilendirme, okulla etkili ve açık iletişim kurma, ev ortamını düzenleme, okuldaki etkinliklere katılma ve iş birliğine ilişkin olumlu tutumlar geliştirme olmak üzere beş noktada toplanabilir.

Öğretmeni Çocuk Hakkında Bilgilendirme: Okulla iş birliği gerçekleştirmede, ailenin öğretmeni çocuğun evdeki yaşantısı, alışkanlıkları vb. hakkında bilgilendirmesi, öğretmenin çocuğu ve içinde yaşadığı koşulları tanınması açısından son derece önemlidir. Bu nedenle aile, öğretmeni çocuğun yemek, oyun, ev içi etkinliklere katılımı, TV izleme alışkanlıkları, arkadaşlık ilişkileri, ilgi ve eğilimleri, geçirdiği hastalıklar ve özel durumlar hakkında ayrıntılı olarak bilgilendirmelidir.

Ayrıca, çocuğun ev ve okul arasında yaşayabileceği çelişkileri azaltmak için ailenin, çocuk yetiştirme konusundaki yaklaşımları, disiplin yöntemleri, çocuğa ilişkin beklenti ve hedefleri konusunda öğretmenle samimi ve açık bir iletişim sağlanması da önemlidir (Gürşimşek, 2002, s.37).

Okulla Etkili İletişim Kurma: Ailelerin etkili bir iş birliğini sağlayıp sürdürebilmeleri için okulla açık bir iletişim içinde olması gerekir. İletişim kurmanın deği-

Okul-aile iş birliğinin gerçekleştirilmesi, öğretmenleri ailede yapılanlar hakkında, anne babaları ise okulda yapılanlar hakkında bilgilendirerek birbirlerini tanıma olanağı verir.

Okul-aile iş birliğinde ailenin görev ve sorumlulukları;

- öğretmeni çocuk hakkında bilgilendirme,
- okulla etkili ve açık iletişim kurma,
- ev ortamını düzenleme,
- okuldaki etkinliklere katılma ve
- iş birliğine ilişkin olumlu tutumlar geliştirme olmak üzere beş noktada toplanabilir.

şik yolları; çocuğun okula bırakılması ve okuldan alınması sırasında görüşme fırsatlarının yaratılması, telefonla görüşülmesi, öğretmenin ev ziyaretinde bulunması ya da düzenlenen veli toplantıları biçiminde olabilir. Ailenin iletişimi sağlamada öncelikle bu olanakları kullanması, veli toplantılarına eksiksiz katılması, okul yaşantısı ile ilgili kaygılanılan durumları ve sorunları ertelemeyen ve probleme dönüşmeden konuşması gerekir. Ayrıca, aileler öğretim etkinliğinin niteliğini artırıcı görüş ve önerileri varsa bunları okulla uygun bir biçimde paylaşmalıdır (Gürşimşek, 2002, s.37; Vural, 2006, s.47).

Ev Ortamını Düzenleme: Çocukların gelişimi ve öğrenmesi üzerinde okul ortamı kadar, ailenin evde çocuğa sağladığı koşullar da son derece önemlidir. Bu noktada ailelerin öncelikle, çocuklarının eğitiminde tek sorumluyu okul olarak görmemeleri, bu konuda kendi sorumluluklarının da farkında olmaları gerekmektedir. Bu nedenle ailelerin, okuldaki eğitimin sürekliliğini sağlama bakımından, çocuğun okulda hangi konuları öğrendiği, neleri öğrenmesi gerektiği, çocuğa hangi durumlarda nasıl yardımcı olabileceği gibi konularda okulla bağlantı kurarak bilgi alması ve okulun önerilerini dikkate alarak bunları uygulaması önemlidir.

Ailelerin okulla iş birliğinde ve çocuklarının eğitiminde üzerlerine düşen sorumlulukları yerine getirebilmeleri için öncelikle onlara öğrenebilecekleri ve öğrendiklerini pekiştirebilecekleri uygun ortamlar sağlamaları gerekir. Çocuğun okulda öğrendikleri ile ilgili bilgi almanın yanı sıra aileler, çocukla da okulda yapılanlarla ilgili sürekli iletişim içinde olmalıdırlar. Ailenin çocukla bu konuda iletişim kurması, yapılanları tartışma olanağı sağlaması, çocuğun öğrenmesine ilgi gösterdiğini ve önemseydiğini göstermesi gerekir (Gümüşeli, 2004, s.3).

Okuldaki Etkinliklere Katılma: Ailenin çocuğa evde uygun ortamlar hazırlaması kadar okulda gerçekleştirilen etkinliklerde sık sık ve farklı biçimlerde görev üstlenmesi de gerekir. Ailenin bu konudaki görev ve sorumlulukları okuldaki eğitimsel, sosyal ve kültürel etkinliklerde ya da sınıf içi etkinliklerde doğrudan görev almaktan, düzenlenecek etkinliklere izleyici olarak katılmaya kadar değişik biçimlerde gerçekleşebilir. Bazı programlarda ebeveyn günlük etkinliklerde öğretmenin yardımcısı gibi görev yapabileceği gibi bazı programlarda ise sadece belirlenmiş zamanlarda özel bir etkinlik için yardım edebilir. Bazı durumlarda ise ebeveynler gezilerde ve özel toplantılarda katılımcı olabilirler.

Aileler, okulda yapılan kültürel, sportif ve sanatsal etkinliklere, konferans vb. bilimsel toplantılara katılarak çocuklarına destek sağlamış, moral vermiş ve onların eğitimini önemsediklerini göstermiş olurlar (Gümüşeli, 2004, s.3; Gürşimşek, 2002, s. 37).

İş Birliğine İlişkin Olumlu Tutum Geliştirme: Sağlıklı bir okul-aile iş birliğinin temel koşulunu; iş birliğine istekli olma, okula öğretmene ve iş birliğine yönelik olumlu tutumlar geliştirme oluşturmaktadır. Bu bağlamda aile, öğretmenin gerek çocuğun eğitimiyle gerekse aile ile iş birliği konusundaki çabalarını takdir ettiğini ve desteklediğini hissettirmelidir. Ayrıca aile, çocukla öğretmen arasında saygıya ve güvene dayalı olumlu bir ilişki kurulmasına katkıda bulunmalıdır.

Ailelerin yukarıda sözü edilen görev ve sorumlulukları yerine getirirken okulla güvene dayalı bir ilişki içinde olması önemlidir. Bu nedenle aile;

- okulda çocuğun güven içinde olduğundan emin olmalı,
- öğretmene güvenmeli, öğretmenin çocuğun gereksinimlerini karşılamada yeterli olacağına inanmalı,
- çocuğun evle ilgili yaşantılarını öğretmenle açık biçimde paylaşmalıdır (Oktaş ve diğerleri, 2003, s. 165).

Sizce, ailelerin, okul-aile iş birliğinde üzerlerine düşen görev ve sorumlulukları üstlenmesinde ne gibi etkenler rol oynayabilir?

SIRA SİZDE

Okulun Görev ve Sorumlulukları

Günümüzde okullar; yalnızca bilgi aktaran kurumlar değil, bir yandan çocuk ve gençlerin sosyalleşmesine, diğer yandan da ailelerin eğitilmesine yardımcı olan kurumlar haline almıştır. Artık ailelerle iş birliği sağlamak, erken çocukluk dönemi eğitimcisinin en önemli görevlerinden birini oluşturmaktadır. Yapılan pek çok araştırma, öğretmen ve eğitim yöneticilerinin aileleri etkin olarak çocuklarının eğitimine katmaya çalıştıklarında, çocuklar için akademik sonuçların oldukça olumlu olduğunu kanıtlamaktadır (Ensari ve Zembat, 1999, ss.186-187).

Okulların kendine özgü bir kültürleri vardır ve bu okulun aile ile olan etkileşiminde önemli bir rol oynamaktadır. Bazı kurumlar velilere açık, olumlu ve sıcak bir etkileşim izlenimi verirken bazı kurumlar da kapalı ve savunmacı bir yapı içinde olarak ailelere okulda istenmedikleri mesajını verebilmektedirler. Burada gerek öğretmenin, yöneticinin ve diğer personelin ailelere yönelik tavrı, gerekse okul yöneticisinin yönetim stili, önemli birer etkidir (Gürşimşek, 2002, ss.37-38).

Okul-aile iş birliğinde taraf olan okulda, öğretmen ve yönetici ayrı görev ve sorumluluklar üstlenmektedir.

Okulöncesi eğitim kurumlarının çocuğun eğitimi konusunda aileye destek görevini yerine getirmelerindeki en önemli etken **öğretmendir**. Çünkü öğretmen, çocuğun aile dışında karşılaştığı ilk yetişkindir. Tüm eğitim etkinlikleri gibi okul-aile iş birliğinin de amaçlarına ulaşabilmesi, öğretmenin kişilik yapısına, okul-aile iş birliği konusundaki bilgisine ve etkinlikleri uygulamadaki esnek tutumuna bağlıdır (Aral, ve diğerleri 2000b, s.45). Öğretmenin açık, tutarlı ve kararlı bir yaklaşımla gereksinim alanlarını belirlemesi, tüm aileleri kapsayacak etkinlikler planlaması ve ailelerle ilişkilerde olumlu tavır takınması, iş birliğini sağlamada etkili olabilmektedir. Comer ve Haynes (1991)'e göre aileler etkili iletişim kurmada öğretmenden; sıcaklık, duyarlılık, açıklık, güvenilirlik ve tutarlılık, öğrenci merkezlilik gibi özellikler beklemekte, Galinsky (1990) ise bunların yanı sıra öğretmenin gelişime açık olması ve kişisel yeteneğinin de önemli olduğunu vurgulamaktadır (Akt., Gürşimşek, 2002, s.38).

Okul-aile iş birliğinde öğretmenin görev ve sorumlulukları; iş birliğine yönelik olumlu tutuma sahip olma, aileleri okulda yapılanlar ve çocuk hakkında bilgilendirme, aileleri destekleyici hizmetleri araştırma, planlama ve uygulama, ailenin desteğini alma ve ailelerle etkili iletişim kurma olarak gruplandırılabilir.

İşbirliğine Yönelik Olumlu Tutuma Sahip Olma: Okul-aile iş birliğinde öğretmenin olumlu tutumu ve istekliliği tüm süreçleri etkileme bakımından son derece önemlidir. Öğretmenin, iş birliğinde öncelikle çocuklara ve anne babalara önem verdiğini hissettirmesi gerekir. Öğretmen ve anne baba arasında her gün yakın, uyumlu ve tutarlı görüşmelerin yapılması, taraflar arasında güven ortamının oluşmasına katkı sağlayacaktır. Bunun için öğretmenin çocuklar okula geldiğinde her birini güler yüzle ve hoş karşılamak ve anne baba ile dostça konuşmak üzere hazır olması gerekir (Aksoy, 2001, s.361).

Aileleri Bilgilendirme: Öğretmen, ailelerin eğitime katılımını sağlayabilmek için öncelikle okulda uygulanan program hakkında aileyi bilgilendirmeli, hatta aileye bununla ilgili yazılı dokümanlar vermelidir (Aksoy ve Turla, 2001, s.378). Ayrıca, okulda çocukların neler yaptıkları, haftalık program çizelgesi, yemek liste-

Okulöncesi eğitim kurumlarının çocuğun eğitimi konusunda aileye destek görevini yerine getirmelerindeki en önemli etken öğretmendir.

Okul-aile iş birliğinde öğretmenin görev ve sorumlulukları:

- İşbirliğine yönelik olumlu tutuma sahip olma,
- Aileleri okulda yapılanlar ve çocuk hakkında bilgilendirme,
- Aileleri destekleyici hizmetleri araştırma, planlama ve uygulama,
- Ailenin desteğini alma ve
- Ailelerle etkili iletişim kurma olarak gruplandırılabilir.

leri, çocukların gelecek ay neler yapacakları gibi konularda bilgilendirmeler yapması, okulun çocuklar kadar aileleri de önemseydiğini göstermesinin bir yoludur. Öğretmenler bu tür bilgilendirmelerde, bülten, bülten tahtası, mektup gibi yolları kullanabilmektedir (Aksoy, 2001, s.362).

Öğretmen bunların dışında çocuk hakkında bilgi toplamak, çocuğun gelişimini izlemek ve kayıt altına almak gibi amaçlarla dönem içinde değerlendirme etkinliklerine yer vermelidir. Bunun için gözlem ve anekdot kayıtlarından, gelişim kontrol listelerinden, standart testlerden ve gelişim dosyalarından yararlanmalıdır. Bu yollarla çocukla ilgili elde edilen bilgiler gelişim raporlarıyla somutlaştırılmalıdır. Özellikle çocuğun öğretmen tarafından fark edilen özel yetenekleri, okul dışında desteklenmesi gereken alanlar, öneriler ve çözüm yolları ile ilgili ailelere bilgi verilmelidir (MEB, 2006, s. 95).

Aileleri Destekleyici Hizmetleri Araştırmak, Planlamak ve Uygulamak:

Aile ortamının okulla eşgüdüm sağlayabilecek bir biçimde düzenlenmesi için öğretmenin zaman zaman aileye rehberlik etmesi gereken belli konular olabilir. Bunlar olumlu bir öğrenme ortamı sağlayabilme bakımından, aile yaşam düzeneği oluşturma, öğrenme isteği geliştirmede model olma, başarı için gerçekçi hedefler belirleme, çocuğun bütünsel gelişimine katkıda bulunma ve aile üyeleri arasında sürekli etkileşimi sağlama olabileceği gibi çocukta olumlu davranış geliştirme, okulda öğrenilenleri pekiştirme, cinsel eğitim gibi konularda da olabilir (Scott Jones, 1984; Epstein, 1984; Akt., Gürşimşek, 2002, ss.34-35).

Öğretmenin tüm bu konularda aileyi nasıl destekleyebileceği konusunda düşünmesi, araştırması, etkinlikler planlaması ve bunları uygulaması gerekir. Bunun için öğretmen, ailelerin bu konudaki gereksinimlerine duyarlı olmalıdır. Ebeveynlerle yapılacak özel görüşmeler, onlara gereksinim duydukları konularda rehberlik etmenin yollarından biridir. Ancak özel görüşmeler sırasında karşılıklı takınılacak tavırlar, ortamı gerginleştirmemelidir. Toplantılar, özel ve kesintisiz konuşma olanağı sağlar ve çocuğun kendisini ilgilendiren konuşmaları dinleme olasığını ortadan kaldırmaz. Toplantı eğer problemlerin görüşülmesi amacıyla yapılıyorsa öğretmenin ebeveynlere çocuklarının zayıf yönleri için yüklediği izlenimini vermekten kaçınması gerekir.

Ebeveynleri desteklemenin diğer bir yolu ise daha geniş katılımlı toplantılar düzenlemek, bir sonraki toplantıda hangi konuların görüşülmesini istedikleri konusunda ebeveynlerin görüşlerini almak ve uzmanlar çağırarak gereksinim duyulan konularda bilgilendirmeyi sağlamak olabilir (Aksoy, 2001, ss.362-363). Ayrıca, öğretmen ev ziyaretleri yaparak da aile çocuk ilişkilerini gözlemleyebilir, ailelere bu konularda önerilerde bulunabilir.

Ebeveynleri destekleyici bu etkinliklerin gerçekleştirilmesi etkili bir planlamayı gerektirir. Aksi halde, yapılanlar gereksinimleri karşılamaktan uzak olacaktır.

Ailelerin Desteğini Almak: Çocukların yaşamlarını zenginleştirebilmek için ailelerden yardım almak gerekir. Çünkü aile, okul-aile iş birliğinde çocuğu en iyi tanıyan taraftır. Bu nedenle öğretmenler, ebeveynleri birer kaynak olarak görmeli, çocuğun gelişimi ile ilgili temel konularda aile ile görüş alışverişi içinde olmalı, ailelerin öneriler sunmasına, eğitim ve karar verme süreçlerine etkin olarak katılmasına olanak tanınmalıdır.

Ebeveynlerin, çocuklarının eğitiminde etkin rol oynayan bireyler olmasını sağlamak bakımından onların çocuklarla doğrudan etkileşim içinde olmaları sağlanmalıdır. Bazı ebeveynler ise doğrudan katılım yerine gönüllü yardımcılığı yeğleyebilirler. Önemli olan, her ebeveynin isteği ve gücü doğrultusunda katılım gerçekleştirmesine yardımcı olunmasıdır.

Ailenin desteğinin sağlanmasında diğer bir nokta da okulda öğrenilenlerin sürekliliğinin sağlanması bakımından evde de uygulamaların devam ettirilmesidir. Öğretmen, bu konuda aileleri bilinçlendirerek ailelerin evde öğrenme etkinliklerinde (örneğin, oyun oynama, kitap okuma, etkili çalışma becerileri vs.) görev ve sorumluluk üstlenme becerilerini geliştirmelidir. Ebeveynlerin okulöncesi eğitim hakkında bilgi edinmeleri, çocuklarının gelişimini desteklemeleri, çocukları ile zaman geçirmeyi öğrenmeleri ya da özel bir gereksinim nedeni ile çocuğun bireysel olarak desteklenmesi amaçları ile ebeveynlere evde yapılabilecek bireysel etkinlikler ya da ev programları hazırlanabilir. Bu çalışmaların sürekli ve özenli olması sağlanmalıdır. Etkinliğin uygulanmasına ilişkin yönergeler açık ve anlaşılır olmalı, etkinliğin uygulama zamanları ve yöntemleri hakkında ebeveyne bilgi verilmelidir (MEB, 2006, s.86).

Tüm bunların dışında, okulun çeşitli gereksinimlerinin karşılanmasında da ailenin maddi ve manevi destekleri sağlanabilir.

Aile ile Etkili İletişim Kurma: Öğretmenin aile bireylerine karşı anlayışlı, hoşgörülü, esnek ve demokratik bir tutum sergilemesi, ailelerin çalışmalara katılımını desteklemek açısından önemlidir. Aile ile iş birliğini sağlamak adına öğretmen, iletişim için yeterli zaman ayırmalı, çocukların okula giriş çıkışlarında bile anne babalarla ayak üstü sohbet olanaklarını değerlendirmelidir. İyi bir iletişim için, anne babaların okula geldiklerinde kendilerini iyi hissetmeleri sağlanmalı, ailenin eğitim sürecine katkısı ve önemi hissettirilmelidir. Öğretmen, aileden yansıyan sorunları etkin biçimde dinlemeli, görüş ve önerilerini kararlı bir dille ve empatik bir anlayışla dile getirmelidir (Gürşimşek, 2002, s.39; MEB, 2006, s.77).

Öğretmen, sözü edilen bu sorumlulukları yerine getirirken;

- anne babanın çocuk için önemli kişiler olduğunu bilmeli,
- ailenin güvenini kazanarak çocukla ilgili doğru bilgileri edinmeli,
- aileyi doğru ve zamanında bilgilendirmelidir (Oktay ve diğerleri, 2003, s.165).

Sizce, okul-aile iş birliğinin sağlanmasında öğretmenin görev ve sorumluluklarından en önemlisi hangisidir?

Okul-aile iş birliği etkinliklerinin planlanması ve uygulanmasında rol oynayan etkenlerden biri de **okul yöneticisidir**. Daha önce de belirtildiği gibi yöneticinin yönetim stili ve tutumlarının ailenin eğitime katılımını önemli ölçüde etkileyen bir etken olduğunu ortaya koyan araştırmalar vardır (Ensari ve Zembat, 1999). Okul yöneticisinin okul-aile iş birliği çalışmalarının gerçekleştirilmesinde eşgüdüm sağlayıcı bir rol üstlenmesi gerekir.

Etkili bir okul-aile iş birliği için okul yöneticisi;

- araştırmacı, yeniliğe açık olmalı ve aile katılımının önemine inanmalı,
- açık iletişim kurmalı,
- aile katılımını engelleyici bir tutum sergilememeli,
- uygulanacak programı sene başında öğretmenlerle birlikte belirlemeli,
- dönem başında ailelerle toplantı yaparak okulun aile katılım programı ile ilgili bilgiler vermeli,
- programın uygulanma sürecinde gerekli durumlarda aileler ve öğretmenlere rehberlik yapmalıdır (Oktay ve diğerleri, 2003, s.166).

Görüldüğü gibi okul yöneticisinin okul-aile iş birliğindeki görev ve sorumluluğu, dolaylı olmakla birlikte, daha çok etkinliklerin planlanması ve aksamadan uygulanması noktalarında yoğunlaşmaktadır.

Okul yöneticisinin okul-aile iş birliğindeki görev ve sorumluluğu, daha çok etkinliklerin planlanması ve aksamadan yürütülmesi noktalarında yoğunlaşmaktadır.

Okul yöneticisinin okul-aile iş birliği ile ilgili görev ve sorumluluklarını yerine getirmesinde neler etkili olabilir?

Anne babalar okula geldiklerinde genellikle ilk karşılaştıkları ve iletişime girdikleri kişiler okuldaki **yardımcı personel** olmaktadır. Bu nedenle yardımcı personelin anne babaya yönelik tavrı ve yaklaşımı, zaman zaman okul-aile iş birliğini olumlu ya da olumsuz yönde etkileyen bir etken olmaktadır. Bu da okul-aile iş birliğinde taraflardan biri olan okulda görevli yardımcı personele de düşen görev ve sorumluluklar olduğunu göstermektedir. Diğer personel olarak da adlandırabileceğimiz bu kişilerin, nazik, güler yüzlü, iletişim becerilerine sahip bireyler olması, aile okula geldiğinde güler yüzle karşılaması, onlara uygun bir yer göstermesi, iklimde bulunması, öğretmenle ya da yöneticiyle görüşme konusunda engelleyici bir tutum sergilememesi, her konuda anne babaya yardımcı olması önemlidir.

Sonuç olarak, okul ile ailenin iş birliğinin çocukların sağlıklı gelişimleri ve eğitimleri üzerindeki etkileri tartışma götürmez bir durumdur. Bu iş birliğinde tarafların üzerlerine düşen görev ve sorumlulukların bilincinde olması ve sınırlarını aşmaması halinde kurulacak sağlıklı bir iş birliğinden en çok geleceğimiz olan çocuklarımız yarar sağlayacaktır.

Özet

Çocuğun eğitiminde ailenin ve okulun yeri ve önemini kavrayabilme

Ailenin çocuğun gelişimi ve eğitimi ile ilgili etkileri doğumla başlayıp yaşamı boyunca devam etmektedir. Doğumdan başlayarak çocuğun en yakın çevresini oluşturan aile, çocuğun her yönden gelişimini etkileyen ilk kurumdur. Ana babalar çocuğun ilk 4-5 yıllık yaşamında hem ilk öğretmenleri hem de en önemli kişilerdir. Bir insanın tüm yaşamı boyunca elde edeceği bilgi ve becerilerinin %90'ını bu dönemde öğrendiği göz önüne alınınca ana babaların nitelikli öğretmenliklerinin önemi ortaya çıkmaktadır.

Okul, toplumun ve bireyin eğitim gereksinimlerinin planlı, programlı ve istendik bir biçimde karşılanabilmesi amacıyla kurulmuş bir örgüttür. Okulun görevleri aslında eğitimin görevleridir ve bunlar; “sosyal”, “politik” ve “ekonomik” olarak gruplandırılabilir. Okulun toplumsal görevi, toplumun kültürel mirasını bireye aktararak bireyi toplumsallaştırmaktır. Okulun politik görevi, toplumun insan yetiştirme düzenine paralel olarak ülkenin anayasal yapısına uygun, lider tipli, girişimci bireyler ve bilinçli seçmen yetiştirme olarak özetlenebilir. Okulun ekonomik görevi; bilinçli üretici ve tüketiciler yetiştirerek toplumun kalkınmasına katkı sağlamaktır. Ayrıca okullar, bireylerin bedensel, zihinsel ve ruhsal yapısını geliştirecek durum ve ortamları sunarak bireyin her yönden gelişimine katkı sağlama görevini de üstlenmektedirler.

Okul-aile iş birliğinde aileye düşen görev ve sorumlulukları açıklayabilme

Ailelerin çocuklarının gelişimine katkıda bulunabilmeleri ve okulla etkili bir iş birliği gerçekleştirebilmeleri için üstlenmeleri gereken sorumluluklar; öğretmeni çocuk hakkında bilgilendirme, okulla etkili ve açık iletişim kurma, ev ortamını düzenleme, okuldaki etkinliklere katılma ve iş birliğine ilişkin olumlu tutumlar geliştirme olmak üzere beş noktada toplanabilir.

Ailenin, çocuğun evdeki yaşantısı, alışkanlıkları vb. hakkında öğretmeni bilgilendirmesi, öğretmenin çocuğu ve içinde yaşadığı koşulları tanıması açısından son derece önemlidir. Ayrıca, ai-

lenin çocuk yetiştirme konusundaki yaklaşımları, disiplin yöntemleri, çocuğa ilişkin beklenti ve hedefleri konusunda öğretmenle samimi ve açık bir iletişim sağlaması da gerekir. Ailenin iletişimi sağlamada yüz yüze görüşme, telefonla görüşme gibi olanakları kullanması, veli toplantılarına eksiksiz katılması, okul yaşantısı ile ilgili kaygılanılan durumları ve sorunları ertelemekten ve probleme dönüşmeden konuşması gerekir. Ayrıca, aileler öğretim etkinliğinin niteliğini artırıcı görüş ve önerileri varsa bunları okulla uygun bir biçimde paylaşmalıdır. Ailelerin, evde çocuklarına öğrenebilecekleri ve öğrendiklerini pekiştirebilecekleri uygun ortamlar sağlamaları gerekir. Bunlara ek olarak aileler, okulda yapılan kültürel, sportif ve sanatsal etkinliklere, konferans vb. bilimsel toplantılara katılarak çocuklarına destek sağlamalı, moral vermeli ve onların eğitimini önemsediklerini göstermelidirler. Ayrıca aile, öğreticinin gerek çocuğun eğitimi gerekse aile ile iş birliği konusundaki çabalarını takdir ettiğini ve desteklediğini hissettirmelidir.

Okul-aile iş birliğinde öğretmene düşen görev ve sorumlulukları açıklayabilme

Okulöncesi eğitim kurumlarının çocuğun eğitimi konusunda aileye destek görevini yerine getirmelerindeki en önemli etken öğretmendir. Okul-aile iş birliğinde öğretmenin görev ve sorumlulukları; iş birliğine yönelik olumlu tutuma sahip olma, aileleri okulda yapılanlar ve çocuk hakkında bilgilendirme, aileleri destekleyici hizmetleri araştırma, planlama ve uygulama, ailenin desteğini alma ve ailelerle etkili iletişim kurma olarak gruplandırılabilir.

Öğretmenin, iş birliğinde öncelikle çocuklara ve anne babalara önem verdiğini hissettirmesi gerekir. Bunun için öğretmen, çocuklar okula geldiğinde her birini güler yüzle ve hoş karşılamalı ve anne baba ile dostça konuşmak üzere hazır olmalıdır. Öğretmen, ailelerin eğitime katılımlarını sağlayabilmek için öncelikle okulda uygulanan program hakkında aileyi bilgilendirmeli, hatta aileye bununla ilgili yazılı dokümanlar vermelidir. Ayrıca, okulda çocukların neler yaptıkları, haftalık program çizelgesi, yemek listeleri, çocukların

gelecek ay neler yapacakları gibi konularda bilgilendirmeler yapılmalıdır. Aile ortamının okulla eşgüdüm sağlayabilecek bir biçimde düzenlenmesi için öğretmenin zaman zaman aileye rehberlik etmesi gereken belli konular olabilir. Öğretmenin tüm bu konularda aileyi nasıl destekleyebileceği konusunda düşünmesi, araştırması, etkinlikler planlaması ve bunları uygulaması gerekir. Bunun için öğretmen, ailelerin gereksinimlerine duyarlı olmalıdır. Ayrıca, öğretmenler ebeveynleri birer kaynak olarak görmeli, çocuğun gelişimi ile ilgili temel konularda aile ile görüş alışverişi içinde olmalı, ailelerin öneriler sunmasına eğitim ve karar verme süreçlerine etkin olarak katılmasına olanak tanımalıdır. Ailenin desteğinin sağlanmasında diğer bir nokta da okulda öğrenilenlerin sürekliliğinin sağlanması bakımından evde de uygulamaların devam ettirilmesidir. Öğretmen, bu konuda aileleri bilinçlendirerek ailelerin evde öğrenme etkinliklerinde görev ve sorumluluk üstlenme becerilerini geliştirmelidir. Aile ile iş birliğini sağlamak adına öğretmen, iletişim için yeterli zaman ayırmalı, çocukların okula geliş gidişlerinde bile anne babalarla ayak üstü sohbet olanaklarını değerlendirmelidir. Öğretmen, aileden yansıyan sorunları etkin biçimde dinlemeli, görüş ve önerilerini kararlı bir dille ve empatik bir anlayışla dile getirmelidir.

Okul-aile iş birliğinde okul yöneticisine düşen görev ve sorumlulukları açıklayabilme

Okul yöneticisi, okul-aile iş birliği çalışmalarının gerçekleştirilmesinde eşgüdüm sağlayıcı bir rol üstlenmektedir. Etkili bir okul-aile iş birliği için okul yöneticisi; araştırmacı, yeniliğe açık olmalı ve aile katılımının önemine inanmalı, açık iletişim kurmalı, aile katılımını engelleyici bir tutum sergilememeli, uygulanacak programı sene başında öğretmenlerle birlikte belirlemeli, dönem başında ailelerle toplantı yaparak okulun aile katılım programı ile ilgili bilgiler vermeli, programın uygulanma sürecinde gerekli durumlarda aileler ve öğretmenlere rehberlik yapmalıdır.

Kendimizi Sınayalım

1. Ailenin, çocuğun eğitimindeki yeri ve önemi ile ilgili aşağıda verilen ifadelerden hangisi **yanlıştır**?
  - a. Yaşam için gerekli temel bilgi ve beceriler ailede kazanılır.
  - b. Aile, çocuğu toplumsallaştırma ve eğitime görevini üstlenir.
  - c. Eğitim kurumlarının yaygınlaşmasıyla ailenin, çocuğun eğitimi işlevi ile ilgili sorumlulukları azalmıştır.
  - d. Anne babalar çocukların ilk öğretmenleridir.
  - e. Ailede doğal olarak oluşan öğrenme ortamı, okuldan daha zengin öğrenme olanakları sunabilir.
2. Aşağıdakilerden hangisi okulun sosyal görevini açıklar?
  - a. Bireylerin bedensel, zihinsel ve ruhsal yapısını geliştirmek
  - b. Toplumun kültürel mirasını bireylere aktararak bireyi toplumsallaştırmak
  - c. Lider tipli, girişimci bireyler yetiştirmek
  - d. Bilinçli üretici ve tüketiciler yetiştirerek toplum kalkınmasına katkı sağlamak
  - e. Bilinçli seçmen yetiştirmek
3. Aşağıdakilerden hangisi, okul-aile iş birliğinin sağlanmasında rol oynayan etkenler arasında **yer almaz**?
  - a. Ailenin okulla iş birliğine yönelik tutumları
  - b. Ailenin sahip olduğu çocuk sayısı
  - c. Ailenin eğitim düzeyi
  - d. Öğretmenin iş birliğine yönelik istek ve çabası
  - e. Çocuğun okula yönelik tutumları
4. Aşağıdakilerden hangisi okul-aile iş birliğini sağlama bakımından anne babalarda bulunması gereken temel özelliklerden biri **değildir**?
  - a. Duyarlı olma
  - b. Tutarlı olma
  - c. İletişim kurma becerisi
  - d. Eğitilmiş olma
  - e. Özyeterlik
5. Aşağıdakilerden hangisi ailenin, 'öğretmeni çocuk hakkında bilgilendirme' sorumluluğu kapsamında öğretmene bilgi vermesi gereken konulardan biri **değildir**?
  - a. Ailenin çocuk yetiştirme konusundaki yaklaşımları
  - b. Çocuğun yemek yeme alışkanlıkları
  - c. Çocuğun arkadaşlık ilişkileri
  - d. Ailenin çocuğa ilişkin beklenti ve hedefleri
  - e. Çocuğun okulda hangi konuları öğrendiği
6. Aşağıdakilerden hangisi, okulöncesi eğitim kurumlarının, çocuğun eğitimi konusunda aileye destek görevini yerine getirmesinde **en önemli** etkindir?
  - a. Öğretmen
  - b. Yönetici
  - c. Çevre
  - d. Program
  - e. Uzmanlar
7. Aşağıdakilerden hangisi, okul-aile iş birliğinde ailenin "ev ortamını düzenlemesi" ile ilgili sorumluluklarından biri **değildir**?
  - a. Çocuğun eğitiminde tek sorumluyu okul olarak görmemesi
  - b. Çocuğa evde hangi konularda nasıl yardımcı olunabileceği konusunda öğretmenin rehberliğine başvurması
  - c. Çocuktan okulda öğrenilenlerle ilgili bilgi alması
  - d. Öğretim etkinliğinin niteliğini artırıcı görüş ve önerileri öğretmenle paylaşması
  - e. Çocuğa öğrenebileceği uygun ortamlar hazırlaması
8. Bir annenin, yıl sonu gösterisinin hazırlanmasında öğretmene yardım etmesi, okul-aile iş birliğinde ailenin hangi sorumluluğu ile ilgilidir?
  - a. İş birliğine ilişkin olumlu tutum geliştirme
  - b. Okulla etkili iletişim kurma
  - c. Okuldaki etkinliklere katılma
  - d. Ev ortamını düzenleme
  - e. Öğretmenin desteğini alma

9. Aşağıdakilerden hangisi aile ile iş birliğinde öğretmenin dikkat etmesi gereken noktalardan biri **değildir**?
- Öğretmenin ailelerin gereksinim alanlarını belirlemesi
  - Öğretmenin, ailenin öğretim etkinlikleri dışındaki etkinliklere katılımına izin vermesi.
  - Sıcak, duyarlı, tutarlı ve güvenilir bir tavır sergilemesi
  - Tüm aileleri kapsayacak etkinlikler planlayıp uygulaması
  - Öğretmenin aileleri tanımak için çaba harcaması
10. “Öğretmenin aileye okulda uygulanan haftalık program, yemek listesi vb. ile ilgili yazılı dokümanlar vermesi” okul-aile iş birliğinde öğretmenin hangi sorumluluğu ile ilgilidir?
- Aileleri bilgilendirme
  - İş birliğine yönelik olumlu tutuma sahip olma
  - Aileyi destekleyici hizmetleri araştırma, planlama, uygulama
  - Ailenin desteğini alma
  - Aile ile etkili iletişim kurma

Yaşamın İçinden

Okullar velilerle sözleşme imzalayacak

Okullar, öğrenci ve velilerle sözleşme imzalamaya hazırlanıyor. Tarafların hak ve sorumluluklarını güvence altına alan sözleşme, “okul ve ev arasında sıkı bağlar kurarak, velilerin eğitim sistemine daha fazla katılımının sağlanmasını” ve “okullarda demokrasi kültürünün oluşmasını” amaçlıyor. Bu çerçevede, veliler okulun kütüphane, işlik gibi imkanlarından yararlanabilecekler, sınıflarda dersleri izleyebilecekler. Milli Eğitim Bakanı Hüseyin Çelik, konuya ilişkin genelge yayınladı. Okullara, genelgeyle birlikte uygulama kılavuzları da gönderildi.

SÖZLEŞME

“Sözleşme” ile ilgili esaslar hazırlanırken, Milli Eğitim ile ilgili yasal düzenlemelerin yanı sıra İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ve Çocuk Hakları Sözleşmesi de göz önünde bulunduruldu. Sözleşme; okulun, öğrencinin ve velinin hak ve sorumluluklarını içeren üç bölümden oluşuyor. Sözleşmeye imza atacak taraflar hem sorumluluk almış olacak hem de haklarının neler olduğunu bilecekler.

VELİLERİN HAK VE SORUMLULUKLARI

Sözleşmeye göre, velilerin hakları şöyle:

- Çocuğumun eğitimiyle ilgili tüm konularda bilgilendirilmek,
- Adil ve saygılı davranışlarla karşılanmak,
- Çocuğuma okul ortamında nitelikli kaynaklar, eğitim ve fırsatlar sunulacağını bilmek,
- Düzenli aralıklarla okulun işleyişi hakkında bilgilendirilmek,
- Çocuğumun okuldaki gelişim süresiyle ilgili olarak düzenli aralıklarla bilgilendirilmek.

Velilerin, okulun bulunduğu çevrenin imkanları da dikkate alınarak örneğin; okulun, veli eğitim seminerlerinden, okulun kütüphanesinden ve işliklerinden yararlanma hakları da bulunuyor.

Veliler sözleşmede, şu sorumlulukların altına imza koyacaklar:

- Çocuğumun her gün okula zamanında, öğrenmeye hazır, okulun kılık kıyafet kurallarına uygun bir şekilde gitmesine yardımcı olacağım.

- Okulun, öğrenciler için düzenleyeceği ders dışı etkinliklerden en az iki tanesinde görev alacağım.
- Okulun duyuru ve yayınlarını takip edeceğim.
- Bilgi edinmek ve toplamak amacıyla gönderilen her tür anket ve formu doldurup zamanında geri göndereceğim.
- Okul gelişim yönetim ekibi ve okul-aile birliği seminerlerine ve toplantılarına katılacağım.
- İhtiyaç duyduğunda çocuğumun ödevlerine katkı sağlayacağım, gerekli açıklamaları yapacağım ancak kendi yapması gereken ödevleri asla yapmayacağım.
- Okumaya, araştırmaya daha fazla zaman ayırması için televizyon seyretme ve oyun oynama saatlerini düzenlemesine yardımcı olacağım.
- Evde, o gün okulda yaptıklarını paylaşarak günün değerlendirmesini çocuğumla birlikte yapacağım.
- Çocuğumun uyku ve dinlenme saatlerine dikkat edeceğim.
- Çocuğuma yaşına uygun sorumluluklar vereceğim (Örneğin odasını toplama, ev işlerine yardım etme, alışveriş yapma...).
- Çocuğumun disiplin kurallarına uyması için gerekli önlemleri alacağım.
- Çocuğumun ruhsal ve fiziksel durumundaki değişimler hakkında okulu zamanında bilgilendireceğim.
- Aile ortamında fiziksel ve psikolojik şiddete izin vermeyeceğim.

Velilerin ayrıca okulun durumuna göre yapmakla yükümlü olacağı sorumlulukları da bulunacak. Bunlar sözleşmede “Okulun kütüphanesine her yıl en az iki kitap veya kaynakla katkı yapacağım, çocuğumun şehir merkezini görmesini mutlaka sağlayacağım, çocuğumun internette zararlı içeriklerin yer aldığı sitelere erişmesini engelleyeceğim, çocuğumun ayda bir kez toplumsal hizmet kurumlarında gönüllü olarak çalışmasını destekleyeceğim” örnekleriyle yer alıyor.

OKULUN HAK VE SORUMLULUKLARI

Sözleşmenin tarafı olan okulların “Toplumdan ve çevreden saygı ve destek görme, okulda alınan kararlara ve okulun kurallarına uyulmasını isteme” hakkı bulunuyor. Okulların sorumlulukları ise sözleşmede, velilerin ve öğrencilerin hakları doğrultusunda düzenleniyor. Öğrencilerin akademik ve sosyal gelişimlerini destekleyecek altyapıyı sağlamakla yükümlü olacak okul yönetimleri, “Okulda olumlu bir kültür yaratmak, öğrenci, veli ve çalışanlar arasında hiçbir nedenden dolayı ayırım yapmamak, okulun güvenilir ve temiz olmasını sağlamak, okul ve çevresinde şiddet içeren davranışlara ke-

sinlikle izin vermemek” gibi sorumlulukları üstlenecekler. Gerekli görülürse sözleşmeye tarafların isteği doğrultusunda ek maddeler de konulabilecek.

“AMAÇ, CEZA VERMEK DEĞİL”

Sözleşmede, “Tarafların sorumluluklarını yerine getirmemesi halinde ne yapılacağı” konusunda açıklama bulunmuyor. MEB yetkilileri, sözleşme hükümlerine uyulmaması veya sözleşmenin imzalanmak istenmemesi halinde yaptırım uygulanıp uygulanmayacağı konusunda ki soruya şu yanıtı verdiler: “Bu sözleşmenin amacı demokrasi kültürü oluşturmak, velilerin eğitime katılımını sağlamak, öğrencilerin sorumluluk duygusunu geliştirmek. Veliler, öğrenciler hakları konusunda bilinçlenecekler ve isteklerini yazıya döküp imzalayacaklar. Eğer sözleşmedeki hükümlere herhangi bir itirazları olursa bunun ne olduğu sorulacak ve istekleri doğrultusunda da hükümler konulacak. Sözleşmeye konulacak hükümlerin ucu açık. Eğer uymazlarsa burada amaç ceza vermek değil. Verdikleri sözü yerine getirmelerini sağlamak.”

Kaynak: Hürriyet Gazetesi (<http://arama.hurriyet.com.tr/arsivnewss.aspx?id=3441057>)’den 06.03.2008 tarihinde alınmıştır.

Kendimizi Sınavalım Yanıt Anahtarı

1. c Ayrıntılı bilgi için “Çocuğun Eğitiminde Ailenin ve Okulun Yeri ve Önemi” başlıklı bölümü yeniden gözden geçiriniz.
2. b Ayrıntılı bilgi için “Çocuğun Eğitiminde Ailenin ve Okulun Yeri ve Önemi” başlıklı bölümü yeniden gözden geçiriniz.
3. e Ayrıntılı bilgi için “Çocuğun Eğitiminde Ailenin ve Okulun Yeri ve Önemi” başlıklı bölümü yeniden gözden geçiriniz.
4. d Ayrıntılı bilgi için “Okul-Aile İş birliğinde Taraf-lara Düşen Görev ve Sorumluluklar” başlıklı bölü-mü yeniden gözden geçiriniz.
5. e Ayrıntılı bilgi için “Ailenin Görev ve Sorumlu-lukları” başlıklı bölümü yeniden gözden geçi-riniz.
6. a Ayrıntılı bilgi için “Okulun Görev ve Sorumlu-lukları” başlıklı bölümü yeniden gözden geçi-riniz.
7. d Ayrıntılı bilgi için “Ailenin Görev ve Sorumlu-lukları” başlıklı bölümü yeniden gözden geçi-riniz.
8. c Ayrıntılı bilgi için “Ailenin Görev ve Sorumlu-lukları” başlıklı bölümü yeniden gözden geçi-riniz.
9. b Ayrıntılı bilgi için “Okulun Görev ve Sorumlu-lukları” başlıklı bölümü yeniden gözden geçi-riniz.
10. a Ayrıntılı bilgi için “Okulun Görev ve Sorumlu-lukları” başlıklı bölümü yeniden gözden geçi-riniz.

Sıra Sizde Yanıt Anahtarı

Sıra Sizde 1

Aile, çocuğun doğuştan üyesi olduğu en küçük toplumsal kurumdur. Çocuğun içinde yaşadığı topluma uyumunu sağlayacak olan toplumsal ve ahlaki değerlerin aktarımı, yaşamın ilk yıllarında ailede başlar ve yaşam için gerekli temel bilgi ve beceriler bu dönemde kazanılır. Aile, çocuğu besleyip büyütmek, korumak ve barınak sağlamak gibi pek çok işlevinin yanı sıra, toplumsallaştırma ve eğitime görevini de üstlenmektedir. Bu bakımdan, ‘aileler çocuklarının ilk öğretmenleridir’ denilebilir. Okulun görevi, toplumun kültürel mirasını bireye aktararak bireyi toplumsallaştırmak, toplumun insan yetiştirme düzenine paralel olarak ülkenin anayasa yapısına uygun, lider tipli ve girişimci bireyler ve bilinçli seçmen yetiştirmek, bilinçli üretici ve tüketiciler yetiştirerek, toplumun kalkınmasına katkı sağlamaktır. Okullar, sayılan tüm bu görevleri yerine getirirken, çocuğun sosyal bir çevrede akranlarıyla birlikte olmasını sağlamakta, sosyal ilişkiler yoluyla birtakım kazançlar elde edebilmesi için bilinçli ve sistemli olarak düzenlenmiş ortamlar sunmakta, böylece çocuğun her yönden gelişimine önemli katkılar getirmektedir.

Sıra Sizde 2

Ailelerin eğitim ve sosyo-ekonomik düzeyleri, sahip oldukları çocuk sayısı, anne babanın bu tür etkinliklere ayıracak zamanının olup olmaması gibi ailevi nedenler rol oynayabilir. Bunun yanı sıra anne babaların öğretmene, okula ve okulla iş birliğine yönelik tutumları, çocuklarının eğitimine olan duyarlılıkları, iletişim kurma becerileri, olumlu benlik algısı, özyeterlik algıları da önemli etkenler olabilir.

Sıra Sizde 3

Okul-aile iş birliğinde öğretmenin görev ve sorumluluklarını önem bakımından kesin çizgilerle birbirinden ayırmak mümkün değildir. Çünkü öğretmen iş birliğine yönelik olumlu tutumlara sahip olmadığında ailelerle etkili iletişim kuramaz, etkili bir iletişimin olmadığı durumlarda ailelere gereken destek sağlanamaz ve onlardan gereken destek alınamaz. Bunun yanı sıra, öğretmenin aileleri çocuğun gelişimi ve okulda yapılanlar hakkında bilgilendirmesi, iletişim kurma çabaları sonucu gerçekleşir. Görüldüğü gibi sayılan tüm görev ve sorumluluklar birbiriyle iç içedir ve birinin diğerinden daha önemli olduğu söylenemez.

Sıra Sizde 4

Okul yöneticisinin yönetim stili, okul-aile iş birliğine yönelik tutumu, okul-aile iş birliğini nasıl algıladığı (okulun işleyişine müdahale olarak mı, yoksa çocuğun eğitiminde ortaklık olarak mı?) aile ile iş birliğinin önemine inanıp inanmaması, etkili iletişim kurma becerileri, öğretmenlerle olan iletişimi gibi etkenler rol oynayabilir.

Yararlanılan ve Başvurulabilecek Kaynaklar

- Aksoy, A. B. (2001). "Ebeveyn ile İş birliğini Geliştirmede Okulöncesi Eğitim Kurumlarına Düşen Sorumluluklar", **Gazi Üniversitesi Anaokulu/ Anasınıfı Öğretmeni El Kitabı**. İstanbul: YA-PA Yayınları.
- Aksoy, A. B. ve Turla, A. (1999). "Okul-Aile İş birliği", **Gazi Üniversitesi Anaokulu/ Anasınıfı Öğretmeni El Kitabı**. İstanbul: YA-PA Yayınları.
- Arabacı, N. ve Aksoy, A. B. (2005). "Okulöncesi Eğitime Katılım Programının Annelerin Bilgi Düzeylerine Etkisi", **Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 29, 18-26.
- Aral, N., Kandır, A. ve Can-Yaşar, M. (2000a). **Okulöncesi Eğitim ve Ana Sınıfı Programları**. İstanbul: YA-PA Yayınları.
- _____. (2000b). **Okulöncesi Eğitim 1**. İstanbul: YA-PA Yayınları.
- Berger, E. H. (2004). **Parents as Partners in Education**. New Jersey: Pearson Education, Inc.
- Büyükkaragöz, S. ve diğerleri. (1998). **Öğretmenlik Mesleğine Giriş (Eğitimin Temelleri)**. Konya: Mikro Yayınları.
- Can-Yaşar, M. (2001). "Okulöncesi Eğitim Kurumlarında Ailenin Eğitime Katılımı", **Gazi Üniversitesi Anaokulu/Anasınıfı Öğretmeni El Kitabı**. İstanbul: YA-PA Yayınları.
- Çelik, N. (2005). Okul-Aile İlişkilerinde Yaşanan Sorunlar. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Ensari, H. ve Zembat R. (1999). "Yönetim Stillерinin Ailenin Okulöncesi Eğitim Programlarına Katılımı Üzerindeki Etkileri", **Marmara Üniversitesi Anaokulu/Anasınıfı Öğretmeni El Kitabı**. İstanbul: YA-PA Yayınları.
- Erden, M. (1998). **Öğretmenlik Mesleğine Giriş**. İstanbul: Alkım Yayınları.
- Gordon, T. (1993). **Etkili Öğretmenlik Eğitimi**. (Çev: E. Aksoy ve B. Özkan) İstanbul: YA-PA Yayınları.
- Gümüşeli, A. (2004). "Ailenin Katılım ve Desteğinin Öğrenci Başarısına Etkisi", **Özel Okullar Birliği Bülteni**. 2(6), 14-17.
- Gürşimşek, İ. (2002). "Etkin Öğrenme ve Aile Katılımı", **Dokuz Eylül Üniversitesi Anaokulu/ Anasınıfı Öğretmeni El Kitabı**. İstanbul: YA-PA Yayınları.
- Kuzu, N. (2006). Okulöncesi Eğitim Kurumlarında Uygulanan Aile Katılım Çalışmalarının Anne Davranışları Üzerindeki ve Annelerin Okulöncesi Eğitime Yönelik Görüşlerine İlişkin Etkisinin İncelenmesi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- MEB (2006). **36-72 Aylık Çocuklar İçin Okulöncesi Eğitim Programı**. İstanbul: YA-PA Yayınları.
- Oktay, A. ve diğerleri. (2003). **Ne Yapıyorum? Neden Yapıyorum? Nasıl Yapmalıyım?** İstanbul: YA-PA Yayınları.
- Vural, D. E. (2006). Okulöncesi Eğitim Programındaki Duyuşsal ve Sosyal Becerilere Yönelik Hedeflere Uygun Olarak Hazırlanan Aile Katımlı Sosyal Beceri Eğitimi Programının Çocuklarda Sosyal Beceri Gelişimine Etkisi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Zembat, R. ve Unutkan Ö. (1999). "Okulöncesi Çocuğun Sosyal Gelişiminde Aile Katılımının Önemi", **Marmara Üniversitesi Anaokulu/Anasınıfı Öğretmeni El Kitabı**. İstanbul: YA-PA Yayınları.

4

Eğitime Ailenin Katılımı

Anne babalar çocukların ilk ve en etkili öğretmenleridir. Çocuk okula başladığında ailenin görevi sona ermeyip bu görev okulla paylaşılmaktadır. Eğitimde çocuğu tek başına ele alan ve aileyi dışarıda bırakan bir yaklaşımın başarılı olması çok zordur. Çocuğun tüm gelişim alanlarını desteklemek, evdeki öğrenme ortamını zenginleştirmek, aileleri güçlendirmek ve bunların sonucunda eğitimde sürekliliğin sağlanabilmesi için, ailenin eğitime katılımı kaçınılmazdır.

Amaçlarımız

Bu üniteyi çalıştıktan sonra;

- 👁️ *Aile katılımının ne anlama geldiğini açıklayabilecek,*
- 👁️ *Aile katılımının amaçlarını kavrayabilecek,*
- 👁️ *Ailelerin eğitime katılımının çocuklara, ailelere ve okula sağladığı yararları kavrayabilecek,*
- 👁️ *Okulöncesi eğitimde yer alan aile katılım etkinliklerine örnekler verebilecek,*
- 👁️ *Aile katılımını engelleyen etmenleri nedenleriyle birlikte açıklayabilecek,*
- 👁️ *Okulöncesi eğitimde yaygın olarak kullanılan aile katılım programlarına örnekler verebileceksiniz.*

Örnek Olay

Duygu anaokuluna yeni başlamıştı. Okula servis ile gidip geliyordu. Aradan bir süre geçtikten sonra öğretmenden bir telefon aldılar. Öğretmen sınıftaki tüm ailelerin katıldığı bir tanışma toplantısı yapmak istiyordu. Duygu'nun annesi de babası da çalışıyordu. Bu toplantıya annesinin katılmasına karar verdiler. Toplantıda tanışmanın ve sohbetin ardından öğretmen, okul programı ve çocukların yaptıkları etkinliklerden söz etti. Toplantıya yalnızca anneler katılmıştı. Öğretmen çocukların gelişim alanlarının desteklenmesi ve okul başarısının artırılmasında ailelerin ne kadar önemli olduğundan ve bu konuda babaların da sorumluluk almasının yararlarından söz etti. Toplantıda aileler birbirleriyle tanışmış, sıcak ve samimi bir ortam oluşmuştu.

Duygu bir gün elinde kalın bir dosya ile geldi. İçinde Duygu'nun okulda yaptığı etkinlikler ve öğretmenin yazdığı bir bilgi notu vardı. Duygu ile birlikte anne ve babası heyecanla dosyayı incelediler. Öğretmenin bilgi notunda mesleklerle ilgili bir çalışma yapacakları ve bu konuda ailelerin katılımını beklediği yazıyordu. Duygunun babası diş hekimiydi ve böyle bir çalışmaya katılmak istiyordu ama bunu nasıl yapacağını bilmiyordu. Ertesi gün çocuğunu okula kendisi götürerek öğretmenle konuştu ve bu konudaki tedirginliğini anlattı. Öğretmen, uygun bir zamanda öncelikle etkinliklerin nasıl yapıldığını gözlemesinin kendisine yardımcı olacağını belirtti. Gözlemin ardından etkinliği nasıl gerçekleştireceklerini birlikte planladılar. Duygunun babası diş hekimliğinde kullandığı bütün araçları toplayarak okula gelmişti ve çok heyecanlıydı. Önce kendisini tanıttı ve malzemeleri de göstererek anlatmaya başladı. Çocuklar ilgiyle kendisini dinliyor ve malzemelere dokunmak istiyorlardı. Artık ortama alışmış ve çocuklarla daha rahat iletişim kurabiliyordu. Bir saat boyunca çocuklarla birlikte keyifli bir etkinlik yapmışlardı. Duygu, babasını sınıfta böyle bir etkinliğin içinde gördüğü için çok mutluydu. Babası artık çocuklarla bir etkinlik yapmanın o kadar da zor olmadığını ve buna zaman ayırabileceğini anlamıştı. Ayrıca, etkinlik yapılırken çocuğunun yüzünde gördüğü mutluluk onu daha da isteklendirdi.

Anahtar Kavramlar

- Okulöncesi Eğitim
- Aile Katılımı
- Aile Eğitim Etkinlikleri
- Aile İletişim Etkinlikleri
- Aile Katılım Programları
- Bireysel Görüşme ve Toplantılar
- Ev Ziyareti

İçindekiler

- GİRİŞ
- AİLE KATILIMI NEDİR?
- AİLE KATILIMININ AMAÇLARI
- AİLE KATILIM ÇALIŞMALARININ ÇOCUKLARA, AİLELERE, ÖĞRETMENLERE VE OKULA SAĞLADIĞI YARARLAR
- OKULÖNCESİ EĞİTİMDE AİLE KATILIMI ETKİNLİKLERİ
- AİLE KATILIMINI ENGELLEYEN ETMENLER
- OKULÖNCESİ EĞİTİMDE AİLE KATILIM PROGRAM ÖRNEKLERİ

GİRİŞ

Çocuk doğduğu andan başlayarak ailesiyle etkileşim içindedir. Doğal yaşantılarının tümünü onlarla paylaşır. Çocuğun gelişiminde ve kişiliğinin oluşumunda özdeşim kurduğu kişiler öncelikle anne babasıdır. Ailesinin ona sunduğu ortamın niteliği, çevre koşulları, ailenin disiplin anlayışı vb. çocuğun gelişimini doğrudan etkilemektedir. Çocuk ailesiyle bir bütündür ve büyüdüğü aile ortamında ona sunulan yaşantıların izlerini taşımaktadır. Çocuk okula başladığında büyüdüğü aile ortamında kazandığı birçok alışkanlığı ve özelliği okula taşır. Aile ortamının okulla eşgüdüm içinde düzenlenebilmesi için ailelerin bazı konularda bilgilendirilmesi gerekmektedir. Çocuğun tüm gelişim alanlarını desteklemek ve anne babaların çocuklarını en iyi biçimde yetiştirmelerini sağlamak amacıyla, ailelerin de eğitime katılımına gereksinim duyulmaktadır.

Erken çocukluk döneminde çocuğun gelişiminin temellerinin atıldığı ve bu yaşta kazanılan davranışların yetişkinlik dönemindeki davranışlar üzerinde önemli etkileri olduğu bilinmektedir. Çocukların tüm gelişim alanlarının desteklenebilmesi ve bu dönemin en uygun yaşantılarla geçirilebilmesi bakımından okulöncesi eğitim büyük önem taşımaktadır. Eğitimde ev ve okul arasındaki sürekliliğin sağlanabilmesi ve elde edilen kazanımların kalıcı olabilmesi için ailelerin de eğitime katılımları neredeyse bir zorunluluk hâline gelmiştir.

Çocuğun eğitiminin yanında ailenin desteklenmesi ve eğitim süreçlerine katılımının gerekliliği 1980'li yıllardan itibaren büyük önem kazanmaya başlamıştır. Çocuğun büyüme ve gelişmesinde çevresinin desteğine ilişkin çalışmalar, erken çocukluk eğitim programlarında çocuk merkezli yaklaşımdan, ekolojik yaklaşıma kaymanın gereğini ortaya koymaktadır (Gürşimşek, 2002, s. 28). Çocuğun içinde büyüdüğü aile tek başına bir sistem değildir. Aileyi ve çocuğu doğrudan ya da dolaylı olarak etkileyen diğer sistemlerden en önemlisi okuldur. Okul ise daha geniş bir sistemle ilişki içindedir. Çocuğun gelişiminde çocuğun dışında birçok etmen rol oynamaktadır. Bu durumda, çocuğun gelişiminde etkin olan aile ve okulun iş birliği kaçınılmazdır (Eryorulmaz, 1993, s. 91).

AİLE KATILIMI NEDİR?

Okulöncesi eğitim kurumlarında çocuklarda gerçekleşen davranış değişikliklerinin kalıcı olabilmesi, programda yer alan öğrenme yaşantılarının ailede sürdürülmesi ile olanaklıdır. Okulöncesi eğitim programları ne kadar iyi hazırlanmış olsa da aileler tarafından desteklenmediği sürece yeterince etkili olamamaktadır (Aral, Kandır ve Can Yaşar, 2002, s. 170). Ancak, okulöncesi eğitim kurumlarının çoğunda aile programının dışında kalmaktadır. Bu yüzden, çocuğun kazandığı becerilerin kalıcılığı sağlanamamakta ve bu beceriler günlük yaşama aktarılamamaktadır. Okulöncesi eğitimde en iyi yaklaşım, çocuğu ailesiyle birlikte ele alan yaklaşımdır (MEB, 2006, s. 77).

Aile katılımı; aile ile eğitim kurumları arasında iletişim ve sürekliliğin artırılmasıyla eğitim programının zenginleştirilmesi, ailelerin desteklenmesi, eğitilmesi ve eğitime katılımlarının sağlanmasına yönelik sistematik bir yaklaşımdır (Ensari ve Zembat, 1999, s. 180). Başka bir deyişle, ailelerin, çocukların ve eğitim programının geliştirilebilmesi, eğitimde bütünlüğün ve sürekliliğin sağlanabilmesi için ailelerin desteklenmesi, eğitilmesi ve eğitime katılımlarının sağlanmasına yönelik gerçekleştirilen bir etkinlikler bütünüdür.

Ailenin eğitime katılımı; okulöncesi eğitim kurumları ve burada uygulanan programları tanımaları ve okulöncesi eğitimin çocukların gelişim alanlarını nasıl

Okulöncesi eğitim kurumlarında ailenin programın dışında kalması, çocuğun kazandığı becerilerin kalıcılığını ve bu becerilerin yaşama aktarılmasını zorlaştırmaktadır. Okulöncesi eğitimde en iyi yaklaşım, çocuğu ailesiyle birlikte ele alan yaklaşımdır.

Aile katılımı, okul ile aile arasında iletişim ve sürekliliğin artırılarak ailelerin desteklenmesi, eğitilmesi, eğitime katılımlarının sağlanması ve eğitim programının zenginleştirilmesine yönelik sistematik bir yaklaşımdır.

desteklediği konusunda bilinçlenmeleri bakımından çok önemlidir. Çocuğun edindiği kazanımların evde ve okulda desteklenebilmesi ve pekiştirilebilmesi için aile katılımı gereklidir. Eğitimde süreklilik ve bütünlük ancak böyle sağlanabilir.

SIRA SİZDE

1

“Okulöncesi eğitimde en iyi yaklaşım, çocuğu ailesiyle birlikte ele alan yaklaşımdır” ifadesi ile anlatılmak istenen nedir?

AİLE KATILIMININ AMAÇLARI

Aile katılımında en önemli amaç, çocuğun bilişsel, sosyal ve duygusal gelişiminde en üst düzeye çıkabilmesi için ailenin desteklenmesidir. Aile katılımının diğer amaçları ise;

- Çocuğun ailedeki öğrenme ortamına katkıda bulunmak,
- Çocuğun tüm gelişimlerine katkıda bulunmak,
- Kurumda uygulanan program tarafından ailenin ve çocuğun gereksinimlerinin karşılandığından emin olmak,
- Çocukta görülen olumlu değişikliklerin sürekli olmasını sağlamak,
- Sorunları önlemek ve alternatif disiplin yöntemleri sunmak,
- Ailenin kendi çocuğunun hayatında ne kadar önemli rolü olduğunu pekiştirmek,
- Ailelere, çocuğun ev ortamında öğrenebilecekleri deneyimler konusunda bilgi vermektir (Eryorulmaz, 1993, s. 91).

Bütün bu amaçlara ulaşmak yalnızca ailelere değil, onların çocuklarına, öğretmene ve okula sayısız yarar sağlayacaktır. Çocuğa evde zengin bir öğrenme ortamının yaratılması ve ailenin bu konuda desteklenmesi çocuğun tüm gelişim alanlarına katkı getirecektir. Çocuk yetiştirme ve disiplin yöntemleri konusunda öneriler sunmak, ailelerin sorun çözme konusunda kendilerini geliştirmelerine ve anne babalık rollerini güçlendirmelerine fırsat sağlayacaktır. Ayrıca, çocukta görülen olumlu değişikliklerin evde ve okulda desteklenmesi eğitimin bütünlüğü ve sürekliliği bakımından çok önemlidir.

AİLE KATILIM ÇALIŞMALARININ ÇOCUKLARA AİLELERE, ÖĞRETMENLERE VE OKULA SAĞLADIĞI YARARLAR

Araştırmalar aile katılımının çocuklar, aile ve okul üzerine birçok olumlu katkıları olduğunu göstermektedir. Ancak, bunun sağlanabilmesi için aile katılım çalışmalarının amacına uygun ve etkili bir biçimde planlanması gerekir. Aile katılım çalışmalarının yararlarını; çocuklara, ailelere, öğretmene ve okula sağladığı yararlar olmak üzere üç başlıkta ele alabiliriz.

Çocuklara Sağladığı Yararlar

Eğitim ve sosyo-ekonomik düzeyi ne olursa olsun ailenin eğitime katılımı çocukların başarı düzeyini artırmaktadır. Çocuklarda okula karşı olumlu tutum ve davranış geliştirilmesinde de oldukça önemlidir. Ayrıca, aile katılım çalışmaları okul ve ev ortamı arasında köprü görevi yaptığı için farklı çevrelerden gelen çocukların okula daha iyi uyum sağlamasına da yardım etmektedir (Lim, 2003, ss. 136-137).

Aile katılımının amaçları incelendiğinde, çocuğun evdeki öğrenme ortamını zenginleştirmenin ve çocukta görülen olumlu değişikliklerin sürekliliğini sağlamanın ne kadar önemli olduğu görülmektedir. Ailenin eğitime çeşitli düzeylerde ka-

Ailenin eğitime katılımı, çocuklarda okula karşı olumlu tutum ve davranış geliştirilmesinde, farklı çevrelerden gelen çocukların okula daha iyi uyum sağlamasında ve çocukların başarı düzeylerinin artırılmasında çok önemlidir.

tilması okulu, okulda uygulanan programı ve okul ortamında çocuğunu daha iyi tanmasına fırsat sağlayacaktır. Çocuğunu daha iyi tanıyan, onun gelişim özelliklerini ve çocuğuyla daha iyi iletişim kurmanın yollarını bilen bir aile, çocuğunun tüm gelişim alanlarını daha iyi destekleyebilecektir. Ayrıca, evde çocuğa zengin bir öğrenme ortamı hazırlanabilir ve çocuktaki olumlu değişiklikler pekiştirilebilirse eğitimde bütünlük ve süreklilik sağlanmış olur. Böyle bir ortamda büyüyen ve ailesi tarafından tüm gelişim alanları desteklenen bir çocuk, daha sağlıklı ve dengeli bir gelişim gösterecek ve kendini güvende hissederek benlik saygısı gelişecektir.

Ailelere Sağladığı Yararlar

Çocuğun ilk öğretmenleri ailesidir. Onun okula başlaması ailenin eğitim görevini sona erdirmemektedir. Tam tersine etkin bir öğrenme ortamının oluşturulabilmesi için aile ve okulun iş birliği çok önemlidir. Ailenin çeşitli düzeylerde eğitime katılımı, öncelikle okulda uygulanan programı, çocuğun okul ortamındaki davranışları ve etkinliklere katılımını, diğer çocuklarla ve öğretmenle ilişkilerini yakından görme fırsatı sağlayacaktır. Bu ortam, ebeveynlerin, çocuklarını daha iyi tanımalarını ve onların öğrenme yollarını keşfederek gelişim alanlarını desteklemesini kolaylaştıracaktır. Ebeveynlerin, çocuk yetiştirme ve etkili iletişim kurma konusunda bilinçlenmeleri evdeki ortamın daha ılımlı olmasına katkı getirecektir.

Ailelerin okuldaki çeşitli etkinliklere katılımı, diğer ailelerle tanışma fırsatı yaratacaktır. Bu ortam ailelerin birbirlerinden öğrenmelerini ve yeni arkadaşlıkların gelişmesini kolaylaştıracaktır. Okul ortamında öğretmenin çabalarını görmek, ailelerin öğretmenle olan iletişimini geliştirecek ve ona karşı takdirleri artacaktır. Ailenin eğitime katılımı, okul programını anlamalarını kolaylaştıracak ve hem evde hem de okulda çocuklarına daha çok yardım edebileceklerdir. Bütün bunlar sonucunda, çocuklarının yetenekleri ve becerileri ile ilgili gerçekçi beklentiler geliştirebileceklerdir (Rockwell ve Rockwell Kniepkamp, 2003, s. 12).

Ebeveynlerin çocuk gelişimi konusunda bilgilerinin artması, onların çocuklarını daha az cezalandırmalarını ve pozitif desteğin artmasını etkilemektedir. Bu durum aynı zamanda, çocuğun sosyal, duygusal ve bilişsel gereksinimlerine karşı ailelerin duyarlılığını artırmaktadır. Ailelerin, okul programını ve öğretmenin yaptığı işi daha iyi anlamaları, onların okulu algılamalarını etkileyecek ve okulla ev arasında güçlü bağlar geliştirmesini sağlayacaktır. Bu da ailelerin evde çocuğun öğrenme etkinliklerini desteklemesine yardım etmektedir. Bütün bunlar ailenin karar verme becerilerini ve çocuk yetiştirme konusunda kendilerine olan güvenlerini geliştirecektir (Lim, 2003, s. 137).

Öğretmene ve Okula Sağladığı Yararlar

Ailelerin eğitime katılımı sonucunda, öğretmen, ailelerin sosyo-kültürel yapısı ve günlük yaşamları hakkında daha çok bilgi edinerek onları yakından tanıma fırsatı elde eder. Bu bilgi, öğretmenin daha olumlu bir sınıf ortamı ve etkili sınıf yönetimi geliştirmesinde çok etkilidir (Haynes ve Ben-Avie, 1996, s. 45). Tutarlı bir aile katılımı öncülüğünde aileler, öğretmenler ve okul arasında iletişim gelişecektir. Aile katılımı oranı yükseldikçe öğretmen, yönetici ve okulda çalışan bütün personelin güdülenme düzeyi ve iş tatmini artacaktır (Lim, 2003, s. 137).

Her çocuğun ailesini ve ev ortamını bilen öğretmen, çocuğun okula başlamadan önceki deneyimlerini daha doğru bir biçimde değerlendirebilmekte, bu bilgiler doğrultusunda yeni deneyimler planlaması çok daha yerinde olmaktadır. Aile katılım çalışmalarıyla, öğretmenler ve okul, gereksinimleri konusunda bilgili aile-

Ailelerin eğitime katılımı;

- Çocuklarını okul ortamında daha iyi tanıyarak, onların öğrenme yollarını keşfetmelerine ve gelişim alanlarını desteklemelerine,
- Çocuk yetiştirme, etkili iletişim kurma ve karar verme becerilerinin gelişmesine önemli katkılar getirmektedir.

Ailenin eğitime katılımı, okul personelinde güdülenme ve iş tatmininin artmasına, okul programının zenginleşmesine ve daha etkin bir öğrenme ortamını yaratılmasına önemli katkılar sağlamaktadır.

lere sahip olmaktadır. Böylece, anne babalar okula her türlü desteği kolayca verebilmektedir. Bu da, çocuklara etkili bir öğrenme ortamı sunulmasında oldukça önemlidir (Ersoy, 2004, s. 121).

Aile katılımı etkinlikleri yoluyla, anne babalar kendi yeteneklerini geliştirme ve değerlendirme fırsatı bulurken bir yandan da okul programının zenginleştirilmesine katkıda bulunurlar. Ailelerin okulda gerçekleştirilen eğitim uygulamaları konusunda bilinçlenmesi ve etkinliklere katılımı, hem aile hem de okul yapısında değişiklikler yaratır. Böylece daha etkin bir eğitim ortamı yaratılmış olur. Bu da aileler, çocuklar, öğretmen ve okul için başarının artması anlamına gelmektedir.

SIRA SİZDE

2

Ailenin eğitime katılımı, okul ve öğretmene ne gibi yararlar sağlamaktadır?

Okulöncesi eğitimde aile katılımı;

- Aile eğitim etkinlikleri
- Aile iletişim etkinlikleri
- Ailelerin eğitim etkinliklerine katılımı
- Ev ziyaretleri
- Evde yapılabilecek etkinlikler
- Bireysel görüşmeler ve toplantılar
- Yönetim ve karar verme sürecine katılım etkinliklerinden oluşmaktadır.

Aile eğitimi etkinlikleri; çocuk gelişimi, ruh sağlığı, davranış yönetimi, iletişim, beslenme gibi konularda ailelerin bilgi ve becerilerini geliştirmeye yönelik yapılan planlı ve sistematik çalışmalarından oluşmaktadır. Aile eğitimi, toplantılar ve konferanslar yoluyla gerçekleştirilebilir.

OKULÖNCESİ EĞİTİMDE AİLE KATILIMI ETKİNLİKLERİ

Okulöncesi eğitimde aile katılımı; aile eğitim etkinlikleri, aile iletişim etkinlikleri, ailelerin eğitim etkinliklerine katılımı, ev ziyaretleri ve evde yapılabilecek etkinlikler, bireysel görüşmeler ve toplantılar, yönetim ve karar verme sürecine katılım olmak üzere yedi grupta incelenebilir. Öğretmen, yıllık plan hazırlarken programda yer alan etkinliklerin hangilerinde aile katılımına yer vereceğini belirlemelidir (MEB, 2006, s. 77). Aile katılımı kapsamında yer alan etkinlikler, ailelerin, çocukların ve okulun gereksinimleri göz önünde bulundurularak seçilmelidir. Okulöncesi eğitimde, ailenin eğitime katılımını sağlamak amacıyla gerçekleştirilebilecek etkinlikler aşağıda açıklanmaktadır.

Aile Eğitim Etkinlikleri

Aile eğitimi; çocukların yetiştirilmesi, aile ilişkileri, ailede ve toplumda anne baba-ya düşen yükümlülüklerin yerine getirilmesi için gerekli bilgi, tutum ve becerilerin sistemli bir biçimde geliştirilmesidir. Aile eğitiminin amacı; anne babaların kendilerine güvenlerini kazandırmak, çocukların fiziksel, bilişsel, sosyal ve davranışsal gelişiminde kullanmak üzere bilgi ve becerilerini artırmak ve eğitim programının içine babayı da etkin olarak çekmektir (Çağdaş, 2002, s. 157).

Aile eğitimi etkinlikleri çocuk gelişimi ve sağlığı, ruh sağlığı, davranış yönetimi, iletişim, beslenme gibi konularda ailelerin bilgi ve becerilerini geliştirmeye yönelik yapılan planlı ve sistematik çalışmalardır. Aile eğitimi, toplantılar ve konferanslar yoluyla gerçekleştirilebilir. Bu eğitim toplantıları ve konferanslar sırasında broşür, döner levha, eğitim panoları, görsel sunumlar, el kitabı, haberler ve gazeteler, makaleler, dergiler, film ya da cd'ler gibi birçok araç kullanılabilir. Aile eğitimi çalışmalarına başlamadan önce, ailelerin gereksinimlerini belirlemeye yönelik yazılı araçlar kullanılarak görüşler alınmalıdır. Bu formların analizinden çıkan gereksinimler doğrultusunda, hangi konunun hangi etkinlik yoluyla ve ne zaman yapılacağı planlanmalıdır (Temel, 2007, s. 101).

Aile İletişim Etkinlikleri

Ev ile okul arasında başarılı bir iş birliği sağlayabilmek için etkili iletişim gereklidir. Etkili iletişim, okul ile ev arasında tutarlılık sağlanması, ortak amaçların oluşturulması ve karşılıklı bilinçli çabaların sürdürülebilmesi için neredeyse ön koşuldur (Lim, 2003, s. 140). Etkili bir iletişim kurabilmek için, ailelerin uygun olduğu zamanlar gözetilerek karşılıklı ve bilgilendirici bir yol izlenmelidir. Öğretmenin iletişime açık ve birlikte problem çözmeye dönük bir tutum izlemesi, ailelerin duygularını ifade edebilmesini kolaylaştıracaktır (Gonzales-Mena, 2005, s. 186).

Aileler için destekleyici bir ortamın oluşturulmasında iletişim etkinlikleri önemlidir. İletişimin sağlanabilmesi için ailelerin ilgilerini çeken konularda duyuru panoları oluşturulabilir. Sınıfın ya da okulun yaptığı etkinlikler konusunda bilgilendirmek için, çocuklarla birlikte okul gazetesi hazırlanabilir. Ayrıca, ailelerin hem okulda yapılan etkinlikleri tanınması hem de çocuklarında görülen değişimi, ilerlemeyi izleyebilmeleri için haftalık ya da aylık olarak çocukların dosyalarının eve gönderilmesi de önemlidir. Bu dosyaların içinde çocukların sınıfta yaptıkları çeşitli etkinlik örnekleri ve öğretmen tarafından çocuğun gelişimsel özellik ve becerilerine ilişkin gözlem notları olabilir. İletişim kurmak için diğer bir yol da telefondur. Öğretmen, telefon görüşmeleriyle aileleri çocuk ya da okul hakkında bilgilendirebilir ve okula davet edilebilir. Bunun yanı sıra ailelerle öğretmen ya da yöneticinin gerektiğinde birbirlerini karşılıklı bilgilendirebilmeleri için yazışmalar ve e-posta oldukça kolaylık sağlamaktadır.

Okulun programını ve politikalarını ailelere tanıtmaya ve ailelerin birbirlerini tanıma, paylaşımında bulunmaları bakımından toplantılar iyi bir ortam sağlamaktadır. Okul ziyaretleri de ebeveynlerin program etkinliklerini anlamaları bakımından çok önemlidir. Ancak, ebeveynlerin, özellikle de babaların düzenli aralıklarla okulu ziyaret etmesi zordur. Bu nedenle anne babalar için uygun zamanlar belirlenerek okul ziyaretleri planlanmalıdır. Ailelerle iletişim kurmak bakımından, okula geliş-gidiş zamanları önemli fırsatlardır. Ayrıca, çocuklarda gerçekleşen gelişimsel olaylar ya da okulda çeşitli ortamlarda gerçekleştirdikleri etkinliklerin ses ve görüntüleri kaydedilerek bunlar ailelerle paylaşılabilir (MEB, 2006, ss. 80-83). Okul ile aile arasında kurulan açık ve anlaşılır bir iletişim, ailenin diğer etkinliklere katılımını da kolaylaştıracaktır. Böylece aile, okul programını tanıyabilecek ve çocuğunun ilerleme sürecini daha yakından gözleyebilecektir (Epstein, 2001, s. 45).

Aile iletişim etkinlikleri;

- Telefon görüşmeleri
- Kitapçıklar - etkinlik örnekleri
- Teyp kayıtları
- Fotoğraflar
- Duyuru panoları
- Haber mektupları
- Toplu dosyalar
- Yazışmalar
- Okul ziyaretleri
- Toplantılar
- Geliş-gidiş zamanlarında yapılan görüşmelerle gerçekleştirilebilir.

Ailenin Okulöncesi Eğitim Programına Katılımı

Aileler tarafından okul programını desteklemek ve çocuklarının okulda yaptıkları çalışmalara yardımcı olmak amacıyla, değişik düzeyde katıldıkları etkinlikleri kapsamaktadır. Ailelerin katılımı dinleyici düzeyinde olabileceği gibi sınıf içinde gerçekleştirilen etkinliklere, alan gezileri, aile geceleri, davetler gibi etkinliklerin planlanması ve yapılmasında öğretmene yardımcı olma gibi etkinlikleri içerebilir (Lim, 2003, s. 142). Bazı aileler, sınıf içinde gerçekleştirilen etkinliklere doğrudan katılım yerine sınıfa yeni eğitim aracı sağlama, materyal hazırlama, yeni bir oyun alanı oluşturma, okulun sağlık ve temizlik hizmetlerine yardımcı olma gibi çalışmaları da tercih edebilir. Önemli olan ailelerin kendi ilgi alanları ve becerileri doğrultusunda, okul programına katılıma özendirilmesidir.

Aile katılım etkinliklerine bakıldığında, ailelerin okulöncesi eğitim programına katılımı en etkili olanlardan biridir. Bu yolla aileler, öncelikle okulun yapısını, işleyişini, okulda çalışan personeli ve okulun eğitim politikalarını doğrudan izleme ve tanıma fırsatı elde etmektedir. Programda yer alan etkinliklerin sınıfta nasıl uygulandığını, kendi çocuğunun ve diğer çocukların bu etkinliklere katılımını, öğretmenin uyguladığı disiplin yöntemlerini, çocuklara hangi düzeyde yardım ettiği gibi birçok konuda gözlem yapma olanağı bulmaktadır. Ailelerin okulöncesi eğitim programına katılımı, çocukları, aileleri ve okulu geliştirme bakımından çok önemli bir etkinliktir. Ancak, her zaman istenen düzeyde bir katılımı sağlamak zordur. Ailelerin eğitim durumu, maddi olanakları, yaşam koşulları, zaman, ailenin ve okulun bu konuda gerekli istek ve çabaya sahip olması gibi nedenler katılım düzeyini etkilemektedir. Bu yüzden okul yöneticisi ve öğretmenin, aileleri ilgi ve istekle-

Ailenin okulöncesi eğitim programına katılımı, ailelerin okul programını desteklemek ve çocuklarının okulda yaptıkları çalışmalara yardımcı olmak için çeşitli düzeyde katıldıkları etkinlikleri kapsamaktadır. Aileler, sınıf içinde ve dışında gerçekleştirilen etkinliklere doğrudan katılabilecekleri gibi dinleyici olarak da katılabilirler.

ri doğrultusunda etkinliklere yönlendirmesi özendirici olacaktır. Gerektiği durumlarda hep birlikte uygun etkinlikler planlanabilmelidir.

Ailelerin okulöncesi eğitim programına katılımı, her istediklerinde sınıfa girerek istedikleri etkinliği yaptırabilecekleri anlamına gelmemektedir. Bu katılımın düzeyini belirlemek için, ailelere katılım formu verilerek bunun sonuçlarına göre bir yol izlemek daha doğrudur. Ailelerin okulöncesi eğitim programına katılımının beklenen yararları sağlayabilmesi için etkinliklerin iyi planlanması gereklidir. Bu konuda istekli olan ailelerin ilk seferinde doğrudan sınıf içindeki etkinliklere katılımı istenen sonucu yaratmayabilir. Öncelikle aile ve okul için uygun olan bir zaman belirlenmeli ve hangi etkinliğe hangi düzeyde katılım olacağı, neler kullanılacağı gözden geçirilmelidir. Bu belirlendikten sonra, ailenin okul ortamında bu etkinliğin nasıl yapıldığı, ne tür materyaller kullanıldığı ve öğretmenin çocuklara nasıl rehberlik ettiği konularını gözlemelerine fırsat verilmelidir. Böyle bir deneyimden sonra, anne babanın etkinliği gerçekleştirmesi çok daha kolay olacaktır.

SIRA SİZDE

Ailelerin okulöncesi eğitim programına katılımı nasıl planlanmalıdır?

Ev Ziyaretleri

Ev ziyaretleri, çocuğu ve aileyi yaşadıkları ortamda daha yakından tanımak, çocuğa sunulan olanakları görmek bakımından çok önemli bir etkinliktir. Öğretmen, çocuğun anne baba ve diğer aile üyeleriyle ilişkisini, çocuk yetiştirme tutumlarını, ailenin yaşam koşullarını yerinde görme fırsatı elde edecektir. Bu durum okul ile ev arasında ortak amaçların oluşturulması ve olumlu kazanımların her iki ortamda pekiştirilmesini kolaylaştıracaktır. Öğretmenin olanaklar ölçüsünde, sınıftaki her çocuk için, yılda birkaç kez ev ziyareti düzenlemesi oldukça yararlı olacaktır. Ancak, bu ziyaretler ailelerle görüşerek ve birlikte karar vererek yapılmalıdır. Ailenin uygun ve hazır olduğu bir zamanda ziyaretler gerçekleştirilmelidir.

Ev ziyaretleri iyi planlarsa öğretmen ve aile arasında olumlu ve yakın bir iletişim kurulmasına oldukça katkı getirecektir. Aile, bu ortamda kendini daha rahat hissedeceği için, okulda paylaşmadığı birçok konuda öğretmenden bilgi alabilecek, anne baba ve çocuk kendilerine değer verildiğini düşünerek kendilerini daha iyi hissedeceklerdir. Öğretmen, ziyaret sırasında çocuğun ilgileri doğrultusunda yanında kukla, kitap, yapboz vb. bir materyal götürerek zamanın verimli bir biçimde geçirilebilmesine ortam hazırlayabilir.

Ev merkezli programlarda amaçların oluşturulması, ev ziyaretinin en önemli parçasıdır. Yakın ilişki bir kez kurulduktan sonra, öğretmen çocuk için geliştirdiği amaçları çalışmaya başlayabilir. Ev ziyaretlerinde öğretmen, evdeki sıradan işlerin çocuklar için nasıl öğrenme yaşantısı olarak kullanılabileceği, oyun, öykü vb. etkinliklerin nasıl yapılabileceği konusunda ailelere rehber olur. Bu etkinlikleri yaparken onları gözlemleyip dönütler verebilir. Bazı ziyaretlerde ise bilgi alışverişinde bulunup onlara yararlanabilecekleri kaynaklar getirebilir. Ev ziyaretleri sırasında, öğretmen-aile arasındaki ilişkiyle ilgili etik kurallar sürekli akılda tutulmalıdır. Öğretmenin çocuğun evinde aldığı bilgiler gizlidir ve yalnızca çocuğun yaşamını desteklemek amacıyla kullanılabilir (MEB, 2006, s. 86).

Bireysel Görüşmeler ve Toplantılar

Öğretmenler, anne babaların işlerini kolaylaştırmak ve çocuklarının gelişimlerini desteklemek için bazı konularda onları bilgilendirmektedirler. Bu bilgi desteği grup toplantıları ve bireysel görüşmeler yoluyla gerçekleştirilebilir. Böylece, ailele-

Ev ziyaretleri, çocuğu ev ortamında görmek ve ona sunulan olanakları tanımak bakımından önemli bir etkinliktir. Ev ziyaretleri iyi planlarsa öğretmen ve aile arasında olumlu ve yakın bir iletişim kurulmasına katkı getirecektir.

rin çocuk gelişimi ve eğitimi ile ilgili bilgilerinin artırılması ve anne babalık yeteneklerinin desteklenmesi sağlanmaktadır. Toplantı konuları çocuk eğitimi, aile-çocuk iletişimi, çocuklarla evde yapılabilecek etkinlikler, oyuncak yapımı ve çocuk kitapları gibi konular olabilir. Toplantı konuları, ailelerin gereksinimleri doğrultusunda belirlenmelidir. Gerekli durumlarda toplantılara uzmanlar da davet edilebilir. Toplantılar sırasında öğretmen somut olmalı ve değerlendirmelerini gözlem kayıtları, fotoğraf örnekleri vb. ile desteklemelidir (Akt. Can Yaşar, 2001, ss. 368-369).

Bireysel görüşmeler, ailelerden gelen istek üzerine ya da öğretmen tarafından planlanabilir. Bu görüşmeler, yalnızca çocukta bir sorun olduğunda değil, belli zamanlarda çocuk ve aile ile ilgili olumlu duyguları belirtmek ve çocuğun gelişimi için de yapılmalıdır. Aileyi suçlayıcı ve yargılayıcı tavırlardan kaçınılmalı ve önce olumlu davranışlar konuşulmalıdır. Gereksiz sohbetlerden kaçınılarak, sorunun ailelerle birlikte çözülebileceği duygusu verilmelidir (Can Yaşar, 2001, s. 369).

Anne babaları, çocuklarının gelişimleri konusunda bilgilendirmek ve desteklemek için bireysel görüşme ve toplantılardan yararlanılabilir.

Evde Yapılacak Etkinlikler

Aile üyelerinin, çocuğa evde zengin bir öğrenme ortamı sağlayarak, okuldaki öğrenme ortamını desteklemesi çok önemlidir. Öğretmen, ailelere bu konuda sözel ya da yazılı mesajlar kullanarak ve bireysel görüşmeler yaparak yardımcı olabilir. Çocukların evde bireysel olarak desteklenebilmesi için, her çocuğun özel gereksinimlerine uygun bir ev programı hazırlanabilir. Ailelerin, çocuklarını hangi etkinliklerle ve nasıl destekleyecekleri yazılı olarak ya da etkinlik örnekleri ve materyaller kullanılarak belirtilirse daha anlaşılır olacaktır. Öğretmenin, aileleri evde yapılacak etkinliklere teşvik etmesi ve yapılanları desteklemesi, eğitim bütünlüğünün sağlanmasına önemli katkılar getirecektir.

Ailelerin Yönetim ve Karar Verme Sürecine Katılımı

Ailelerin yönetim ve karar verme sürecine katılımı, okulun eğitim politikalarına ve aile katılımı konusunda benimsediği amaçlara göre, okullarda değişiklik gösterebilmektedir. Aileler, okul programını inceleme ve değerlendirme, mali bütçenin incelenmesi, eleman alımı, okul-aile birliklerinde çalışma gibi birçok konuda etkin çalışmalar gerçekleştirebilirler. Öğretmen ve aileler, okulun amaç ve politikalarını geliştirmek üzere, problem çözmeye yönelik ortak bir vizyon oluşturabilirler (Lim, 2003, ss. 147-148).

Başarılı bir aile katılımı ancak ailelerin amaçlar ve politikaların belirlenmesinde karar verme sürecine katılımıyla gerçekleşebilir. Ebeveynler program çalışmalarının başından sonuna kadar politika belirlenmesi sürecine doğrudan katılmalıdır. Geçerli olabilecek kararlar, bilgi ve anlayış temeline oturtulmalıdır. Okulda politikaların belirlenmesi için, ebeveyn temsilcilerinin de bulunduğu yönetim kurulları oluşturulmalıdır. Okulöncesi eğitim kurumları, daha çok aile ve çocuğa hizmet verme, hizmetleri genişletme ve okulöncesi eğitimin önemiyle ilgili toplumsal bilinç kazandırma konusunda sürekli bir arayış içinde olmalıdır. Aileler, okulöncesi eğitimde planlama, uygulama, değerlendirme ve yönetim süreçlerinin her birine dahil edildiğinde, gerçek bir aile katılımından söz edilebilir (Temel, 2001, ss. 356-357).

AİLE KATILIMINI ENGELLEYEN ETMENLER

Okul ile aile arasında iş birliğini ve ailenin eğitime katılımını engelleyen birçok etmen vardır. Bu engeller aileden ya da okuldan kaynaklanabilir. Aşağıda aile katılımını engelleyen etmenler iki başlık altında açıklanmaktadır.

Ailenin eğitime katılımını ve okul ile aile arasında iş birliğini engelleyen nedenler aileden, öğretmenden ya da okuldan kaynaklanabilir.

Aileden Kaynaklanan Nedenler

Ülkemizde okul-aile ilişkileri konusunda yapılan araştırmalar incelendiğinde, okul ile aile arasında sağlıklı bir iletişim ve iş birliğinin kurulamaması önemli bir sorundur. Ailelerin büyük çoğunluğunun, okulla iş birliğine girmeye hazır; ancak bu iş birliğinin nasıl başlatılarak sürdürüleceğine ilişkin nelerin yapılabileceği konusunda bir rehberlik gereksinimi içinde oldukları söylenebilir (Arslan ve Nural, 2004, s. 162-167). Aile katılımına yönelik bazı araştırma sonuçlarına bakıldığında, ailelerin okul programında yer alan etkinlikleri çoğunlukla tanıdığı, katılım konusunda istekli olduğu, ancak bunları nasıl yapabileceği konusunda rehberliğe gereksinim duydukları görülmektedir. Aile katılımının sağlanabilmesi kuşkusuz anne babaların ve öğretmenlerin aile katılımına yönelik düşüncelerinin olumlu olması ve iyi hazırlanmış bir programla olanaklıdır (Kaya, Dinç ve Cihangir, 2006, ss. 379-397; Kaya ve Gültekin, 2003, s. 329).

Ailelerin, eğitime katılımın önemine yeterince inanmaması ve bu konuda ilgisiz davranması da katılımı etkileyen önemli bir etmendir. Bu ilgisizliğin nedenleri ailenin eğitim durumu, gelir düzeyi, zaman yetersizliği, okul yönetimi ya da öğretmene karşı olumsuz tutumlar olabilir. Ailenin bu konuda ilgisiz davranması, onların okulun amaçlarını, okul programını, programda yer alan etkinlikleri tanımasını zorlaştıracak, bunun doğal bir sonucu olarak da ailenin evde çocuğunu desteklemesi ve okuldaki olumlu kazanımları pekiştirmesi çok zor olacaktır. Neden her ne olursa olsun, ailelere uygun biçimde rehberlik edilerek ve bütün fırsatlar kullanılarak okula çekmenin bir yolu bulunmalıdır. Burada önemli olan ailelerin eğitim, kültür ve gelir düzeyleri ne olursa olsun kendi ilgi ve becerilerine uygun katılabilirliği bir etkinlik bulabilmesidir. Bunu sağlayabilmek için aile katılımı etkinlikleri çeşitlendirilmelidir. Bir etkinliğe katılmak ve burada olumlu duygular yaşamak diğer katılımlar için cesaretlendirici olacaktır.

SIRA SİZDE

4

Ailelerden kaynaklanan nedenlerden dolayı istenen düzeyde aile katılımı gerçekleşmediğinde, okulöncesi öğretmeni ne gibi önlemler alabilir?

Okuldan Kaynaklanan Nedenler

Kurum yöneticisinin otokratik bir yönetim biçimini benimsemiş olması, aile katılımını olumsuz yönde etkilerken, demokratik yönetim biçimi ise okulöncesi eğitim programına katılımı olumlu yönde etkilemektedir. Ayrıca, öğretmenlerin aile katılımı etkinliklerinin çok zaman alacağını düşünmeleri, katılım programını nasıl yürüteceklerini ve aileleri nasıl teşvik edeceklerini bilmemeleri de önemli nedenler arasındadır (Zembat ve Unutkan, 1999, s. 154).

Okulda düzenlenen aile katılım etkinliklerinin yetersiz olması ya da hep aynı tür etkinlikler yapılması, ailenin katılımını sınırlayacaktır. Örneğin; yalnızca veli toplantısı yapmak ve burada ailelerden sürekli katkı istemek onların hevesini kıracaktır. Diğer aile katılımı etkinliklerine de yer vererek ailelerin kendi ilgi ve becerileri doğrultusunda katılacakları etkinlikler sunabilmek katılımı artıracaktır. Tezel-Şahin ve Turla (2003, s. 379) tarafından yapılan bir araştırmada, okulöncesi eğitim kurumlarında veli toplantıları ve bireysel görüşmeler yapıldığı ancak ailelerin programa katılım çalışmalarına yer verilmediği görülmüştür. Bu durum ailelerin eğitime katılımını sınırlamaktadır.

Okul yönetimi ya da öğretmen, kimi zaman ailelerin kendi sınırlarını aşarak okulun işleyişinde sorun yaratacağını düşünebilirler. Ailelerin eğitime katılımı de-

mek, onların her istediğinde, okula gidip kararlara müdahale edebilecekleri anlamını taşımamaktadır. Burada denge çok iyi sağlanmalıdır. Aile katılım programında, her iki tarafın da sınırları, hangi durumda neler yapabilecekleri ana çizgisiyle belli olmalıdır. Öğretmen, her aileye eşit mesafede yaklaşmalı ve objektif bir tutum izlemelidir. Aileler, yalnızca kendi çıkarları ve özel istekleri doğrultusunda kararların değiştirilemeyeceğini bilmelidir.

OKULÖNCESİ EĞİTİMDE AİLE KATILIM PROGRAM ÖRNEKLERİ

Okulöncesi eğitimde belirlenen amaçlara ulaşma, eğitimde sürekliliği sağlama, başarıyı artırma, aileleri ve çocuğu destekleme bakımından, ailelerin kurumsal eğitime katılımı çok önemlidir. Bunu sağlayabilmek için, çocukların okula kayıt yaptıkları günden itibaren iş birliği sürecine başlanmalı ve planlamalar için ilk adımlar atılmalıdır. Aileler ve çocukları hakkında temel bilgiler edinildikten sonra, aile katılımına yönelik nasıl bir yol izleneceği ve aile katılım programının çerçevesi oluşturulmalıdır.

Ülkemizde ailelerin eğitime katılımı konusunda toplumsal bilinç giderek artmakta ve bu konuda çeşitli çalışmalar yapılmaktadır. Okulöncesi eğitim programına baktığımızda, okul-aile iş birliğinin ne kadar önemli olduğu düşünülerek aile katılımı çalışmalarına geniş yer verilmiştir. Öğretmenlerin yarıyılıda en az bir kez veli toplantısı, öğretmen ve aileler gereksinim duydukça bireysel görüşmeler ve yarıyılıda her çocuğun evine en az bir kez ev ziyareti gerçekleştirilmesi önerilmektedir. Öğretmen bu etkinlikleri çocuklar, aileler ve okulun gereksinimleri doğrultusunda çeşitlendirebilir.

Okulöncesi öğretmeni çocukların okula başlamasıyla birlikte, aileler ve çocuklar hakkında edinilen bilgiler doğrultusunda ailelerin eğitime nasıl katılacakları konusunda planlamalara başlayabilir. Yıllık planda aile katılımına yönelik hangi etkinliğin, ne zaman ve nasıl yapılacağıyla ilgili düzenlemeler yer almalıdır. Bu planlamaları yaparken ailelerin gereksinimleri, uygun yollar kullanılarak mutlaka belirlenmelidir. Sürecin ilerlemesiyle birlikte öğretmen, çocukları ve aileleri daha yakından tanımaya başlayacak ve onların nelere gereksinim duydukları konusunda elinde daha çok bilgi olacaktır. Öğretmen bunların hepsinden yararlanarak yıl boyunca aile katılımına yönelik etkinlikleri nasıl gerçekleştireceğini planlamalıdır. Ortaya çıkan yeni durumlar ve gereksinimlere göre programa yeni etkinlikler eklenebilir ya da yeni düzenlemeler yapılabilir.

Ülkemizde son yıllarda okulöncesi eğitimin yaygınlaştırılmasına yönelik birçok çalışma yapılmakla birlikte, yine de okulöncesi eğitimden yararlanabilen çocuk sayısı istenilen düzeyde değildir. Kurumsal okulöncesi eğitimden yararlanamayan çocukları ve aileleri desteklemek üzere geliştirilen bazı aile eğitim programları bulunmaktadır. Bu programlar Milli Eğitim Bakanlığı, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, üniversiteler, UNICEF, AÇEV ve birçok sivil toplum kuruluşları tarafından desteklenmektedir. Anne-Çocuk Eğitim Programı, Aile Çocuk Eğitim Programı, Ana-Baba Okulu gibi kimi aile eğitim programları, kurumsal okulöncesi eğitimden yararlanamayan ve düşük sosyo-ekonomik düzeye sahip çocukların anne babalarına hizmet vermektedir. Bunların yanı sıra, babaların çocuklarının gelişiminde daha etkin bir rol oynamaları için geliştirilmiş Baba Destek Programı bulunmaktadır. Ayrıca, anasınıfına giden çocuklar ve onların anne babalarına yönelik Okulöncesi Veli Çocuk Eğitim Programı da ülkemizde uygulanmaktadır.

Aşağıda ailenin eğitime katılımına yönelik program örnekleri ve uygulamaya ilişkin açıklamalara yer verilmiştir.

SIRA SİZDE

5

Ülkemizde aile katılımına ilişkin uygulamalar nasıl gerçekleştirilmektedir?

Bloomingdale Aile Katılım Programı

Bu program, 1960 yılından başlayarak günümüze kadar Amerika'da geniş bir alanda binlerce çocuk ve ailesine hizmet vermektedir. Özellikle düşük gelirli ailelerin dokuz ay-beş yaş arasındaki çocukları uygun ölçütler doğrultusunda seçilmektedir. Amerika'da yaygın olarak uygulanan Head Start programının uygulama standartlarına bağlı kalınarak hizmetler sürdürülmektedir (Bloomingdale Family Program, 2007)

Aile katılım programının amacı, ailelerin programın her aşamasına aktif katılımını sağlamaktır. Programa başlamadan önce kurum tarafından sorumlulukların açıklandığı bir el kitabı ailelere dağıtılmaktadır. Programın uygulanışını kolaylaştırmak ve uyum sağlamak için personel ve anne babalar toplantılarla eğitilmektedir. Aileler gün boyu sınıfta öğretmene yardımcı olmakta ve kurumun diğer işlerinde de görev almaktadırlar. Anne babaların birbirleriyle iletişim kurabilmesi ve program için gerekli materyallerin hazırlanabilmesi için ayrıca bir oda düzenlenmektedir (Akt., Zembat ve Polat-Unutkan, 2001, s. 45).

Programda, ailelerin sınıfta bulunmasının üç temel nedeni bulunmaktadır. Bunlar; ailelerin öğretmene yardım etmesi ve eğitimin düzenli bir biçimde sürdürülmesi, programda ailelerin sınıfta bulunmalarının zorunlu olması ve ailelerin sınıfta bulunarak çocuklarının büyüme ve gelişimi konusunda bilgi sahibi olabilmesine fırsat yaratılmasıdır. Burada önemli olan, öğretmenlerin ne yaptığı değil nasıl yaptığını toplantılar düzenleyerek ailelere anlatabilmesidir. Toplantılar ayda bir ya da istendiğinde daha kısa aralıklarla düzenlenebilmektedir. Toplantılar ailelerin karşılaştıkları zorlukları, yaşadıkları duygu ve düşünceleri, merak ettikleri soruları sormaları bakımından önemli fırsatlar sağlamaktadır (Akt., Zembat ve Polat-Unutkan, 2001, ss. 45-46).

Aile Matematik ve Fen Programları (Family Math and Family Science Program)

Bu program Amerika'da 1986-1988 yıllarında geliştirilmiş ve gittikçe yaygınlaştırılmıştır. Okulöncesi yıllardan başlayarak ilköğretimin sonuna kadar olan dönemde, okul programını desteklemek ve evde ailelerin fen ve matematik konusunda çocuklarına yardımcı olabilmeleri için geliştirilmiş bir programdır. Buradaki amaç, çocukların fen ve matematiği sevmelerine, bu konuda başarılı olmalarına ve ailenin etkin rol oynamasına katkı sağlamaktır. Altı hafta boyunca her hafta akşamları 2-3 saatlik toplantılar düzenlenerek, ailelerin çocuklarıyla birlikte bu toplantılara katılmaları sağlanmaktadır. Bu program, ailelerin fen ve matematik çalışmaları konusunda çocuklarına yardımcı olabilmeleri için gerekli olan etkinlik ve materyalleri içermektedir (Berger, 2004, s. 303).

Fospa Aile Katılım Programı

Zembat ve Polat-Unutkan (2001, ss. 46-48)'in Fospa'ya dayanarak belirttiğine göre, bu program 4 yaş çocukları için Minnesota'da gerçekleştirilmiş bir aile katılım programıdır. Programın temelinde yatan görüş, ailenin desteğini alarak çocuğun kapasitesini en üst düzeyde kullanmasını sağlamaktır. Çocuğun başarısı okuldaki

eğitimin niteliğinden çok evdeki öğrenme ortamına bağlıdır. Aileler çocuklarının eğitimi ile ilgili olarak, öğretme yöntemleri ve materyaller konusunda desteğe gereksinim duymaktadırlar. Aile ve öğretmenler iş birliği yaptıklarında eğitimin kalitesi artacaktır.

Bu programın amaçları arasında, çocuğun etkin bir öğrenme programı içerisinde olmasını sağlamak, ailelere uygun öğretme yöntemleri ve materyalleri sunmak, aileleri çocuklarının gelişimleri hakkında bilgilendirmek ve evde uygulayabilecekleri etkinlik ve materyaller sunmak önemli yer tutmaktadır. Ayrıca, aileleri çocuk gelişimi, aile ilişkileri, iletişim becerileri vb. konularda bilgilendirmek ve 4 yaş çocuklarına olumlu bir okul deneyimi yaşatmak da diğer amaçlardandır. Programda öğretmen, anne baba, program ve anne babalara eğitim veren kişiler için geliştirilmiş dört tane el kitabı, etkinlik paketleri ve video kasetleri bulunmaktadır.

Etkinlik paketleri beden imgesi, işitme, görme, motor gelişimi, sınıflandırma, zenginleştirme, zaman, okumaya hazırlık-algılama, okumaya hazırlık-alfabe, matematiğe hazırlık olmak üzere toplam on alanı içeren bir kitapçık, beş etkinlik kitabı, etkinliklere ait materyal kitabı ve materyallerden oluşmaktadır. Her aile etkinlik paketini alarak evde kullanmaktadır. Video kasetler ise, okulöncesi eğitim kurumunun tanıtımı, iki saatlik program örneği, ailelerin çocuklarla birlikteyken nasıl davranmaları gerektiği ve etkinlik paketlerinin nasıl kullanılacağını gösteren filmler olmak üzere dört farklı boyuttan oluşmaktadır.

Programın uygulanmasında öncelikle ailelere programın felsefesi, çerçevesi, işleyişi ve öğelerinden söz edilmektedir. Daha sonra ailelerin yirmi beş hafta boyunca her hafta iki saat çocuklarıyla birlikte programa katılımı sağlanır. Katılım programında, öğretmenler rehber konumunda olup çocuklarla birlikte hikâye, grup oyunları, sanat, müzik, serbest oyun vb. etkinlikleri gerçekleştirmektedir. Bu katılım sırasında öğretmen, çocuklara nasıl davranılacağı konusunda ailelere model olur ve anne babaların çocuklarıyla 35-40 dakika ilgi köşelerinde oynamasına fırsat yaratır. İki saatlik süre boyunca ailelerin diğer ailelerle, çocukların diğer çocuklarla etkileşimde bulunmaları sağlanır. Çocuktan ya da aileden kaynaklanan herhangi bir sorundan dolayı programa devam edilemediği durumlarda öğretmen veya özel koordinatör eve giderek eğitimi sürdürmektedir.

Aile Katımlı Sosyalleşme Programı

Zembat ve Polat-Unutkan'ın (2001, ss. 48-50) belirttiğine göre, bu program, beş-altı yaş grubu çocukların sosyal gelişimlerini, okul ve ailenin iş birliğini sağlayarak desteklemeyi hedeflemektedir. Programın içeriği, sosyalleşme başlığının altında saldırganlık, paylaşma-yardımlaşma-iş birliği, nezaket kuralları, sırasını bekleme-başladığı işi bitirme ve karar verme-sorumluluk alma olmak üzere beş altı boyutla ilgili programlardan oluşmaktadır. Her altı boyutla ilgili program, öğretmenin okulda gerçekleştirdiği programa paralel olarak evde yapılabilecek etkinliklerden oluşmakta ve beş günlük süre içinde tamamlanmaktadır. Öğretmenin okulda uyguladığı etkinliği pekiştirmek ve geliştirmek için her gün aile tarafından evde uygulanacak etkinlikler oluşturulmuştur.

Aile katımlı sosyalleşme programında öncelikle, öğretmen tarafından kurumda her gün yapılacak çalışmaların neler olduğu ve her bir etkinliğin nasıl uygulanacağı aşamalar hâlinde açıklanmaktadır. Ardından aileler tarafından evde her gün yapılacak çalışmaların neler olduğu ve her bir etkinliğin nasıl uygulanacağı aşamalar hâlinde açıklanmaktadır. Her bir konunun sonunda öğretmenlere ve ailelere

önerilerin sunulmasını içeren etkinlik paketleri bulunmaktadır. Bu etkinlikler oluşturulurken, öğretmen ve ailenin uygulamada zorlanmamasına, etkinliklerde kullanılan materyallerin kolay ulaşılabilir olmasına ve çocukların etkin katılımlarının sağlanmasına özen gösterilmiştir.

Küçükçekmece Çok Amaçlı Eğitim Merkezinde, beş hafta boyunca bu program uygulanarak bir araştırma yapılmıştır. Ortaya çıkan sonuçlar, bu programın çocukların sosyalleşmelerinde etkili olduğunu ve okulda uygulanan programın çocukların sosyalleşmesinde tek başına yeterli olmadığını göstermiştir. Okulda uygulanan programın yanında evde gerçekleştirilen etkinlikler programın başarısını artırmıştır.

Sonuç olarak diyebiliriz ki, ailenin eğitime katılımı çocuklar, aileler ve okul için sayısız yararlar sağlamaktadır. Ailenin eğitime katılımı, eğitimin amaçlarına ulaşması, başarının artırılması, bütünlüğün ve sürekliliğin sağlanabilmesi bakımından çok önemlidir. Günümüzde bu önem anlaşıldığı için, ailelerin eğitime katılımlarını teşvik etmek amacıyla farklı program örnekleri ve uygulamalar gerçekleştirilmektedir.

Özet

Aile katılımının ne anlama geldiğini açıklayabilme

Aile katılımı, okul ile aile arasında iletişim ve sürekliliğin artırılarak ailelerin desteklenmesi, eğitilmesi, eğitime katılımlarının sağlanması ve eğitim programının zenginleştirilmesine yönelik sistematik bir yaklaşımdır. Kısaca, eğitimde bütünlüğün ve sürekliliğin sağlanabilmesi, ailelerin, çocukların ve eğitim programının geliştirilebilmesi için ailelerin desteklenmesi, eğitilmesi ve eğitime katılımlarının sağlanmasına yönelik gerçekleştirilen bir etkinlikler bütünüdür.

Aile katılımının amaçlarını kavrayabilme

Aile katılımında, çocuk bir bütün olarak ailesi ve yakın çevresiyle ele alınmaktadır. Aile katılımının en önemli amacı, çocuğun bilişsel, sosyal ve duygusal gelişiminde en üst düzeye çıkabilmesi için ailenin desteklenmesidir. Bu durum, çocuğun ailedeki öğrenme ortamına katkıda bulunacağı gibi çocukta görülen olumlu değişikliklerin sürekli olmasına da yardım edecektir. Diğer amaçlar ise, ailenin kendi çocuğunun hayatında ne kadar önemli rolü olduğunu pekiştirmek, sorunları önlemek ve alternatif disiplin yöntemleri sunmak, kurumda uygulanan programın ailenin ve çocuğun gereksinimlerini karşıladığından emin olmak olarak sayılabilir.

Ailelerin eğitime katılımının çocuklara, ailelere ve okula sağladığı yararları kavrayabilme

Ailelerin eğitime katılımı yalnızca ailelere değil, onların çocuklarına, öğretmene ve okula sayısız yarar sağlayacaktır. Okul ile aile arasında etkili bir iletişimin geliştirilmesi hem ailelerde olumlu değişikliklere hem de okul programının zenginleşmesine yol açacaktır. Çocuğa evde zengin bir öğrenme ortamının yaratılması ve ailenin bu konuda desteklenmesi çocuğun tüm gelişim alanlarına katkı getirecektir. Çocuk yetiştirme ve disiplin yöntemleri konusunda öneriler sunmak, ailelerin sorun çözme konusunda kendilerini geliştirmelerine ve anne babalık rollerini güçlendirmelerine fırsat sağlayacaktır. Bütün bu değişimler okul personelinin motivasyonunu ve iş tatminini artıracaktır. Ayrıca, çocukta görülen olumlu değişikliklerin evde ve okulda desteklenmesi eğitimin bütünlüğü ve sürekliliği bakımından çok önemlidir.

Okulöncesi eğitimde yer alan aile katılım etkinliklerine örnekler verebilme

Ailenin eğitime katılımı, çocuğun kazandığı becerilerin kalıcı olabilmesi ve bu becerilerin günlük yaşama aktarılabilmesi bakımından çok önemlidir. Bu yüzden okulöncesi eğitim programında aile katılım etkinliklerine geniş yer verilmektedir. Okulöncesi eğitimde aile katılımı; aile eğitim etkinlikleri, aile iletişim etkinlikleri, ailelerin eğitim etkinliklerine katılımı, ev ziyaretleri ve evde yapılabilecek etkinlikler, bireysel görüşmeler ve toplantılar, yönetim ve karar verme sürecine katılım olmak üzere yedi gruptan oluşmaktadır. Aile katılımı kapsamında yer alan etkinlikler ailelerin, çocukların ve okulun gereksinimleri göz önünde bulundurularak seçilmelidir. Örneğin; kimi aileler sınıf içinde uygulanan etkinliklere doğrudan katılmak istemezler. Çocuklar için materyal hazırlama ya da duyuru panosu hazırlamada öğretmene yardımcı olma gibi etkinlikleri tercih edebilirler. Aileler bütün etkinliklere katılmaya zorlanmadan kendi ilgi ve becerilerine uygun etkinliklere katılmaya teşvik edilmelidir.

Aile katılımını engelleyen etmenleri nedenleriyle birlikte açıklayabilme

Ailenin eğitime katılımını ve okul ile aile arasında iş birliğini engelleyen nedenler aileden, öğretmenden ya da okuldan kaynaklanabilir. Okul ile aile arasında sağlıklı bir iletişim ve iş birliğinin kurulamaması önemli bir sorundur. Aileler her ne kadar okulla iş birliğine girmeye hazır olsalar da bu iş birliğinin nasıl başlatılarak sürdürüleceği konusunda rehberliğe gereksinim duymaktadırlar. Başarılı bir aile katılımının sağlanabilmesi, bir ölçüde ailenin, öğretmenin ve okul yöneticisinin bunun önemine ve gerekliliğine inanması ve olumlu tutum sergilemesine bağlıdır. Ailelerin, eğitime katılımın önemine yeterince inanmaması ve bu konuda ilgisiz davranması da katılımı etkileyen önemli bir etmendir. Bu ilgisizliğin nedenleri; ailenin eğitim durumu, gelir düzeyi, zaman yetersizliği, okul yönetimi ya da öğretmene karşı olumsuz tutumlar olabilir. Kurum yöneticisinin otokratik bir yönetim biçimini benimsemiş olması da aile katılımını olumsuz

yönde etkilemektedir. Okulda düzenlenen aile katılım etkinliklerinin yetersiz olması ya da hep aynı tür etkinlikler yapılması ailenin katılımını sınırlayacaktır. Ayrıca, ailenin ve okulun kendi sınırlarını aşması da engelleyici bir etmendir.

Okulöncesi eğitimde yaygın olarak kullanılan aile katılım programlarına örnekler verebilme

Okulöncesi eğitim programında, aile katılımı çalışmalarına geniş yer verilmiştir. Ülkemizde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okulöncesi eğitim kurumlarında, aile eğitim ve iletişim etkinlikleri, ailelerin eğitim etkinliklerine katılımı, ev ziyaretleri ve evde yapılabilecek etkinlikler, bireysel görüşmeler ve toplantılar, yönetim ve karar verme sürecine katılım olmak üzere birçok etkinlik gereksinimler doğrultusunda planlanarak gerçekleştirilmektedir. Bu etkinliklerden hangilerinin, ne zaman ve nasıl gerçekleştirileceğine ilişkin düzenlemeler, yıllık planda yer almaktadır. Aile katılım etkinlikleri okulun bulunduğu çevre, fiziksel koşullar, aileler, çocuklar ve okulun gereksinimlerine göre değişiklik gösterebilmekte-

dir. Öğretmenlerin yarıyılıda en az bir kez veli toplantısı, öğretmen ve aileler gereksinim duydukça bireysel görüşmeler ve yarıyılıda her çocuğun evine en az bir kez ev ziyareti gerçekleştirmeleri önerilmektedir. Öğretmen bu etkinlikleri çocuklar, aileler ve okulun gereksinimleri doğrultusunda çeşitlendirebilmektedir.

Okulöncesi eğitimde ailelerin eğitime katılımını içeren çeşitli program örnekleri bulunmaktadır. Ülkemizde bu konudaki uygulamalar oldukça yenidir. Aile katılımına yönelik uygulamalar, okulöncesi eğitim programı doğrultusunda gerçekleştirilmektedir. Bununla birlikte, ülkemizde geliştirilen ve bir araştırmada kullanılan Aile Katımlı Sosyalleşme Programını da, bu konudaki uygulamalara bir örnek olarak verebiliriz. Ayrıca, yurt dışında Bloomingdale Aile Katılım Programı, Aile Matematik ve Fen Programları, Fospa Aile Katılım Programı ailelerin eğitime katılımında yaygın olarak kullanılmaktadır. Bu konuda farklı ülkelerde kullanılan, farklı birçok program örneği bulunmaktadır.

Kendimizi Sınayalım

1. Okul ile aile arasındaki iletişim ve sürekliliğin artırılarak ailelerin desteklenmesi, eğitilmesi ve eğitim programının zenginleştirilmesine yönelik sistematik yaklaşıma ne ad verilir?

- Yönetim ve karar verme süreci
- Aile iletişim etkinlikleri
- Aile katılımı
- Okul ziyaretleri
- Evde yapılabilecek etkinlikler

2. Aşağıdakilerden hangisi, aile katılımının amaçlarından biri **değildir**?

- Çocuğun tüm gelişim alanlarına katkıda bulunmak
- Kurumda uygulanan programın, ailenin ve çocuğun gereksinimlerini karşıladığından emin olmak
- Çocukta görülen olumlu değişikliklerin sürekli olmasını sağlamak
- Ailenin okulla ilgili özel isteklerini yerine getirmek
- Sorunları önlemek ve alternatif disiplin yöntemleri sunmak

3. Ailelerin, okul aile birliklerinde sorumluluk alması, aile katılım etkinliklerinden hangisine örnektir?

- Aile eğitim etkinlikleri
- Bireysel görüşme ve toplantılar
- Ailelerin yönetim ve karar verme sürecine katılımı
- Ailelerin sınıf içi etkinliklere katılımı
- Evde yapılabilecek etkinlikler

4. Aşağıdakilerden hangisi, okulöncesi eğitim kurumlarında aile katılımını artırmaya yönelik önlemler arasında **yer almaz**?

- Okul müdürünün otokratik bir tutum izlemesi
- Aile katılım etkinliklerinin çeşitlendirilmesi
- Ailelere rehberlik edilmesi
- Okulda çalışan bütün personelin olumlu tutumu
- Ailelerin okul programı konusunda bilgilendirilmesi

5. Okulöncesi eğitimde aile katılımına yönelik olarak gerçekleştirilen ev ziyaretleriyle ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi **yanlıştır**?

- Öğretmenin ev ziyaretlerinde edindiği bütün bilgileri diğer ailelere aktarması, onları teşvik edecektir.
- Okul ile ev arasında ortak amaçların oluşturulmasını kolaylaştırır.
- Olumlu kazanımların hem evde hem de okulda pekiştirilmesini kolaylaştırır.
- Öğretmene, ailenin yaşam koşullarını yerinde görme fırsatı verecektir.
- Öğretmen ve aile arasında olumlu ve yakın bir iletişim kurulmasına katkı getirecektir.

6. Telefon görüşmeleri, okulöncesi eğitimde aile katılım etkinliklerinden hangisinin kapsamında yer alır?

- Aile eğitim etkinlikleri
- Aile iletişim etkinlikleri
- Bireysel görüşmeler
- Bilgilendirme toplantıları
- Konferanslar

7. Ailelerin okulöncesi eğitim programına katılımı ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi **yanlıştır**?

- Ailelerin katılımı dinleyici düzeyinde olabilir.
- Sınıf içinde gerçekleştirilen etkinliklere doğrudan katılabilirler.
- Sınıfa yeni eğitim aracı sağlama, materyal hazırlama konularında öğretmene yardımcı olabilirler.
- Öğretmenin sınırlılıklarını aşacağı için, aileler doğrudan sınıf içindeki etkinliklere katılmamalıdır.
- Alan gezileri, aile geceleri gibi etkinliklerin planlanması ve yapılmasında öğretmene yardımcı olabilirler.

8. Aşağıdakilerden hangisi, aile katılımının yararlarından biri **değildir**?

- Çocukların, okula karşı olumlu tutum ve davranış geliştirmesinde oldukça etkili olması
- Farklı çevrelerden gelen çocukların okula daha iyi uyum sağlamasına yardım etmesi
- Ebeveynlerin, çocuk yetiştirme ve etkili iletişim kurma konusunda bilinçlenmelerini sağlaması
- Öğretmenin daha olumlu bir sınıf ortamı ve etkili sınıf yönetimi geliştirmesine yardım etmesi
- Ailelerin katılımının öğretmenin yükünü azaltması böylece daha çok boş zaman yaratması

Yaşamın İçinden

9. Okulöncesi öğretmenin, aile katılımı etkinliklerini planlaması ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

- Aile katılımını sağlamada, veli toplantıları düzenlemek yeterlidir.
- Öğretmen bir aile katılım planı oluşturarak, her yıl bunu değiştirmeden kullanabilir.
- Aile katılımını planlarken okulun gereksinimleri ön planda tutulmalıdır.
- Çocuklar genelde aynı yaş grubunda olacağı için gereksinimleri de aynı olacaktır.
- Aileler ve çocukları hakkında temel bilgiler edinildikten sonra, aile katılım programının çerçevesi oluşturulmalıdır.

10. Aile katılımını engelleyen etmenlerle ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi **yanlıştır**?

- Ailelerin, eğitime katılımın önemine yeterince inanmaması ve ilgisiz davranması katılımı etkileyen önemli bir etmendir.
- Öğretmenin her aileye eşit mesafede yaklaşması ve objektif bir tutum izlemesi, katılımı kolaylaştıracaktır.
- Öğretmenlerin, katılım programını nasıl yürüteceklerini ve aileleri nasıl teşvik edeceklerini bilmemeleri önemli bir engeldir.
- Okulda düzenlenen aile katılım etkinliklerinin hep aynı tür etkinliklerden oluşması ailenin katılımını kolaylaştıracaktır.
- Öğretmenlerin, aile katılımı etkinliklerinin çok zaman alacağını düşünmeleri katılımı olumsuz etkileyecektir.

Anne Baba Olmak

Tüm anne babalar çocuklarına başarılı ebeveynler olmak için bilinçli ya da bilinçsiz çaba içindedirler. Hepsinin ortak hedefi de, çocuklarının mutluluğunu sağlayabilmektir. Başarılı, etkin anne baba olabilmenin ilk koşulu birey olarak varoluşumuzun değerini bilmektir. Başarılı ebeveyn olmak, kendini çocuklarına feda etmek değildir. “Çocuklar ailemizin en önemli üyesidir” demek yerine “Çocuğumuz ailemizdeki herkes kadar önemlidir” demek, bu fikri yaşama aktarabilmek bakımından daha gerçekçi ve demokratik bir yaklaşımdır. Anne baba olmak aktif bir iştir. Dünyaya bir çocuk getirmek bireyleri ebeveyn yapmaz. Çocukların fizyolojik anne babalardan daha fazlasına gereksinimleri vardır. Nitelikli ebeveynlik yapmayı engelleyen günlük işlerin yoğunluğu içinde kaybolmuş çok sayıda anne baba vardır. Çocukların sağlıklı bir biçimde gelişimlerini, günlük yaşamdan arta kalan zamanlara sıkıştırarak gerçekleştirmek mümkün değildir. Çocuğun yaşı kaç olursa olsun ailesine olan gereksinimi yaşam boyu devam eder. Okulöncesi dönem yaşamın en kritik dönemlerinden biridir. Çocukların fiziksel ve duygusal gereksinimlerinin karşılanması açısından en fazla ebeveyn desteğine gereksinim duyulan yıllardır. Ancak, çocukların bebeklik ve okulöncesi dönemleri anne ve babaların statüleri, mesleki gelişme, ekonomik güç oluşturma gibi nedenlerden dolayı, en yoğun çalışmaları gereken yaşam dönemlerine denk gelmektedir. Dolayısıyla, çocukların ailelerine en fazla gereksinim duyduğu dönemde, ana-babalar çocuklarına zaman ayırmada her zaman başarılı olamazlar. Çocuklarıyla ilgilenmek için işlerini yoluna koyup hazır olduklarında ise çocuklar artık kendi dünyalarını kurmuş olurlar. Zaman hızla geçer. Çocuklarınızın çocukluğunu kaçırmayın. Anne baba olmak anlamlıdır. Ancak, anne babalığı ertelerseniz çocuklarınızın sizden uzaklaşmasına engel olamazsınız. Bu da sizi çok üzer.

(Belma Tuğrul'un Sevgi Mönüsü adlı kitabının “Anne Baba Olmak” başlıklı bölümünden özetlenmiştir.)

Kaynak: Tuğrul, Belma (2003). **Sevgi Mönüsü**. Birinci Baskı. İstanbul: YA-PA Yayınları.

Kendimizi Sınayalım Yanıt Anahtarı

1. c Ayrıntılı bilgi için “Aile Katılımı Nedir?” başlıklı bölümü yeniden gözden geçiriniz.
2. d Ayrıntılı bilgi için “Aile Katılımının Amaçları” başlıklı bölümü yeniden gözden geçiriniz.
3. c Ayrıntılı bilgi için “Okulöncesi Eğitimde Aile Katılımı Etkinlikleri” başlıklı bölümü yeniden gözden geçiriniz.
4. a Ayrıntılı bilgi için “Aile Katılımını Engelleyen Etmenler” başlıklı bölümü yeniden gözden geçiriniz.
5. a Ayrıntılı bilgi için “Okulöncesi Eğitimde Aile Katılımı Etkinlikleri” başlıklı bölümü yeniden gözden geçiriniz.
6. b Ayrıntılı bilgi için “Okulöncesi Eğitimde Aile Katılımı Etkinlikleri” başlıklı bölümü yeniden gözden geçiriniz.
7. d Ayrıntılı bilgi için “Okulöncesi Eğitimde Aile Katılımı Etkinlikleri” başlıklı bölümü yeniden gözden geçiriniz.
8. e Ayrıntılı bilgi için “Aile Katılım Çalışmalarının Çocuklara, Ailelere, Öğretmenlere ve Okula Sağladığı Yararlar” başlıklı bölümü yeniden gözden geçiriniz.
9. e Ayrıntılı bilgi için “Okulöncesi Eğitimde Aile Katılım Program Örnekleri” başlıklı bölümü yeniden gözden geçiriniz.
10. d Ayrıntılı bilgi için “Aile Katılımını Engelleyen Etmenler” başlıklı bölümü yeniden gözden geçiriniz.

Sıra Sizde Yanıt Anahtarı

Sıra Sizde 1

Çocuğun gelişiminde çocuğun dışında birçok etmen rol oynamaktadır. Çocuğun içinde büyüdüğü aile tek başına bir sistem değildir. Aileyi ve çocuğu doğrudan ya da dolaylı olarak etkileyen diğer sistemlerden en önemlisi okuldur. Okul ise daha geniş bir sistemle ilişki içindedir. Bu durumda, çocuğun gelişiminde etkin olan aile ve okulun iş birliği zorunlu bir hâl almaktadır. Okulöncesi eğitim kurumlarında çocuklarda gerçekleşen davranış değişikliklerinin kalıcı olabilmesi, programda yer alan öğrenme yaşantılarının ailede sürdürülmesi ile olanaklıdır. Okulöncesi eğitim programlarının başarılı olabilmesi bir ölçüde aileler tarafından desteklenmesine bağlıdır. Eğer, çocuğun kazandığı becerilerin kalıcı olmasını ve bu becerilerin günlük yaşama aktarılmasını istiyorsak ailenin eğitime katılımı kaçınılmazdır. Çocuğu tek başına ele alan ve aileyi dışarıda bırakan bir eğitim yaklaşımının başarılı olması mümkün değildir. Bu yüzden, okulöncesi eğitimde en iyi yaklaşım, çocuğu ailesiyle birlikte ele alan yaklaşımdır.

Sıra Sizde 2

Öğretmenin aile yapısını ve çocukları yakından tanıması, daha olumlu bir sınıf ortamı oluşturmasında ve etkili sınıf yönetimi geliştirmesinde oldukça yararlıdır. Aile katılımı oranı yükseldikçe, öğretmen, yönetici ve okulda çalışan bütün personelin güdülenme düzeyi ve iş tatmini artacaktır. Ailelerin okulda gerçekleştirilen eğitim uygulamaları konusunda bilinçlenmesi ve etkinliklere katılımı, hem aile hem de okul yapısında değişiklikler yaratır. Aile katılımı etkinlikleri yoluyla, anne babalar kendi yeteneklerini geliştirme ve değerlendirme fırsatı bulurken bir yandan da okul programının zenginleştirilmesine katkıda bulunurlar. Böylece daha etkin bir eğitim ortamı yaratılmış olur. Bu da aileler, çocuklar, öğretmen ve okul için başarının artması anlamına gelmektedir.

Sıra Sizde 3

Ailelerin okulöncesi eğitim programına katılımı çocukları, aileleri ve okulu geliştirme bakımından çok önemli bir etkinliktir. Ancak, ailelerin okulöncesi eğitim programına katılımı, her istediklerinde sınıfa girerek istedikleri etkinliği yapabilecekleri anlamına gelmemektedir. Bu etkinliğin kendinden beklenen yararı sağlayabilmesi için iyi planlanması gerekmektedir. Aileler bu etkinliklere dinleyici olarak katılabilecekleri gibi doğru-

dan sınıf içindeki etkinliklerin uygulanmasına ya da eğitici materyal hazırlama, sağlık, temizlik hizmetlerinde yardımcı olma düzeyinde de katılabilirler. Ailelerin eğitim durumu, maddi olanakları, yaşam koşulları, zaman, ailenin ve okulun bu konuda gerekli istek ve çabaya sahip olması gibi nedenler katılım düzeyini etkilemektedir. Bu katılımın düzeyini belirlemek için, ailelere katılım formu verilerek bunun sonuçlarına göre bir yol izlemek daha doğrudur. Anne babalar herhangi bir etkinliğe katılmaya zorlanmamalıdır. Kendi ilgi, gereksinim ve becerileri doğrultusunda hangi etkinliğe ve ne düzeyde katılacağı belirlenmelidir. Bu yüzden okul yöneticisi ve öğretmenin, aileleri ilgi ve istekleri doğrultusunda etkinliklere yönlendirmesi özendirici olacaktır. Gerekli durumlarda hep birlikte uygun etkinlikler planlanabilmelidir.

Sıra Sizde 4

Aile katılımının sağlanabilmesi kuşkusuz anne babaların ve öğretmenlerin aile katılımına yönelik düşüncelerinin olumlu olması ve iyi hazırlanmış bir programla olanaklıdır. Neden her ne olursa olsun ailelere uygun biçimde rehberlik edilerek ve bütün fırsatlar kullanılarak okula çekmenin bir yolu bulunmalıdır. Burada önemli olan ailelerin eğitim, kültür ve gelir düzeyleri ne olursa olsun kendi ilgi ve becerilerine uygun katılabileceği bir etkinlik bulabilmesidir. Bunu sağlayabilmek için aile katılımı etkinlikleri çeşitlendirilmelidir. Bir etkinliğe katılmak ve burada olumlu duygular yaşamak diğer katılımlar için cesaretlendirici olacaktır.

Sıra Sizde 5

Günümüzde ailelerin eğitime katılımı konusunda toplumsal bilinç giderek artmaktadır. Okulöncesi eğitim programında, aile katılımı çalışmalarına geniş yer verilmiştir. Ülkemizde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okulöncesi eğitim kurumlarında, aile eğitim ve iletişim etkinlikleri, ailelerin eğitim etkinliklerine katılımı, ev ziyaretleri ve evde yapılabilecek etkinlikler, bireysel görüşmeler ve toplantılar, yönetim ve karar verme sürecine katılım olmak üzere birçok etkinlik gereksinimler doğrultusunda planlanarak gerçekleştirilmektedir. Bu etkinliklerden hangilerinin, ne zaman ve nasıl gerçekleştirileceğine ilişkin düzenlemeler, yıllık planda yer almaktadır. Aile katılım etkinlikleri okulun bulunduğu çevre, fiziksel koşullar, aileler, çocuklar ve okulun gereksinimlerine göre değişiklik gösterebilmektedir.

Yararlanılan ve Başvurulabilecek Kaynaklar

- Aral, N., Kandır, A. ve Can Yaşar, M. (2002). **Okulöncesi Eğitim ve Okulöncesi Eğitim Programı Öğretmen Rehber Kitabı**. Geliştirilmiş İkinci Baskı. İstanbul: YA-PA Yayınları.
- Arslan, Ü. ve Nural, E. (2004). "Okulöncesi Eğitiminde Okul-Aile İşbirliğinin Önemi", **Milli Eğitim Dergisi**, 162.
- Berger, E. H. (2004). **Parents as Partners in Education**. Sixth Edition. New Jersey: Pearson Education, Inc.
- Bloomington Family Program (2007). 04.01.2008 tarihinde <http://www.givewell.net/files/Cause3/Bloomingtondale%20Family%20Program> adresinden alınmıştır.
- Can Yaşar, M. (2001). "Okulöncesi Eğitim Kurumlarında Ailenin Eğitime Katılımı", **Gazi Üniversitesi Anaokulu/Anasınıfı Öğretmeni El Kitabı**. Geliştirilmiş Yeni Baskı. İstanbul: YA-PA Yayınları.
- Çağdaş, A. (2002). **Anne Baba-Çocuk İletişimi**. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Gonzales-Mena, J. (2005). **Foundations of Early Childhood Education Teaching Children in a Diverse Society**. Third Edition. Newyork: The McGraw- Hill Companies, Inc.
- Ensari, H. ve Zembat, R. (1999). "Yönetim Stilllerinin Ailenin Okulöncesi Eğitim Programlarına Katılımı Üzerindeki Etkileri", **Marmara Üniversitesi Anaokulu/Anasınıfı Öğretmeni El Kitabı**. Birinci Baskı. İstanbul: YA-PA Yayınları.
- Epstein, J. L. (2001). "School, Family and Community Partnerships", **This We Believe and Now We Must Act**. (Ed. T.O. Erb). United States of America: National Middle School Association.
- Ersoy, Ö. (2004). "Aile Katılım Çalışmaları", **36-72 Aylık Çocukların Eğitimi İçin Yıllık Plan Örnekleri ve Aile Katılım Çalışmaları**. (Yayıma hazırlayan: Esra Ömeroğlu). İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Eryorulmaz, A. (1993). "Kurumsal Okulöncesi Eğitiminde Ailenin Rolü", **9. YA-PA Okulöncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri**. İstanbul: YA-PA Yayınları.
- Gürşimşek, I. (2002). "Etkin Öğrenme ve Aile Katılımı", **Dokuz Eylül Üniversitesi Anaokulu/Anasınıfı Öğretmeni El Kitabı**. İstanbul: YA-PA Yayınları.

- Haynes, N. M. and Ben-Avie, M. (1996). "Parents as Full Partners in Education", **Family-School Links: How Do They Affect Educational Outcomes?** (Ed. A. Booth and J. Dunn). New Jersey; Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Kaya, Ö., Dinç, B. ve Cihangir, S. (2006). "Okulöncesi Eğitim Kurumlarında Aile Katılımına Yönelik Bir Model Önerisi", **Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi I. Uluslararası Okulöncesi Eğitim Kongresi Bildiri Kitabı**. III. Cilt. İstanbul: YA-PA Yayınları, ss. 379-397.
- Kaya, Ö. ve Gültekin, M. (2003). "Okulöncesi Eğitim Kurumlarında Uygulanan Programlara Ailelerin Katılımları ile Okulöncesi Eğitim Kurumlarının Aile Eğitimine Katkısı Konusunda Anne Baba Görüşleri", **OMEP Dünya Konsey Toplantısı ve Konferansı Bildiri Kitabı**. I. Cilt. İstanbul: YA-PA Yayınları, ss. 311-333.
- Lim, S. Y. (2003). "Parent Involment in Education", **Home-School Relations: Working Successfully With Parents and Families**. (Ed. G. Olsen and M.L. Fuller). Second Edition. Boston: Allyn and Bacon, Pearson Education, Inc.
- MEB (2006). **Milli Eğitim Bakanlığı Okulöncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü Okulöncesi Eğitim Programı (36-72 Aylık Çocuklar İçin)**. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Rockwell, B., Rockwell K. J. (2003). **Partnering with Parents**. Beltsville: Gryphon House, Inc.
- Temel, F. (2001). "Okulöncesi Eğitime Ana-Babanın Katılımı", **Gazi Üniversitesi Anaokulu/Anasınıfı Öğretmeni El Kitabı**. Geliştirilmiş Yeni Baskı. İstanbul: YA-PA Yayınları.
- Temel, F. (2007). "Aile Katılımı", **Türkiye Özel Okullar Birliği VI. Okulöncesi Eğitimi ve Öğretmen Yetiştirme Sempozyumu Bildirimi Kitabı**. Antalya: 1-3 Şubat 2007, ss. 100-106.
- Tezel-Şahin, F. ve Turla, A. (2003). "Okulöncesi Eğitim Kurumlarında Yapılan Aile Katılım Çalışmalarının İncelenmesi", **OMEP Dünya Konsey Toplantısı ve Konferansı Bildiri Kitabı**. I. Cilt. İstanbul: YA-PA Yayınları, ss. 379-392.
- Zembat, R., Unutkan, Ö. (1999). "Okulöncesi Çocuğun Sosyal Gelişiminde Aile Katılımının Önemi", **Marmara Üniversitesi Anaokulu/ Anasınıfı Öğretmeni El Kitabı**. Birinci Baskı. İstanbul: YA-PA Yayınları.
- Zembat, R., Polat-Unutkan, Ö. (2001). **Okulöncesi Dönemde Çocuğun Sosyalleşmesinde Ailenin Yeri**. İstanbul: YA-PA Yayınları.

Okul-Aile İş Birliğini Geliştirme Etkinlikleri

5

Çocuğun yaşama hazırlanmasında anne babalar, okul ve toplum önemli bir yere sahiptir. Çocuğun eğitiminde anne baba, okul ya da toplum tek başına yeterli olmaz. Sağlıklı nesiller yetiştirmek için okul-aile-çevre iş birliği kaçınılmaz bir gerekliliktir. Okul-aile iş birliğini geliştirmede çocukların ve ailelerin gereksinimlerine göre çeşitli etkinlikler düzenlenebilir. Bu ünite de öncelikle okul-aile iş birliğinde etkili olan anne baba tutumları açıklanmış ve okul-aile iş birliğini geliştirmeye yönelik ne tür etkinlikler düzenlenebileceği üzerinde durulmuştur.

Amaçlarımız

Bu üniteyi çalıştıktan sonra;

- 👁️ Okul-aile iş birliğinde okul atmosferi ve anne baba tutumlarının önemini betimleyebilecek,
- 👁️ Okul-aile iş birliğini geliştirmeye yönelik yapılacak etkinlikleri sıralayabilecek,
- 👁️ Aile eğitimi uygulamalarını açıklayabileceksiniz.

Örnek Olay

Kızımız Zeynep'in okulöncesi eğitim çağı gelmişti. Zeynep'in kaydını yakınımızdaki bir okulöncesi eğitim kurumuna yaptırдық. Her gün sabah servis alıyor, akşam da getiriyordu. Zeynep'in okula başlaması aslında bizi de rahatlatmıştı. Ancak, eşim ve ben bir gariplik hissettik. Okul başlayalı yaklaşık bir ay geçmesine rağmen bizim okulla hiçbir bağımız yoktu. Öğretmeni bile sadece birkaç kez görmüştük. Önceleri deneyimsiz olduğumuzdan, herhalde işleyiş böyle diye düşündük. Öğretmeninden haber gelmesini bekledik bir süre. Bizi çağırıp çocuğumuzla ilgili konuşacağı günü bekler olmuştuk. Ancak o gün bir türlü gelmiyordu. Sonunda okula gitmeye karar verdik. Eşim ve ben bir gün okulu ziyarete gittik. Okulun girişinde bir odada "Sekreterlik" yazısını gördük ve kapıyı çaldık. İçeriden: "Buyurun" diye bir ses geldi. İçeri girdiğimizde bir masanın ardında oturan sekreter bayan: "Buyurun size nasıl yardımcı olabilirim?" dedi. Ben eşimin yüzüne baktım. İkimiz de şaşkın bir şekilde birbirimize bakıyorduk. Eşim: "Şey, ... biz Zeynep'in anne babasıyız, öğretmenini görmeye gelmiştik." dedi nazik bir sesle. Sekreter bayan: "Buyurun sizi bekleme odasına alayım." diyerek, bizi yandaki odaya aldı. Beklemeye başladık. O an kendimi okulda yabancı biri gibi hissetmişim. Bir süre sonra öğretmen geldi. Beş dakikalık bir görüşme yapabildik. Sonra okuldan ayrıldık. Daha sonra uzun bir süre okula gitmek içimizden gelmedi.

Anahtar Kavramlar

- Okul-aile iş birliği
- Okul atmosferi
- Anne baba tutumları
- Aile eğitimi
- Okul-aile iş birliği etkinlikleri
- Okul merkezli aile eğitimi programları
- Ev merkezli aile eğitimi programları

İçindekiler

- GİRİŞ
- OKUL ATMOSFERİ VE ANNE BABA TUTUMLARI
- OKUL-AİLE İŞ BİRLİĞİNİ GELİŞTİRMEYE YÖNELİK ETKİNLİKLER
- AİLE EĞİTİMİ

GİRİŞ

Anne babalar, okullar ve toplum, öğrencilerin başarılı olmalarında çok önemli bir yere sahiptir. Tüm anne babalar, çocuklarının üretken, zeki ve başarılı olmasını ister. Okullar, çocukların bu özelliklerini geliştirmek ve onları eğitilmiş bireyler durumuna getirmek için çalışır. Okullar, ancak toplumun istek ve beklentilerine uygun bireyler yetiştirdiklerinde değerli olur. Günümüzde okulların gelişmişlik düzeyi, öğrencilerin başarılarını arttırmaya dönük özel programlar uygulaması ve okul-aile iş birliğini geliştirmesindeki başarılarıyla ölçülmektedir. Bu nedenle okullar, başarılı olabilmek için ailelerin gereksinimlerini karşılamalarının bir zorunluluk olduğunun bilincindedir. Ailelerin gereksinimlerini karşılamada, aşağıda belirtilen uygulamalara yer verilmesi önerilmektedir (Berger, 2008):

- Ailelerin değerlerine bağlı olarak, çocukları hakkındaki bilgilerini arttırmaya dönük stratejiler uygulanmalıdır.
- Günümüzde pek çok aileyi etkileyen stresleri önleyici stratejiler tanımlanmalı ve uygulanmalı, okul-aile iş birliği ve desteği güçlendirilmelidir.
- Aileler ve öğrencilerin hizmetine sunulan topluma açık hizmet birimleriyle iş birliği yapılmalıdır.
- Okulun farklı hizmet sunma modellerini araştırması, okulun ailelere ulaşmasında yardımcı olacaktır. Aile gereksinimleri dikkate alınarak oluşturulacak toplum merkezli programların geliştirilmesi ya da toplum ve okulun gereksinimlerini karşılayacak modellerin uygulanması ailelerle çalışmaları kolaylaştıracaktır.
- Öğretmenler ve okul yöneticileri tarafından anne baba katılım programlarının uygulanması, anne babaların yararlanabilecekleri kaynaklar hakkında bilgilendirilmesinde ve anne baba ve okul desteğinin bütünleştirilmesinde önemlidir.

Bu amaçların gerçekleştirilmesinde 3-6 yaş çocuklarının gelişim özelliklerinin anlatıldığı seminerler, anne çocuk etkileşimi geliştirmeye yönelik çalışma grupları, ailelere çocuklarına evde öğretme becerilerinin kazandırılmasına dönük uygulamalı çalışmalar, masal anlatma günleri, doğum günü partileri, öğretmen-veli görüşmeleri okullarda yapılabilecek bazı etkinliklerdendir.

Günümüzde pek çok okul, ailelere çocuklarının bakım ve eğitim gereksinimlerini karşılamalarında çeşitli alternatifler sunma arayışındadır. Okullarda düzenlenen pek çok etkinliğin amacı, ailelerin okulun amaçlarını gerçekleştirmesinde iş birlikçiler olması yönündedir. Bu çalışmaların gerçekleştirilebilmesi ise okulun aileler tarafından kabul edici bir okul olması, en önemlisi de ailelerin okula gelmekten hoşnut olmalarıyla mümkün olabilmektedir.

OKUL ATMOSFERİ VE ANNE BABA TUTUMLARI

Ailelerin okul merkezli programlara katılımlarını arttırmada öncelikli konu, aile bireylerinin okula geldiklerinde kendilerini rahat ve güvende hissetmeleridir. Ailelerin şu sorulara verecekleri yanıtlar onların okul merkezli programlara katılımı ya da katılmamasını açıklamada öğretmenlere önemli ipuçları sağlayacaktır:

- Okulöncesi eğitim kurumuna girdiğinizde heyecanlanıyor musunuz?
- Kurum sizi ziyaret etmeniz için çekiyor mu yoksa kendinizi istenmeyen bir misafir gibi mi hissediyorsunuz?
- Bir okulöncesi kurum sizi çekiyor mu yoksa size itici mi geliyor?
- Duygularınızı tam olarak ve rahatça ortaya koyabiliyor musunuz?

Ailelerin okulöncesi eğitim kurumuna yönelik duyu ve tutumlarının nasıl olduğu önemlidir.

Anne babaların okula yönelik tutumlarını, daha önceki olumlu ya da olumsuz yaşantı deneyimleri etkiler.

İnsanlar temel gereksinimlerini karşılamadan daha üst düzeydeki gereksinimlerini karşılayamazlar.

Öğretmenlerin sınıfındaki çocukların ailelerine yukarıdaki soruları sorması, aile katılımına ilişkin yanıt bulamadıkları pek çok sorunun yanıtlanmasını sağlayacaktır. Unutulmamalıdır ki her okul, yöneticilerine göre farklı özelliklere sahiptir. Personelin tutumları ve davranış biçimleri okulun özelliklerini yansıtır.

Personelin tutum ve davranış biçimlerinin gelişmesi sürecinde okulun iki farklı tutum ve yaklaşımı olabilir. Bazen ailelere söylenen, “gelin bu eğlenceli ve heyecanlı eğitim serüvenini birlikte yürütelim” biçimindedir, bazen de söylenen, “benim çalışma alanıma giriyorsunuz” biçimindedir. İlk örnekte, eğitsel bir yaklaşım gözlenirken, ikinci örnekte korku ve çekinmenin hakim olduğunu gözleyebiliriz.

Anne babalar okul-aile ilişkilerinde farklı tutumlarını da beraberlerinde getirirler. Bir anne baba beklentisiz bir biçimde, bir diğeri heyecanla, bir başka anne baba endişe ve kararsızlık içinde okula gelir. Şu unutulmamalıdır; tüm anne babalar farklı geçmişe sahiptir ve farklı kültürlerden gelmektedir. Eğer anne babalar geçmişte okulu ziyaret ettiklerinde bundan hoşnut kaldıysa ve olumlu deneyimleri olduysa okulu tekrar ziyaret etmek için can atarlar. Eğer önceki okul deneyimleri başarısız ve rahatsız edici ise okula gitmek onları strese sokar ve okula kaygıyla gelirler. Ancak, anne babaların sosyal yaşam durumları ve kültürel birikimleri dikkate alınır ve onlara saygı ve anlayış gösterilirse anne babaların okula gelmesi ve okulla iş birliği yapmalarında başarılı olunabilecektir.

Öncelikler ve ailelerin öncelikli gereksinimleri okul merkezli katılım programlarının yürütülmesinde son derece önemlidir. Yoksullukla mücadele eden, açlık ve barınma gibi birincil gereksinimlerini karşılayamayan anne babaların, çocuklarının duygusal ve eğitsel gereksinimlerini karşılamak için çok az enerjileri olacaktır. Özellikle evin bütün sorumluluğunu üstlenmiş anne babaların öncelikli olarak birincil gereksinimlerinin karşılanması ve yaşam kalitelerinin artırılmasıyla iş birliği yapılabilecektir.

ÖRNEK

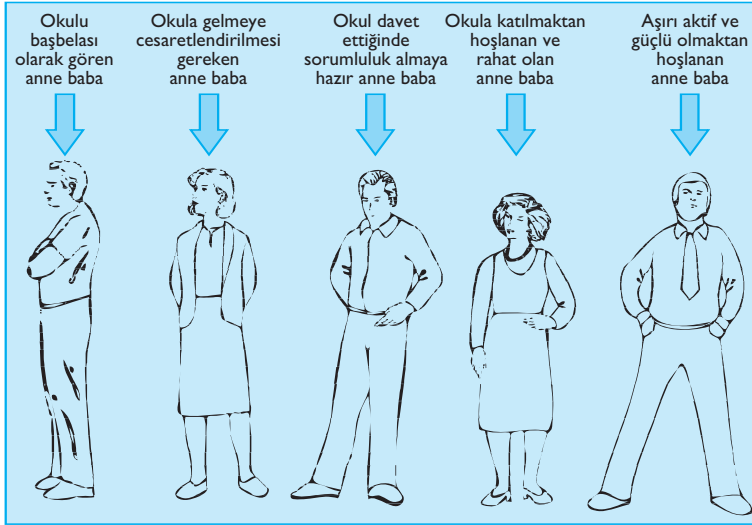
Bir veli toplantısının sonuna daha gelmiştik. Bugünkü aile eğitimi oturumu sonunda öğrencilerimin anne babalarına çocuklarına yardımcı olmaları için güzel bilgiler verdiğimi düşünüyordum. Her aile eğitimi toplantısının sonunda olduğu gibi o gün de anne babalar sorularına yanıt bulabilmek için çevremi sarmışlardı. Heyecanla hepsinin sorularını yanıtlıyordum. Tam o an yaşlı bir hanım yaklaştı ve yalnız konuşmak istediğini söyledi. Buyurun hanımefendi dedim. Orta yaşın üzerinde olan bu bayan: “Öğretmenim, ben Ata'nın anneannesiyim. Ona ben bakıyorum. Bu toplantılar çok güzel, çok şeyler öğreniyorum. Ancak, buraya gelmek için otobüs param yok.”...

Yukarıdaki öyküde tahmin edilebilecek daha neler var. Dağılmış bir aile, anne babadan uzak bir çocuk, yoksul bir anneanne... Buna benzer başka öyküler de yazılabilir. Maslow'un hiyerarşisine göre, bireyin temel gereksinimleri karşılandıktan, kendini gerçekleştirme olasılığı vardır. İşsizlik ve yoksullukla mücadele eden anne babaya gelin çocuğun eğitiminde destekleyici olun, iş birlikçi olun, okulu geliştirelim demek hayalcilik ve gerçeklikten uzak bir düşünce biçimi olacaktır.

Anne babaların okul ya da merkezle ilişkilerinin kısır ve zayıf olması, çocuklarda düşük başarı ve yetersizlik duygularına yol açabilmektedir. Ayrıca bazı anne babaların yaşamsal sıkıntıları ve üzerlerindeki baskılar okuldan uzaklaşmasına da neden olabilmektedir. Diğer yandan bazı aileler kendilerinin mutlaka okuldaki etkinliklere katılmaları gerektiğini düşünürler. Bu iki aşırı uç arasında şu anne baba tiplerine rastlanabilir: (a) Okula gelmek için cesaretlendirilmeye gerek duyan anne

babalar, (b) okula davet edildiklerinde hemen gelmeye hazır olan anne babalar, (c) okula gelme konusunda rahat olan ve eğitim sürecine katılmaktan hoşlanan anne babalar (Berger, 2008).

Şekil 5.1

Anne Babaların Okula Yönelik Tepkilerine Göre Anne Baba Tipleri

Kaynak: Berger, 2008, s. 133'ten uyarlanmıştır.

Her anne baba tipi öğretmenlerin farklı biçimde davranmasını gerektirir. Okuldan uzak durma eğiliminde olan anne baba, okul merkezli katılım programları yoluyla çocuğuna yardımcı olduğunu anlamaya başlayacak, okul ya da merkeze olan güveni artacaktır. Bu anne babalar, olumsuz deneyimlerinin üstesinden gelmek için zamana gereksinim duyacaktır. Eğer öğretmen üç tip annen babayı da aynı anda okula davet etmişse üç grubu da memnun edecek bir hava yaratmalıdır.

Okul-aile iş birliğini geliştirmeye yönelik etkinliklerin uygulanması durumunda anne babaların çok büyük bir bölümünü temsil eden bu gruplar okulun etkinliklerine katkıda bulunmaya başlayacaklardır. Bu sürecin devamında ise anne babalar artık kendileri bazı okul etkinlikleri düzenlemeye başlayacak, sosyal birlikteliği sağlayan programlar düzenleyeceklerdir. Böylece farklı özellik ve kültürel geçmişe sahip anne babalar ortak amaçlara dönük olarak birlikte çalışmaya çaba göstereceklerdir. Daha önce sosyal statü farklılıkları nedeniyle birbirleriyle iletişime girmeyen aileler, etkileşime girerek birlikte bir şeyler yapmaya başlayacaklardır.

Okuldaki etkinliklere katılan anne babaların olumlu özelliklerinde artış olacaktır.

Anne babaların okulda katılımını artırmanın yollarından biri anne baba tiplerini göz önüne alarak yapılacak uygulamalardır. Bu anlamda sizce anne baba tiplerini göz önüne alarak ne tür uygulamalara yer verilebilir?

OKUL-AİLE İŞ BİRLİĞİNİ GELİŞTİRMEYE YÖNELİK ETKİNLİKLER

Okul - aile iş birliğini geliştirmede çocukların yaş düzeylerine ve ailelerin gereksinimlerine göre çeşitli etkinliklere yer verilebilmektedir. Bu etkinlikler; grup toplantıları, bireysel toplantılar ya da görüşmeler, yazışmalar, bülten/gazete gibi haberleşme araçlarının kullanımı, ev ziyaretleri, telefon görüşmeleri ve aile eğitimi çalışmaları olarak sıralanabilir.

Grup Toplantıları

Grup toplantıları dendiğinde akla ilk gelenler veli toplantıları ve bilimsel içerikli toplantılardır. Grup toplantıları, anne babaları çeşitli konularda bilgilendirmeyi amaçlayan, aile grupları oluşturularak haftalık, aylık ya da dönemlik toplantılar biçiminde gerçekleştirilen uygulamalardır.

Grup toplantılarının başarılı bir biçimde gerçekleştirilmesinde öncelikli konu, toplantıya yeni katılan anne babaların diğer anne babalarla tanışmasıdır. Unutulmamalıdır ki, grup toplantılarına ilk kez katılan anne babalar kendilerini bu ilk toplantıda yalnız hissedersen bir daha toplantıya gelmeyebilirler. Bunun yanı sıra grup toplantılarının başarılı bir biçimde sürdürülebilmesi için şunları dikkate almakta yarar olacaktır:

- Toplantılar ayda bir kezden fazla olmamalı (bazı durumlarda haftalık toplantılar yapılabilir),
- toplantı duyuruları belli bir zaman önceden tüm ailelere birkaç kez ve birkaç yoldan duyurulmalı,
- içerik katılımcıların öneri ve gereksinimleri doğrultusunda oluşturulmalı,
- anne babalar toplantıdayken çocukların bakımı mutlaka sağlanmalı,
- toplantılar, informal değerlendirme teknikleriyle mutlaka değerlendirilmelidir.

Grup toplantıları okullarda genellikle veli toplantıları ve bilimsel toplantılar biçiminde düzenlenmektedir. Bu toplantılar gereksinim duyulan zamanlarda öğretmen-aile-okul yönetimi iş birliğiyle düzenlenebilir.

Veli Toplantıları

Veli toplantıları, okulun işleyişi ve yapısı, eğitim programlarının tanıtılması, okuldaki etkinliklerin duyurulması gibi konuları içeren grup toplantılarıdır. Resmî ve özel okullarda, okul-aile ve öğretmenler arasında iş birliğini sağlamak, velileri öğrencilerin gelişim dönemleri hakkında bilgilendirmek, okula destek olmalarını sağlamak ve etkin bir biçimde eğitim hizmetlerine katmak amacıyla, bir eğitim-öğretim yılında en az iki kez olmak üzere okul yönetiminin gereksinim duyduğu zamanlarda “veli toplantıları” yapılır.

Bilimsel Toplantılar

Okullarda anne babaların gereksinimleri doğrultusunda bilimsel toplantılar düzenlenebilmektedir. Bilimsel toplantılar, alanlarında uzman, eğitimci ve akademisyenlerin katılımıyla gerçekleştirilen, açık oturum, panel, sempozyum, seminer ve tartışma grupları biçiminde yapılan toplantılardır. Ailelerin gereksinimlerine göre, çocuk gelişimi ve eğitimi konusundaki bilgi ve becerilerini artırmak amacıyla okula uzmanlar davet edilerek bilimsel toplantılar düzenlenebilir. Çeşitli tartışma konuları açılarak ailelerin birbirleri ile fikir alışverişinde bulunmaları sağlanabilir.

Grup toplantıları genellikle aylık toplantılar biçiminde gerçekleştirilebilir.

SIRA SİZDE

Anne babalarla yapılacak grup toplantılarının etkili olabilmesi için neler yapılabilir?

Bireysel Toplantılar ya da Görüşmeler

Bireysel görüşmeler, aile bireyleri ile yüz yüze yapılan özel görüşmelerdir. Öğretmenler, grup toplantılarında kendini ifade edemeyen ya da gruptan çok farklı gereksinimleri olan anne babalarla bireysel toplantı ya da görüşmeler yapmayı tercih ederler. Ailelerle bireysel toplantılar, öğretmenlerin anne babalarla yakınlaşması, iş birliği ve yardımlaşmanın güçlendirilmesinde ve anne baba katılımını sağlamada

önemli bir etkinlik türüdür. Bu yaklaşımın doğası esnekliktir. Toplantıyı, hem anne baba hem de öğretmen isteyebilir. Bu toplantı, anne babanın kendini rahat ve özel hissedeceği bir yerde olabileceği gibi evde ya da okulda da olabilir. Toplantı içeriği anne baba, çocuk ve öğretmenin gereksinimleri doğrultusunda belirlenir. Öğretmen, kullandığı dili ve anlattığı konuları kişiye özel hâle getirebilir, önerileri bireyselleştirebilir. Bunların yanı sıra toplantılarda, çocuğunun eğitim ve gelişimi ile ilgili önemli bilgileri kaçırmış olan, yazılı yönerge ve açıklamaları anlayamayan, okuma bilmeyen anne babalara yardımcı olunmalıdır.

Bireysel toplantıların da grup toplantılarında olduğu gibi başarılı olabilmesinde bazı konulara dikkat etmekte yarar olacaktır. Bireysel toplantı ya da görüşmeler öğretmen ve aile bireyinin birlikte karar vererek planladığı bir etkinliktir. Ancak, zaman zaman öğretmenlerin hazırlıksız yakalandığı durumlar olabilmektedir. Örneğin, pek çok anne baba, öğretmenle görüşmeyi çocuğunu sabah okula getirdiğinde ya da akşam okuldan alma sırasında yapmak istemektedir. Bu tür ayaküstü görüşmeler belli bir amacı olmayan rastgele görüşmeler biçimindedir. Bu tür görüşmeler anne babaların öğretmenden o anda öğrenmek istedikleri pek çok bilgiyi öğrenmelerine ve gereksinimlerini karşılamalarına yardımcı olabilmektedir.

Belli amaçlara dönük, planlı ve programlı olarak gerçekleştirilen bireysel toplantıların düzenlenmesinde öncelikle iyi bir hazırlık yapmak gerekecektir. Toplantının amaçları, içinde bulunulan durumla ilgili gereksinimler düşünülerek planlanmalıdır. Bazı amaçlar, sadece tanışıklığı sağlama ve anne babalara çocuklarının bakımını güvence altına almada yardım gibi genel amaçlar biçiminde olabilir. Başka bir toplantının amacı ise, öğretmenin bilgili olduğu bir alan ile ilgili olarak, anne baba tarafından talep edilmiş bir konu da olabilir. Örneğin, okulöncesi eğitim öğretmeni, Ahmet'in sınıfta olduğu gibi evde de aktif ve dikkatsiz olup olmadığını bilmek ister. Eğer okulöncesi eğitim öğretmeni Ahmet'in ailesinin tutumlarını ve tepkilerini bilirse ev ve okul arasında düzenli olarak çalışmalarını yürütebilir.

Bireysel toplantı ya da görüşmelerde öğretmenler anne babaya yeterli bilgi sağlamak için hazırlanmış olmalıdır. Anne babalar çocuklarıyla ilgili bazı bilgiler istediğinde, çocuğun çalışmaları, anekdot kayıtları, ses kayıtları, davranış kayıtları, değerlendirme formları ve benzeri dokümanlar hazır olmalıdır. Toplantılarda mesleki terimlerden kaçınılmalı, anlaşılabilir terimler kullanılmalıdır. Öğretmenler tarafından toplantının düzenleneceği zaman, anne babalara telefonla, mektupla ya da kullanıyorlarsa İnternet üzerinden elektronik postayla duyurulmalıdır. Eğer mümkünse, mektupta ailelerin tarih ve saati seçebilmeleri için seçenek sunulmalıdır. Toplantı için, sessiz, toplantıyı kesintiye uğratmayacak bir ortam seçilmeli, sandalyeler yetişkinin oturabileceği boyutlarda ve rahat olmalıdır. Öğretmen toplantı sırasında anne babayla arasında resmi bir mesafe oluşmaması için bir masanın arkasında oturmamalıdır. Anne babanın kendisini rahat hissedebileceği ortam yaratılmalı, ikramda bulunulmalıdır. Eğer katılımcı bebeği ile geldiyse bebeğin bakımının sağlanacağı ortam düzenlenmelidir. Kardeşleri varsa oyun odasında ya da bir başka odada bakıcı ya da yardımcılarının gözetiminde olmaları sağlanmalıdır. Yine toplantının başlangıcında ve toplantı sürecinde yapılması gereken çalışmalar planlı programlı bir biçimde gerçekleştirilmelidir. Titizlikle gerçekleştirilmeyen bir toplantı, ciddiyetten uzak olacak, dolayısıyla bir süre sonra öğretmen ve aile arasında güven sorunlarının oluşmasına yol açacaktır.

Bireysel görüşmelerde, öğretmenler, anne babaya yeterli bilgi sağlamak için toplantı öncesinde hazırlanmış olmalıdır.

Ev Ziyareti

Ev ziyareti, okul ve aile arasında iletişimi ve öğretmen tarafından çocuğun doğal ortamında gözlenmesini sağlayan yararlı bir uygulamadır. Ev ziyaretleri, öğretmenin ailenin yaşam biçimi, değerleri, evde çocuğuyla olan etkileşimleri, çocuğuna karşı tutum ve davranışları, ailenin çocuk ile ilgili beklentileri konularında fikir sahibi olmasını sağlaması açısından vazgeçilmez bir uygulamadır. Ev ziyaretlerinin, çocuğu ve aileyi doğal ortamlarında gözleyebilmek, eğitsel yardıma ihtiyacı olan anneleri desteklemek, özellikle anne-çocuk arasındaki etkileşimi artırmak, çocukla ailenin oyun oynamasını teşvik etmek ve anne babalara eğitimci rolü kazandırmak gibi pek çok amacı olabilmektedir. Ev ziyaretleri sırasında, anne babanın duyguları ve düşüncelerini daha rahat açıklayabilmesi, çocuğun ise öğretmenin kendisi ile ilgilendiğini ve değer verdiğini hissetmesi olumlu okul-aile iş birliği kurulması açısından önem taşımaktadır. Ayrıca, öğretmenin ev ziyaretinde edindiği bilgiler okulda düzenlenen etkinlikler ve aile ile kurulacak ilişkiler açısından öğretmene yol gösterici olacaktır. Ev ziyaretleri bu anlamıyla öğretmenin aileyi evinde bir ya da birkaç kez ziyaret etmesini içermektedir. Ev ziyaretlerinin sürekli duruma getirilmesi ve planlı programlı bir eğitim etkinliğine dönüştürülmesi ise ileriki bölümde açıklanacak olan ev merkezli aile eğitimi programları biçiminde uygulanmasını gerektirmektedir.

Telefon görüşmeleri, öğretmenin acil durumlarda anne babalara anında ulaşılması, çocukların okulda gün içindeki durumunu anne babalara aktarması, anne babaların evde yaşadıkları sorunları öğretmenle paylaşması için sıklıkla tercih edilmektedir.

Telefon Görüşmeleri

Telefon görüşmeleri, okulun ve öğretmenin ailelerle iletişim kurmalarında en pratik uygulamadır. Telefon görüşmeleri acil durumlarda anne babalara anında ulaşmak amacıyla kullanılabilir gibi, öğretmenin çocukların okulda gün içindeki durumunu anne babalara aktarması, anne babaların evde yaşadıkları sorunları öğretmenle paylaşması için sıklıkla tercih edilmektedir. Düzenli telefon görüşmeleri öğretmen ve anne babanın çocuğun başarılarını paylaşmalarına hizmet ettiği gibi, çocuğun eğitimine evdeki diğer bireylerin de katılımını sağlamada etkili olmaktadır. Öğretmen ve anne babalar kendi aralarında bir program düzenleyerek telefon görüşmelerini gerçekleştirmelidir. Telefon görüşmelerinin gerçekleştirilmesinin bir yolu telefon zinciri oluşturmaktır. Özellikle sınıftaki tüm öğrencilere iletilecek bir bilgi için telefon zinciri oluşturulabilir. Bu uygulamada öğretmen iki ya da üç anne babayı arar, onlar da ikişer, üçer anne babayı ararlar. Bu hem iletilerin tüm anne babalara kısa sürede ulaştırılmasını, hem de anne babaların birbirlerini tanımalarını ve kaynaşmalarını sağlar.

Yazışmalar

Yazışmalar okul, öğretmen ve aile arasında iletişimi sağlayan ve çok sık başvuru alan bir etkinliktir. Öğretmen, anne babalarla iletişim kurmada yazılı mesajlardan yararlanır. Okul yönetimi de öğrencilerin belli dönemlerde okuldaki etkinlikleri ile ilgili duyuruları yapmada, ailelere çeşitli bilgileri aktarmada yazışmayı kullanır. Bu tür uygulamalarda öğretmenler, sıklıkla ve düzenli olarak öğrencilerinin anne babalarına çocuklarının gelişimi ile ilgili dönütler içeren mesajlar göndermelidirler. Özellikle her zaman olumlu olan bu haberler, anne babaları öğrencinin başarıları ve sınıfta yapılan etkinlikler konusunda bilgilendirmeyi amaçlamalıdır (Cavkaytar, 2002).

Bunların yanı sıra okulöncesi eğitim kurumlarında haber mektupları kullanılarak anne babalarla yazışmalar yapılabilir. Haber mektubu; anne babaları okuldaki gelişmeler, planlamalar, etkinlikler hakkında bilgilendirmek ve aynı zamanda anne babaların programlara katılmalarını desteklemek amacıyla yaygın olarak kullanılan bir yoldur (Kandır ve Ersoy, 2006).

Sınıf Gazeteleri, Bülten Tahtaları ve Bültenler

Anne baba-öğretmen iletişimini artırmaya hizmet eden yazılı mesajların bir diğer çeşidi de sınıf gazeteleridir. Sınıf gazetesi hazırlamak, öğretmenin öğretim etkinlikleri ve toplantıların dışında ayrıca zaman harcayacağı bir çalışmadır. Öğretmenler özellikle aile toplantılarına katılmayan anne babalara iki üç sayfadan oluşan aylık sınıf gazeteleri hazırlayarak verebilirler. Bu yol, özellikle telefonla kısıtlı olarak verilecek bilgiden çok daha ayrıntılısının anne babalara verilmesini sağlar. Sınıf gazetelerinde, öğrencilerin yaptıkları resimler ve diğer ürünler yer alabilir. Böylece, anne babalar sınıfta neler yapıldığından haberdar olacağı gibi, bu etkinliklere katılmak için istekli duruma da gelecektir. Bütün bunların yanında öğretmenler anne babalarla karşılıklı iletişim kurulmasa da el kitapları ve bazı yazılı materyaller hazırlayarak ailelere verebilir. Anne babaları çeşitli konularda bilgilendirmeyi amaçlayan bu materyaller, anne babaların çocuğu ile ilgili yasal hakları, sınıf ya da okuldaki uygulamaları, okulun işleyişi, kuralları, okuldaki personelin tanıtımı gibi konularda hazırlanabilir (Cavkaytar, 2002).

Bültenler de yine sınıf gazetelerinde olduğu gibi, anne babaları okulda ve sınıfta yapılan etkinlikler hakkında bilgilendirmek, evde çocuklarıyla yapabilecekleri etkinlik örnekleri sunmak amacıyla öğretmen tarafından hazırlanabilmektedir. Bunun yanı sıra okul yönetimi, duyurularını ilan etmek amacıyla bülten tahtalarını kullanabilir. Okul içindeki duyuruları bülten tahtaları ya da panolardan okuma şansı olmayan anne babalara bültenler çoğaltılarak gönderilebilir.

Anne Baba Kütüphanesi

Okulöncesi dönem çocukları olan anne babaların en çok gereksinim duydukları konu masal ve öykü kitapları, makaleler, broşürler gibi kayaklara kolayca ulaşabilmektir. Bu amaçla okul içinde küçük bir kütüphane oluşturularak anne babaların kullanımına sunmak yararlı olacaktır. Özellikle, anne babaların gün boyu çalışıyor olmaları nedeniyle yazılı kaynaklara ulaşmaları güç olabilmektedir. Dolayısıyla okulda böyle bir kütüphanenin bulunması anne babaların uygun kitap bulabilmek için harcadıkları zamanın büyük bir bölümünü çocuklarıyla geçirebilmelerine yardımcı olacaktır.

Kermesler

Anne baba ve öğretmenlerin, okul-aile iş birliğini artırmalarında etkili olabilecek bir yol, onları iyi ilişkiler kurmaları için bir araya getirmektir. Bu da okul tarafından ya da okul aile birlikleri tarafından düzenlenen kermeslerle gerçekleştirilebilir. Kermeslerde, anne baba ve öğretmenler tanışıp kaynaşarak aralarında daha iyi bir iletişim kurabilirler. Böylece, hem eğlenceli bir gün geçirirler hem de çocukların eğitimine olumlu yönde katkı sağlayabilirler.

Sergi ve Gösteriler

Okulöncesi eğitim kurumlarında öğretmen ve ailelerin iş birliği ile çocukların etkinliklerinden oluşan sergiler hazırlanabilir. Örneğin, kitap fuarları düzenlenerek çocuk gelişimi ile ilgili en yeni ve en değerli kitaplar anne baba ve öğretmenlerin dikkatine sunulabilir. Ayrıca, ailelerle birlikte yılsonu gösterileri, tiyatro ve sinema günleri yapılarak okul-aile ilişkilerinin daha da gelişmesi sağlanabilir.

AİLE EĞİTİMİ

Okulöncesi eğitim kurumlarında okul-aile iş birliğini geliştirmede en önemli uygulamalardan biri de aile eğitimi uygulamalarıdır. Daha önceki kitaplarınızda ve üniversitelerde de belirtildiği gibi aileleri anne baba olmanın farklı yönleri konusunda bilgilendirmek, bilinçlendirmek ve beceri sahibi yapmak amacıyla çeşitli düzeylerde aile eğitimi programlarına yer verilebilmektedir. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu tarafından gerçekleştirilen üçüncü aile şurası raporlarında aile eğitimi, “ailenin tüm üyelerinin beden ve ruh sağlığı gelişimini, aile içi ilişkileri ve etkileşimini desteklemeyi, iyileştirmeyi ve sürdürmeyi sağlayan bir süreç ve hizmet” olarak tanımlanmaktadır (Başbakanlık, 2007). Aile eğitiminin amaçları, çalışılan grubun özelliklerine göre farklılaşmaktadır. Örneğin, okulöncesinde, ailenin daha çok çocuk bakımı ve gelişim özellikleri hakkında bilgilendirilmesi amaçlanırken, ilköğretimde ergenliğe geçiş ve sınav kaygısı, ortaöğretimde ailenin ergenlik sorunları, gençlik sorunları, cinsel sorunlar gibi konularda bilgilendirilmesi amaçlanmaktadır. Tüm bunlarla birlikte genel olarak ele alındığında Üstünoğlu (1991), okulöncesi eğitimde aile eğitiminin amaçlarını şöyle belirtmektedir:

Aile eğitimi, ailenin tüm üyelerinin beden ve ruh sağlığı gelişimini, aile içi ilişkileri ve etkileşimini desteklemeyi, iyileştirmeyi ve sürdürmeyi sağlayan bir süreç ve hizmettir.

- Ailelerin çocuğun doğum öncesi doğum sonrası gelişimi ve eğitimi konusunda bilgilenebilmelerini sağlamak.
- Her yaşın gelişim özelliğine göre çocuklarını tanımalarına yardımcı olmak.
- Çocuğun her alandaki gelişimini desteklemelerine ve hızlandırmalarına doğrudan katılımlarını sağlamak.
- Aileleri, çocukları ile neden-sonuç ilişkisine dayalı sözel iletişim kurmanın önemi konusunda bilinçlendirmek.
- Aileleri çocuk yetiştirme tutumları konusunda bilgilendirmek ve çocuklarına karşı hatalı tutum ve davranışlarının değiştirilmesini sağlamak.
- Çocukların kazanılmış hatalı davranış ve alışkanlıklarını değiştirme yollarını öğretmek.
- Ailelere, çocuk sağlığı, beslenmesi ve cinsel eğitim konusunda yardımcı olmak.
- Aile bireylerinin, öğrendikleri bilgileri davranışa dönüştürmelerine yardımcı olmak.
- Evlat edinen ailelere üstlendikleri anne baba rollerini benimsetmek.
- Aile bireylerini kendi haklarıyla ilgili olarak bilinçlendirmek.
- Ailelere, çocuğunu kendi kendine kararlar alabilen ve aldığı bu kararları taşıyabilecek, öz denetim ve öz güven sahibi, girişimci, yaratıcı, hem kendine hem de başkalarının haklarına saygılı, duygu ve düşüncelerini rahatlıkla söyleyebilen, yeteneklerini kullanabilen, kültür değerlerine sahip, ruh ve bedenen sağlıklı birer kişi olarak yetiştirmeleri için gerekli bilgileri vermek.

Yukarıda sözü edilen aile eğitiminin amaçları ve ailelerin gereksinimleri doğrultusunda aile eğitimi programları düzenlenebilmektedir. Aile eğitimi programları; okulöncesi dönem çocuklarının eğitimi sürecinde çok önemli yeri olan ve bu nedenle gelişmiş ülkelerde sıklıkla kullanılan programlardır. Bu programların temel

amacı; eğitimde okul ve ev paralellliğini sağlayarak anne ve babanın eğitime etkin katılımını sağlamaktır.

Genel olarak; anne babaların anne babalık becerilerini geliştirmeyi amaçlayan aile eğitimi programları, anne babaların çocuklarına öğreticilik becerilerini geliştirmeyi amaçlayan aile eğitimi programları ve anne babaların okuldaki karar süreçlerine katılımlarını da içeren çocuklarının haklarını savunucu olmaları için gerekli becerileri geliştirmeyi amaçlayan aile eğitimi programlarından söz edilebilir. Bu amaçlara yönelik olarak aile eğitimi çalışmaları, kurum/okul merkezli aile eğitimi programları, ev merkezli aile eğitimi programları yoluyla gerçekleştirilebilmektedir.

Kurum/Okul Merkezli Aile Eğitimi Programları

Kurum/okul merkezli aile eğitimi programları, ailelerin gereksinimleri doğrultusunda bireysel toplantılar biçiminde yapılabileceği gibi grup toplantıları biçiminde de yapılabilmektedir. Grup toplantıları çocuk gelişimi, çocuk yönetimi ve evde öğretim konularında aileleri eğitmeyi amaçlayan etkinliklerdir. Bunların yanı sıra, aile eğitimi gruplarında anne babalara çocuk yetiştirmede alternatif yaklaşımlar anlatılabilir. Anne babalar aynı zamanda çocuklarına sunulabilecek hizmetlerle ilgili yerel toplumsal kaynaklar hakkında da bilgi sahibi olurlar.

Grup toplantılarına katılmayan ya da grup toplantıları yoluyla gereksinimi olan bilgi ve becerileri edinemeyen anne babalara bireysel toplantılar ya da görüşmeler yoluyla aile eğitimi hizmetleri sunulabilmektedir. Grup toplantıları biçiminde gerçekleştirilen aile eğitimi çalışmaları benzer gereksinimleri olan pek çok ailenin aynı anda ve ortamda birlikte eğitilmesini sağlarken, bireysel toplantılar ya da görüşmeler sadece bir aile bireyinin eğitilmesini sağlamaktadır. Kurum/okul merkezli aile eğitimi programlarının önemli bir yararı da çocukları aynı kuruma devam eden ailelerin bir araya gelerek deneyimlerini paylaşabilmeleridir. Bunun yanı sıra kurum/okul merkezli aile eğitimi çalışmaları, öğretmenin liderliğinde ailelerin ortak bazı etkinlikler yapabilmelerine fırsat vermesi açısından oldukça yararlı olabilmektedir.

Aile eğitimi çalışmalarının iyi planlanması, öncesinde gerekli ön hazırlıkların yapılması bu çalışmaların amaçlarına ulaşmasını sağlayacaktır.

Ev Merkezli Aile Eğitimi Programları

Ev merkezli aile eğitimi programları anne babalara kendi evlerinde çocuklarına beceri öğretimine ilişkin yeterlikler kazandırmayı amaçlayan bir yaklaşımdır. Ev merkezli programlar ağırlıklı olarak evi verimli bir öğretim ortamı hâline dönüştürmeye yönelik birebir çalışma olanağı veren etkinliklerden oluşur (Cavkaytar, 1999). Bu yaklaşım gün boyu çocuklarıyla ilgilenmek durumunda olan, okulöncesi çağıdaki çocukların anne babalarıyla yaygın olarak kullanılmaktadır. Bu yaklaşımda öğretmen belli bir programa göre ev ziyaretleri yaparak hem anne baba hem de çocuklarıyla çalışır. Böylece hem anne babalar bilgilendirilirken hem de anne çocuk etkileşimi gözlenebilmektedir.

Hizmet sunmanın bir modeli olarak ev merkezli programlar, doğal ortamlar olan ev ortamının etkili ve verimli bir öğrenme ortamına dönüşmesini hedefler. Bu konuda ev ziyaretleri pek çok avantaj sağlar, küçük çocuklar ve anne babaları evde en doğal hâllerindedir. Evde, başkalarını rahatsız etme endişesi hissetmezler. Çocuğu, ne anne babanın ne de okul servisinin, eğitim için başka bir yere götürmesine gerek kalmaz. Özellikle özel gereksinimi olan ya da gelişim geriliği gösterme riski taşıyan çocukların ve ailelerinin eğitiminde yaygın olarak uygulanmaktadır (Cook, Klein ve Tessier, 2008).

Ev merkezli aile eğitimi programlarında, öğretmen, belli bir programa göre ev ziyaretleri yaparak hem anne baba hem de çocuklarıyla çalışır. Böylece hem anne babalar bilgilendirilirken hem de anne çocuk etkileşimi gözlenebilmektedir.

Ev merkezli programlar sadece çocuğun kendisine ya da anne babasına yönelik değil, tüm aile bireylerine yönelik olması açısından önemlidir. Dolayısıyla, çocuğun doğal ortamında anne baba rolünü üstlenmiş kişilerin eğitimi de ev merkezli programlar yoluyla gerçekleştirilebilmektedir. Bir başka deyişle bu tür uygulamalar çocuğun yaşamında ve gelişiminde önemli olan tüm bireylerin eğitimine yönelik olmaktadır (Taptık, 2001).

Ev merkezli programların gerçekleştirilmesinde bazı sorunlarla karşılaşılabilir. İlk olarak bazı aileler evlerinde bir öğretmenin bulunmasından rahatsız olabilir. Öğretmen ya da eğitilmiş bir yardımcısı aile için istenmeyen bir ziyaretçi olabilir (Cook, Klein ve Tessier, 2008). Bunların yanı sıra yine ailelerin çocuklarının birebir eğitim gereksinimi olduğuna katılmamaları, evde uygun çalışma ortamlarının olmaması, anne babaların evdeki diğer bireylerin gereksinimlerini ihmal etmesi, anne babaların ev öğretimindeki oturumların zamanını ayarlayamamaları ev merkezli programların yürütülmesini engelleyen sorunlar olarak karşımıza çıkabilmektedir (Cavkaytar, 1999). Bunların yanı sıra bizim kültürümüzde aile içindeki pek çok rol ve sorumlulukları genellikle anneler üstlenmektedir. Hâlihazırda evin pek çok sorumluluğu üzerinde olan annenin bir de ev merkezli programı evde uygulaması durumunda, annenin daha fazla çalışmasını gerektirmesi nedeniyle aileye ek bir yük getirmektedir. Aynı zamanda, çocuğun evde eğitim etkinliklerine katılması zorunluluğu, diğer çocuklarla olan etkileşim ve sosyal oyun fırsatlarını da engelleyebilmektedir. Ayrıca, uygulamacının, aile ziyareti yapmak amacıyla sürekli yolculuk yapması çok yorucu olabilmektedir. Eve dayalı uygulamalarda uygulamacı, çocuğu, okul merkezli uygulamalarda olduğu kadar yoğun gözleme fırsatı da yakalayamayabilmektedir. Ancak, yine de ev merkezli programların uygulanmasının önemli bir gereklilik olduğu unutulmamalı ve eve dayalı programları etkili duruma getirmenin yolları aranmalıdır.

Ev merkezli programların amaçlarından biri, ailelerin çocuklarını değişik ortamlarda gözleyerek öğretmenlerle iş birliğini arttırmalarıdır. Ev ziyaretçisi anne babalara neleri gözlememesi gerektiğini ya da kendisinin bu ev ziyaretinde ne yapmak istediğini açıklayarak anne babaların uyanık birer gözlemci olmalarına yardımcı olabilir. Ailelere gözlemlerinde odaklanacakları noktalara ilişkin kısa bir liste vermek yardımcı olabilir (Cook, Klein ve Tessier, 2008).

SIRA SİZDE

3

Sizce ev merkezli programların amaçları neler olmalıdır?

Ev Merkezli Program Örnekleri

Ülkemizde halen uygulanmakta olan önemli projelerden üçü ev merkezli aile eğitimi programlarına örnek olarak verilebilir. Bunlar: Portage Erken Eğitim Programı, Küçük Adımlar Programı ve Anne Çocuk Eğitim Programı-AÇEP'tir.

Portage Projesi: Portage erken eğitim programı, ABD'de gelişim geriliği gösteren çocukların okulöncesi eğitimine yardımcı olmak amacı ile geliştirilmiştir. Hacettepe Üniversitesi tarafından Türkçeye uyarlama çalışmaları yapılmış ve hâlen uygulanmaktadır. Program bebeklerde uyarım, öz bakım, büyük ve küçük kas gelişimi, toplumsallaşma, bilişsel ve dil gelişimi alanlarını içerir. Altı alan içerisindeki davranışlar gelişimsel aşamalara göre sıralanmıştır. Kontrol listeleri, çocuğa öğretilmesi gereken davranışların öncelik sırasını belirlemede kullanılmaktadır. Ev merkezli program örneği olan Portage uygulamalarında aile rehberi, belirli zamanlar-

da aileyi ziyaret ederek programın amacına uygun yürütülmesini sağlar. Programda yer alan tüm öğretim çalışmaları evde yaptırılmaktadır. Her aileye bir öğretmen atanmaktadır. Bu öğretmen aileye, amaç belirleme, öğretim yöntemleri ve davranış kontrolü ilkelerini tanıtmaktadır. Öğretmenin aileyi haftalık ziyaretlerinde öğretim planlanmakta, her hafta bir sonraki ev ziyareti için üç hedef davranış belirlenmektedir. Öğretim öncesi veriler öğretmen tarafından kaydedilmekte, aile, öğretmenin sunduğu yazılı yönergelerle göre öğretimi sürdürmektedir.

Küçük Adımlar Programı: Avustralya'da gelişimsel geriliği olan çocukların erken çocukluk dönemi eğitimlerine yardımcı olmak için geliştirilmiş bir programdır. Program Anadolu Üniversitesi tarafından Türkçeye uyanmıştır. 0-4 yaş arasındaki gelişimsel geriliği olan çocuklara yönelik bir erken eğitim programı olan Küçük Adımlar, bu çocukların anne babalarına yönelik olarak hazırlanmıştır. Çocuğun ev ortamında eğitilmesi için kolay uygulanabilir ilkeler sunan program ile anne babalar çocuklarının eğitimcileri olmaktadır. Ailelere programa başlamadan önce bir eğitim verilir ve sonra öğretmenler tarafından eğitilen aile rehberleri anne babalara programı evde uygulamalarında yardımcı olurlar. Küçük Adımlar Programı'nın eğitim materyali 8 kitaptan oluşmaktadır. Alıcı dil, iletişim, kişisel-toplumsal, küçük kas-büyük kas becerilerinin öğretimi hedeflenmektedir. Küçük Adımlar Programı gelişimsel gerilik gösteren çocukların aileleri tarafından kullanılmak üzere hazırlanmıştır. Program aileler için hazırlanmış olsa da ailelerin uygulama zorluğu nedeniyle önce çeşitli üniversiteler ve Zihinsel Engellilere Destek Derneği tarafından yönetilmiştir. Hâlen özel eğitim ya da benzeri bölümü olan üniversiteler ve Zihinsel Engellilere Destek Derneği, eğitimcileri aile rehberi olarak yetiştirerek Küçük Adımlar Programı'nda görevlendirmektedir.

Anne Çocuk Eğitim Programı-AÇEP: AÇEP, Türkiye'deki erken çocukluk eğitimi sorununa bir çözüm olarak geliştirilmiş, bilimsel temelli bir okulöncesi eğitim programıdır. AÇEP, 1982 - 1991 yılları arasında uygulanan "Erken Destek Araştırma Projesi"nin verileri ışığında; Prof.Dr. Çiğdem Kağıtçıbaşı, Prof.Dr. Diane Sunar, Prof.Dr. Sevda Bekman ve AÇEV öğretmenleri tarafından geliştirilmiş ve 1993 yılında bu amaçla kurulan Anne Çocuk Eğitim Vakfı (AÇEV) bünyesinde yaygın uygulama fırsatı bulmuştur. AÇEP, sosyal ve ekonomik yönden olumsuz koşullarda yaşayan, anasınıfına gitmeyen 6 yaşındaki çocuk ve annelerini hedeflemektedir.

AÇEP kursları hâlen, MEB Çıracılık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğüne bağlı 200'ü aşkın Halk Eğitim Merkezinde devam etmektedir. Bir AÇEP kursu, 25 hafta sürmekte ve yaklaşık 3 saatlik haftalık grup toplantılarıyla gerçekleştirilmektedir. AÇEP'in uygulamasında AÇEV, bakanlığa bağlı öğretmen ve il koordinatörlerine eğitim seminerleri vererek bu ekipleri yetiştirme sorumluluğunu üstlenmektedir. AÇEV tarafından düzenlenen dört haftalık seminerlere katılan öğretmenlerin temel görevi, her yıl 25'er kişilik iki kurs açmak, kurs programlarını aksatmadan uygulamak ve annelere ve çocuklara düzenli ev ziyaretleri yapmaktır. Bu çerçevede, bugüne kadar 400'ü aşkın öğretmen eğitilmiştir. AÇEP 3 bölümden oluşmaktadır:

- Anne Destek Programı
- Zihinsel Eğitim Programı (ZEP)
- Üreme Sağlığı ve Aile Planlaması.

AÇEP, MEB dışındaki kurumlarla iş birliği içinde de uygulanmaktadır. Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu ile iş birliği çerçevesinde, kurumun sosyal hizmetler öğretmenlerine açılan eğitim seminerlerinden yetişen öğretmenlerin Top-

lum Merkezleri'nde açtıkları kurslar da başarıyla yürütölmektedir. Bunun yanı sıra, İstanbul'da çeşitli sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği içinde yürütölen uygulamalar ile okullarda velilere yönelik özel seminerler de düzenlenmektedir. AÇEP ayrıca, Fransa, Almanya, Hollanda ve Belçika'da da Türk işçi aileleri ile ve Bahreyn'de de Arapça olarak uygulanmaktadır. Tamamen ücretsiz AÇEP kurslarına 6 yaşında çocuğu olan ve okuma-yazma bilen her kadın başvurabilir. Katılmak için en yakın Halk Eğitim Merkezi'ne, Toplum Merkezi'ne veya AÇEV'e başvurarak kurs programları hakkında bilgi edinilebilir.

İNTERNET

<http://www.acev.org/egitim/ace.asp>

Özet

Okul-aile iş birliğinde okul atmosferi ve anne baba tutumlarının önemini betimleyebilme

Ailelerin okul merkezli programlara katılımlarını artırmada öncelikli konu, aile bireylerinin okula geldiklerinde kendilerini rahat ve güvende hissetmeleridir. Personelin tutum ve davranış biçimlerinin gelişmesi sürecinde yöneticilerin ve öğretmenlerin tutumları ailelerin okula katılmaları ya da katılmamalarında belirleyici olmaktadır. Anne babaların okul ya da merkezle ilişkilerinin kısır ve zayıf olması, çocuklarda düşük başarı ve yetersizlik duygularına yol açabilmektedir. Ayrıca bazı anne babaların yaşamsal sıkıntıları ve üzerlerindeki baskılar okuldan uzaklaşmasına da neden olabilmektedir. Okullarda şu anne baba tiplerine rastlanabilir: (a) Okula gelmek için cesaretlendirilmeye gerek duyan anne babalar, (b) okula davet edildiklerinde hemen gelmeye hazır olan anne babalar, (c) okula gelme konusunda rahat olan ve eğitim sürecine katılmaktan hoşlanan anne babalar. Dolayısıyla her grupta yer alan anne babaya uygun etkinlikler seçmek, ailelerin okulda katılımlarını artıracaktır.

Okul-aile iş birliğini geliştirmeye yönelik yapılacak etkinlikleri sıralayabilme

Okul-aile iş birliğini geliştirmede çocukların yaş düzeylerine ve ailelerin gereksinimlerine göre çeşitli etkinliklere yer verilebilmektedir. Bu etkinlikler; grup toplantıları, bireysel toplantılar ya da görüşmeler, yazışmalar, bülten/gazete gibi haberleşme araçlarının kullanımı, ev ziyaretleri, telefon görüşmeleri ve aile eğitimi çalışmaları olarak sıralanabilir. Bu etkinliklerin her biri ayrı zamanlarda ailelerle gerçekleştirilebileceği gibi ayrı ayrı da gerçekleştirilebilmektedir.

Aile eğitimi uygulamalarını açıklayabilme

Okulöncesi eğitim kurumlarında en önemli uygulamalardan biri aile eğitimi uygulamalarıdır. Aileleri anne baba olmanın farklı yönleri konusunda bilgilendirmek, bilinçlendirmek ve beceri sahibi yapmak amacıyla çeşitli düzeylerde aile eğitimi programlarına yer verilebilmektedir. Aile eğitiminin amaçları ve ailelerin gereksinimleri doğrultusunda aile eğitimi programları düzenlenebilmektedir. Genel olarak anne babaların anne babalık becerilerini geliştirmeyi amaçlayan aile eğitimi programları, anne babaların çocuklarına öğreticilik becerilerini geliştirmeyi amaçlayan aile eğitimi programları ve anne babaların okuldaki karar süreçlerine katılımlarını da içeren çocuklarının haklarını savunucu olmaları için gerekli becerileri geliştirmeyi amaçlayan aile eğitimi programlarından söz edilebilir. Bu amaçlara yönelik olarak aile eğitimi çalışmaları, kurum/okul merkezli aile eğitimi programları, ev merkezli aile eğitimi programları yoluyla gerçekleştirilebilmektedir.

Kendimizi Sınavalım

1. Aşağıdakilerden hangisi okul-aile iş birliğinin sağlanmasında aile ile ilgili etkenlerden biri **değildir**?

- Ailenin okulla ilgili geçmiş deneyimlerinin niteliği
- Ailenin, yoksulluk, açlık, barınma gibi birincil gereksinimlerini karşılayabilme durumu
- Ailenin okula yönelik tutumları
- Okul yöneticisinin ve personelinin aileye davranış biçimi
- Ailenin okula geldiğinde kendini nasıl hissettiği

2. Aşağıdakilerden hangisi okul-aile iş birliğinde aile-nin iş birliğini sağlayabilmek için gerçekleştirilebilecek uygulamalardan biri **değildir**?

- Okulun aileye yönelik olarak “gelin birlikte çalışalım” biçiminde bir yaklaşım sergilemesi
- Anne babaların sosyal yaşam durumlarının dikkate alınması
- Ailenin birincil gereksinimlerinin karşılanması ve yaşam kalitelerinin artırılması
- Öğretmenin farklı anne baba tiplerine uygun farklı davranış biçimleri geliştirmesi
- Ailelerin sosyo ekonomik durumlarına göre gruplandırılarak okul etkinliklerine katılımlarının sağlanması

3. Aşağıdakilerden hangisi grup toplantılarının gerçekleştirilmesinde dikkate alınması gereken noktalardan biri **değildir**?

- Toplantı duyurularının belli bir süre önceden tüm ailelere birkaç kez ve birkaç yoldan duyurulması
- Toplantı içeriğinin katılımcıların öneri ve gereksinimleri doğrultusunda belirlenmesi
- Toplantıların özel durumlar dışında ayda bir kezden fazla olmaması
- Anne babaların birbirlerini tanımalarını sağlayarak kendilerini yalnız hissetmelerinin engellenmesi.
- Anne babaların toplantıya gelirken çocuklarını evde bırakmalarının istenmesi

4. Aşağıdakilerden hangisi resmi ve özel okullarda, okul-aile-öğretmen iş birliğini sağlamak, velileri öğrencilerin durumu hakkında bilgilendirmek, okula desteklerini sağlamak gibi amaçlarla yılda en az iki kez olmak üzere okul yönetimi tarafından düzenlenen etkinliktir?

- Bilimsel toplantı
- Veli toplantısı
- Grup toplantısı
- Bireysel görüşme
- Aile eğitimi

5. Aşağıdakilerden hangisi alanlarında uzman, eğitimci ve akademisyenlerin katılımıyla gerçekleştirilen, açık oturum, panel, sempozyum, seminer, tartışma grupları biçiminde yapılan toplantıdır?

- Bilimsel toplantı
- Veli toplantısı
- Grup toplantısı
- Bireysel toplantı
- Görüşme

6. Aşağıdakilerden hangisi bireysel toplantı ya da görüşmelerde dikkat edilmesi gereken noktalardan biri **değildir**?

- Toplantı içeriğinin anne baba, çocuk ve öğretmenin gereksinimleri doğrultusunda belirlenmesi
- Öğretmenlerin anne babaya yeterli bilgiyi sağlamak için hazırlanmış olması
- Bireysel görüşmelerin mutlaka planlı, programlı olarak gerçekleştirilmesi
- Toplantı için sessiz, toplantının kesintiye uğramayacağı bir ortam seçilmesi
- Öğretmenin toplantı sırasında anne baba ile arasında resmi bir mesafe oluşturulmaması

7. Aşağıdakilerden hangisi öğretmenin çocuğu ve aileyi doğal ortamında gözlemek, eğitsel yardıma ihtiyacı olan anneleri desteklemek, anne çocuk arası etkileşimi artırmak, çocukla ailenin oyun oynamasını teşvik etmek ve anne babaya eğitici rolü kazandırmak gibi amaçlarla düzenlenen etkinliktir?

- Veli toplantısı
- Ev ziyareti
- Grup toplantısı
- Yazışma
- Bireysel görüşme

Yaşamın İçinden

8. Ev merkezli aile eğitim programları ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi **yanlıştır**?

- Anne babalara, kendi evlerinde çocuklarına beceri öğretimine ilişkin yeterlikler kazandırmayı amaçlar.
- Evi verimli bir öğretim ortamına dönüştürmeye yöneliktir.
- Eğitimci, çocuğu okulda yapılan uygulamalarda olduğu kadar yoğun gözlemlene olanağı yakalayamayabilir.
- Çocukları aynı kuruma devam eden ailelerin bir araya gelerek deneyimlerini paylaşmasını sağlar.
- Bu yaklaşımda öğretmen, belli bir programa göre ev ziyaretleri yaparak hem anne baba hem de çocuklarıyla çalışır.

9. Aşağıdakilerden hangisi okulöncesi dönemde aile eğitimi programlarının konularından biri **değildir**?

- Çocuk bakımı
- Çocuğun gelişim özellikleri
- Ergenlik sorunları
- Çocukların kazanılmış hatalı davranışlarını değiştirme yolları
- Çocuk sağlığı ve beslenmesi

10. Aşağıdakilerden hangisi ev merkezli aile eğitimi programlarının uygulanmasında yaşanan güçlüklerden biri **değildir**?

- Bu tür uygulamaların çocuğun yaşamında ve gelişiminde önemli olan tüm bireyleri kapsamaması
- Ailenin, evinde bir öğretmen bulunmasından rahatsız olması
- Ailenin, böyle bir eğitime gereksinimleri olduğuna inanmaması
- Ailenin evde uygun çalışma ortamı yaratamaması
- Annenin sorumluluklarını ve yükünü artırması

Okulöncesi eğitimi yaygınlaştırmak ve niteliğini artırmak amacıyla Milli Eğitim Bakanlığı Okulöncesi Eğitim Genel Müdürlüğünce ailelere yönelik yapılan proje çalışmalarından örnekler.

Okulöncesi Eğitim Gelişimi ve Eğitimi Projesi: T.C. Hükümeti-UNICEF iş birliği 2001-2005 Ülke Programı Ana Uygulama Planı kapsamında başlatılan "Okulöncesi Eğitim Gelişimi ve Eğitimi Projesi" ile çocuğun psiko-sosyal ve bilişsel gelişimini güvence altına almak için; çocukların gelişimsel gecikmelerinin azaltılması, anne babalar ve ailelerin gelişim alanında bilgilendirilmesi ve çocukların öğrenme başarılarının artırılması hedeflenmiştir. Okulöncesi Eğitim Gelişimi ve Eğitimi Projesinin 2 alt projesi bulunmaktadır.

- Aile-Çocuk Eğitim Programı Projesi (AÇEP)*: Bu program, bütüncül bir yaklaşımla çocuğa ve aileye hizmet veren sektörlerin iş birliği ile yürütülmesi, ailelere ve topluma doğru mesajların verilmesi için program çalışmaları devam etmektedir.
- Okulöncesi Eğitimden İlköğretime Geçiş Projesi*: Bu projenin, araştırma ve program geliştirme çalışmalarının Bakanlığımız ve Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Okulöncesi Öğretmenliği ve Sınıf Öğretmenliği Ana Bilim Dalları iş birliğinde okulöncesi eğitim programları ile ilköğretim birinci sınıf programlarının birbiri ile uyumlu hale getirilmesi için çalışmalar devam etmektedir.

Kaynak: Okulöncesi Eğitim Genel Müdürlüğü Projeleri (<http://yenice17.meb.gov.tr/mudurluk/bolumler/okon-genmudproje.htm>) 'den 14.12.2007 tarihinde alınmıştır.

Kendimizi Sınavalım Yanıt Anahtarı

1. d Ayrıntılı bilgi için “Okul Atmosferi ve Anne Baba Tutumları” başlıklı bölümü yeniden gözden geçiriniz.
2. e Ayrıntılı bilgi için “Okul Atmosferi ve Anne Baba Tutumları” başlıklı bölümü yeniden gözden geçiriniz.
3. e Ayrıntılı bilgi için “Okul Atmosferi ve Anne Baba Tutumları” başlıklı bölümü yeniden gözden geçiriniz.
4. b Ayrıntılı bilgi için “Okul-Aile İş Birliğini Geliştirmeye Yönelik Etkinlikler” başlıklı bölümü yeniden gözden geçiriniz.
5. a Ayrıntılı bilgi için “Okul-Aile İş Birliğini Geliştirmeye Yönelik Etkinlikler” başlıklı bölümü yeniden gözden geçiriniz.
6. c Ayrıntılı bilgi için “Okul-Aile İş Birliğini Geliştirmeye Yönelik Etkinlikler” başlıklı bölümü yeniden gözden geçiriniz.
7. b Ayrıntılı bilgi için “Okul-Aile İş Birliğini Geliştirmeye Yönelik Etkinlikler” başlıklı bölümü yeniden gözden geçiriniz.
8. d Ayrıntılı bilgi için “Aile Eğitimi” başlıklı bölümü yeniden gözden geçiriniz.
9. c Ayrıntılı bilgi için “Aile Eğitimi” başlıklı bölümü yeniden gözden geçiriniz.
10. a Ayrıntılı bilgi için “Aile Eğitimi” başlıklı bölümü yeniden gözden geçiriniz.

Sıra Sizde Yanıt Anahtarı

Sıra Sizde 1

Anne babalar okula yönelik çeşitli tutumlar sergileyebilirler. Bazı anne babalar okulu bir baş belası gibi görürken, bazıları ise okula katılmaktan hoşlanır ve okul etkinliklerine katılmada rahattır. Unutulmamalıdır ki, çocukların bireysel farklılıkları gibi anne babaların da bireysel farklılıkları vardır. Eğer anne babaların okula yönelik tepkileri ve tutumları bilinirse buna göre bazı stratejiler geliştirilerek onların bireysel farklılıklarına göre çeşitli etkinlikler düzenlemek mümkün olabilecektir. Okula gelmek için biraz cesaretlendirilmeyi bekleyen anne babalar okuldaki küçük çalışmalarda görevlendirilebilir. Okula etkin olarak katılan anne babalar, katılma istekli olmayan anne babaların tutumlarını olumlu yönde değiştirmek için kullanılabilir.

Sıra Sizde 2

Grup toplantıları anne babaları çeşitli konularda bilgilendirmeyi amaçlayan aile grupları oluşturularak haftalık toplantılar biçiminde uygulanan öğretim yaklaşımlarıdır. Grup toplantılarının başarılı olabilmesi için ilk adım anne babaların diğer anne babalarla tanışmasını sağlamaktır. Deneyimli anne babaların grup toplantılarına yeni katılan anne babaları kabul etmesi onların güven duymasını sağlayacaktır. Özellikle toplantı zamanlarının anne babaların koşullarına göre planlanması, çok sık toplantı yapılmaması, toplantı duyurularının iyi yapılması, toplantı içeriğinin anne babaların gereksinim ve beklentilerini karşılaması ve toplantı zamanlarında çocukların bakımının sağlanması grup toplantılarının etkili olarak gerçekleştirilmesinde alınacak önlemlerdendir.

Sıra Sizde 3

Ev merkezli programlar aileleri çocuklarının ilk ve daimi eğitimcileri olarak görür. Ev merkezli programlar, doğal ortamlar olan ev ortamının etkili ve verimli bir öğrenme ortamına dönüşmesini hedefler. Ev merkezli programların amaçlarından biri de ailelerin çocuklarını değişik ortamlarda gözleyerek öğretmenlerle iş birliğini artırmalarıdır. Ev merkezli programlar sadece çocuğun kendisine ya da anne babasına yönelik değil tüm aile bireylerine yönelik olması açısından önemlidir. Dolayısıyla çocuğun doğal ortamında anne baba rolünü üstlenmiş kişilerin eğitimi de ev merkezli programlar yoluyla gerçekleştirilebilmektedir.

Yararlanılan ve Başvurulabilecek Kaynaklar

- Allen, S. F. (2007). "Parents' Perceptions of Intervention Practices in Home Visiting Programs", **Infants & Young Children**, 20, 266-281.
- Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu (2007). **III. Özür-lüler Şurası**. İstanbul: 19-23 Kasım.
- Berger, E. H. (2008). **Parents as Partners in Education**. 7th. Ed. Upper Saddle River, NJ: Pearson Printice Hall.
- Birkan, B. (2002). **Küçük Adımlar Kursu'nun Gelişim Geriliği Olan Çocuğa Sahip Annelerin Küçük Adımlar'ı Uygulama Becerilerini Kazandırmalarına Etkisi**. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Cavkaytar, A. (1999). **Zihin Engellilere Özbakım ve Ev İçi Becerilerinin Öğretiminde Bir Aile Eğitimi Programının Etkililiği**. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- _. (2002.) "Ailelerle Birlikte Çalışma", **Özel Eğitim**. (Ed. S. Eripek). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Cook, R. E., Klein, M. D. & Tessier, A. (2008). **Adapting Early Childhood Curricula For Children With Special Needs**. Upper Saddle River, NJ: Merrill/Prentice Hall.
<http://www.acev.org/egitim/ace.asp>
- Işık, H. (2007). Okulöncesi Eğitim Kurumlarında Gerçekleştirilen Okul Aile İş Birliği Çalışmalarının Anne Baba Görüşlerine Dayalı Olarak İncelenmesi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kandır, A. ve Ersoy, Ö. (2006). **36-72 Aylık Çocukların Eğitimi İçin Yıllık Plan Örnekleri ve Aile Katılım Çalışmaları**. (Yayıma hazırlayan: E. Ömeroğlu). İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Kartal, H. (2007). "Erken Çocukluk Eğitimi Programlarından Anne-Çocuk Eğitim Programının Altı Yaş Grubundaki Çocukların Bilişsel Gelişimlerine Etkisi", **İlköğretim Online**, 6(2),234-248. [Online]: <http://ilkogretim-online.org.tr>
- Oktay, A. (2002). **Yaşamın Sihirli Yılları: Okulöncesi Dönem**. 3. Baskı. İstanbul: Epsilon Yayınları.
- Taptık, N. (2001). **Erken Çocukluk Eğitiminde Ev Merkezli Eğitim**. İstanbul: YAPA Yayınları.
- Üstünoğlu, Ü. (1991). "Okulöncesi Dönemdeki Aile Eğitiminde Benimsenebilecek Farklı Yaklaşımlar", **Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**. 4(1-2), 121-133.
- Varol, N. (2005). **Aile Eğitimi**. Ankara: Kök Yayıncılık.

Okul-Çevre İş Birliğinin Tanımı Kapsamı ve Önemi

6

Yirminci yüzyılın son çeyreği olağanüstü gelişmelere tanıklık etmiştir. Gelişimin genel eğilimi, her alanda nitelikli ve nicelikli mal ve hizmet üretmektir. Oluşan yeni dünyada tüm olumsuzluklara karşın, değişimin kimi temel özellikleri ise rekabet, demokratikleşme ve açıklıktır. Kurumlar ne üretirlerse üretsinler (mal ya da hizmet), çevreye kapalı olmaları artık olanaksızdır. İşte böylesi bir gelişimin eğitim ve okul yönetimlerine yansımaları okul-çevre ilişkilerinin dünden farklılaşması ve daha önem kazanmasıdır. Eğitim yönetimi yirmi birinci yüzyılda okul ve çevre iş birliğinin daha akademik daha işlevsel ve etkili olmasını gerektiren etmenlerin baskısı altındadır. Bu etkiler, okul ve çevre iş birliğinin bilimsel olarak irdelenmesini bir gereklilik hâline getirmektedir. İşte bu gereklilikten hareketle, bu ünite de okul ve çevre iş birliği, sistem olarak işleyişi, eğitim sistemi içindeki yeri, önemi ile yönetim kuramları ve eğitim felsefeleri açısından çalışılmıştır.

Amaçlarımız

Bu üniteyi çalıştıktan sonra;

- Okul ve çevre ilişkileriyle ilgili önemli kavramları tanımlayabilecek,
- Okul kültürünün kendine özgü yönlerini açıklayabilecek,
- Sosyo-ekonomik, politik ve yönetsel açıdan okulun kendine özgü yönlerini açıklayabilecek,
- Okul-çevre iş birliğinin önemini nedenleri ile açıklayabilecek,
- Okul-çevre iş birliğinin kapsamını betimleyebilecek,
- İşleyiş açısından okul-çevre işbirliğini betimleyebilecek,
- Yönetim kuramları açısından okul-çevre iş birliğini tartışabilecek,
- Eğitim felsefeleri açısından okul-çevre iş birliğini tartışabileceksiniz.

Örnek Olay

Turan Hoca'nın Not Defterinden

Yıllar önce, okulun birinde okul-çevre iş birliği üzerine bir konferansa gitmiştim. Gençtim, heyecanlıydım; umut doluydum. Bu konferans benim için çok çok önemliydi. Konferansa ilin ileri gelenlerinin eşleri de katılacaklardı. Okul çıkış zili çaldı. Öğretmenler çanta ve eşyalarını alıp bir anda kayboldular.

Konferansa Vali beyin eşi, yanında Kanarya Sevenler Derneği üyesi bayanlar, müdür, müdür yardımcıları, zoraki geldikleri yüzlerinden okunan veliler katılmıştı. Konuşmamı kırk kırk beş dakikada bitirdim. Vali beyin eşi beni kutladı; bir çiçek verdi. Soğuk, derme çatma spor salonundan dışarı çıktık. Veliler apar topar dışarı çıkıp uzaklaştılar okuldan... Vali beyin eşi ve yanındakiler de sivil plakalı resmî bir arabaya binerek uzaklaştılar hemencecik. Okul yöneticileri, ben ve hizmetliler kalmıştık okulda; biz bize, sessiz, çaresiz... Yöneticilere baktım... Öğretmen ablama, yengemi ve amcamı düşündüm. Onların yüzlerinde görmeye alışık olduğum idealleri aradım yüzlerinde ama adım adım silinmekte olduğunu görmek ne acıydı . . .

Biraz sonra bana sallanan eller, son olarak beni de uğurluyor olmanın huzuru içindeydiler.

Anahtar Kavramlar

- Okul-Çevre İş Birliği
- Sistem Yaklaşımı
- Toplumsal Çevre
- Kamusal Çevre
- Sektörel (kurumsal) Çevre
- Ekonomik Çevre
- Teknolojik Çevre

İçindekiler

- GİRİŞ
- OKUL-ÇEVRE İŞ BİRLİĞİ
- TOPLUMSAL BİR KURUM OLARAK OKULUN TEMEL ÖZELLİKLERİ
  - Okul Kültürünün Kendine Özgü Yönleri
  - Sosyo-Ekonomik, Politik ve Yönetimsel Açısından Okulun Kendine Özgü Yönleri
- OKUL-ÇEVRE İŞ BİRLİĞİNİN ÖNEMİ VE EĞİTİM SİSTEMİNDEKİ YERİ
- OKUL-ÇEVRE İŞ BİRLİĞİNİN KAPSAMI
- YÖNETİM KURAMLARI AÇISINDAN OKUL ÇEVRE İŞ BİRLİĞİ
- EĞİTİM FELSEFELERİ AÇISINDAN OKUL ÇEVRE İŞ BİRLİĞİ

GİRİŞ

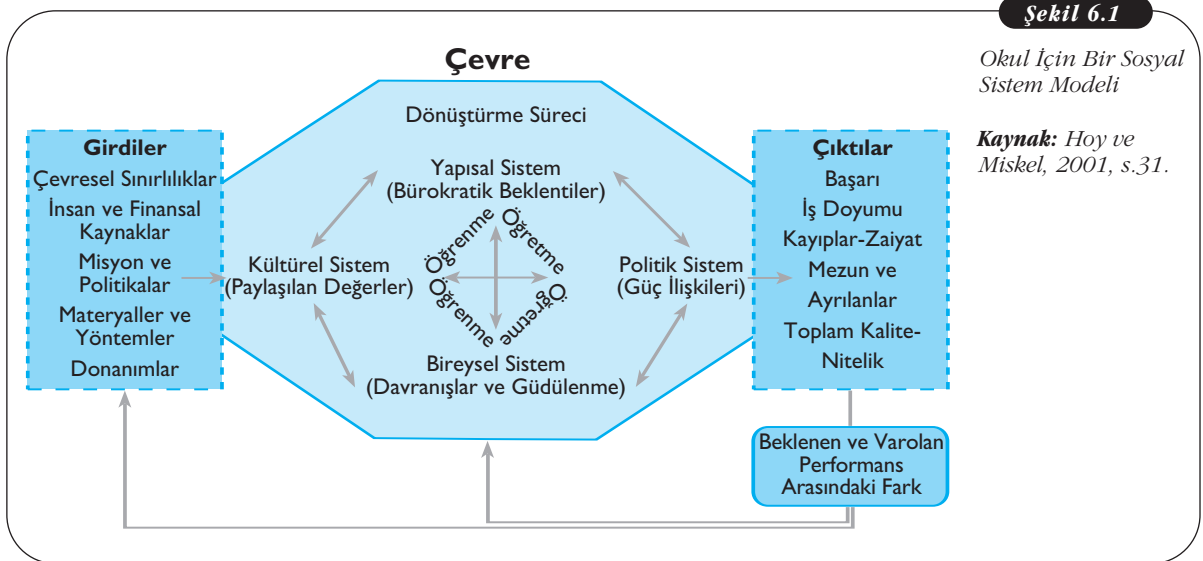
Eğitimin istendik davranış oluşturma süreci olarak tanımlanması genel kabul gören bir yaklaşımdır. Davranışların okul denen özel bir mekânda değiştirilmesi amaçlanır. Okul, aile, öğretmen ve sosyal çevre dörtlüsü bir bakıma bir bireyin biçimlendirilmesinde en etkili değişkenlerdir. Özellikle demokratikleşme, sivil toplum, katılım, rekabet ve kalite gibi kavramlar eğitim alanında güç kazandıkça, okul-çevre iş birliğine daha çok odaklanıldığı görülmektedir. Çağdaş dünya artık içine kapalı, dünyadan soyutlanmış okul yerine okul-çevre ilişkilerine dayalı, daha etkili, verimli ve işlevsel eğitim kurumları oluşturma ve geliştirme eğilimindedir.

OKUL-ÇEVRE İŞ BİRLİĞİ

Okullar, eğitim öğretim işlerinin yapılması için oluşturulmuş özel mekânlardır. Ancak, okulu salt mekân olarak görmek kuşkusuz doğru değildir. Okul kendine özgü sosyal, sosyo-psikolojik, ekonomik, yönetsel ve siyasal niteliklere sahip özel sosyal bir yapıdır. Bir toplumsal kurum olarak okulun kendine özgü yönleri karmaşıktır. Tüm karmaşıklığa karşın okulun kendine özgü yönlerinden en belirgin ve başat olanı okulun bir sosyal sistem oluşudur.

Okul, toplumsal açık sistem yaklaşımına göre işler. Şöyle ki, okul toplumdan girdiler alarak işler ve tekrar çıktı olarak topluma verir. Bu işleyiş örgün eğitim kurumu olarak okulun temel göstergelerinden biridir ve okulun sistematik işleyişinin temel belirleyicisidir. Kısaca sistem; girdiler, işleyim-üretim, çıktılar, dönüt ve çevre öğelerinden oluşur (Hoy ve Miskel, 2001, s. 31). Bu öğelerin her birinin tanım ve içerikleri şu biçimde verilebilir:

Sistem, ortak amaçları gerçekleştirmek için birbirleriyle karşılıklı etkileşim ve birliktelik içinde bulunan parçalar bütünüdür (Schermerhorn, 1996, s. 37). Örneğin, okul bu bağlamda giriş, üretim, çıkış, yaşatma, uyarılma ve yönetim alt sistemlerini kapsar ve tümüyle karşılıklı etkileşim ve eş güdüm içinde amaçları gerçekleştirmeye çalışır. Sistem yaklaşımına göre işleyiş ve sistem öğelerini içeren okul için bir sosyal sistem modeli Şekil 6.1'de verilmiştir.

Girdiler, örgütün işlemek üzere dışardan aldığı bilgi, fizik, insan ve finansal kaynaklardır (Bovée ve diğerleri, 1993, s. 59). Örneğin bir okul için öğrenciler, öğretmenler, bütçe, öğretim programı, araç ve gereçlerin tümü birer girdidir. İşleyim, üretim ya da dönüştürme süreci ise, alınan girdilerin örgütsel amaçlara göre üretilmesi, dönüştürülmesi sürecidir (Lussier, 2006, s. 40). Okulda derslerin işlenmesi, eğitsel kol etkinlikleri, okulun bakım ve onarımı gibi çok boyutlu işlerin tümü dönüştürme sürecinin birer çalışma örnekleridir. Çıktılar, üretim sonucu elde edilen mal, hizmet, kazanım, zarar ve yeni davranışlardır (Bovée ve Diğerleri, 1993, s. 59). Okulda bir öğretim süreci sonunda öğrencilerin edindiği yeni davranışlar, öğretmenin kazandığı deneyim, bütçenin açık ya da fazla vermesi gibi sonuçlar birer çıktı örneğidir. Dönüt ise bir bakıma girdi, üretim ve çıktı süreçlerinin denetlenmesi ve değerlendirilmesidir (Lussier, 2006, s. 40). Okulda, örneğin bir dersin programının ders yılı sonunda gözden geçirilmesi, okulun yıllık bakım ve onarım işlerinin değerlendirilmesi birer dönüt çalışmasıdır.

Genel bir ifadeyle, örgütün dışında bulunan her şey çevre olarak tanımlanabilir (Hoy ve Miskel, 2001, s. 28). Okul, dışardan girdi alıp dışarıya çıktı vermesinden yani çevre ile ilişkisinden ötürü açık sistem olarak değerlendirilir (Robbins, 1997, s. 554). Gerçekten okulun toplumsal bir kurum olması okulun toplumsal açık sistem olarak tanımlanmasını doğurmaktadır. Okulun toplumsal açık sistem olması, okul-çevre ilişkilerinin çok boyutlanması ve karmaşıklaşmasının temel nedenini oluşturur. Okul bir bakıma çevresinden soyutlanamaz, ayrılamaz bir bütündür.

Okul, diğer yandan eğitim sisteminin bir alt sistemi olarak çalışır. Sistem yaklaşımına göre eğitim genel anlamda yönetimin ya da siyasetin bir alt sistemi olarak çalışırken okul da eğitimin bir alt sistemi olarak çalışır. Gerek çatışmacı gerekse işlevselci yaklaşıma göre okul bu bağlamda üst sistemi olan toplumsal bir kurum olan eğitime ilişkin yasama, yürütme ve yargı karar ve uygulamalarından etkilenir.

Okul açık sistem yaklaşımına göre işleyen toplumsal bir kurumdur.

SIRA SİZDE

1

Çevrenizdeki okulöncesi eğitim kurumlarının açık sistem yaklaşımına göre işleme nedenlerini açıklamaya çalışınız.

TOPLUMSAL BİR KURUM OLARAK OKULUN TEMEL ÖZELLİKLERİ

Okul, genel bir ifadeyle örgüttür. İnsanların ortak amaçlarını gerçekleştirmek için insan, madde ve finansal kaynakların oluşturduğu yapıya örgüt denilir. Okul, bu anlamda genel ve özel amaçlar için bir araya getirilmiş belirli yönetsel hiyerarşiye göre işletilen insan ve madde kaynaklarından oluşturulmuş bir yapıdır. Bu yapı, yani okul, bir bakıma eğitim sistemlerinde eğitim hizmetinin üretildiği yerdir. Okul, eğitim sistemlerinin halkla yüz yüze gelinen kapısıdır (Kolay, 2004). Benzetme yapılırsa, okullar eğitim sistemlerinin “mutfak”ları ya da “atölye”leridir.

Okul, örgün eğitimin gerçekleştirildiği sosyal, ekonomik ve yönetsel özelliklere sahip özel bir çevredir. Okulun özel çevre oluşu, diğer kurumlardan farklı nitelik ve işlevlere sahip olmasını doğurur.

Bir toplumsal kurum olarak okulun kendine özgü yönleri karmaşıktır. Tüm karmaşıklığa karşın okulun kendine özgü yönlerini öncelikle iki alt başlık altında toplamak olanaklıdır: Bunlar, (1) *okul kültürünün kendine özgü yönleri* ve (2) *sosyo-ekonomik, politik açıdan okulun kendine özgü yönleri* biçiminde belirlenebilir.

Okul Kültürünün Kendine Özgü Yönleri

Kültürün farklı tanımları yapılabilir. Örgütte paylaşılan tüm değer, sembol, anlayış ve davranış kalıplarının tümü o örgütün kültürünü oluşturur. Özünde kültür, etkileşim hâlindeki grup ya da kurum üyelerinden ayrı değildir. Üyeler bir bakıma kültürü zihinlerinde tutarlar; fakat bizlerin üyelerin zihinlerinde ne olduğunu görme olanağımız yoktur. Kültür olarak bizlerin gördükleri, örgütsel ortamdaki semboller, temsiller ve eylemlerdir (Sergiovanni ve diğerleri, 1999, s. 140). Bir okulun kültürü değer, inanç, gelenek, görenek, tarih, öykü, mitler, kahramanlar, davranış kalıpları gibi sembollerin karşılıklı etkileşimiyle oluşan yaratılmış bir bütündür (Owens, 2004, ss.186-187). Okula kültür açısından bakıldığında, biçimsellik, bürokratlaşma ve öğrenci etkileşimi temel özellikler olarak görülmektedir (Tezcan, 1991, s. 26).

Biçimsellik: Okulda var olan yapı rasgele bir araya getirilmiş bir düzenek değildir. Giyimden törenlere kadar tüm etkinlikler belirli bir plan, düzen ve kurala göre yapılır. Görev ve haklar belirli kurallara göre dağıtılır. Bir bakıma, baskın formal ilişkiler egemendir. Örneğin, Türkiye’de okulların açılış kapanış törenleri, öğrencilerin kılık kıyafet düzeni, öğretmen çalışma biçimleri birer biçimsellik örnekleridir.

Okul-çevre ilişkileri bakımından biçimselliğin şu etkileri olabilir: Biçimsellik çevredeki gelişimin yakalanmasını engelleyebilir ve öğretmenin önderlik görevinin aksamasına neden olabilir. Okul, muhafazakâr bir yapıya itilerek giderek ilgi odağı olmaktan uzaklaşabilir. Böylece, okulun yerini kimi istenmedik kurumların alması olasıdır.

Bürokratlaşma: Okul, yönetsel ilişkiler açısından bürokratik kültür özellikleri gösterir. Weber’e göre bürokrasi; işbölümü, kurallar, otorite hiyerarşisi, göreve göre sorumluluk, kişiselleştirilmeyen ilişkiler, performans ve yeterliklerin nesnel değerlendirilmesi gibi ilkeler içerir (Lunenburg ve Ornstein, 2002, ss. 27-28). Bu ilkeler, kurumların işlevsel, tarafsız, nesnel çalışması için konulmuş kurallardır.

Bürokratlaşmanın okul-çevre ilişkileri bakımından şu etkileri olabilir. Klişeleşme ve tekdüzelik, durgunluk yaratılabilir (Tezcan, 1991, s. 28). Bu durum, çevrenin kimi istemlerinin geç karşılanmasına ya da karşılanamamasına neden olabilir. Çevre, okula göre gelişime daha açık olursa okulun ve öğretmenin toplumsal gelişim ve önderlik gibi kimi çevresel rolleri aksayabilir.

Öğrenci etkileşimi, okul kültürünün en ayırt edici özelliklerinden biridir. Nitekim biçimsellik, bürokratlaşma gibi özellikler okul dışında kimi örgütlerde de görülebilir. Ancak, okulun temel göstergelerinden biri, diğer kurum insan kaynaklarından farklı nitelikleri ve etkileşimleri bulunan öğrencilerinin bulunmasıdır. Öğrenci bir yandan eğitilen, diğer yandan eğitilme kazanımlarına göre değerlendirilen olma özelliği gösterir. Öğrenci kurumsal kültür içinde informal boyutta “sosyal teşkilat” kurar; kendi içinde beklenti, etkileşim ve gruplaşmalara göre normlar ve değerler oluşturur (Owens, 2004, ss. 192-193).

Öğrenci etkileşiminin okul-çevre ilişkileri bakımından şu etkileri olabilir: Öğrenci bir bakıma okulun çevreden aldığı işlenecek girdidir. Ayrıca, çevreyle ilişki, iletişim ve etkileşimin ana taşıyıcısıdır. Bu nedenle okul-çevre ilişkilerinin kritik ögesidir. Öğrencilerin taşıyacağı olumlu hava, ilişkileri olumlulaştırırken; tersi durumların da olabileceği unutulmamalıdır. Bir bakıma öğrenciler okul-çevre ilişkilerinin doğal iletişim araçları ve göstergeleridir denebilir.

Biçimsellik, bürokratlaşma ve öğrenci etkileşimi okul kültürünün temel özellikleri olarak görülür.

Okul kültürünün kendine özgü yönlerinde hangi değişimler gözlemlenebilir? Bu değişen çevre ilişkilerini tartışınız!

SIRA SİZDE

Sosyo-Ekonomik, Politik ve Yönetmelik Açısından Okulun Kendine Özgü Yönleri

Sosyo-ekonomik, politik ve yönetmelik açıdan okulun kendine özgü yönleri, (1) okulun amaç ve hedef kitle farklılığı, (2) kamusal görev yerine getirme zorunluluğu (Özgü, 1991, ss. 45-46), (3) çalışanlarının genelde homojen (benzeşen-benzeşik) olması (Alıç 1993, s. 97-98), (4) tüm toplumsal kurumların okul üzerinde etkili olma istemi, (5) okulun üretim, verimlilik ve etkinliğinin değerlendirilmesinin güçlüğü, (6) üst yapı kurumu olan eğitimin alt sistemi olarak çalışması, (7) eğitimin ulusallık özelliğine okulun yerellik niteliğinin eklenmesi (Fulcher ve Scott, 1999, ss. 230-231) ve (8) okulun çevre ile ilişki ve çevre katılım farklılığı olarak incelenebilir.

Okulun amaç ve hedef kitle farklılığı: Okul, egemen otorite tarafından belirlenmiş sosyal, ekonomik ve politik içeriğe sahip kimi hedefleri gerçekleştirmekle yükümlüdür. Okullar bir bakıma genel (uzak) ve özel (yakın) amaçları gerçekleştirmekle yükümlü kurumlardır. Genel amaçları; ülkelerin anayasa, yasa, tüzük ve yönetmelik gibi hukuksal metinlerle bağlanmışlardır. Genel amaçların ortak oluşu, okulların birbirlerine çok benzeşmesine neden olur. Özel amaçlar, bir bakıma okulları birbirlerinden ayıran kendine özgü amaçlardır. Endüstri meslek lisesi ile bir okulöncesi öğretim kurumu arasındaki farklılıklar, özü itibarıyla kademeye özgü öğretim programının amaçları arasındaki farklılıklardan kaynaklanır. Endüstri meslek lisesinin donanımı ile okulöncesi öğretim kurumunun donanımı arasındaki fark, amaç ve işleyiş farklılıklarının bir yansımasıdır.

Okulların işlediği ham madde insandır. Okullarda insanın işlenmesi okulların diğer mal ve hizmet üreten kurumlardan farklılaşmasına neden olur. Bu durum, okullara iki temel noktada sorumluluklar yükler. Öncelikle, insan davranışı oluşturmak ve farklılaştırmak güçtür ve titizlik gerektirir. İkincisi, bu durum okulları muhafazakârlaştırır.

Okul dışındaki çoğu kurumun kendine özgü özel hedef kitleleri vardır. Kuşkusuz okulların da özel hedef kitleleri bulunur. Örneğin, okulöncesi öğretim kurumlarının 3 ile 6 yaş gruplarına yönelik çalışması gibi. Ancak, genelde tüm öğretim kurumları insan yetiştirme amaçlarından ve toplumun geleceğini yönlendirmesinden ötürü, toplumun tümünü ilgilendirir. Bir bakıma aktif olarak belirli bir hedef kitleleri olsa da pasif olarak tüm topluma yönelik çalışır.

Kamusal görev yerine getirme zorunluluğu: Eğitim hizmeti, genelde kamusal bir görev olarak kabul edilir. Ancak, eğitimle kazanılanların kullanılması bakımından özel mal olarak da görülebilir. Hem özel mal niteliği hem de sosyal kamusal yararı bakımından eğitim, yarı kamusal mal olarak nitelenebilir. Eğitim bir alt sistemi olarak okul, bu kamusal görevi yerine getirmekle yükümlüdür. Bu temel özellik okulun işlevlerinde ve işleyişinde kendine özgü özellikler ve kimi farklılıklar yaratır. Bu bağlamdaki sonuçlar şu biçimde sıralanabilir: Öncelikle herkesin eğitimden yararlanma hakkı, okullara talebi sürekli artırır. Bu durum, hizmetin niteliğini olumsuz etkileyebilir. Özel durumlar dışında seçme değil; kabul etme durumunda kalabilir. Finansının kamu yönetimince sağlanması bütçe yetersizliği, alım ve satım zorlukları gibi kimi finansal yönetim sorunları yaratabilir. Kamu kuruluşu olması kamusal sorumluluklar yüklenmesine ve sürekli eleştiri altında tutulmasına neden olur.

Çalışanların mesleki özellikler açısından homojen (benzeşik) olması: Okulun insan kaynakları belirgin bir farklılık gösterir. Okulun insan kaynaklarını yöneticiler, öğretmenler, genel ve idari personel oluşturur. Okulda yönetici ve öğretmen-

ler, genelde benzeşik eğitim sürecinden yani mesleki eğitimden geçmişlerdir (Alıç, 1993, s. 97). Gerçekten, az sayıda idari personel ve hizmetli dışında okul çalışanları genellikle lisans eğitimi almış öğretmenlerden oluşur. Bu olgu, okulda birkaç sonucun doğmasına neden olur. Benzeşik eğitsel geçmişe sahip olanların yönetilmesi ya çok kolay ya da çok zor olabilir. Yönetim kolaylığı ortak dil ve kültürden kaynaklanır. Yönetim zorluğu ise, özdeş eğitsel düzey olmasından ötürü otoritenin kurulamaması ve liderlik sorunlarının çıkmasından oluşur. Bu durum giderek daha sık örgütsel çatışmalara da neden olabilir.

Tüm toplumsal kurumların okul üzerinde etkili olma istemi: Okul, açık sistem ilkesine göre işlemesi ve toplumun geleceğinin belirlenmesindeki etkisinden ötürü tüm toplumsal kurumların etkisi ve sosyal kontrolü altındadır. Okullar bir bakıma toplumların sosyal kontrol araçları gibi çalışırlar. Bir bakıma sosyal kontrol ve denetim genelde eğitimin, özelde okulun bir işlevidir (Tezcan, 2006, s. 107). Gerçekten tüm kurum ve yöneticiler, bu durumu kısaca “eğitim şart” biçiminde ifade ederler. Genelde asker, sivil, politik ve apolitik tüm kişi ve kuruluşların eğitimi önemsemesi, eğitimin geleceği belirlemede etkili bir araç olmasından kaynaklanabilir. Ancak, bu bağlamda okul ve eğitimin sınırlılığını da belirlemek gerekir. Bu durum “eğitim ve okul gerek şarttır ama yeter şart değildir” biçiminde sloganlaştırılabilir. Şöyle ki; kimi durumlarda eğitim sorununun çözümü için okul da yeterli olmayabilir.

Okulun üretim, verimlilik ve etkililiğinin değerlendirilmesi güçlüğü: Okulların başarısının değerlendirilmesi oldukça güçtür. Okulda değerlendirmeler iki grupta toplanabilir: Birinci grup, okulun tali görevi olan destek hizmetlerinin değerlendirilmesidir. Örneğin, okulda bakım, onarım ve temizlik gibi kimi destek hizmetlerinin değerlendirilmesi daha nesneldir. Buna karşılık, okulların insan yetiştirme üzerinde çalışmaları girdi ve çıktılarının kuruma alınması, eğitim sürecinde yetiştirilmesi ve çıktılarının ölçülmesi ve değerlendirilmesi öznellik taşıyabilir. Örneğin bir okulun öğrencilerinin niteliği, verilen puanların geçerliliği, nesnellik sürekli tartışmalıdır. Buna karşın, bir çamaşır makinesi fabrikasının çıktılarının değerlendirilmesi daha nesneldir.

Okulun eğitimin bir alt sistemi olarak çalışması: Eğitim diyalektik materyalist yaklaşım tarafından üst yapı kurumu olarak betimlenir. Teoriye göre, üretim ilişkilerinin oluşturduğu ekonomik yapı dışındaki tüm kurum ve işleyişler üst yapı kurumu olarak tanımlanır (Macionis ve Plummer, 1998, s. 78). Eğitim toplumsal işbölümünde egemen sosyo-ekonomik katmanların yeniden üretim ve işgücü sağlama aygıtıdır (Fulcher ve Scott, 1999, s. 237). Okul da aynı zamanda eğitim kurumunun bir alt sistemi olarak çalışır. Okul, eğitim ve ekonomi arasındaki bu ilişkiler bütünü şu sonuçları doğurur. Eğitim, makro düzeyde toplumsal her sorunu çözemekte ve sorunların birçoğu alt sistem ögesi olarak okula gelmektedir. Sorunlarla karşı karşıya kalan okul, başarısızlığında tepkilerle karşılaşmaktadır. Bir bakıma okullar, toplumun ekonomik gücü kadar nitelikli olabilmektedirler.

Eğitimin ulusallık özelliğine okulun yerellik niteliğinin eklenmesi: Sistematik olarak evrende hiçbir şey hiçbir şeyden soyutlanamaz. Ancak tüm küreselleşme eğilimlerine karşın eğitimin ulusal özelliği dikkat çekmektedir. Eğitim bir bakıma küresel, ulusal ve yerel olanak ve gereksinimleri sentezleyerek işlemektedir. Bu durumun temel gerekçeleri şu biçimde açıklanabilir: Öncelikle eğitim, yakın çevrenin yani yerelin ve ulusalın değerlerini taşımak zorundadır. Çünkü eğitim, bir boyutuyla var olanı aktarma, toplumsallaştırma, kültürü koruma ve aktarma işlevi görür (Çalık, 2006, ss.55-56). Hatta böylesi bir amaçla toplumsal kontrol aracılığıyla

Okulun sosyo-ekonomik, politik ve yönetsel açıdan kendine özgü yönleri:

- Okulun amaç ve hedef kitle farklılığı,
- Kamusal görev yerine getirme zorunluluğu,
- Çalışanlarının genelde homojen (benzeşen-benzeşik) olması,
- Tüm toplumsal kurumların okul üzerinde etkili olma istemi,
- Okulun üretim, verimlilik ve etkililiğinin değerlendirilmesi güçlüğü,
- Üst yapı kurumu olan eğitimin alt sistemi olarak çalışması,
- Eğitimin ulusallık özelliğine okulun yerellik niteliğinin eklenmesi,
- Okulun çevre ile ilişkisi ve çevre katılım farklılığıdır.

la ulusal bütünlüğü koruma görevi görür. Sosyolojide eğitim kimi açıdan ulus yaratma aracı olarak betimlenir. Geniş anlamda eğitim, bireyleri, kitle iletişim ve iletişim araçları ve okullar ile toplumsallaştırarak ortak sosyo-politik değerlere sahip yurttaşlar olarak yetiştirmeye çalışır (Sanderson, 1995, s. 459).

Okulun çevre ile ilişkisi ve çevrenin katılım farklılığı: Okul ve çevre toplumsal açık sistemin birer ögesi olarak sürekli karşılıklı etkileşim hâlinindedirler. Eğitim kurumlarının girdilerinin (örneğin öğrencilerin) yakın çevreden gelmesi ve çevrenin gereksinim duyduğu işgücünün yetiştirilmesi nedeniyle sürekli baskı, denetim ve etkileşim hâlinde olmak durumundadır. Kentleşme, sanayileşme, küreselleşme ve demokratikleşme gibi süreçler eğitim kurumlarını kaçınılmaz olarak yeni amaç, işleyiş ve değerlendirme anlayışlarına doğru yöneltmektedir (Shephard, 1996, ss. 426-427). Okulun sosyalleştirme, dengeleme, sosyal hareketlilik sağlama, akılcı üretici-tüketici insan yetiştirme ve kültür aktarma gibi işlevleri, okul- çevre ilişkilerinin bir sonucudur (Tezcan, 1991, ss. 13-19).

SIRA SİZDE

Eğitim kurumunun kendine özgü yönlerinden hangisi çevre için daha önemlidir? Tartışınız!

OKUL-ÇEVRE İŞ BİRLİĞİNİN ÖNEMİ VE EĞİTİM SİSTEMİNDEKİ YERİ

Çevre, okulun dışında doğrudan ve dolaylı etkileşim hâlinde bulunduğu her tür kurum ve kişilerdir.

Okulun çevre ile iş birliğinin kapsam, önem ve sistemdeki yerini sosyal ve yönetsel açılardan farklı kümelendirmek ve irdelemek olanaklıdır. Çevre, okulun dışında doğrudan ve dolaylı etkileşim hâlinde bulunduğu her tür kurum ve kişilerdir. Bu bağlamda aileden çevredeki eğitsel, ticari veya sosyal amaçlı iletişim ve etkileşim içinde olunan kurum ve kişilere kadar tüm ögeler, okul için çevre olarak tanımlanabilir. Örneğin, okul bölgemizde var olan bir fabrika, bir ordu birliği, bir inanç merkezi, kültür sarayı, tarihi eser, turistik merkez bir bakıma bizim için birer çevresel ögedir. Çünkü okul, örnekte anılan ögelerle şu ya da bu biçimde etkileşimde bulunur.

Okulun da diğer sistemler gibi genel ve özel olmak üzere iki çevresi bulunur. Okulun genel çevresi yaşadığı toplumdur. Okulun özel çevresi ise girdilerini aldığı mezunlarını saldırdığı, etkilediği ve etkilendiği öbür örgütlerdir.

Her sistemin **genel ve özel** olmak üzere iki çevresi bulunur. Okulun genel çevresi yaşadığı toplumdur. Toplumun kültürel yapısı, siyasal düzeni, yönetsel birimleri, ekonomik yapısı, toplumsal değişim ve eğilimleri, kaynakları, yasal düzenlemeleri, bilimsel ve teknolojik gelişmişliği gibi pek çok değişken, dolaylı ve dolaysız olarak okulu etkiler. Okulun özel çevresi ise, girdilerini aldığı, mezunlarını saldırdığı, etkilediği ve etkilendiği öbür örgütlerdir. Bir bakıma girdi ve çıktı açısından doğrudan bağlı olduğu çevre özel çevredir denilebilir (Başaran, 2000, s. 45).

Okul-çevre iş birliğinin önemliliğinin farklı nedenleri sıralanabilir:

Okul, çevresinden soyutlanamaz bir bütündür ve yöneten ile yönetilen arasında bir köprüdür. Okul bir bakıma çevre için vardır ve çevrenin istem, dilek ve koşullarına göre programlanır. Okul, çevre ile siyasal otorite arasında bir köprü ve iletişim kanalıdır. Okul, eğitimin üretildiği yer ve eğitim sisteminin halkla yüz yüze gelinen kapısıdır (Taymaz, 2001, s. 190). Yasal düzeneğe göre istendik davranış oluşturmaya çalışarak toplumu yeniden üretir. Çevreden aldığı dönüt ve sonuçları yönetsel erke ulaştırır. Bunun en güzel örneklerinden biri, Cumhuriyet'in ilk yirmi yılında öğretmen ve okulun Cumhuriyet değerlerini yurttaşlara ulaştırma ve içselleştirilmesinde aldığı rol ve uğraştır.

Çevre, akademik başarıda etkilidir. Öğrenci yaşamının önemli bir kısmını kendi çevresinde geçirmektedir. Okula devam edilen süre hem gün hem de yıl bazında sınırlıdır. Bu gerçeklik, okul, aile ve çevre iş birliğinin önemini ortaya koy-

maktadır. Öğrencinin özellikle ahlaki gelişimi, ana dilin kullanımı, beslenme anlayışları, folklorik değer ve davranışları çoğunlukla aile ve çevrede şekillenmektedir. Bu gerçeklik, okuldaki öğrenmelerin geçerli ve sürekli olabilmesinin, okul, aile ve çevre ilişkilerine önemli ölçüde bağlı olduğunu göstermektedir. Öğrencilerin başarılarını artırmak, okul, aile ve çevrenin etkisinde ve sorumluluğundadır (Tutkun ve Köksal, 2000, s. 216).

Okul-çevre iş birliğinin bir boyutu ise **okul ve öğretmenin çevreye önderlik rol ve görevi bulunmasıdır**. Öğretmen ve okul, gelişme ve değişim için çevreye önderlik ederler. Öğretmenler çevre kalkınmasına katkı, tarafsızlık, demokratiklik, orta sınıf ahlak savunuculuğu, kültürlü olma ve çocuk eğitimcisi olarak çevrede önderlik rollerine sahiptirler (Tezcan, 1991, s. 43). Özellikle geri kalmış ve gelişme sürecindeki bölgelerde okuma yazmanın öğretilmesi, temel öz bakım becerilerinin kazandırılması, toplumsal ve ekonomik gelişmeye önderlik edilmesi, okul ve öğretmenin önemli görevleri arasında olagelmıştır. Örneğin, özellikle 1960'lı yıllara kadar Köy Enstitülü öğretmenler bu tür rolleri önemli ölçüde yerine getirmişlerdir.

Okul-çevre iş birliğinin önemli olmasının nedenleri şu biçimde sıralanabilir:

- Okul çevresinden soyutlanamaz bir bütündür ve yöneten ile yönetilen arasında bir köprüdür.
- Çevrenin akademik başında etkisi güçlüdür.
- Okul ve öğretmenin çevreye önderlik rol ve görevi bulunmaktadır.

Sosyo-ekonomik, politik ve yönetsel değişim okul-çevre ilişkilerinin önemini nasıl etkilemektedir? Tartışınız!

SIRA SİZDE

4

OKUL-ÇEVRE İŞ BİRLİĞİNİN KAPSAMI

Örgüt çevresi tek bir kavram olarak kullanılmasına karşın, bir örgütün çevresi **toplumsal, kamusal, teknolojik** ve **ekonomik çevre** biçiminde dört grupta toplanabilir (Yiğit ve Bayrakdar, 2006, s. 2). Bu gruplamaya **sektörel (kurumsal) çevre** de eklenerek örgütün çevresi, beş farklı grupta incelenebilir.

Toplumsal çevre, örgüt kültürünün belirlenmesinde en etkili çevrelerden biridir. Ortak amaç birlikteliği gösteren, ortak kültür ve örgütlenmiş ilişkileri bulunan; sınırları belirli bir parçada, bir arada bulunan insan birlikteliklerine toplum denilir (Başaran, 1994, s. 40). Bu tanım çerçevesinde okulun toplumsal çevresi, okulun bulunduğu coğrafi mekandır denilebilir. Okul çevresinin demografik özellikleri, okulun amaçlarının gerçekleştirilmesinde kritik bir değişken olarak rol alır. Ana dilin öğretilmesinden, yabancı dil öğretimine, oradan ahlak öğretimine değin birçok öğretim alanı toplumsal çevre özelliklerinden etkilenir.

Kamusal çevre, örgütü sarmalayan çevrelerin içinde en etkilisidir. Bir bakıma örgütün yer aldığı devlet aygıtıdır. Yasama, yürütme ve yargı organlarının aldığı her karar ve uygulama örgütleri bir biçimde bağlar. Kamusal çevrenin etkili, verimli ve işlevsel çalışması örgütü etkiler. Buna karşılık örgütlerin kamu yönetiminden istemleri, kamu yönetimine etki gücü, yönetsel demokrasinin işleyişini işlevselleştirir. Her düzeyde okul, ulusal eğitim yasalarına göre kurulur ve çalışır.

Teknolojik çevre, bir bakıma örgüt çevresinde kullanılan teknoloji ve teknoloji kullanım davranışları ile teknoloji kullanımına yönelik tutumları kapsar. Örgütün yer aldığı yerleşim yerinde teknoloji kullanım düzeyi, teknolojiye karşı tutumlar, örgütte teknolojinin kullanımını etkileyecektir. Ayrıca, örgütün teknoloji kullanım tutumu ve istekliliği çevrenin değişiminde etkilidir. Özellikle tutucu kültürel baskı altında bulunan yörelerde yeni teknolojiye karşı tepkiler, değişim, uyarılma ve teknoloji kullanımı için sürekli dikkatli olunması gereken durumlardır.

Ekonomik çevre, örgütün bulunduğu çevrede uygulanan ekonomik sistemdir. Ekonomik sistem ve olanaklar örgütlerin etkinliklerini daraltmakta ya da genişletmektedir (Yiğit ve Bayrakdar, 2006, ss. 2-3). Ekonomik çevre, ekonominin örgüt yönetimindeki etkisi nedeniyle başat bir rol oynar. Örgütlenme ve yürütme gibi bir-

Örgütün çevresi toplumsal, kamusal, teknolojik, ekonomik ve sektörel (kurumsal) çevre biçiminde beş grupta toplanır.

çok yönetsel işlevin yerine getirilmesinde kritik ögedir. Okulların sıklıkla mali sorunlarını dile getirmeleri ekonomik olanak ve çevre etkisini anlatan bir örnektir.

Sektörel (kurumsal) çevre, örgütlerin asıl çalışma alanlarında oluşan örgütsel kültür özellikleri, anlayış ve uygulama bütünü olarak tanımlanabilir. Örneğin okulöncesi eğitim kurumlarının belirli bir ilçede oluşturdukları çalışma ve iş üretme biçimleri, örgütsel kültür anlayışları, gelenek ve görenek gibi davranış örnekleri sektörel çevredir. Bu durumu bir bakıma “üzüm üzüme baka baka kararır” atasözü çok güzel anlatır. Okulların birbirlerinden etkilenmeleri bu özelliğin anlatımı açısından uygun bir örnektir.

SIRA SİZDE

Toplumsal, kamusal, teknolojik, ekonomik ve sektörel (kurumsal) çevrelerden hangisi okul-çevre ilişkilerinde daha etkilidir? Tartışınız!

Okul-çevre iş birliği işleyiş açısından dört grupta toplanabilir. Bunlar: (1) Okulun çevrenin toplumsal gelişimine etkileri, (2) Okul-aile iş birliği ve birlikteliği, (3) Baskı grupları ve gönüllü kişilerle ilişkileri ve (4) Halkla ilişkileri kapsar (Pehlivan, 2000, s. 108).

Okulun çevrenin toplumsal gelişimine etkileri, örgün ve yaygın eğitime katkıdan toplumsal kalkınmaya katkıya değin değişik boyutlarda görülebilir. Okul, öncelikle yakın çevrenin örgün eğitim gereksinimlerini karşılamaya çalışır. Okul bu temel göreve koşut olarak çevrenin gereksindiği işgücünün yetiştirilmesini sağlayarak sosyal, ekonomik ve teknolojik gelişme ve kalkınmaya destek olur (Kolay, 2004).

Okul, çevrenin çalışma alanları ile ilgili olmalı ve sorunlarına çözüm bulmaya çalışmalıdır. Okul çevresinin yeraltı ve yerüstü zenginliklerinin bulunması, işletilmesi, turistik ve tarihsel değerlerinin araştırılması ve tanıtılması gibi birçok işte önderlik etmesi beklenir. Bir bakıma eğitsel-kültürel nitelik taşıyan bu tür çalışmalar, okulun toplumsal gelişim odaklı etkinlikleridir.

Okulun eğitsel ve fiziksel olanaklarını çevreye açması bir başka okul-çevre ilişki alanıdır. Okulun uygun koşullarda olanaklarını çevreye açması, hem mali destek sağlar hem de çevreyle iletişimi geliştirir. Örneğin spor salon ve alanlarının çevre sakinlerine açılması hem okula gelir getirir hem de çevreye spor olanağı sağlar (Aydoğan, 2006, s. 124).

Okul-aile iş birliği ve birlikteliği, okul-çevre ilişkilerinin temelini oluşturur. Bunun temel nedeni; ailenin bir ögesi olarak çocuğun okulun da bir ögesi olmasından ötürü ailenin, diğer çevre ögelerine göre okula daha bağımlı olmasıdır. Okul-aile iş birliğinin okul ve çevreye kazanımları şu biçimde sıralanabilir: Aile desteği ile başarı güdüsü oluşturularak akademik başarı artırılabilir. Okul- aile birliği, okul ve çevrede güçlü sosyal dayanışma oluşturur, öğrencilerin duyuşsal gelişimine katkıda bulunur.

Bir başka ilişki türü ise **baskı grupları ve gönüllülerle ilişkilerdir**. Baskı grupları demokrasinin olmazsa olmaz gruplarıdır. Eğitim, sosyo-ekonomik ve politik bir çalışma olmasından ötürü, baskı ve çıkar grupları eğitimi sürekli etkilemeye çalışırlar. Okulu baskı gruplarından soyutlamak olanaklı değildir. Ancak, baskı gruplarının tümü istendik değildir. Özel amaçlarla istendik davranış oluşturmaya çalışan eğitim kurumları, baskı gruplarının istemlerini gözden geçirerek olumlu bulunanlardan yararlanmalı, olumsuzlardan okulu temizlemeye çalışmalıdır (Başar, 2003, s. 5). Okul yönetimleri baskı gruplarının değişim ajanı olmalarından yararlanırken çıkar grubu rollerine karşı dikkatli olmalıdır.

Gönüllüler, okul-çevre iş birliğinde okula en etkili katkıyı yapan gruplardan biridir. Gönüllü çalışma, Türkiye’de çok gelişmemiş bir iş birliği biçimidir. Türkiye’nin gerek siyasal yönetim anlayışı gerekse demokrasi bilinci ve toplum yönetim biçimi bakımından gönüllülük esasına göre çalışma geleneği oluşturduğunu söylemek oldukça güçtür. Bununla birlikte, gönüllüler özellikle sivil toplum ve demokrasi bilincinin gelişmesi ile birlikte önemli görevler yüklenebilecek öğelerdir. Okul yönetimleri, gönüllülerin amaç, istem ve iş birliği koşullarını okulun amaç ve gereksinimleri ile örtüştürmeye çalışmalı, birliktelik sağlamalıdır.

Halkla ilişkiler, bir örgütün amaçları gereği bağlantı kurduğu ya da kurabileceği kimselerin anlayış, sempati ve desteğini elde etmek ve bunu devam ettirmek için yaptığı çift yönlü iletişim içeren planlı, sürekli ve örgütlenmiş bir yönetim görevidir (Guth ve Marsh, 2006, ss. 6-8). Halkla ilişkiler, sıradan olmakla önemli olmak arasındaki farktır. Okulun olumlu bir imaja sahip olması için gerekli tanıtım politikasının saptanması, okulun bu doğrultuda yönlendirilmesi, insan grupları ve okul arasında bilgi akışının sağlanması ve bu bilgi akımının gerekli etkinliği kazınarak amaçlanan sonuca ulaşması için yapılan planlı etkinliklerdir. Türkiye’de özellikle resmî okullarda yeterli bir halkla ilişkiler politikası bulunduğunu söylemek güçtür. Bununla birlikte özellikle özel okulculukla birlikte eğitim kurumlarında da etkili halkla ilişkiler uygulamaları görülmektedir. Okul yönetimlerinin, okulun gerek imajı gerekse amaçlarına yönelik bir halk-okul ilişki ve iş birliği gerçekleştirmeleri bir gerekliliktir.

Okul-çevre iş birliği, işleyiş açısından;

- okulun çevrenin toplumsal gelişimine etkileri,
- okul-aile iş birliği ve birlikteliği,
- baskı grupları ve gönüllü kişilerle ilişkiler ve
- halkla ilişkileri kapsar.

YÖNETİM YAKLAŞIMLARI AÇISINDAN OKUL-ÇEVRE İŞ BİRLİĞİ

Yönetim yaklaşımlarının kurum-çevre ilişkilerine ilişkin görüşlerini irdelemek için şu sıra izlenebilir: Öncelikle yönetim yaklaşımları (1) Klasikler, (2) Neo-klasikler ve (3) Çağdaş yönetim yaklaşımları biçiminde üç temel ana başlıkta toplanabilir.

Klasik yönetim yaklaşımları genelde kurumda örgütsel etkililik ve verimliliği öne çıkaran yaklaşımlardır. Kurumun temel amaçlarının gerçekleştirilmesi önceliklidir. Kurumun amaçlarının gerçekleştirilme ölçütü verimliliklidir. Klasik yönetim yaklaşımları (1) siyaset bilim yaklaşımı, (2) genel yönetim yaklaşımı biçiminde iki alt başlıkta incelenebilir.

Siyaset bilim yaklaşımı, siyaset ve yönetimin birbirinden ayrık olması gerektiğini ileri sürer. Temel gerekçe, siyasetin, yönetimin işlerine karışmasından ötürü kurumların aşırı siyasallaştırılması ve verimliliklerini yitirmesidir. Siyasetin görevi, genel amaç ve hedefler ortaya koymak; yönetimin görevi ise bu amaç ve hedefleri işe dönüştürmektir (Kaya, 1993, s. 50). Bir bakıma amaç, kamu kurumların göreceli özerk çalışmalarına olanak verip; politize olmalarını engellemek ve akılcı çalışmalarına olanak vermektir. Politik kayırmacılık ve tarafgirliğe karşı bağımsız ve yansız kurum yaratma eğilimi egemendir. Yaklaşımın okul-çevre ilişkilerine etkisi şu biçimde özetlenebilir. Aktif siyasetten görece bağımsız kurum yaratarak okul-çevre ilişkilerinde teknik iş ve konulara daha ağırlık veren bir yapının oluşmasını sağlamaktır.

Genel yönetim yaklaşımı, örgütsel etkililik ve verimliliği öncelikli görür. Klasik örgüt yapısının iş bölümü, bilimsel iş analizi, yönetimde iş birliği ve işlevsel denetim ilkelerine göre düzenlenmesini benimser. Akılcılık, düzenlilik ve yasallık ilkelere oturtulan kurum etkili çalışır. Kurumların sağlıklı öngörüye dayanan planlılık, doğru işe doğru kişilerin bulunması ve doğru yönlendirilmesi, akılcı koordinasyon ve kontrolle verimli olur (Schermerhorn, 1996, ss. 29-31). Klasik yak-

laşımlar örgütün yapısını önemsemek, psikolojik ve sosyal etmenleri önemsemekten ötürü eleştirilmiştir. Yoğunlukla işe odaklanmış, örgüt iş çevresi ve bireye yönelmeyen bir örgütün sorunlarla karşılaşması kaçınılmazdır (Lunenburg ve Ornstein, 2002, ss. 6-7). Nitekim genel yönetim yaklaşımında anlamlı, yeterli bir kurum-çevre ilişkisinin bulunduğunu söylemek oldukça güçtür. Klasik yaklaşımda hem bireyin hem de örgütün dış çevresinin ihmal edildiği söylenebilir. Oysa bir örgütün varlığını devam ettirebilmesi, kendisini etkinlik gösterdiği çevrede kabul ettirmesiyle olanaklıdır (Yiğit ve Bayrakdar, 2006, s. 20). Kurum, çevre ve birey ilişkilerinin yeterince önemsenmemesi yeni yaklaşım olarak Neo-klasik yaklaşımları doğurmuştur.

Neo-klasik yaklaşımlar davranışa ve çevreye önem veren yaklaşımlar ya da davranışçı yaklaşımlar olarak bilinir. Davranışçı ve çevresel yaklaşımlar biçiminde iki grupta toplanabilir. Klasikler örgütün informal ve sosyal; bireyin ise psikolojik özünü görememekle eleştirilirler. Klasiklerin salt örgütün yapısal yönü ile etkililik ve verimliliği öne çıkarmalarına karşılık; Neo-klasikler “örgüt, üyeleri ve çevresiy-le örgüttür” anlayışını benimsemişlerdir. Biçimsellikten çok eşgüdüm, güdülenme, katılım, iş birliği, iş doyumunu, demokratik liderlik, demokratik yönetim ve katılım gibi değerleri öne çıkarmışlardır (Jones ve Diğerleri, 1998, ss. 41-46). Neo-klasikler, özellikle çevresel yaklaşımlar, kurum-çevre ilişkilerinin kapsamlı ve nitelikli ele alınmasını sağlamışlardır. Nitekim bu yaklaşımların eğitim örgütlerine kimi katkıları şu biçimde sıralanabilir. Örgüt dışı tüm ilgili öğelerin planlama, eğitim programları ve yönetimlerine karşı tutumları toplumsal, ekonomik ve siyasal değerlerle yönlendirilir. Çevre ile etkileşimi eğitim felsefesi, programı ve yönetiminin etkililiği ve verimliliği anlamlı biçimde etkiler. Eğitim yöneticileri çevreyi dikkate almak zorundadırlar (Kaya, 1993, s. 81).

Çağdaş yönetim yaklaşımları bir bakıma hem Klasiklerin etkililik ve verimlilik anlayışının hem de Neo-klasiklerin insana ve çevreye önem veren anlayışlarının sentezidir. Çok farklı sınıflamalar görülmekle birlikte ortak nitelikleri, örgüt, insan ve işleyiş üçlüsünün tümünün önemsenmesidir. Çağdaş yaklaşımların genel özellikleri şu biçimde sıralanabilir: Klasik ve neo-klasiklerle kıyaslandığında daha bütüncül yaklaşım gösterirler. Nitelik, insana önem verme, sistem yaklaşımı, örgütü formal ve informal boyutları ile bütüncül değerlendirme öne çıkan anlayışlarıdır.

Çağdaş yönetim yaklaşımları ile örgüt, insan kaynağı ve çevre daha bütüncül ele alınmıştır. Özellikle toplam kalite yönetimi, öğrenen örgüt yaklaşımı ve piyasa için üretim gibi popüler kimi yaklaşımlarla kurum çevre ilişkileri daha da önemleştirilmiştir. Gerçi müşteri-egitim kurumu ilişkileri kamu hizmetinde kimi sorunlar yaratsa da üretimin niteliğine önemli katkıları olduğu açıktır.

Okul-çevre ilişkilerinin neo-klasik yaklaşımlarla birlikte örgüt (kurum) yönetiminde daha dikkate alındığı görülmektedir.

Okul-çevre ilişkilerinin çağdaş yaklaşımlarla birlikte çok boyutlu ele alındığı bir gerçekliktir.

EĞİTİM FELSEFELERİ AÇISINDAN OKUL-ÇEVRE İŞ BİRLİĞİ

Felsefe, evrenin ve yaşamın insana sunduğu somut olgu ve problemler üzerine düşünme ve bu problemleri tartışma, araştırma, anlama ve temellendirme çabasıdır (Türkoğlu, 1996, s. 167). Bir bakıma, okul-çevre ilişkilerine nereden, neden, nasıl bakılacağı bir felsefe sorunudur. Bu durum, okul-çevre ilişkilerinin eğitim felsefeleri açısından irdelenmesini gerekli kılmaktadır. Temel sorun, okul-çevre iş birliği neden, nasıl, kimle geliştirilecek sorularına uygulanabilir, işlevsel ve işe vuruk yanıtlar bulmaktır.

Eğitim felsefeleri okul-çevre ilişkileri bağlamında daimicilik, esasicilik, ilerlemecilik, yeniden oluşturma ve politenik eğitim biçiminde beş grupta toplanabilir. Bu felsefelerin genel özellikleri ve okul-çevre ilişkilerine yönelik görüşler şu biçimde verilebilir:

Daimicilik felsefesinde, genel olarak bilgi ve genel kabul görmüş doğruların aktarmacılığı amaçlanmıştır. Felsefe, bütün zaman ve toplumlara göre gerçeğin yapısının değişmediğini savunur. Genelde yeni kuşağın davranışlarının iyi, güzel ve doğru olmadığını ileri sürerler. Bu nedenle eğitimde kültürel değerlerin aktarımının son derece önemli olduğunu savunurlar (Başaran, 1978, s. 56). Çevre farklılıklarına karşın, insan doğası her yerde aynıdır. Bu nedenle eğitim her yerde aynı olmalıdır. Okul ve sınıf yönetiminde sıkı düzen ve disiplin kurulmalıdır (Alkan, 1983, ss. 32-33). Okulda zihinsel yetenekleri geliştirmenin geleneksel yöntemlerini sürekli kullanmak gerekir (Sözer, 2004, s. 88). Bir bakıma öğretmen odaklı ve egemen kültüre göre bireyi şekillendirme merkezli çalışma esastır.

Daimicilik felsefesi bağlamında okul-çevre ilişkileri için şu görüşler ileri sürülebilir: Öncelikle okul çevreyi var olan değerlerin aktarılması bakımından önemsemek durumundadır. İleriye yönelik değil; var olanın muhafaza edilmesi amaçlı bir ilişki söz konusudur. Öğretim programı uygulama süreci tutucudur ve ilişkilerde güç ve disiplinli çalışma esastır. Okul-çevre ilişkileri, bir bakıma geleneksel, doğru kabullerin aktarılması amaçlı, zorunlu ve tutucu ilişkilerdir.

Esasicilik felsefesine göre eğitimin amacı, gerçek yaşamda geçerli olanların öğrencilere aktarılması yani sosyalleşmedir. Derslerin amaç ve içerikleri başat kültürel değerlerin aktarılmasına yönelik olmalıdır (Kazu, 2002, s. 77). Konu ve öğretmen odaklı çalışma esastır. Esasicilik eğitim uygulaması katı, kuralcı, disiplinci ve gelenekçidir. Öğretmen ve konu merkezlilik, bilgi ve gerçekliğin aktarılması temeldir (Topses, 2006, ss. 36-37; Sönmez, 2006, ss. 72-74).

Esasicilik felsefesi, çevreyi konu belirleme ve eğitimin sosyalleştirme işlevi açısından önemsemek durumundadır. Bir bakıma insan aklının dışındaki gerçeğin aktarılması demek, toplumda geçerli olan değer, gelenek görenek, inanç ve ahlakın aktarılması demektir. Genel özellikleri dikkate alındığında esasicilik, çevreyi geliştirici değil; gelenekçi ve tutucudur.

İlerlemecilik tutuculuğa, biçimciliğe, sıkı disipline ve dayatmacılığa karşı demokratik eğitimden yanadır. İlerlemecilik toplumu yeniden yaratmayı, demokrasiyi egemen kılmayı, bireyin yaşantılar ile öğrenip kendini gerçekleştirmesini amaçlar. İlerlemeciliğe göre eğitimin amacı bireyi yaşama hazırlamak değil; eğitiminin yaşamın kendisi olmasıdır. Okul rekabetten çok; iş birliğini teşvik edici olmalıdır. Bireyin gelişimine en uygun ortam, demokratik ortam sağlanmalıdır (Sarpkaya, 2004, s. 165; Sözer 2004, s. 89).

Okul-çevre ilişkilerinin ilerlemecilik felsefesinin uygulamaları ile daha istendik, demokratik ve insancıl ele alındığı görülmektedir.

İlerlemecilik felsefesinin okul-çevre ilişkilerine daha işlevsel ve gelişmeci bir anlayışla yaklaştığı söylenebilir. Çevre artık eğitimciler için gelenek ve sosyalleştirme amaçlarına göre uyum gösterilecek bir etken olmaktan çok iş birliği ile geliştirilecek bir birimdir. Okul çevreye bağımlı bir birim değil; aksine çevreyi değiştirmekle yükümlü bir sosyal örgütlenmedir. Okul, ailelerle birlikte demokratik ilişkiler geliştiren, çevrenin sorunlarına duyarlı ve sorunlara çözüm üreten bir örgüttür.

Yeniden oluşturma, toplumun kültürel ve sosyolojik yapılandırılmasını amaçlamaktadır. Eğitime, aktarmacılık yerine yeniden yaratma, üretme ve yapılandırma işlevi yüklenmektedir (Değirmencioğlu, 2000, s. 95). Eğitim, yeni toplumsal düzenin kurulmasını amaçlamalıdır. Eğitim sürecine demokratik değerler egemen olmalıdır. Eğitimin amaç ve araçları mevcut kültürel bunalımı çözecek biçimde ve davranış bilimlerinin buluşlarına uygun olacak biçimde tümüyle yeniden düzenlenmelidir. Toplum ve doğayı değiştirmede temel sorumluluk öğretmen ve okuldadır (Arslan, 2002, ss. 264-265).

Yeniden oluşturma felsefesine göre okulun çevrenin etkisinde tutucu bir rol takınması düşünülemez. Bir bakıma okula, çevrenin yeniden yaratılması ve yapılandırılması işlevi yüklenmektedir. Yeniden oluşturmaya göre okul, devrimci bir rol yüklenmeli ve çevreyi değiştirmelidir. Okul, aile ve çevreyle demokratik, işlevsel bir iş birliği sağlamalı ve bu ilişki üretime, toplumsal kalkınmaya yönelmelidir.

SIRA SİZDE

7

Sizce Türkiye’de okul-çevre ilişkilerinde hangi eğitim felsefesinin etkisi daha baskındır; okul-çevre ilişkilerini eğitim felsefeleri açısından tartışınız!

Politeknik eğitimin ise kimi amaç ve ilkeleri, Marksist ideolojiye bağlılık, kuram uygulama bütünlüğünün sağlanması, yaşam boyu eğitim, bilimsellik, demokratikleşme, üretim için eğitim ve çok yönlü gelişimi sağlamadır (Türkoğlu, 1996, ss. 194-196). Politeknik eğitimle bireyin hem teknik hem de bilişsel becerilerinin geliştirilmesi amaçlanmıştır (Politzer, 1998, ss. 97-98).

Politeknik eğitim, esas çıkışı ile uygulaması açısından kimi farklılıklar göstermiştir. Bir eğitim felsefesi olmaktan çok ideolojik yönüyle dikkati çekmiştir. Nitekim okul-çevre açısından da çevreyi okuldan şekillendirme amaçlanmıştır. Eğitimin üretim için yapılması amacı, okulun çevredeki bir fabrika gibi kullanılması sonucunu doğurmuştur denebilir.

Türkiye’de okul-çevre ilişkilerinde felsefi açıdan çağdaşlaşma, genel bir eğilimdir. Düne kıyasla hem okul hem de çevre daha farklı değişkenlerin etkisinde iş birliğine zorlanmaktadır.

Özet

Okul ve çevre iş birliği ile ilgili önemli kavramları tanımlayabilme

Okul, eğitim öğretim işlerinin yapılması için oluşturulmuş, kendine özgü sosyal, sosyo-psikolojik, ekonomik, yönetsel ve siyasal nitelikleri olan özel sosyal bir yapıdır.

Sistem, ortak amaçları gerçekleştirmek için birbirleriyle karşılıklı etkileşim ve birliktelik içinde bulunan parçalar bütünüdür.

Girdiler, örgütün işlemek üzere dışardan aldığı bilgi, fizik, insan ve finansal kaynaklardır.

İşleyim, üretim ya da dönüştürme süreci ise alınan girdilerin örgütsel amaçlara göre üretilmesi, dönüştürülmesi sürecidir.

Çıktılar, üretim sonucu elde edilen mal, hizmet, kazanım, zarar ve yeni davranışlardır.

Dönüt, bir bakıma girdi, üretim ve çıktı süreçlerinin denetlenmesi ve değerlendirilmesidir.

Çevre, genel bir ifadeyle örgütün dışında bulunan her şey çevre olarak tanımlanabilir.

Okul kültürünün kendine özgü yönlerini açıklayabilme

Okulun kültür açısından kendine özgü yönleri biçimsellik, bürokratlama ve öğrenci etkileşimidir.

Biçimsellik, okulda var olan yapı ve etkinliklerin belirli bir plana, düzene göre yapılması ile görev ve hakların belirli kurallara göre dağıtılmasının oluşturduğu düzenliliklerdir.

Bürokratlama, okul yönetsel ilişkilerinin işbölümü, kurallar, otorite hiyerarşisi, göreve göre sorumluluk, kişiselleştirilmeyen ilişkiler, performans ve yeterliklerin nesnel değerlendirilmesi gibi ilkeleri içermesidir.

Öğrenci etkileşimi, okul kültürünün temel göstergelerinden biri diğer kurum insan kaynaklarından farklı nitelikleri ve etkileşimleri bulunan öğrencilerinin bulunmasıdır. Öğrenci bir yandan eğitilen diğer yandan eğitilme kazanımlarına göre değerlendirilen çift yönlü özellik gösterir.

Sosyo-ekonomik, politik ve yönetsel açıdan okulun kendine özgü yönlerini açıklayabilme

Sosyo-ekonomik ve politik açıdan okulun kendine özgü yönleri şu biçimde açıklanabilir.

Okulun amaç ve hedef kitle farklılığı. Okul, egemen otorite tarafından belirlenmiş sosyal ve ekonomi politik içeriğe sahip kimi hedefleri gerçekleştirmekle yükümlüdür. Okullar salt öğrencilerinin davranışlarını değiştirmekle sorumlu değil; genel olarak topluma karşı sorumludurlar. Okulların işlediği ham madde insandır. Okullarda insanın işlenmesi okulların diğer mal ve hizmet üreten kurumlardan farklılaşmasına neden olur.

Okul, kamusal görev yerine getirme zorunluluğundadır. Özel ya da resmî kurumlarca işletilmesine bakılmaksızın tüm eğitim kurumları kamusal bir görev yerine getirir.

Okulda çalışanlar mesleki özellikler açısından homojendir. Okulda yönetici ve öğretmenler, genelde benzeşik eğitim sürecinden yani mesleki eğitimden geçmişlerdir. Bu durum ortak kültür yaratılması bakımından olumlu; çatışma yaratması bakımından da olumsuz sonuçlar doğurur.

Tüm toplumsal kurumlar okul üzerinde etkili olma istemindedirler. Okul, açık sistem ilkesine göre işlemesi ve toplumun geleceğinin belirlenmesindeki etkisinden ötürü tüm toplumsal kurumların etkisi ve sosyal kontrolü altındadır. Aile, din, siyaset, ekonomi gibi dar ve geniş anlamda tüm kurumlar eğitimin kendi istemlerine göre işlemesini amaçlar.

Okulun üretim, verimlilik ve etkililiğinin değerlendirilmesi güçtür. Okullarının hem öğrencilerinin başarısının hem de sonuçlarının değerlendirilmesi oldukça güçtür. Değerlendirmeler genelde kapsamlılık, geçerlilik açılarından öznel içerir.

Okul, eğitimin bir alt sistemi olarak çalışır. Eğitim, bir üst yapı kurumu olarak betimlenir. Okul, sistem yaklaşımına göre eğitim sisteminin alt sistemi olarak görev yapar.

Eğitimin ulusallık özelliğine okulun yerellik niteliği eklenir. Eğitim bir bakıma küresel, ulusal ve yerel olanak ile gereksinimleri sentezleyerek işlemektedir. Eğitim bireyleri, kitle iletişim ve bilişim araçları ve okullar ile toplumsallaştırılarak ortak sosyo-politik yani ulusal ve yerel değerlere sahip bireyler olarak yetiştirmeye çalışır.

Okulun çevre ile ilişkisi ve çevrenin katılımı farklılık gösterir. Eğitim kurumları çevre ile dinamik ilişki içindedir. Eğitim kurumlarının girdilerinin (örneğin öğrencilerin) yakın çevreden gelmesi ve çevrenin gereksinim duyduğu iş gücünün yetiştirilmesi nedeniyle sürekli baskı, denetim ve etkileşim hâlinde olmak durumundadır.

Okul-çevre işbirliğinin önemini nedenleri ile açıklayabilme

Okul-çevre ilişkileri, okulun çevresinden soyutlanamaz bir bütün ve yöneten ile yönetilen arasında bir köprü olması, çevrenin akademik başarıya etkisi, okul ve öğretmenin çevreye önderlik etme rol ve görevi nedenlerinden ötürü önemlidir. Bu nedenler şu biçimde açıklanır.

Okul çevresinden soyutlanamaz bir bütündür ve yöneten ile yönetilen arasında bir köprüdür. Okul, çevre ile siyasal otorite arasında bir köprü ve iletişim kanalıdır. Okul, eğitimin üretildiği yer ve eğitim sisteminin halkla yüz yüze gelinen kapısıdır.

Çevre akademik başarıda etkilidir. Öğrenci yaşamının önemli bir kısmını kendi çevresinde geçirmektedir. Okuldaki öğrenmelerin geçerli ve sürekli olabilmesi okul-aile-çevre ilişkilerine önemli ölçüde bağlıdır. Öğrencilerin başarılarını artırmak, okul, aile ile çevrenin etkisinde ve sorumluluğundadır.

Okul ve öğretmenin çevreye önderlik rol ve görevi vardır. Öğretmen ve okul gelişme ve değişim için çevreye önderlik ederler. Öğretmenler çevre kalkınmasına katkı, tarafsızlık, demokratiklik, orta sınıf ahlak savunuculuğu, kültürlü olma ve çocuk eğitimcisi olarak çevrede önderlik rollerine sahiptirler.

Okul-çevre iş birliğinin kapsamını betimleyebilme

Kapsam açısından okulun çevresi, toplumsal, kamusal, teknolojik, ekonomik ve sektörel (kurumsal) çevre biçiminde beş farklı grupta toplanır. *Toplumsal çevre*, okulun hizmet ürettiği okulun bulunduğu coğrafi mekândır denebilir. *Kamusal çevre*, bir bakıma okulun yer aldığı yasama, yürütme ve yargı görevlerinin yerine getirildiği devlet aygıtıdır. *Teknolojik çevre*, okul çevresinde kullanılan teknoloji ve teknoloji kullanım davranışları ile teknoloji kullanımına yönelik tutumla-

rı kapsar. *Ekonomik çevre*, örgütün bulunduğu çevrede uygulanan ekonomik sistemdir. *Sektörel (kurumsal) çevre*, örgütlerin asıl çalışma alanlarında oluşan örgütsel kültür özellikleri, anlayış ve uygulama bütünü olarak tanımlanabilir.

İşleyiş açısından okul-çevre iş birliğini betimleyebilme

Okul-çevre iş birliği işleyiş açısından okulun çevrenin toplumsal gelişimine etkileri, okul-aile iş birliği ve birlikteliği, baskı grupları ve gönüllü kişilerle ilişkiler ile halkla ilişkiler biçiminde dört grupta toplanır.

Okul-aile iş birliği ve birlikteliği, okul-çevre iş birliğinin temelini oluşturur. Bunun temel nedeni, öğrencinin hem ailenin hem de okulun bir ögesi olmasıdır. Okul-aile birliği, okul ve çevrede güçlü sosyal dayanışma oluşturur, öğrencilerin duyuşsal gelişimine katkıda bulunur.

Baskı grupları ve gönüllülerle ilişkiler: Eğitim, sosyo-ekonomik ve politik bir çalışma olmasından ötürü, baskı ve çıkar grupları sürekli eğitimi etkilemeye çalışırlar. Baskı gruplarının tümü istedik değildir. Okul yönetimleri baskı gruplarının değişim ajanı olmalarından yararlanırken, çıkar grubu rollerine karşı dikkatli olmalıdır.

Gönüllüler, okul-çevre iş birliğinde okula en etkili katkıyı yapan gruplardan biridir. Okul yönetimleri, gönüllülerin amaç, istem ve iş birliği koşullarını okulun amaç ve gereksinimleri ile uyandırmaya çalışmalı, birliktelik sağlamalıdır.

Halkla ilişkiler, okulun amaçları gereği bağlantı kurduğu ya da kurabileceği kimselerin anlayış, sempati ve desteğini elde etmek ve bunu devam ettirmek için yaptığı sürekli ve örgütlenmiş bir yönetim görevidir. Okul yönetimlerinin, okulun gerek imajı, gerekse amaçlarına yönelik bir halk-okul ilişki ve iş birliği gerçekleştirmeleri bir gerekliliktir.

Yönetim kuramları açısından okul-çevre iş birliğini tartışabilme

Okul-çevre iş birliği yönetim kuramları açısından tartışıldığında şu sonuçlar çıkarılabilir: Siyaset bilim yaklaşımı, siyaset ile yönetimin ayrıklığını savunarak, okulun aktif siyasetin etkisi altında kalmasını ve göreceli de olsa okulun politize olmasını engellemekte yararlı olmuştur. Genel yönetim yaklaşımı ise, okulun etkili ve verimli çalış-

masına olanak verirken, insan ve çevre konularında yetersiz kalmıştır. Neo-klasik yaklaşımlar ise, bireye değer vererek ve çevre ilişkilerini önemseyerek okul-çevre iş birliğine işlevsel katkıda bulunmuşlardır. Özellikle çevresel yaklaşımlar, kurum-çevre ilişkilerinin en kapsamlı ve nitelikli ele alınmasını sağlamışlardır. Çağdaş yönetim yaklaşımları ile örgüt, insan kaynağı ve çevre daha bütüncül ele alınmıştır. Özellikle toplam kalite yönetimi, öğrenen örgüt yaklaşımı ve piyasa için üretim gibi popüler kimi yaklaşımlarla okul-çevre ilişkileri daha da önemleştirilmiştir.

Eğitim felsefeleri açısından okul çevre iş birliğini tartışabilme

Daimicilik felsefesine göre okul, çevreyi var olan değerlerin aktarılması bakımından önemsemek durumundadır. Okul-çevre ilişkileri, bir bakıma geleneksel, doğru kabullerin aktarılması amaçlı, zorunlu ve tutucu ilişkilerdir.

Esasicilik felsefesi, çevreyi konu belirleme ve eğitimin sosyalleştirme işlevi açısından önemsemek durumundadır. Bir bakıma insan aklının dışındaki gerçeğin aktarılması demek, toplumda geçerli olan değer, gelenek görenek, inanç ve ahlakın aktarılması demektir. Genel özellikleri

dikkate alındığında esasicilik, çevreyi geliştirici değil; gelenekçi ve tutucudur. *İlerlemecilik* felsefesi okul-çevre ilişkilerine daha işlevsel ve gelişmeci bir anlayışla yaklaşmaktadır. Çevre, eğitimciler için iş birliği ile geliştirilecek ve değiştirilecek sosyal örgütlenmedir. Okul, ailelerle birlikte demokratik ilişkiler geliştiren, çevrenin sorunlarına duyarlı ve sorunlara çözüm üreten bir örgüt olarak ele alınır.

Yeniden oluşturma felsefesi, okula, çevrenin yeniden yaratılması ve yapılandırılması işlevini yükler. Yeniden oluşturmaya göre okul, devrimci bir rol yüklenmeli ve çevreyi değiştirmelidir. Okul, aile ve çevreyle demokratik, işlevsel iş birliği sağlanmalı ve bu ilişki üretime, toplumsal kalkınmaya yönelmelidir.

Politeknik eğitim ile çevrenin okul tarafından şekillendirilmesi amaçlanmıştır. Eğitimin üretim için yapılması amacı, okulun çevredeki bir fabrika gibi kullanılması sonucunu doğurmuştur. Günümüz dünyasında bir eğitim sisteminde bu felsefelerin salt birinin uygulamasını görmek oldukça güçtür. Bunun yerine bir kaçının sentezinden oluşan daha bütüncül uygulamalar görüldüğü açıktır.

Kendimizi Sınavalım

1. Sistem yaklaşımı kapsamında okul-çevre iş birliği ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi **yanlıştır**?

- Eğitim açık toplumsal sistem yaklaşımına göre çalışır.
- Okulda geribildirim sadece girdi ve çıktılar üzerine yapılır.
- Okulda ders programı bir girdi örneğidir.
- Okul çalışanlarının ders yılı sonundaki kazanımları birer çıktıdır.
- Okulda üretim süreci, dersin işlenmesi ve okulun düzenlenmesi gibi çalışmalarını kapsar.

2. Aşağıdakilerden hangisi eğitimin sosyo-ekonomik-politik açıdan kendine özgü yönlerinden biri **değildir**?

- Eğitimin çok boyutlu küresel, ulusal ve yerel nitelikler taşıması
- Okulun eğitim sisteminin bir alt sistemini oluşturması
- Okulların hedef kitlelerinin diğer kamu kuruluşlarından farklılık göstermesi
- Okul çalışanlarının çoğunluğunun mesleki özellikler açısından homojen olması
- Okulun üretim, verimlilik ve etkililiğinin değerlendirilmesinin kolay olması

3. Okul-çevre ilişkileri ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi **yanlıştır**?

- Okulun kamusal bir görev yerine getirmesi, okul-çevre ilişkilerini etkiler.
- Okulun eğitim sisteminin bir alt sistemi olması, çevre ilişkilerini etkilemesine neden değildir.
- Okul tüm toplumsal kurumların etkisi ve sosyal kontrolü altındadır.
- Okul çalışanlarının meslek eğitimi almış olması, çevre ilişkilerini olumlu etkiler.
- Okulun etkililiğinde okul-çevre ilişkileri önemli bir etkidir.

4. Aşağıdakilerden hangisi okul kültürünün kendine özgü yönlerinden biridir?

- Öğrenciler arasındaki etkileşim biçimsel olmayan gruplar yaratır.
- Okul kültürünün nesnel değerlendirilmesi yapılabilir.
- Okul kültürü salt planlı etkinlikleri içerir.
- Kurumun biçimsel olmayan yönü örgüt kültüründe yer almaz.
- Otorite, hiyerarşi ve biçimsellik okul kültürünün bir parçası değildir.

5. I. Okul ve öğretmen çevreye önderlik ederler.
II. Çevre, öğrencinin akademik başarısında önemli rol oynar,
III. Okul, çevresinden soyutlanamaz.
IV. Okul, yöneten ile yönetilen arasında bir köprüdür.

Okul-çevre iş birliği ile ilgili yukarıdaki ifadelerden hangisi **doğrudur**?

- Yalnız I
- I ve II
- I, III
- I, II ve III
- I, II, III ve IV

6. Asıl çalışma alanlarında oluşan örgütsel kültür özellikleri, anlayış ve uygulamaları ile okulları etkileyen çevre aşağıdakilerden hangisidir?

- Toplumsal çevre
- Kamusal çevre
- Teknolojik çevre
- Sektörel (kurumsal) çevre
- Ekonomik çevre

7. Aşağıdakilerden hangisi, işleyiş açısından okul-çevre iş birliğinin bir boyutu **değildir**?

- Okulun, çevrenin toplumsal gelişimine etkileri
- Okul-aile iş birliği ve birlikteliği
- Baskı grupları ve gönüllü kişilerle ilişkiler
- Halkla ilişkiler ve iletişim
- Okulda akran grup ilişkileri

8. Okul-çevre iş birliğinin okul yönetiminde dikkate alınması, hangi yönetim yaklaşımının etkisi ile oluşmaya başlamıştır?

- Siyaset Bilim
- Genel Yönetim
- Neo-klasik
- Çağdaş Yönetim
- Durumsallık

9. Okul-çevre iş birliğinde, okula, “çevreye bilgi ve genel kabul görmüş doğruların aktarmacılığı” görevini yükleyen eğitim felsefesi aşağıdakilerden hangisidir?

- Daimicilik
- Esasicilik
- Politeknik eğitim
- Varoluşçuluk
- Realizm

10. Okul-çevre iş birliğini demokratikleşme ve karşılıklı etkileşim açılarından diğerlerine göre **daha çok** önemseyen felsefe aşağıdakilerden hangisidir?

- Daimicilik
- Esasicilik
- Politeknik eğitim
- İlerlemecilik
- İdealizm

Yaşamın İçinden

07.02.2008

Sivil toplum örgütleri ve okul ilişkileri üzerine ...

Türkiye'nin çağdaş kızları

Cansel POYRAZ

Kalkınmada öncelikli 33 ilin kırsal kesiminden seçilmiş 5 bin kız öğrenciyi kapsayan ve Turkcell tarafından yürütülen “Çağdaş Türkiye'nin Çağdaş Kızları” projesinin burs ve ödül dağıtım töreni, 22-23 Kasım tarihleri arasında Mardin ve Diyarbakır'da yapılacak.

Kızların başrolde olduğu bu haber; bu kez bir intihar, töre cinayeti ya da küçük yaşta zorla evlendirilme haberi değil. Gurur duyulması, desteklenmesi ve katkıda bulunulması gereken güzel bir kampanya haberi. “Çağdaş Türkiye'nin Çağdaş Kızları” kampanyası, Güneydoğu'da yaşayan yoksul ailelerin kız çocuklarına, eğitimde fırsat eşitliği sağlamayı amaçlıyor. Bu amaçla 2000 yılında seçilen 5 bin kız, Turkcell'in Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneğiyle birlikte yürüttüğü proje çerçevesinde, üniversiteyi bitirinceye kadar eğitim bursuyla destekleniyor. Toplumsal duyarlılığımızı yeniden harekete geçiren bir kampanya, umut veren bir proje. Türkiye'nin en temel sorunlarından birine çözüm üretmeye çalışıyor. Sosyal sorumluluğu esas alıyor, sivil inisiyatifle kamu yönetimini ortak bir çalışmada buluşturuyor.

Çaresizlik kader değil

Kızların küçük yaşta evlendirilmeleri ve yine küçük yaşta anne olmaları yerine kendilerini ve yaşadıkları çevreyi geliştirici eğitimler alabilmeleri için düzenlenen kampanya, kırsal kesimde olanakların erkek çocuklar için kullanıldığı gerçeğinden hareketle hayat buluyor. Kampanya öncesi görüşmelerde, ilköğretim sonrası okula devam edemeyeceklerini ya da geleceğe dair bir beklentileri olmadığını söyleyen kızlardan 34'ü, şimdi üniversite öğrencisi. Binlercesi de lise hayatını başarıyla sürdürüyor. Kalkınmada öncelikli illerimizin kırsal kesimlerinde, ilköğretimin beş yılını bitirmiş, okuma azmi ve kararlılığı gösteren beş bin kız, Milli Eğitim Müdürlükleri, Kaymakamlıklar ve Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği tarafından seçildi. Çok çocuklu, geçim sıkıntısı çeken ve ilköğretim sonrası çocuklarını okutamayacak durumdaki ailelerin kızları, bugün eğitimlerine devam

eden, aktivitelere katılan ve geleceğe dair umutları olan kızlar hâline geldi.

Kampanya öncesi yaşadıkları kasabanın dahi dışına çıkmamış, İstanbul'u sadece televizyonda görmüş bu kızlar, şimdi büyük kentlere düzenlenen kültür gezilerine, konserlere ve davetlere katılıyorlar. Son olarak Tarkan'ın Hazır Kart konserine katılan kızlar, Cebit Bilişim Fuarı'nı gezdiler. Fuar gezisi sırasında spiker olmak isteyen kızlardan biri, fuardaki kapalı devre yayında sunuculuk yaptı.

Ödül yağmuru

Farklı servislerden 100'ün üzerinde Turkcell çalışanı, projenin farklı aşamalarına katılıyor. Proje yetkililerinden Turkcell Kurumsal İletişim Sorumlusu Zuhal Şeker, kampanyanın hedefini, "Ufku açık bireyler" olarak özetliyor. Kızlarla iletişimlerinin çok sıcak olduğunu, kampanyanın kendisi dahil birçok kişiye unuttukları insani duyguların ve paylaşmanın önemini bir kez daha hatırlattığını söylüyor.

Proje 2001 yılında, "Halkla İlişkiler Enstitüsü" (IPR)'nün düzenlediği, halkla ilişkiler sektörünün en prestijli yarışmalarından IPR Mükemmellik Yarışması'nda birincilik ödülü aldı. On dört kategoride 300 projenin katıldığı yarışmada "Kurumsal Sosyal Sorumluluk" kategorisinde birinci seçilen Turkcell, ödülünü Londra'da gerçekleştirilen törende aldı. Bu seneyse Amerika'nın önde gelen sivil toplum kuruluşlarından Halkla İlişkilerde Kadın Yöneticiler Derneği (WEPR) tarafından verilen "Kristal Kupa" ile ödüllendirildi.

Kaynak: Akşam Gazetesi (<http://www.aksam.com.tr/arsiv/aksam/2002/11/18/yasam/yasam9.html>)'den 07.02. 2008 tarihinde alınmıştır.

Kendimizi Sınavalım Yanıt Anahtarı

1. b Ayrıntılı bilgi için "Okul-Çevre İş Birliği" başlıklı bölümü yeniden gözden geçiriniz.
2. e Ayrıntılı bilgi için "Toplumsal Bir Kurum Olarak Okulun Temel Özellikleri" başlıklı bölümü yeniden gözden geçiriniz.
3. b Ayrıntılı bilgi için "Toplumsal Bir Kurum Olarak Okulun Temel Özellikleri" başlıklı bölümü yeniden gözden geçiriniz.
4. a Ayrıntılı bilgi için "Toplumsal Bir Kurum Olarak Okulun Temel Özellikleri" başlıklı bölümü yeniden gözden geçiriniz.
5. e Ayrıntılı bilgi için "Okul-Çevre İş Birliğinin Önemi ve Eğitim Sistemindeki Yeri" başlıklı bölümü yeniden gözden geçiriniz.
6. d Ayrıntılı bilgi için "Okul-Çevre İş Birliğinin Kapsamı" başlıklı bölümü yeniden gözden geçiriniz.
7. e Ayrıntılı bilgi için "Okul-Çevre İş Birliğinin Kapsamı" başlıklı bölümü yeniden gözden geçiriniz.
8. c Ayrıntılı bilgi için "Yönetim Yaklaşımları Açısından Okul-Çevre İş Birliği" başlıklı bölümü yeniden gözden geçiriniz.
9. a Ayrıntılı bilgi için "Eğitim Felsefeleri Açısından Okul-Çevre İş Birliği" başlıklı bölümü yeniden gözden geçiriniz.
10. d Ayrıntılı bilgi için "Eğitim Felsefeleri Açısından Okul-Çevre İş Birliği" başlıklı bölümü yeniden gözden geçiriniz.

Sıra Sizde Yanıt Anahtarı

Sıra Sizde 1

Eğitim kurumlarının tümünün açık sistem yaklaşımına göre çalışması bir zorunluluktur. Bu zorunluluğun temel gerekçeleri şu biçimde sıralanabilir: Öncelikle okulun aileden, kültürel ve ekonomik çevreden soyutlanması olanaksızdır. Bir bakıma okul, çevreden öğrenci, araç gereç almak zorunda bunları da işleyerek tekrar çevreye çıktı olarak vermek durumundadır. Nasıl ki susuz yerde balığın yaşaması düşünülemezse çevresiz bir toplumsal kurum da düşünülemez.

Sıra Sizde 2

Okullar da tüm diğer toplumsal kurumlar gibi kaçınılmaz olarak değişimin etkisinde kalırlar. Nitekim biçimsellik ve kurallara aşırı bağlılık eski yıllara göre çözülen kimi özelliklerdir. Günümüzde okul kültürünün temel özellikleri daha esnekleşmektedir. Okulda bürokrasi daha aza indirgenmeye çalışılmaktadır. Katı, kuralcı ve otoriter yapı yerine, daha demokratik ve hoşgörülü anlayışlar daha çok gözlenmektedir.

Sıra Sizde 3

Bir eğitim kurumu olarak okulun amaçlarının farklılığı, kamu görevi yerine getirmesi, çalışanların benzeşik özellikler göstermesi, değerlendirilme güclüğü, ulusallık ve yerellik özelliklerinin her biri okul için önemlidir ve okula özgüdür. Bu özelliklerin birinin diğerinden önemli sayılmasını bilimsel olarak ölçmek olanaklı değildir. Ancak, kimi zaman duruma göre bu özelliklerden bazıları daha önem kazanabilir, öne çıkabilir. Okul-çevre iş birliğinde bu özelliklerin bir kısmı diğerinden daha önemlidir demek son derece zordur.

Sıra Sizde 4

Okul, çevresinden soyutlanamaz bir bütündür ve yöneten ile yönetilen arasında bir köprü olduğu gerçeğinin değişmediği açıktır. Ancak, kitle iletişiminin yaygınlaşması, kentleşme, demokratikleşme ve demografik yapıdaki değişim, toplumu farklılaştırmaktadır. Bu değişimin okul-çevre ilişkilerini olumlu etkilediği gözlenebilir. Velilerin, düne kıyasla okula ve çocuğa daha ilgili olduğu bir gerçektir. Daha bilgili ve ilgili aile ve çevreyle akademik başarının daha da artması beklenmelidir. Bununla birlikte, öğretmenin çevreye önderlik rolünün zayıfladığı bir başka olgudur. Bir bakıma okul-çevre iş birliğinin önemliliği, değişik boyutlarda farklılaşarak artma eğilimindedir.

Sıra Sizde 5

Okulun her bir çevresinin okulun amaçlarının gerçekleştirilmesinde ve çevre ilişkilerinde farklı işlevleri vardır. Toplumsal çevre, okulun hareket alanını çizerken, teknolojik çevre çağdaş teknolojinin kullanılma olanaklarını etkileyecektir. Benzer kurumların çalışma biçim ve örgütsel kültürleri, okulun vizyon, misyon ve örgütsel yapı ve anlayışlarını etkileyecektir. Ekonomik çevre ve olanaklar da okulun mali kaynaklarını belirleyecektir. Kuşkusuz ekonomik alt yapının güçlü olmasının birçok işin daha kolay kotarılmasına olanak vereceği de açıktır. Sonuç olarak, okulun çevresel etkenlerinin okul-çevre iş birliği açısından birinin diğerlerine göre daha etkili olduğunu söylemek oldukça güçtür.

Sıra Sizde 6

Türkiye’de genel olarak klasik yönetim anlayışlarının egemen olduğunu söylemek pek yanlış olmaz. Ancak özellikle son yıllara damgasını vuran demokratikleşme, küreselleşme, toplam kalite ve yeniden yapılanma gibi kavram ve uygulamaların önemli değişikliklere neden olduğu görülebilir. Çalışanlara değer verme, sağlık ve sosyal güvenlik, örgütlenme haklarına açıktan karşı gelmemektedir. Bu arada, kuşkusuz okulöncesi eğitim kurumlarımızın da çevreden soyut “başlarını kuma gömerek” çalışmalarına olanak yoktur. Özellikle yönetim geliştirme ve toplam kalite yönetimi uygulamaları ile çevre, öğrenci, nitelik konuları daha da önemsenmektedir denebilir. Bu uygulamalar, ağır işleyen kamu yönetiminde kimi çağdaş gelişmeler olarak görülmelidir. Bununla birlikte uygulamalarda kimi yetersizlikler de görülmektedir.

Sıra Sizde 7

Türkiye’de okul-çevre iş birliği açısından daimici ve esasici eğitim felsefelerinin etkisinin daha baskın olduğunu söylemek olanaklıdır. Bununla birlikte Türkiye’nin uzun yıllarını alan demokratikleşme, kentleşme ve eğitim düzeyinin yükselmesi gibi değişkenlere koşut olarak okul-çevre iş birliğinde çağdaşlaşma baskın bir eğilimdir. Bugün düne göre okullar çevrelerinin kaynak, eğilim ve sorunlarına daha duyarlı olmak durumundadır. Buna karşın okul ve çevre iş birliğinde son yıllarda ilerlemecilik felsefesinin adım adım daha baskın olma-ya başladığını söylemek yanlış olmayacaktır.

Yararlanılan ve Başvurulabilecek Kaynaklar

- Alçı, M. (1993). "Eğitim Yönetimine İlişkin Temel Kavramlar", **Eğitim Bilimlerinde Çağdaş Yaklaşımlar**. (Ed. A. Hakan). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Alkan, C. (1983). **Eğitim Felsefesi**. Bursa: Uludağ Üniversitesi Basımevi.
- Arslan, A. (2002). **Felsefeye Giriş**. Ankara: Vadi Yayınları.
- Aydoğan, İ. (2006). "İlköğretim Okullarında Okul-Çevre İlişkilerinin Düzeyi", **Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi**, 2, 121-136.
- Başar, H. (2003). **Sınıf Yönetimi**. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Başaran, İ. E. (1978). **Eğitime Giriş**. Ankara: Bimş Matbaacılık.
- _____. (1994). **Eğitime Giriş**. Ankara: Kadioğlu Matbaacılık.
- _____. (2000). **Eğitim Yönetimi (Nitelikli Okul)**. Ankara: Feryal Matbaası.
- Bovée, C. L.; Thill, J. V.; Wood, M B, ve Dovel, G. P. (1993). **Management**. New York: McGraw Hill.
- Çalık, T. (2006). "Eğitimin Sosyal Temelleri", **Eğitim Bilimine Giriş**. (Ed. L. Küçükahmet). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Değermencioğlu, Ç. (2000). "Eğitimin Felsefi Temelleri: Eğitim Felsefe İlişkisi- Eğitim Felsefesi", **Öğretmenlik Mesleğine Giriş**. (Ed. L. Küçükahmet). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Fulcher, J ve Scott, J. (1999). **Sociology**. Oxford: Oxford University Pres.
- Guth, D. W. ve Marsh, C. (2006). **Public Relations A Values Driven Approach**. Boston: Pearson.
- Hoy, W. K. ve Miskel, C. G. (2001). **Educational Administration Theory Research and Practice**. New York: McGraw-Hill Higher Education.
- Jones, G. R., George, J. ve Hill, C. W. L. (1998). **Contemporary Management**. Boston: Irwin McGraw Hill.
- Kaya, Y. K. (1993). **Eğitim Yönetimi**. Ankara.
- Kazu, H. (2002). "Eğitim ve Felsefe", **Öğretmenlik Mesleği**. (Ed. M. Taşpınar). Elazığ: Elazığ Üniversite Kitabevi.
- Kolay, Y. (2004). "Okul-Aile-Çevre İş Birliğinin Eğitim Sistemindeki Yeri ve Önemi", **Milli Eğitim Dergisi**, 164. 19. 12. 2007 tarihinde <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/164/kolay.htm> adresinden alınmıştır.
- Lunenburg F. C. ve Ornstein, A. C. (2002). **Educational Administration**. London: Wadsworth.
- Lussier, R. N. (2006). **Management Fundamentals**. Mexico: South Western.
- Macionis, John J. ve Plummer, Ken. (1998). **Sociology a Global Introduction**. London: Prentice Hall Europe.
- Owens, R. G. (2004). **Organizational Behaviour in Education**. Boston: Pearsons.
- Özgü, Tahir. (1991). **Eğitim Bilimleri Eğitim Ekonomisi**. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Pehlivan, İ. (2000). **Okul Çevre İlişkileri-Yönetici Adaylarının Eğitimi Ders Notları**. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi.
- Politzer, G. (1998). **Felsefenin Temel İlkeleri**. (Çev. M. İ. Erdost). Ankara: Sol Yayınları.
- Robbins, S. P. (1997). **Managing Today**. New Jersey: Prentice Hall International Inc.
- Sanderson, S. K. (1995). **Macrosociology**. New York: Harper Collins College Publishers.
- Sarpkaya, R. (2004). "Eğitimin Felsefi Temelleri", **Eğitim Bilimine Giriş**. (Ed. C. Celep). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Schermerhorn, J. R. Jr. (1996). **Management**. New York: John Wiley & Sons Inc.
- Sergiovanni, T. J.; Burlingame, M., Coombs, F. S. ve Thurston, P. W. (1999). **Educational Governance and Administration**. London: Allyn and Bacon.
- Shepard, J. M. (1996). **Sociology**. New York: West Publishing Company.
- Sönmez, V. (2006). "Eğitimin Felsefi Temelleri", **Eğitim Bilimine Giriş**. (Ed. V. Sönmez). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sözer, E. (2004). "Eğitimin Felsefi Temelleri", **Öğretmenlik Mesleğine Giriş**. (Ed. E. Sözer). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Taymaz, H. (2001). **Okul yönetimi**. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Tezcan, M. (2006). "Eğitimin Toplumsal Temelleri", **Eğitim Bilimine Giriş**. (Ed. V. Sönmez). Ankara: Anı Yayıncılık.
- _____. (1991). **Eğitim Bilimleri Eğitim Sosyolojisi**. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Topses, G. (2006). "Eğitimin Felsefi Temelleri", **Eğitim Bilimine Giriş**. (Ed. L. Küçükahmet). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Tutkun Ö. ve Köksal, E. A. (2002). "Okul Aile İş Birliğinde Yeni Yaklaşımlar", **Eğitim Araştırmaları Dergisi**, 8, 216-224.
- Türkoğlu, A. (1996). **Doksan Dokuz Soruda Eğitim Bilimine Giriş**. İzmir: Memleket Gazetecilik ve Matbaacılık.
- Yiğit, B. ve Bayraktar, M. (2006). **Okul Çevre İlişkileri**. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Okul-Çevre İş Birliğini Geliştirme Etkinlikleri

7

Eğitimle ilgili ilgisiz herkes, okul-çevre ilişkilerinin gerekliliği konusunda bembekir- dir. Günlük söyleşilerde, basın yayın organlarında, okul etkinliklerinde, akademik toplantılarda ve derslerde okul-çevre iş birliğinin önemi ve gerekliliği sürekli vurgu- lanır. Ancak, okul-çevre ilişkilerinin nasıl tanımlanacağı, kuramsal ve pratik çer- çevenin nasıl çizileceği, planlamanın nasıl uygulamaya konulacağı çok açık de- ğildir. Hatta kimi kez ne yapılacağı pek bilinmez. Tüm sorunlara karşın okul-çev- re iş birliği bir zorunluluktur ve neyin nasıl yapılması gerektiği ivedilikle yanıtlan- ması gereken bir sorun alanıdır. İşte bu ünite de okul-çevre iş birliği etkinliklerine ilişkin kavramların açıklanması, okul-çevre iş birliği etkinlikleri ve işlevleri konu- sunda soruların yanıtlanması amaçlanmıştır.

Amaçlarımız

Bu üniteyi çalıştıktan sonra;

- 👁 Okul-çevre iş birliği ile ilgili önemli kavramları tanımlayabilecek,
- 👁 Okul-çevre iş birliği etkinliklerinin temel özelliklerini sıralayabilecek,
- 👁 Okul-çevre iş birliği etkinliklerinin işlevlerini tartışabilecek,
- 👁 Okul-çevre iş birliği etkinliklerinin boyutlarını sıralayabilecek,
- 👁 Okul-çevre iş birliği etkinlikleri ile ilgili sorunları irdeleyebilecek ve
- 👁 Okul-çevre iş birliği etkinlikleri ile ilgili öneriler geliştirebileceksiniz.

Örnek Olay

Turan Hoca'nın Not Defterinden

Yıllar önceydi dedemlerin Zirai Kombina, babamların Üretme Çiftliği dedikleri şimdiki Polatlı Tarım İşletmesi'ndeydik. Müdürümüz İlbami Bey çalışkan mı çalışkan, eşi Leman Hanım Teyze çağdaş, mütevazı, çalışkan ve aydın bir kadındı. Adnan Bey, İşletme İlk Okulunun öğretmeni ve müdürüydü. Okul birleştirilmiş sınıf esasına göre öğretim yapıyordu. Adnan Bey'in Müdür Bey'le iş birliği ile çevre köy ve köy ilkokullarına eğitsel, kültürel ve sportif yardım kampanyası başlatmışlardı. Kısa sürede okulumuzun öğrencilerinin sabneye koyduğu tiyatro, İşletme'de maddi yardım kampanyası ile toplanan parayla alınan giyecekler, İşletme'nin olanakları ile yapılan kara tahta, dolap vb. donanımlar, öğrencilerin yaptığı kimi eğitsel araç gereçler, velilerden toplanan eski, yeni okunmuş, okunmamış kitap ve dergiler önce kardeş köy Şibametli; sonra adım adım yakındaki Yüzükbaşı, Yağcıoğlu ve Yaralı köylerine ulaştırıldığını dün gibi anımsıyorum. Geçenlerde Ankara'da gördüm Adnan Öğretmeni. Sarıldım, ellerinden öpmek istedim. Öptürmedi. Beni sıkıca kucakladı, sarmaladı. Derken anlattık eskileri birbirimize, dertleştik ve sonlarken söyleşiyi ekledi:

- Mustafa Kemal'in Uygarlık Savaşı devam ediyor, Turan Hoca.

Sesim titreyerek biraz ağlamaklı evet demeye çalıştım. Gözlerim nemlendi başka biç ama hiçbir şey söyleyemedim . . . Gözlerim ve aklım eski günlerde, yüreğim ve kendim Ankara'daydı.

Anahtar Kavramlar

- Okul
- Çevre
- Yakın çevre
- Uzak çevre
- Okul-çevre iş birliği etkinlikleri
- Sektörel iş birliği
- Halkla ilişkiler

İçindekiler

- GİRİŞ
- OKUL-ÇEVRE İŞ BİRLİĞİ ETKİNLİKLERİNE İLİŞKİN TEMEL KAVRAMLAR
- OKUL-ÇEVRE İŞ BİRLİĞİ ETKİNLİKLERİNİN TEMEL ÖZELLİKLERİ
- OKUL-ÇEVRE İŞ BİRLİĞİ ETKİNLİKLERİNİN İŞLEVLERİ
- OKUL-ÇEVRE İŞ BİRLİĞİ ETKİNLİKLERİNİN BOYUTLARI VE ETKİNLİK ÖRNEKLERİ
- OKUL-ÇEVRE İŞ BİRLİĞİ ETKİNLİKLERİNE İLİŞKİN SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

GİRİŞ

Okul-çevre iş birliğinin günümüz dünyasının olmazsa olmazlarından biri olduğu açıktır. Okulu çevreyle iş birliğine düne göre daha çok zorlayan kimi nedenler çok boyutludur. Genel bir bakışla bu nedenler, okulun toplumsal açık bir sistem olarak çalışması, kitle iletişim ve bilişim alanındaki gelişmeler, yurtaşların eğitim düzeyinin yükselmesi, sosyal yapıdaki değişim, demokratikleşme eğilimleri biçiminde sıralanabilir. Artık içine kapanık, kendi kendini yiyen, için için biten bir örgütsel kültürün ve üretim sürecinin yaşamasına olanak yoktur. Bununla birlikte okul ve okul çalışanlarının bu sürece ne kadar hazır oldukları tartışmalıdır. Kuşkusuz hızlı değişime ulusal ve kurumsal olanakları kullanarak akılcı katılım bir gerekliliktir. Bu bağlamda okul-çevre iş birliği etkinliklerine ilişkin temel kavramların gözden geçirilmesi bir gerekliliktir.

OKUL-ÇEVRE İŞ BİRLİĞİ ETKİNLİKLERİNE İLİŞKİN TEMEL KAVRAMLAR

Okul-çevre ilişkileri kentleşme, demokratikleşme, kitle iletişim ve bilişim teknolojisinin gelişimi ile birlikte hızla gelişim ve değişim göstermektedir. Okul-çevre ilişkilerinin temelini okulun amaçlarının gerçekleştirilmesi oluşturur. Okul-çevre ilişkileri, öğretim amaçlarını gerçekleştirmek üzere okul, aile, yakın çevre olarak mahalle-semt, sektörel iş birliği kurumları, yerel yöneticiler, kamuoyu, medya ve siyasal yönetsel güçlerin iş birliğidir.

Okul-çevre iş birliği ile ilgili kimi temel kavramların başında kuşkusuz okul gelir. *Okul*, eğitim-öğretim etkinliklerinin gerçekleştirildiği öğretene ile öğrenenin yüz yüze geldiği özel alanlardır. Bu bağlamda okulun sosyolojik olarak şu özellikleri okul-çevre ilişkilerinde sürekli etkilidir: Okul belirli özel nitelikleri bulunan istikrarlı ve tekdüze nüfusa sahiptir. Açıkça ifade edilmiş bir siyasal yapısı vardır. Üyeleri arasında sıkı, birbirine bağlı sosyal ilişkiler ağı mevcuttur. Üyeleri arasında sürekli "biz" duygusu egemendir (Tezcan, 1991, s. 25). Okul bu temel özellikleriyle, çevre ile iş birliğinde geliştirilen etkinliklerin planlama, uygulama ve değerlendirilmesinde etkili olur.

Okul-çevre iş birliği ile ilgili kimi temel kavramların ikincisi kuşkusuz *çevredir*. Örgütler için çevre tanımının yapılmasının oldukça güç olduğu genelde söylenir. Bunun nedeni çok boyutlu çevre türlerinin bulunmasıdır denebilir. Daha önceki ünite de çalışıldığı gibi bir örgütün çevresi, örgütü çevreleyen ve etkileyen tüm koşullar ve değişkenlerdir (Yiğit ve Bayrakdar, 2006, s. 2). Bu tanımlamaya dayalı okul çevresinin kapsamına ilişkin olarak şu çıkarımlar yapılabilir: Okulun bulunduğu yerleşim merkezinde egemen olan kültür okulun **toplumsal** çevresini oluşturur. Örneğin okulun bulunduğu köyde var olan inanç, gelenek, görenek, insan ilişkileri gibi davranış kalıpları okulun toplumsal çevresi için kimi örneklerdir. Okulun uymakla yükümlü olduğu hukuksal ve politik egemenlik düzeni okulun **kamusal** çevresidir. Örneğin okulun uymakla yükümlü olduğu yasa, tüzük, yönetmelik gibi yönetsel metinler ile siyasal sistem, okulun kamusal çevre değişkenleridir. Okul ve ilişkili olduğu coğrafyada kullanılan teknik donanım ve gelişim düzeyi okulun **teknolojik** çevresi olarak tanımlanır. Örneğin okulun olduğu çevrede kullanılan bilişim araç gereç donanım özellikleri okulun teknolojik çevresi niteliğini gösterir. Okulun bulunduğu coğrafyada egemen olan üretim, tüketim ve paylaşım ilişkileri okulun **ekonomik** çevresidir. Okulun bulunduğu çevrede serbest piyasa ekonomisi uygulanıyorsa, piyasa ekonomisine ilişkin kurallar ve değerler

Okulun çevresi, toplumsal, kamusal, teknolojik, ekonomik ve sektörel olmak üzere beş grupta toplanabilir.

okulun ekonomik çevre değişkenleridir. Okulun alt ve üst biçiminde ilişki ve etkileşimde bulunduğu benzer kurumlar örneğin diğer okulöncesi öğretim kurumları, il ve ilçe eğitim müdürlükleri ise okulun **sektörel** (kurumsal) çevresini oluşturur.

Okul-çevre iş birliğinde içerik açısından **yakın** ve **uzak** çevre biçiminde iki tür çevre söz konusu edilebilir. **Yakın çevre**, okulun sürekli etkileşim içinde bulunduğu çevredir. Örneğin okulun bulunduğu fizik ve toplumsal çevre bir bakıma yakın çevredir. **Uzak çevre** okulla dolaylı ilişkileri bulunan, okulu zaman zaman etkileyen ve yoğunluğu daha az ilişkileri içine alan çevre olarak tanımlanabilir. Örneğin ülkenin güneyindeki bir köy okulöncesi öğretim kurumu için ülke kuzeyi uzak çevre olabilir. Ülke kuzeyindeki bir nükleer santral tehlikesi güney için doğrudan etkili olmayabilir. Kuşkusuz gelişen iletişim, bilişim ve ulaşım teknolojileri ile birlikte uzak-yakın çevre ilişki ve algıları da farklılaşmaktadır.

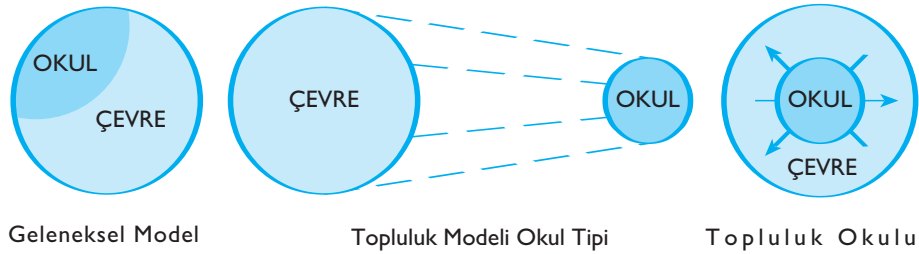
Okul-çevre ilişkileri açısından (1) **geleneksel okul**, (2) **topluluğun bir modeli olarak okul** ve (3) **topluluk okulu** biçiminde üç farklı okul türü görülmektedir (Tezcan, 1996, ss. 263-265). **Geleneksel** okulda; okul yerel topluluğun sorunlarından soyutlanmış, kendi içine dönük zihinsel ve mesleki bilgi ve beceri kazandıran kurumlardır. Topluluğun bir modeli olarak okul türüne **Topluluk Modeli Okul Tipi** adı da verilmektedir. Bu okul türünde, okul örgütlendiği topluluğun basit bir modelidir. Bu modele göre öğrenciler toplumda nasıl yaşanacağını, sorunların nasıl çözüleceğini okulda yaşayarak öğrenirler. Bir bakıma öğrenci belirli bir süre okul denilen özel mekânda, gelecekte bulunacağı iş ve çevre için hazırlanma etkinlikleri içinde yetiştirilir. **Topluluk okulu** ise öğrenci, aile ve toplumun ortaklaşa gelişmesini amaçlayan bir yaklaşımı benimsemektedir. Okul, hem bireyi hem de çevreyi geliştirme ve değiştirme işlevi yüklenmektedir. Bu amaçla okul, öğrencileri iki boyutta geliştirir. Öncelikle okul, öğrencilere yerel topluluğu araştırma, inceleme ve keşfetme yol ve yöntemlerini öğretir. İkincil olarak okul, salt öğrencilere değil; yakın çevreye de hizmet sunar. Türkiye’de Köy Enstitüleri modeli topluluk okulu için bir örnektir. Okul-çevre ilişkileri açısından okul tipleri Şekil 7.1’de gösterilmiştir.

Okullar okul-çevre ilişkileri bakımından geleneksel okul, topluluğun bir modeli olarak okul ve topluluk okulu biçiminde üç farklı grup oluştururlar.

Şekil 7.1

Okul ve Çevre İlişkileri Açısından Okul Tipolojileri

Kaynak: (Tezcan, 1996, ss. 263-265).

SIRA SİZDE

1

Yakınızdaki okullar, çevreleriyle ilişkileri açısından hangi tür okul tipine benzemektedir? Örnekler vererek tartışınız!

OKUL-ÇEVRE İŞ BİRLİĞİ ETKİNLİKLERİNİN TEMEL ÖZELLİKLERİ

Okul-çevre iş birliği etkinliklerinin temel özellikleri tartışmalıdır. Tartışmalar, özünde farklı eğitim felsefesi ya da yönetim yaklaşımı tercihlerinin bir sonucudur. Okul-çevre iş birliği etkinlikleri öncelikle yoğun, karmaşık ve çok değişkenlidir. Bununla birlikte okul-çevre iş birliği etkinliklerinin birer halkla ilişkiler çalışması olduğu söylenebilir (Guth ve Marsh, 2006, s. 7). Bu görüşe bağlı olarak okul-çevre iş birliği etkinliklerinin temel özellikleri şu biçimde özetlenebilir: (1) Çevre iş birliği ve halkla ilişkiler bir yönetim işlevidir. (2) Okul-çevre iş birliği etkinlikleri iki yönlü bir ilişki ve iletişimi gerektirir. (3) Okul-çevre iş birliği ve ilişkileri planlı bir etkinliktir. (4) Okul-çevre iş birliği ve ilişkileri bir bilimsel çalışma alanıdır. (5) Okul-çevre iş birliği ve ilişkileri sosyal sorumluluk gerektirir. (6) Okul-çevre iş birliği eğitimin bir parçasıdır.

Çevre iş birliği ve halkla ilişkiler bir yönetim işlevidir. Örgüt ile halk ve çevre arasında etkili bir ilişki gerçekleştirilmesi, örgütün amaçlarının gerçekleştirilmesi için bir zorunluluktur. Okul-çevre ilişkileri de bir yönetim süreci etkinliğidir. Bir bakıma okul-çevre ilişkileri karar verme, planlama, örgütleme, yürütme ve değerlendirme gibi tüm yönetim süreçlerini içeren yönetim görevidir. Yöneticiler bu görevin yerine getirilmesi için tüm insan, madde ve finansal kaynakları işe koşmak durumundadırlar. Bir bakıma kurum-çevre ilişkileri bireysel odaklı değil kurumsal odaklı çalışmalar olmalıdır (Cutlip ve diğerleri, 2000, s. 6).

Okul-çevre iş birliği etkinlikleri iki yönlü bir ilişki ve iletişimi gerektirir. Okul-çevre iş birliği ve ilişkilerinde tek yönlü bir ilişki kurulması amaçlanamaz. Salt okula ya da salt iş birliği yapılan çevreye yarar getirilmesi düşünülemez. İş birliği ve ilişki çift yönlü iletişim ve çift taraflı yarara dayalı olmalıdır (Newsom ve Diğerleri, 2007, s. 3).

Okul-çevre iş birliği planlı bir etkinliktir. Okul-çevre iş birliği planlı bir yönetimsel etkinliktir. Plandan kasıt, etkinliklerin yer, zaman, tür ve uygulama açısından bir takvim ve yönergeye dayandırılması gerekliliğidir. Ayrıca, etkinliklerin hem okul hem de hedef kurum değer ve amaçlarıyla örtüşmesine çalışılmalıdır. Kurumun kamuoyu ve çevre ile ilişkileri bir süreç olarak araştırma, amaç, strateji, taktik ve değerlendirme aşamalarından oluşan planlı bir etkinliktir (Parkinson ve Ekachai, 2006, ss. 3-4).

Okul-çevre iş birliği bir bilimsel çalışma alanıdır. Halkla ilişkiler ya da çevreyle iş birliğinin eğitim alanında henüz birer bilimsel çalışma alanı olarak kabul edildiğini söylemek oldukça güçtür. Türkiye, henüz bu açıdan kimi yetersizlikler göstermektedir. Ancak, genel eğilim, halkla ilişkiler ve çevre ilişkilerinin artık birer bilimsel çalışma alanı olduğu yönündedir. Artık çevre iş birliği ve halkla ilişkiler çalışmaları bilimsel araştırma bulgularına dayalı planlanmakta ve uygulamaya konulmaktadır (Center ve Jackson, 1995, ss. 1-2).

Okul-çevre iş birliği sosyal sorumluluk gerektirir. Okul-çevre iş birliği çok yönlü kazanımlar getirir. Kazanımlar okula destek olduğu gibi kimi zaman çevreye bir katkı olabilir. Ancak, okul-çevre iş birliğinin çift yönlü yarar esasına dayanması beklenilmelidir. Hatta okul-çevre iş birliği tüm taraflar için bir sosyal sorumluluk çalışması olarak algılanmalı ve uygulanmalıdır. İlişkiler, etkinlikler ve tanıtım gerçeğe dayandırılmalı, yanlışla ve kurguyla değil; gerçeğe ilgili olmalıdır (Baskin ve diğerleri, 1997, s. 12).

Okul-çevre iş birliği etkinliklerinin temel özellikleri:

- Çevre iş birliği ve halkla ilişkilerin bir yönetim işlevi olması.
- Okul-çevre iş birliği etkinliklerinin iki yönlü bir ilişki ve iletişim gerektirmesi.
- Okul-çevre iş birliği ve ilişkilerinin planlı bir etkinlik olması.
- Okul-çevre iş birliği ve ilişkilerinin bilimsel çalışma alanı olması.
- Okul-çevre iş birliği ve ilişkilerinin sosyal sorumluluk gerektirmesi
- Okul-çevre iş birliğinin eğitimin bir parçası olması.

Okul-çevre iş birliği eğitimin bir parçasıdır: Genelde okul-çevre iş birliği üzerine yanlış bir algılama söz konusudur. Yanlış algılama, okul-çevre iş birliği etkinliklerinin eğitim sürecinin dışında bir süreçmiş gibi algılanmasıdır. Hangi amaçla ve hangi tür etkinlik olursa olsun tüm okul-çevre iş birliği etkinlikleri özü gereği birer eğitsel amaç taşır. Örneğin, çevrede var olan turistik bir bölgenin gezilmesinden, köye kitaplık yapılmasından, fabrika ve iş gezilerine kadar tüm etkinlikler birer eğitsel çalışmadır.

SIRA SİZDE

2

Okul-çevre iş birliği etkinliklerinin temel özellikleri dikkate alındığında Türkiye'deki okullar bu özelliklerin hangilerine daha çok odaklanmaktadır? Tartışınız!

OKUL-ÇEVRE İŞ BİRLİĞİ ETKİNLİKLERİNİN İŞLEVLERİ

Okul ve çevre iş birliği etkinlikleri okul ve çevreye değişik yarar ve katkılar sağlar. Toplumsal açık sistem özü gereği okul ve toplumun birbirinden ayrılmasına olanak vermez. Ancak okul ve çevrenin birbirlerinden azami ölçüde yararlanması akılcı, planlı, sürekli ve bilimsel bir iş birliği ile olanaklıdır. Bu bağlamda okul-çevre iş birliği etkinliklerinin işlevleri, (1) okul ve çevrenin birbirlerini doğru algılamalarına katkı, (2) toplumsal gelişim ve değişime katkı, (3) öğrencinin ve okulun akademik başarısını yükseltme ve (4) öğrencinin sosyalleşmesine katkı olmak üzere dört grupta toplanabilir.

Okul ve çevrenin birbirlerini doğru algılamalarına katkı: Okul ve toplum birer alt sistem-üst sistem ilişkisi içinde karşılıklı etkileşim içinde çalışırlar. Neo-klasik yönetim yaklaşımına göre örgüt çevre ilişkileri örgüt yönetiminin temel işgörülerinden biridir. Çağdaş yaklaşımlar ile örgüt çevre iş birliği daha da geliştirilme olanağı bulmuştur. Tüm bu gelişmelerin ortak amacı, örgütlerin çevreden soyutlanamayacağı ve iş birliği ile birbirlerini tanıma zorunluluğudur. Bu durum bir bakıma iç ve dış çevrenin karşılıklı etkileşiminin ve iş birliğinin ürünüdür (Epstein, 2001, s. 31). Bu bağlamda iş birliği etkinlikleri farklı amaçlarla yapılsa da örgütün ve çevrenin birbirlerini tanımalarına olanak verir. İlişki geliştirme ve tanıma, kurumlar ve kişiler arası yanlış anlaşılmaları ve ön yargıları ortadan kaldırır. Böylece gelişen olumlu ortam, okulun ve çevrenin karşılıklı daha etkili ve verimli çalışmalarına olanak sağlar. Okul ve çevrenin birbirlerini doğru algılamalarına katkı bağlamında okul şu etkinliklere yer verebilir: Tanışma ve dayanışma toplantıları yapmak, el ilanları dağıtmak, okul-çevre dayanışma ve söyleşi günleri düzenlemek gibi... Özetle, etkili halkla ilişkiler etkinlikleri, okul-çevre algılama ve tanışmalarına olanak sağlayabilir.

Toplumsal gelişim ve değişime katkı: Okul-çevre iş birliğinin bir başka işlevi çevrenin sorunlarına çözüm bulmak ve gelişimine katkı yapmaktır. Nitekim eğitim yöneticisinin yeterlikleri arasındaki "kritik görev alanları"ndan biri de okul-çevre iş birliğidir. Okul yöneticisinin çevreye kendi toplumsal yapısını anlamasına yardım etme, çevre gelişiminin planlamasına katkı verme ve okulun çevre kalkınmasında rolünü belirleme gibi görevleri vardır (Aydın, 1998, ss. 180-182). Özellikle ilerlemecilik ve yeniden oluşturmacılık felsefelerine göre okullar çevrenin sorunlarına çözüm üreten birer üretim merkezi olarak tanımlanır. Bu tür okullar, eğitim alanyazınında topluluk okulu adıyla anılır (Tezcan, 1996, s. 265). Eğitimin amacını "üretim için eğitim" belgisiyle açıklayan bu yaklaşıma göre, okul toplumsal kalkınmada önderlik rolü alır. Türkiye ve gelişme sürecindeki ülkeler, özellikle gelişmemiş ve gelişmekte olan bölgeler için, bu tür okul ve çevre iş birliğinin geliştirilmesi bir gerekliliktir. Nitekim genelde toplumcu bakış açısı okul yöneticilerine okul-çevre ilişkileri bağlamında çevre kalkınmasına katkı görevi de yüklemektedir (Aydın, 2002, s. 73).

Toplumsal gelişim ve değişime katkı bağlamında okul-çevre iş birliğine şu örnekler verilebilir: Köye okul ve kitaplık yaptırma çalışmalarına destek, yoksullara yardım kampanyaları düzenleme, yeni gelişen bir makinenin kullanımının öğretilmesi, mahalle ya da köyler arası spor karşılaşmaları düzenlemek, ulusal günlerde eğitici ve eğlendirici serbest zaman etkinlikleri düzenlemek gibi...

Öğrencinin ve okulun akademik başarısını yükseltme: Okulun ana varlık nedeni öğrencilerini okul amaçlarına bağlı olarak eğitmektir. Okul-çevre iş birliğinin amaçlarından biri de iş birliği sürecinde öğrencilerin gereksinimlerini karşılamak, uygun öğretme ve öğrenme ortamları yaratmaktır. Araştırma sonuçları ve kuramsal çalışmalar, okul-çevre iş birliği ile öğrencinin akademik başarısı arasında olumlu bir ilişkinin bulunduğunu göstermektedir. Bir bakıma okul başarısının önkoşulu, okul, aile ve çevre dayanışmasıdır (Çelenk, 2003, ss. 28-29). Ayrıca, çevre ve veliler alanlarına ilişkin bilgi ve deneyimlerini aktararak okulun ve öğrencilerin akademik gelişmesine katkıda bulunurlar (Dietz ve Whaley, 2005, ss. 115-116). Özetle okul-çevre iş birliğinin başarıya olumlu katkısı bulunmaktadır. Bu durum, okul-çevre iş birliğinin akademik çalışma ile öğretme ve öğrenme süreçlerine daha çok katkı işlevi yüklediğini gösterir.

Öğrencinin akademik başarısını yükseltmeye yönelik olarak okul-çevre iş birliğine şu örnekler verilebilir: Öğretme ve öğrenme süreçleriyle ilgili fabrika, işletme ve kurum gezileri, staj ve burs olanaklarından yararlanarak öğrenciye katkı olanakları, çevrede yetişmiş insan gücünden öğretici kaynak olarak yararlanma gibi. . .

Öğrencinin sosyalleşmesine katkı: Okul ve çevre ilişkileri her iki ögenin birbirini daha iyi tanıma ve değerlendirmesine olanak sağlar. Tanınma ve değerlendirme süreci, farklı çevrelere birbirlerinin kültürlerini öğrenme ve etkileme olanağı verir, yani kültürleşme yaratır. Okulun işlevlerinden biri de toplumsal kültürün aktarılmasıdır (Macionis, 1997, ss. 513-514). İşte okul-çevre iş birliği etkinlikleri eğitimin kültür aktarmacılığı ve sosyalleştirme işlevlerinin daha kolay yerine getirilmesini sağlar.

Öğrencinin sosyalleşmesine katkıya yönelik olarak okul-çevre iş birliğine şu örnekler verilebilir: Çevredeki düğün, bağımsızlık günü, yerel festival vb. etkinliklere katılmak, özel gün ve yerel festivallere okulun eğitsel kol etkinlikleri ile katkı verilmesi, yörenin tanıtımına yönelik sergi, tiyatro, gazete, dergi yayını gibi kültür ve sanat etkinlikleri düzenlenmesi, düzenlenenlere katkı verilmesi gibi. . .

Okul-çevre iş birliği etkinlikleri, okul ve çevrenin birbirlerini doğru algılamalarına katkı, toplumsal gelişim ve değişime katkı, öğrencinin akademik başarısını yükseltme ve öğrencinin sosyalleşmesine katkı işlevlerini yerine getirir.

Okul-çevre iş birliği etkinliklerinin işlevleri dikkate alındığında Türkiye'deki okullar bu işlevlerin hangilerine daha çok odaklanmaktadır? Tartışınız!

? SIRA SİZDE
3

OKUL- ÇEVRE İŞ BİRLİĞİ ETKİNLİKLERİNİN BOYUTLARI VE ETKİNLİK ÖRNEKLERİ

Genel olarak okul ve çevre iş birliği etkinliklerini birbirinden soyutlamak ve ayrı düşünmek olanaklı değildir. Bu nedenle kimi zaman bir işlev diğeriyle binişebilir. Bununla birlikte, özetle okul-çevre iş birliği eğitimin bir parçası olarak düşünülmelidir.

Okul-çevre iş birliği etkinliklerinin boyutları kuşkusuz farklı belirlenebilir. İşleyiş ve hedef kitle farklılıkları göz önüne alınarak okul-çevre iş birliği bu çalışma kapsamında: (1) aile ve velilerle iş birliği (2) yakın çevre ile iş birliği (3) yerel kurumlarla iş birliği (4) halkla ilişkiler (5) sektörel iş birliği biçiminde beş grupta toplanmıştır.

Öğrencinin akademik başarısının yükseltilmesi ile duyuşsal gelişim ve değişiminde okul-aile iş birliğinin etkisi yüksektir.

Ailelerle İş Birliği ve Etkinlikleri

Okul-çevre iş birliğinde okula en yakın ve en ortak paylaşım alanları bulunan kesim öğrenci aileleridir. Okul-aile iş birliği ve iletişiminin öğrencinin gelişimi üzerindeki etkileri kuşkusuz çok boyutludur. Çocuğun akademik başarısının yükseltilmesi, günlük yaşam gereksinimlerinin karşılanması ve duyuşsal gelişim ve değişiminde ailenin etkisi son derece yüksektir (Eskici, 1997, ss. 9-11). Bir bakıma ailenin kendini bütünüyle çocuğun eğitiminden soyutlaması olanaksızdır (Şişman, 2000, s. 54). Bu ve benzeri temel olgular okul-aile-çevre iş birliğinin zorunlu ve sürekli olmasını gerektirmektedir.

Okul ile aile ve velilerin iş birliğinin amaçları şu biçimde özetlenebilir. Okulda yapılan çalışmalar hakkında velilere bilgi vermek. Öğrencilerin uyum, gelişim ve problemleri, ilgi, ihtiyaç ve yetenekleri konusunda velileri bilgilendirmek. Velilerin okula bakış açısını olumlulaştırmak, okulun politikasını benimsetmek. Velilerin eğitim etkinliklerinde her türlü desteklerini kazanmak ve katılımlarını sağlamak. Veli ile çevreye her konuda danışmanlık hizmeti vermek. Velileri olabildiğince çocuğun gelişiminde süreklilik sağlanması için bilgilendirmek, insan yetiştirme konusunda aydınlatmak, sorumluluk duymalarını sağlamak. Çocuklar üzerinde kontrolü yoğunlaştırmak. Çocukların psikolojik sorunlarına nasıl yaklaşacakları ve çözümlenebilecekleri konusunda destek verilmesini sağlamak (Kaya, 2002, s. 11). Kısaca, okul-aile iş birliğinin amacı öğrenciyi yetiştirirken okulda kazandırılan özelliklerin okul dışı ortamlarda da desteklenmesi ve pekiştirilmesi, bilginin davranış hâline gelmesi, bozucu etkinin en aza indirilmesi, öğrencinin sağlıklı, tutarlı ve devamlı gelişimi için ailelerin okulla birlikteliğinin sağlanmasıdır.

Okul- aile iş birliği geniş ve detaylı incelenmesi gereken bir konudur. Ancak, kitabın önceki ünitelerinde çalışılmış olması nedeninden ötürü burada kimi konulara kısaca değinilmiştir. Aile ve velilerle iş birliği çerçevesinde şu etkinliklere yer verilebilir.

Okul tanıtım ve bilgilendirme toplantıları: Okulun aile ve veliler tarafından tanınması işlevsel bir iş birliği için öncelikli bir gerekliliktir. Okulun amaç, vizyon ve misyonunun aile ve veliler tarafından bilinmesi, okulun öğretim programı, genel hizmetler, mali işlerin yönetimi konularında gereksinim ve yeterlilikleri konusunda velilerin bilgilendirilmesi okula bağlılığı ve desteği artıracaktır.

Okul gazete, dergi ve broşürleri: Okulun hem velilerle iş birliği hem de diğer çevre ile iş birliğinde okul tanıtım ve etkinlik bildirim amaçlı dergi ve broşürlerin çıkartılması önemli bir boşluğu doldurur. Dergi ve broşürlerin iki boyutlu işlev görmesi olanaklıdır. Yazılı materyaller hem öğretmen ve yakın çevre eğitimlerinin yazma becerilerinin geliştirilmesine olanak verecek hem de aile ve yakın çevre için bir eğitsel araç olabilecektir. Diğer yandan okul gazete, dergi ve diğer iletişim araçlarının okul etkinlik ve politikalarının aile ve çevreye iletilmesi, sorunların belirtilmesi ile çözümlerin bulunmasına ve kamuoyu oluşturulmasına katkıda bulunur (Bagin ve Gallagher, 2001, s. 254).

Eğitim ve danışmanlık seminerleri: Öğrenci aile ve velilerinin eğitim ve öğrenci gelişim ve sorunları ile çözümlerine ilişkin bilgilendirilmesi bir gerekliliktir. Bu amaçla okulda gerek kendi olanakları gerekse üniversite ve diğer resmî-özel kurum destekleriyle okul-aile danışmanlık çalışmaları düzenlenebilir. Bu tür çalışmalar okul-aile iş birliği ile şu yararlar sağlayabilir. Öncelikle okul-aile yaklaşması sağlayarak aile ve öğrencilerde "biz" duygusu yaratır. İkincil olarak sorunların ana kaynaklarında belirlenmesi ve çözümüne katkı sağlar.

Okulun aile ve velilerle iş birliğinde şu etkinliklere yer verilebilir:

- Okul tanıtım ve bilgilendirme toplantıları.
- Okul gazete dergi ve broşürleri.
- Eğitim ve danışmanlık seminerleri.
- Velilerden okul koruma, yaşatma ve geliştirme çalışmalarına destek

Velilerden okul koruma, yaşatma ve geliştirme çalışmalarına destek: Okulların salt okul yönetimi ve öğretmenlerle varlığını sürdürmesi oldukça güçtür. Bu durum salt öğrenme ve öğretme etkinlikleri ile sınırlı değildir. Okulun genel hizmetlerin sunulması, bakım, onarım ve işletme gider ve süreçlerinin izlenmesi ve desteklenmesi okul-aile iş birliği ile daha nitelikli biçimde gerçekleşecektir (Epstein, 2001, s. 417).

Aile ve velilerle iş birliği ve etkinlikleri arasında hangileri daha çok uygulamaya konulmaktadır? Tartışınız!

SIRA SİZDE

4

Yakın Çevre ile İş Birliği ve Etkinlikleri

Yakın çevre kavramı ile daha çok okulun öğrencisinin yaşaya geldiği mahalle anlatılmak istenir. Yakın çevre, sosyo ekonomik, sosyo kültürel, etnik, dinsel ve eğitim düzeyleri ile okulu doğrudan etkileyen bir ögedir. Öğrencinin dil becerilerinin gelişmesi, gelenek ve göreneklere bağlı davranış kalıplarının oluşması, inanç ve değerlerin biçimlenmesinde mahalle oldukça etkilidir. Özellikle bireylerin sosyalleşmesinde aile ve yakın çevrenin etkisi, okul-yakın çevre ilişkisinin önemini daha da artırır.

Okul ile yakın çevre iş birliğinin amaçları şunlardır: Okulda yapılan çalışmalar hakkında yakın çevreyi bilgilendirmek. Yakın çevrenin kültürel değerlerini bilimsel ölçütler içinde yaymak ve gelişimine katkı vermek. Yakın çevreye temel dil, öz-bakım ve sağlık konularında danışmanlık ve eğitim hizmeti vermek. Okul ile çevre arasında oluşabilecek çatışmaların en aza indirilmesini sağlamak, öğrencinin sağlıklı, tutarlı ve devamlı gelişimi için ailelerin okulla birlikteliğini sağlamaktır.

Okul ile yakın çevre iş birliği çerçevesinde şu etkinliklere yer verilebilir:

Okul tanıtım ve çevre gezileri: Hem mahallelilerin okulu hem de okul çalışanlarının mahalleyi tanımalarına olanak vermek için karşılıklı ziyaret ve görüşmeler yapılabilir. Okulun yakın çevre sakinleri tarafından görülmesi, bilinmesi, mahallilerde “bizim okul” duygusu yaratacaktır. Mahallenin öğretmen ve diğer çalışanlar tarafından bilinmesi, okulun eğitim ve öğretim programlarının uygulanmasını kolaylaştırarak, kültürel ve sosyal çatışmaların rahatlıkla çözümlenmesine olanak verecektir.

Okuma yazma ve kültürel gelişim kursları: Okul yakın çevrede okuma yazma ve yetişkin eğitimi programları çerçevesinde kimi kurslar açarak okul-çevre iş birliğini geliştirebilir. Bu tür kurslarla okullar hem ders dışında boş kalan fizik mekânları akılcı kullanma olanağı bulur hem de yakın çevrede halk eğitimine katkı vermiş olur. Özellikle yakın çevrenin gereksinimlerine uygun iş edindirme, günlük yaşamı kolaylaştırıcı basit el ve iş becerileri geliştirme, serbest zamanları değerlendirme etkinliklerinin okul-çevre yakınlaşması sağlayacağı açıktır.

Okulun fizik çevre olanaklarından yararlanma: Yakın çevre okulun kimi olanaklarından yararlanma gereksinimi duyabilir. Yakın çevrenin ve özellikle çocukların okulun basketbol, voleybol, futbol sahaları ve oyun alanları ile diğer fiziksel olanaklarından yararlanmaları sağlanmalıdır. Ayrıca özellikle yaz aylarında okul-çevre bütünleşmesi amacıyla okulun bahçesinin çeşitli etkinlikler için çevreye açık olması yararlıdır. Yerel yönetim, çevre ve okul iş birliği ile kimi zaman ortak eğlence, tiyatro, konser, konferans gibi etkinlikler için okul olanakları çevreye açılabilir.

Okul ile yakın çevre iş birliği çerçevesinde önerilen uygulamaların kimilerinin Türkiye’de gerçekleştirilme olanağı olmayabilir. Ancak, buradaki kimi önerilerin ideali yansıttığı bilinmelidir. Kaldı ki bu önerilerin gerçekleştirilmesi olanaksız da değildir. Mevzuatın değiştirilmesi, kamu yönetimi hantallığının atılması, idealist yönetici ve öğretmenlerle okul-çevre iş birliğinin daha etkili uygulamaya konulacağına kuşku yoktur.

Yakın çevre sosyo ekonomik, sosyo kültürel, etnik, dinsel özellikleri ve eğitim düzeyleri ile okulu doğrudan etkiler.

Okul ile yakın çevre iş birliği çerçevesinde okul tanıtım ve çevre gezileri, okuma yazma ve kültürel gelişim kursları ile okulun fizik çevre olanaklarından yararlanma etkinliklerine yer verilebilir.

Yerel Kurumlarla İş Birliği ve Etkinlikleri

Okulun etkileşim ve iş birliğinde bulunduğu çevrelerden biri de yerel düzeyde politika, kamu yönetimi ve iş çevrelerinin oluşturduğu çevredir. Politika sözcük olarak Antik Yunan kökenlidir. "Polis" sözcüğünden türetilen politika ülke, kent yönetimi anlamına gelmektedir. Arapça kökenli karşılığı olan siyaset ise halka bakmak anlamı taşımaktadır (Kışlalı, 2004, s. 3). Yönetim ise bir örgüt ya da kurumun insan, madde ve finansal kaynaklarını örgütün amaçlarını gerçekleştirmek için politika ile kararları uygulama sevk ve yöneltme süreci olarak tanımlanır (Taymaz, 1995, s. 15). Her iki tanıma bakıldığında okulun yakın çevreleri olan yerel yönetimler, merkezi idarenin temsilcileri Valilik, Kaymakamlık, yerel silahlı kuvvet birimleri, bakanlıkların il ve ilçe müdürlükleri ve özel sektör kurumları ile ilişki, etkileşim ve işbirlikleri kurumsal politik ve yönetsel iş birliği ilişkileri olarak belirlenebilir. Türkiye'de kamu yönetiminin merkezi yönetsel yapısının kimi işlerin gecikmesine neden olduğu sıklıkla görülür. Bu nedenle yerel yönetimlerin maddi olanakları ile, yerellik, yakınlık yetki ve sorumluluklarına bağlı olarak okulun birçok gereksinimi karşılanabilir. Ayrıca okulun çevreyle ilişkisi politika bilimi açısından demokrasi kuramına dayandırılabilir. Demokratik düzende okulun ne yapacağını çevrenin bilmesi ve öğrenmek istemesi doğal hakkıdır (Kolay, 2004). Bu nedenle okul-çevre ilişkileri hem politika bilimi ve demokrasi hem de yönetim bilimine önemlidir.

Yerel kurumlarla iş birliği genelde valilik, kaymakamlık, belediye, silahlı kuvvetlerin yerel birimleri ile bakanlıkların il ya da ilçe müdürlükleri ile özel sektör kurumlarını kapsar.

Yerel kurumlarla iş birliğinin amaçları şu biçimde sıralanabilir: Okulda yapılan çalışmalar hakkında yerel yöneticileri bilgilendirmek. Okul, işgören ve öğrencilerinin gereksinimlerini karşılamak. Okul, toplum, siyaset kurumu iş birliği ile demokratik toplum ideallerini gerçekleştirmeye çalışmak. Yerel yönetim ve sivil toplum örgütlerinin eğitim etkinliklerinde her türlü desteklerini kazanmak ve katılmalarını sağlamak. Yerel yönetimlerle iş birliği içinde yerel çevreye her konuda eğitim ve danışmanlık hizmeti vermek.

Yerel kurumlarla iş birliği çerçevesinde şu etkinliklere yer verilebilir:

Araştırma, inceleme ve etkileşim gezileri: Valilik, kaymakamlık, belediye, il özel idaresi, bakanlıkların il ve ilçe müdürlük ya da yerel temsilcilikleri gibi yerel yönetim birimlerine inceleme, araştırma ve bilgilendirme gezileri yapılabilir. Bu tür gezilerle şu amaçlanabilir: Gezilen birimlerin amaç, işleyiş ile mal ve hizmet üretim düzenekleri hakkında bilgiler edinilir. Birimlerin eğitsel, yönetsel deneyimlerinden yararlanılır. Karşılıklı mal ve hizmet üretiminden yararlanma olanağı bulunabilir. Örneğin okulun Fen bilgisi dersi kapsamında şeker fabrikasını ziyaret etmesi gibi...

Karşılıklı eğitsel destek: İş birliğinde bulunulan yerel politik yönetim kurumlarına okulun yetişmiş öğretmen işgücüsüyle eğitsel destek verilebilir. Diğer yandan kurumların yetişmiş insan gücünden konuk öğretici olarak ders, konferans, tartışma ve panel gibi benzeri etkinliklerde yararlanılabilir. Örneğin okulun yabancı dil öğretmenlerinin kurumlarda yabancı dil kurslarına destek ve katkı vermeleri gibi...

Kurumların üretim güçlerinden yararlanma: Tüm olumlu gelişmelere karşın, okulların kimi zaman gereksinimlerini tümüyle karşılamaları olanaklı olmayabilir. Böylesi durumlarda en kolay ve etkili yollardan biri, yerel olanaklardan yararlanmaktır. Belediyeler, asker, sivil, kamu ve özel sektör kurumları ile sivil toplum örgütlerinin iş ve insan gücünden yararlanmak önemli katkılar getirebilecektir. Ayrıca okulun tiyatro, halk oyunları, mızika ve bando takımları, müzik grupları gibi olanaklarından iş birliği yapılan kurumların yararlanması sağlanabilir. Örneğin okulun yıl boyu çalışmalarının bir ürünü olarak bir tiyatro eserini bir kamu kuru-

Yerel kurumlarla iş birliği çerçevesinde araştırma, inceleme ve etkileşim gezileri, karşılıklı eğitsel destek, kurumların üretim güçlerinden yararlanma ile öğrencilere yardım ve destek oluşturma ziyaretlerine yer verilebilir.

luşu salonunda kurum çalışanları ve ailelerine sergilemesi gibi... Yerel yönetimlerin özellikle okul bahçe düzenleme, bakım, onarım ve temizlik işlerine yardımları gibi...

Öğrencilere yardım ve destek oluşturma ziyaretleri: Yerel düzeyde bulunan kamu, özel, asker, sivil kurum ve kuruluşlarla iş birliği içinde kurum ziyaretleri ile okulun yoksul öğrencilerine maddi ve sosyal yardım olanakları geliştirilebilir. Örneğin kurum ya da kurum çalışanlarından yoksul ve muhtaç öğrencilere giyecek, burs, barınma ve beslenme yardımları sağlamak gibi . . .

Okulun yakın çevre ilişkileri ile yerel kurumlarla iş birliği ilişkilerinde hangi konulara daha çok dikkat etmek gerekir? Tartışınız!

Halkla İlişkiler ve Etkinlikleri

Halkla ilişkiler, özellikle kitle iletişim ve bilişim teknolojisi ile ekonominin küreselleştiği son yirmi beş yıllık sürede, kurum yönetiminde ve çevre ilişkilerinde önem kazanmaktadır. Halkla ilişkiler, yirmi birinci yüzyılda kurumların artık olmazsa olmazları arasındadır. Kamu ya da özel hangi tür olursa olsun okulların artık halkla ilişkisiz olmalarının olanaksız olacağı genel bir eğilimdir. Okulların halkla ilişkiler etkinliklerinin temel gerekçeleri şu biçimde sıralanabilir: Öncelikle, kurumların var oluş nedenleri olan, mal ya da hizmet ürettikleri toplum kesimlerine açık olmaları bir zorunluluktur. Ayrıca okulun toplumsal açık sistem yaklaşımına göre işlemesi halkla ilişkileri zorunlu kılar.

Halkla ilişkiler, kurum ile kurumun ilişkili bulunduğu kesim arasında kasıtlı, planlı ve sürekli karşılıklı anlama çabasıdır. Bir bakıma halkla ilişkiler, kurum ile kurum ürünlerinden yaralananlar ve etkilenenler arasında algılama ve stratejik ilişkilerin ve iletişimin yönetimidir (Jefkins, 1992, ss. 7-8). Halkla ilişkilerin temel özelliklerini kasıtlılık, planlılık, performans, halk ilgisini çekme, kamuoyunda imaj oluşturma, iki yönlü iletişim ve yönetimin işlevi biçiminde sıralamak olanaklıdır (Wilcox ve Cameron, 2006, s. 6). Halkla ilişkiler amaçlı ve planlı olarak bir performans edinmeye yönelik etkinlikler bütünüdür. Ayrıca halkla ilişkiler, kurumun amaç ve çıkarları ile halkın ilgisini dengelemek ve kurumun imajını kurumun istediği biçimde toplumda oluşturmaya yönelik bir çalışmadır. Halkla ilişkiler, iki yönlü iletişimi amaçlar. Bir bakıma tümüyle tek yönlü bir propaganda etkinliği değildir. Halkla ilişkiler çalışmaları artık bir yönetim işlevi olarak benimsenmektedir.

Etkili bir okul yönetimi işlevsel, çok boyutlu bir halkla ilişkiler gerektirir. Böylesi bir halkla ilişkiler öğrenci ve işgörenden okulun bulunduğu bölgeden basın yayın ve devlet ve hükümet yönetimine değin geniş iç ve dış çevreyi kapsar. İşlevsel bir halkla ilişkiler oluşturulması için okul yönetimlerinin şu sorulara yanıt vermesi bir gerekliliktir (Bagin ve Gallagher, 2001, ss. 314-317):

Halk okulumuzda nelerden boşlanıyor, nelerden boşlanmıyor? Halkla okulumuz nasıl ve ne kadar ilgileniyor? Okulumuzun mezunları nerede ne yapıyorlar, onları ne kadar tanıyoruz? Okulumuza mali destek bulabilmek için ne yapıyoruz? İş-görenlerimizi ne kadar önemsiyoruz? Yakın ve uzak çevrede etkili lider ve yöneticilerle ne kadar iletişim kuruyoruz? Hedef kitlelerimizin gereksinimlerini ne kadar karşılıyoruz?

Okul halkla ilişkilerinin genel olarak amaçları şu biçimde özetlenebilir. Okulun amaç, vizyon ve misyonunu tanıtmak. Okulun amaçlarına ve çalışma biçimine uygun imaj oluşturmak. Okul için kamuoyu desteği oluşturmak.

Halkla ilişkiler, kurum ile kurum ürünlerinden yaralananlar ve etkilenenler arasında kasıtlı, planlı ve sürekli iletişimin sağlanması çalışmasıdır.

Halkla ilişkiler bağlamında bir okulda yer alabilecek kimi etkinlikler şu biçimde özetlenebilir:

Okul tanıtım program ve gezileri: Okulun yakın ve uzak çevrede, özellikle hedef kitlesi öğrencilerin bulunduğu bölge ve birimlerde tanıtılması önemlidir. Bu amaçla alt öğretim kurum öğrencilerinin ve çevre halkının okulu ziyaret etme olanakları yaratılmalıdır. Tanıtıcı film ve video gösterimi, kitapçık ve dergi benzeri araçlar kullanılarak okulun tanıtılmasına çalışılabilir.

Medya ile işlevsel iş birliği reklam ve ilan çalışmaları: Gelişen iletişim ve bilişim teknolojileri, okulların sürekli izlenmesine ve geniş kitlelerle ilişki kurmasına neden olmaktadır. İşlevsel bir iş birliği için geç kalınmaması ve etkili bir iletişim kurulması bir gerekliliktir. Bunun başarılması İnterneti de kapsayan yeni medya ilişkilerini etkili kullanmakla olanaklıdır (Bagin ve Callagher, 2001, s. 244). Halkla ilişkiler çalışmalarının önemli bir kısmını reklam ve ilan çalışmaları oluşturabilir. Okulun tanıtımı kapsamında medya ile geliştirilen işlevsel iş birliği ile yerel ve yaygın basında yer almasına çalışılarak okulun kamuoyunda olumlu bir yer edinmesine çalışılabilir. Türkiye’de reklam türünde çalışmalar okul ve dershaneler için yasaktır. Ayrıca resmî okulların çalışma biçem, gelenek ve olanakları, reklam ve ilan gibi medya ilişkilerinin düzenlenip geliştirilmesi bakımından son derece zayıftır.

İşlevsel web sitesi ve güçlü iletişim: İnternet ile dünyanın yirminci yüzyılın sonu ile yirmi birinci yüz yılın başında kitle iletişim ve bilişim alanında devrim yaşadığı açıktır. Halkla ilişkiler çalışmalarında İnternet olanaklarından yararlanarak geniş kitlelere ulaşmak olanağı bulunabilir. Karşılıklı etkileşim olanakları geliştirilerek İnternet kullanımının okul için daha da işlevsel kılınması sağlanabilir.

Şikâyet ve dilek kutuları: Okullar kamusal görev gereği çok geniş bir kitleye hizmet verirler. Hizmetten geniş kesimin yararlanması, hizmet ve üründen memnuniyeti olumsuz etkileyebilir. Farklı kesimlerin farklı istem ve dileklerinin olması da doğaldır. Ancak, kimi zaman şikâyet ve dileklerin açıktan söylenme olanağı olmayabilir. Bu nedenle okulda şikâyet ve dilek kutularının oluşturulması hem halkın hem de öğrenci ile okul çalışanlarının istemlerinin öğrenilmesine olanak verir. Böylece bir bakıma kararların katılarak oluşturulmasına ve okul yönetiminin uygulamalarına da katılım sağlanabilir.

Genel bir gözlem yapıldığında halkla ilişkiler çalışmalarının özel okul işletmeciliğine daha uygun olduğu kolaylıkla görülür. Eğitimin kamusal olma özelliği ve buna bağlı olarak eğitim hizmetinin genellikle kamu yönetimince sunulmasının Türkiye’de de okulların, özellikle resmî okulların, halkla ilişkiler etkinliklerinin zayıf kalmasına neden olduğu söylenebilir.

Halkla ilişkiler bağlamında etkinlikler okul tanıtım program ve gezileri, medya ile işlevsel iş birliği, reklâm ve ilan çalışmaları, işlevsel web sitesi ve güçlü iletişim ile şikâyet ve dilek kutuları biçiminde sıralanabilir.

Sektörel İş Birliği ve Etkinlikleri

Okullar, eğitim hizmetinin en alt basamakta üretildiği ve üretimle yararlananların sürekli etkileşimde bulunduğu özel alanlardır. Eğitimin kamusal hizmet özelliği nedeninden ötürü de okullar yaygın kurumlardır. Ayrıca okulların bağlı bulunduğu eğitim bölgeleri, eğitim bölge koordinatörlüklerinin bağlı bulunduğu ilçe ve il eğitim müdürlükleri karşılıklı parça bütün ilişkisi gösterirler. Bu olgu, bir bakıma bir sektörel iş birliği ilişkisi doğurur. Özetle sektörel iş birliği, okulun diğer okul ve eğitim örgütleri ile iş birliği çalışmalarını kapsar. Örneğin, okulun, eğitim bölgesindeki başka bir okulun teknik donanımından ya da spor salonundan yararlanması gibi...

Okul sektörel iş birliği ilişkilerinin amaçları şu biçimde sıralanabilir: Farklı okul ve eğitim örgütlerinin işgücü ve destek hizmet birim ve olanaklarından yararlanmak. Okul ve eğitim örgütlerinin etkileşim kurmasına olanak sağlayarak sinerji yaratmak. Eğitim örgütlerinin eğitim etkinliklerinde her türlü desteklerini kazanmak ve katılımlarını sağlamak. Etkili ve verimli eş güdüm kurarak yerel düzeyde daha istendik eğitim kurumları oluşturmak.

Sektörel iş birliği çerçevesinde şu etkinliklere yer verilebilir:

Okullar arası eş güdüm sağlanması için ortak toplantılar: Eğitsel ve yönetsel olarak yapılacak çalışmalarda eş güdümün sağlanması ve kimi araç, gereç, salon gibi olanakları ortaklaşa kullanmak. Yasa, tüzük, yönetmelik gibi yönetsel metinlerin ortak yorumuna olanak sağlayarak uygulama birlikteliği sağlamak. Bu boyutta şu örnekler verilebilir: Tiyatro, gösteri ve spor salonlarının ortaklaşa kullanımı, bilgisayar laboratuvarlarından ortak yararlanma gibi...

Eğitsel, sosyal, kültürel yarışma ve ortak çalışmalar geliştirilmesi: Okulların hem mali olanakları hem de öğrenci sayıları kimi çalışmalar için engel oluşturabilir. Bununla birlikte sosyal, kültürel yarışma ve etkinliklerin birlikte düzenlenmesi daha kolay, etkili ve verimli olabilir. Örneğin, ortak gazete ve dergi çıkarmak, ortak bilgi, genel kültür ve spor karşılaşmaları düzenlemek gibi...

Üniversite ve yüksekokullarla ortak çalışmalar: Okulun bulunduğu yöredeki üniversite ya da yüksekokul iş birliği ile etkileşim ve yararlanma alanları genişletilebilir. Bu bağlamda üniversitelerin akademik, bilimsel olanaklarından yararlanılırken, okulların araştırma ve geliştirme için birer laboratuvar olarak kullanılması, uygulama alanı olarak değerlendirilmesi sağlanır. Örneğin okullar özellikle eğitim, sosyoloji ve psikoloji gibi alanlar için birer bilimsel çalışma alanı olurken, üniversiteler de kitap ve araç gereç yardımı yapma gibi çalışmalar yapabilirler. Kardeş okul kampanyaları düzenleyerek karşılıklı olanakları daha etkili değerlendirme çalışmaları geliştirilebilir.

Okul için sektörel iş birliği, okulun diğer eğitim kurumları ile eğitim sisteminde yer alan diğer alt-üst sistem öğeleri ile ilişki ve işbirliklerini kapsar.

Sektörel iş birliği çerçevesinde okullar arası eş güdüm sağlanması için ortak toplantılar, eğitsel, sosyal, kültürel yarışma ve ortak çalışmalar geliştirilebilir, üniversite ve yüksekokullarla ortak çalışmalara yer verilebilir.

Okulun sektörel iş birliğinin geliştirilmesi için ne yapılabilir? Tartışınız!

SIRA SİZDE

7

OKUL- ÇEVRE İŞ BİRLİĞİ ETKİNLİKLERİNE İLİŞKİN SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Okul-çevre iş birliği çalışmaları bir bakıma okulun çevreden soyutlanamayacağı temel sayılına dayanır. Realist felsefeye dayalı olarak esasicilik, ilerlemecilik ve yeniden oluşturmaçılık eğitim felsefeleri ile okulun çevreyi önemsemesi giderek artmıştır. Yönetim yaklaşımları bakımından da Klasiklerden Neo-klasiklere giderek Çağdaş yaklaşımlar ile, okul-çevre iş birliği ve ilişkileri artma ve gelişme eğilimi göstermektedir. Tarihsel gelişim sürecinde de okul-çevre iş birliğinin hem daha çok benimsendiği hem de değişim gösterdiği de bir başka gerçekliktir. Bu eğilimle birlikte okul-çevre iş birliği etkinliklerinin kazanımları yanında sorunları olması doğaldır. Bu görüşten hareketle okul-çevre iş birliği etkinliklerine ilişkin uygulamada karşılaşılan kimi sorunların ve bunlara bağlı olarak kimi önerilerin ortaya konulması bir gerekliliktir. Okul-çevre iş birliğine ilişkin kuramsal çalışma ve uygulamalar sonucunda şu sorunlar ve öneriler çıkarılabilir:

Okul-çevre iş birliği okulun eğitim, öğretim ve ders programlarının bir parçasıdır. Buna karşılık iş birliğinin henüz bu biçimde algılandığını ve ideal ölçülerde uygulandığını söylemek oldukça güçtür. Türkiye’de okul-çevre iş birliği çalışmaları günü birlik ve okul yönetimi ve özverili bir kısım öğretmen tarafından yürütülmektedir. Okul-aile iş birliği gibi uygulamaların genellikle mevzuat gereği ve âdet yerini bul-

Okul-çevre iş birliği etkinliklerine ilişkin şu sorunlardan söz edilebilir:

- Okul-çevre iş birliği etkinlikleri genelde amatörcü sürdürülme izlenimi vermektedir.
- Okul-çevre iş birliğinde halkla ilişkilerin yetkinleşmesi zaman gerektirmektedir.
- Okul-çevre iş birliği için önerilen kimi etkinlikler Türkiye için uygulanması zor ya da olanaksız kuramsal yaklaşımlar gibi görünmektedir.
- Okul-çevre iş birliğinin bir yardımlaşma ve öğrencinin akademik durumunun velilere aktarılması çalışması gibi algılanma eğilimi yüksektir.

Okul-çevre iş birliği etkinliklerine ilişkin şu öneriler yapılabilir:

- Okul-çevre iş birliğinin geliştirilmesi için medya, kamu ve özel sektör iş birliği ile kamuoyu oluşturulabilir.
- Halkla ilişkilerin geliştirilmesi için hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim bir gerekliliktir.
- Okul-çevre iş birliğini geliştirmek için çağdaş gelişime uygun yasal düzenleme gereksinimi bulunmaktadır.

sun anlayışı ile yerine getirildiği söylenebilir. Çalışmaların işlevsel kılınması için ailelerin bilinçlendirilmesi, öğretmen ve yöneticilerin yetiştirilmesi bir gerekliliktir.

Okul-çevre iş birliği etkinlikleri amatör bir anlayışla sürdürülmektedir. Okul-çevre iş birliği konusunda öğretmen ve yöneticilerin henüz çağdaş anlamda yetiştikleri kuşkuludur. Hizmet öncesi ve hizmet içinde öncelikle okul yöneticilerinin ve ilgili öğretmenlerin yetiştirilmeleri önerilebilir.

Okul-çevre iş birliğinde kimi uygulamaların gelişmesi ve yetkinleşmesinin uzun zaman alacağı söylenebilir. Örneğin tanıtım amaçlı reklam, ilan benzeri çalışmaların yapılması özel okullar için de yasaktır. Bu tür çalışmaların resmî okullar tarafından yapılması ekonomik olanak, hukuksal düzenleme ve geleneğin bulunmaması nedenlerinden ötürü zaten olanaksızdır. Kuşkusuz halkla ilişkiler reklam değildir ve eğitim kurumları için reklamcılık idealler açısından hoş görülmebilir. Ancak, eğitim alanında kamu işletmeciliğinden özel okul işletmeciliğine geçişle birlikte eğitim kurumlarının tanıtımı gereksiniminin kendini daha çok göstereceği de açıktır. Ayrıca, kamu kurumlarının da artık kapalı birer kutu olamayacakları bir başka olgudur. Bu nedenlerden ötürü okul-çevre iş birliği çerçevesinde hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim programları, eğitim kurumları için halkla ilişkiler ders ya da kurs programları düzenlenebilir.

Okul-çevre iş birliği etkinlikleri için önerilen kimi uygulamalar Türkiye için henüz uygulanması güç kuramsal yaklaşımlar gibi görünmektedir. Örneğin halkla ilişkilerin profesyonel anlamda uygulanması, okul-çevre iş birliği ile ilgili algı, anlayış, gelenek ve okul işletmecilik sayıtlarının değişmesi ile olanaklıdır denebilir. Kuşkusuz değişim, süreç ve eğitilmiş bireyler gerektirir.

Eğitimin yarı kamusal bir hizmet olması ve ağırlıklı olarak kamu hizmeti olarak üretilmesi, okul-çevre iş birliğini bir yardımlaşma ve öğrencinin akademik durumunun velilere aktarılması çalışmasına indirgemektedir. Oysa okul-çevre iş birliği çok boyutlu bir yönetim işlevidir. Okul yönetimi, öğretmen, aile-veli, yakın ve uzak çevrenin birlikte çalışmasını planlama, yürütme ve değerlendirme işlevlerini kapsar. Çalışmanın bu biçimde oluşabilmesi yönetsel, hukuksal düzenleme ve mali destek gerektirir.

Tüm eleştiri ve özeleştiri ile olumsuzluklara karşın okul-çevre iş birliği konusunda kimi olumlu gelişmelere de tanık olunmaktadır. Özellikle kitle iletişim ve iletişim olanaklarının gelişmesi, okul-aile-çevre ilişkilerinin açıklık kazanması, okul-çevre ilişkilerinin yetkinleşmesine olumlu etkiler sağlamaktadır. Eğitim kurumlarına yönelik toplumsal duyarlılığın artması, birlik ve dayanışma geleneklerinin yaşatılması, okulların yerelden yönetilme olanaklarının geliştirilmesi ile daha işlevsel işbirliklerinin kurulacağı açıktır.

Özet

Okul ve çevre iş birliği ile ilgili önemli kavramları tanımlayabilme

Teknolojik çevre, okul ve ilişkili olduğu coğrafyada kullanılan teknik donanım ve teknik donanımın gelişim düzeyidir. Ekonomik çevre, okulun bulunduğu coğrafyada egemen olan üretim, tüketim ve paylaşım ilişkilerinin oluşturduğu çevredir. Sektörel (kurumsal) çevre, okulun alt ve üst biçiminde ilişki ve etkileşimde bulunduğu benzer kurumlar örneğinin diğer okulöncesi öğretim kurumları, il ve ilçe eğitim müdürlüklerinden oluşan çevresidir. Yakın çevre, okulun sürekli etkileşim içinde bulunduğu çevredir. Örneğin okulun bulunduğu fizik ve toplumsal çevre bir bakıma yakın çevredir. Uzak çevre, okulla dolaylı ilişkileri bulunan, okulu zaman zaman etkileyen ve yoğunluğu daha az ilişkileri içine alan çevre olarak tanımlanabilir. Geleneksel okullar, çevre ile iş birliği açısından, yerel topluluktan soyutlanmış, içe dönük; salt zihinsel ve mesleki bilgi ve beceri kazandıran kurumlardır. Topluluk modeli okul tipi, okulun örgütlendiği topluluğun basit bir modeli olup; öğrencilerin toplumda nasıl yaşanacağını, sorunların nasıl çözüleceğini yaşayarak öğrendikleri okuldur. Topluluk okulu ise, öğrenci, aile ve toplumun ortaklaşa gelişmesini amaçlayan bir yaklaşımı benimseyen okul türüdür.

Okul-çevre iş birliği etkinliklerinin temel özelliklerini sıralayabilme

Okul-çevre iş birliği etkinleri akademik çalışma alanı olarak da profesyonel uygulama alanı olarak da Türkiye’de oldukça yenidir. Alan yazın tartışmalarına bağlı olarak okul-çevre iş birliği etkinliklerinin temel özellikleri şu biçimde sıralanabilir: Çevre iş birliği ve halkla ilişkiler bir yönetim işlevidir. Okul-çevre iş birliği etkinlikleri iki yönlü bir ilişki ve iletişimi gerektirir. Okul-çevre iş birliği planlı bir etkinliktir. Okul-çevre iş birliği bir bilimsel çalışma alanıdır. Okul-çevre iş birliği sosyal sorumluluk gerektirir. Okul-çevre iş birliği eğitimin bir parçasıdır.

Okul-çevre iş birliği etkinliklerinin işlevlerini tartışabilme

Okul-çevre iş birliği etkinliklerinin işlevleri, hem okulun işlevlerinin genişliği hem de çevrenin beklenti ve benzeşmezliğinden ötürü kapsamlıdır. Bununla birlikte okul-çevre iş birliği etkinliklerinin işlevleri, okul ve çevrenin birbirlerini doğru algılamalarına katkı, toplumsal gelişim ve değişime katkı, öğrencinin ve okulun akademik başarısını yükseltme ve öğrencinin sosyalleşmesine katkı biçiminde dört grupta toplanır.

İşlevlere genel olarak bakıldığında, okul-çevre iş birliği etkinliklerinin okul ve çevrenin birbirini tanımalarına ve yardımlaşmalarına katkıda bulunduğu görülür. Okul-çevre iş birliğinin temel amacı kuşkusuz okulun temel amacı olan öğrencilerin istendik davranış kazanmalarına katkı yapmaktır. Bu bağlamda akademik başarının yükseltilmesi ve öğrencinin genel eğitim amaçlarına uygun bilgi, beceri ve tutum kazanması, çevre ile iş birliği etkileşiminin bir ürünüdür.

Okul-çevre iş birliği etkinliklerinin boyutlarını sıralayabilme

Okul-çevre iş birliği etkinliklerinin boyutları yakın çevre aileden, uzak çevre hükümete kadar uzanan geniş bir yelpazeye yayılır. Buna karşılık okul-çevre iş birliği etkinlikleri, aile ve velilerle iş birliği, yakın çevre iş birliği, yerel kurumlarla iş birliği, halkla ilişkiler ve sektörel iş birliği biçiminde beş grupta toplanır. Okul-aile iş birliği etkinlikleri; okul tanıtım ve bilgilendirme toplantıları, okul gazete dergi ve broşürleri, eğitim ve danışmanlık seminerleri ile velilerin okul koruma, yaşatma ve geliştirme çalışmalarına desteği biçiminde sıralanabilir.

Okul-yakın çevre iş birliği etkinlikleri okul tanıtım ve çevre gezileri, okuma yazma ve kültürel gelişim kursları ile okul fizik çevre olanaklarından yararlanma biçiminde gruplanabilir.

Yerel kurumlarla iş birliği genelde karşılıklı yardım ve destek çalışmalarından oluşmaktadır. Ayrıca çoğu kez yasal destekten yoksun çalışmalar gibi görünmektedir. Okulun yerel kurumlarla iş birliği etkinlikleri araştırma, inceleme ve etkileşim gezileri, karşılıklı eğitsel destek, kurumların

üretim güçlerinden yararlanma, öğrencilere yardım ve destek oluşturma ziyaretleri biçiminde sıralanabilir.

Okulda geliştirilebilecek halkla ilişkiler etkinlikleri okul tanıtım program ve gezileri, medya ile işlevsel iş birliği, reklam ve ilan çalışmaları, işlevsel web sitesi ve güçlü iletişim, şikâyet ve dilek kutuları biçiminde belirlenebilir.

Sektörel iş birliği, okulun diğer eğitim örgütleriyle oluşturduğu eşgüdüm odaklı etkinliklerdir. Sektörel iş birliği bağlamında okullar arası eşgüdüm sağlanması için ortak toplantı, eğitsel, sosyal, kültürel yarışma ve ortak çalışmalar geliştirilmesi ile üniversite ve yüksekokullarla ortak çalışmalar gibi etkinliklere yer verilebilir.

Okul ve çevre iş birliği etkinlikleri ile ilgili sorunları irdeleyebilme

Okul-çevre iş birliği etkinliklerinde yaşanan sorunlara ilişkin şu sonuçlar çıkarılabilir: Okul-çevre iş birliği etkinlikleri genelde amatörce sürdürülme izlenimi vermektedir. Okul-çevre iş birliğinde halkla ilişkilerin yetkinleşmesi zaman gerektirmektedir. Henüz etkili, çağdaş ve istendik okul-çevre iş birliği geliştirildiğini söylemek oldukça güçtür. Okul-çevre iş birliği için önerilen kimi etkinlikler, Türkiye için uygulanması zor ya da olanaksız kuramsal yaklaşımlar gibi görünmektedir. Okul-çevre iş birliğinin bir yardımlaşma ve öğrencinin akademik durumunun velilere aktarılması çalışması gibi algılanma eğilimi yüksektir.

Okul ve çevre iş birliği etkinlikleri ile ilgili öneriler geliştirebilme

Okul-çevre iş birliği etkinlikleri için şu önerilerde bulunulabilir: Okul-çevre iş birliğinin geliştirilmesi için medya, kamu ve özel sektör iş birliği ile kamuoyu oluşturulması gereksinimi bulunmaktadır. Halkla ilişkilerin geliştirilmesi için hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim bir gerekliliktir. Okul-çevre iş birliğini geliştirmek için çağdaş gelişime uygun yasal düzenleme gereksinimi bulunmaktadır.

Kendimizi Sınayalım

1. Okulun bulunduğu coğrafyada kıt kaynakların üretim, tüketim ve paylaşım ilişkilerinde egemen olan uygulama, okulun hangi çevresini oluşturur?
  - a. Toplumsal
  - b. Kamusal
  - c. Teknolojik
  - d. Ekonomik
  - e. Sektörel
2. "A eyaletindeki bir okulda öğrenciler toplumda nasıl yaşanacağını, sorunların nasıl çözüleceğini, okulda yaşayarak, olay ve çözümlerini toplumdaki durumlarına benzer örneklerde çalışarak öğrenmektedirler. Yukarıdaki örnekteki okul, okul-çevre ilişkileri açısından ne tür bir okuldur?
  - a. Topluluk modeli okul
  - b. Kamusal okul
  - c. Topluluk okulu
  - d. Sektörel okul
  - e. Geleneksel okul
3. Okul-çevre iş birliği etkinliklerinin temel özellikleri ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi **yanlıştır**?
  - a. Çevre iş birliği ve halkla ilişkiler bir yönetim işlevidir.
  - b. Okul-çevre iş birliği etkinlikleri iki yönlü bir ilişki ve iletişimi gerektirir.
  - c. Okul-çevre iş birliği ve ilişkileri bilimsel bir çalışma alanıdır.
  - d. Okul-çevre iş birliği eğitimin bir parçasıdır.
  - e. Okul-çevre iş birliği profesyonel bir çalışmadır.
4. Okul-çevre iş birliği etkinliklerinin işlevleri ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi **yanlıştır**?
  - a. Okul-çevre iş birliği, okul ve çevrenin birbirlerini tanımalarına olanak sağlar.
  - b. Okul-çevre iş birliği, toplumsal gelişim ve değişime katkıda bulunur.
  - c. Okul-çevre iş birliği, öğrencinin akademik başarısının yükselmesinde etkilidir.
  - d. Okul-çevre iş birliği profesyonelce yapılmazsa katkı sağlaması olanaksızdır.
  - e. Okul-çevre iş birliği, öğrencinin sosyalleşmesini sağlar.
5. I - Okulda yapılan çalışmalar hakkında velilere bilgi vermek.
 II -Velilerin okula bakış açısını olumlulaştırmak
 III -Öğrencilerin uyum , gelişim ve problemleri hakkında velileri bilgilendirmek
 IV -Velilerin eğitim etkinliklerine katılımlarını sağlamak
 V -Okulun politikasını benimsetmek
 Yukarıdakilerden hangileri okul ile aile iş birliğinin amaçları arasında yer alır?
  - a. Yalnız II
  - b. I, IV ve V
  - c. II,III ve V
  - d. II, III, IV ve V
  - e. I,II, III, IV ve V
6. Aşağıdakilerden hangisi okul ile yakın çevre iş birliğinin amaçlarından biridir?
  - a. Çevrenin kültürel değerlerini okulun amaçları yapmak
  - b. Çevrenin kültürel değerlerini bilimsel ölçütler içinde yaymak
  - c. Okul ile çevre arasında oluşabilecek çatışmaları planlamak
  - d. Ailelerin okula, eğlence ve şenliklere katılımını sağlamak
  - e. Yakın çevreye sağlık hizmeti vermek
7. Aşağıdakilerden hangisi, okulun yerel kurumlarla iş birliği etkinliklerinden biri **değildir**?
  - a. Araştırma ve inceleme gezileri ile öğrencileri eğitmek
  - b. Kurumların eğitim çalışmalarına destek vermek
  - c. Öğrencilerin staj ve deney yapma olanaklarını geliştirmek
  - d. Kurumların bütçe ve mali tablolarını öğrenmek
  - e. Öğrencilere burs almak için iletişim geliştirmek

8. I. Kasıtlılık
II. Planlılık
III. Performans
IV. Toplam kalite yönetimi
V. Kamuoyunda imaj oluşturma
VI. İki yönlü iletişim
VII. Stratejik yönetim uygulama
Yukarıdakilerden hangileri halkla ilişkilerin temel özellikleri arasında yer alır?
a. Yalnız III
b. I, II, III ve IV,
c. I, II, III, V ve VI
d. I, II, III, VI ve V
e. II,III, IV, V ve VI
9. Aşağıdakilerden hangisi okulun sektörel iş birliğinin kapsamında **yer almaz**?
a. Okulun özel eğitim kurumları ile iş birliği
b. Okulun İl Millî Eğitim müdürlüğü ile ortak çalışmalarını
c. Okulun Şeker Fabrikası ile tarihi ören yerlerine gezi yapması
d. Okul Endüstri Meslek Lisesi ile eğitsel araç geç yapılması
e. Okul ile Turizm ve Otel İşletmeciliği Yüksek Okulu'nun Turizm haftası etkinlikleri
10. I. Okul-çevre iş birliği velilere öğrencilerin akademik durumunun aktarılması olarak algılanmaktadır.
II. Okul-çevre iş birliği etkinlikleri genelde amatörce sürdürülme izlenimi vermektedir.
III. Okul-çevre iş birliğinde halkla ilişkiler yetkinleşmiştir.
IV. Okul-çevre iş birliği için önerilen kimi etkinlikler Türkiye için uygulanması zor kuramsal yaklaşımlar gibi görünmektedir.
V. Okul-çevre iş birliği için önerilen tüm anlayışlar çok pratik görünmektedir
VI. Okul-çevre iş birliğinin bir yardımlaşma olarak algılanma eğilimi yüksektir.
Yukarıdakilerden hangileri okul-çevre iş birliği etkinliklerine ilişkin sorunlar arasında yer alır?
a. I, II, III, IV ve V
b. I, II, IV ve VI
c. II, III ve VI
d. I ve III
e. Yalnız I

Yaşamın İçinden

MEB ve Eğitim Gönüllüleri İş Birliği ile Sosyal Etkinlikler Destek Projesi

Eğitim Gönüllüleri'nin ilköğretim okulları ile bugüne kadar yürüttüğü ortak çalışmalar, 20 Temmuz 2005'te Eğitim Gönüllüleri ve MEB arasında imzalanan "Sosyal

Etkinliklere Destek Projesi Protokolü" ile yeni bir boyut kazandı.

Protokol ile, Millî Eğitim Bakanlığı (MEB. Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı, İlköğretim Genel Müdürlüğü ve Eğitim Gönüllüleri Vakfı arasında İl/İlçe Millî Eğitim Müdürlükleri ve bunlara bağlı ilköğretim kurumlarının Sosyal Etkinlikler kapsamında yapılacak eğitim amaçlı faaliyetlerine destek verilmesi çerçevesinde düzenlendi. MEB İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Sosyal Etkinlikler Yönetmeliği kapsamında resmî ve özel ilköğretim ders programlarının yanında, öğrencide kendine güven ve sorumluluk duygusu geliştirmeye, yeni ilgi alanları ve beceriler oluşturmaya yönelik bilimsel, sosyal, kültürel, sanatsal ve sportif alanlarda çalışmalar yürütülmesi amaçlanmıştır.

Protokolün amacı; yukarıda sözü geçen çalışmaları desteklemek ve etkin kılmak üzere, MEB ve Eğitim Gönüllüleri tarafından ortak çalışmaların başlatılarak Vakfın faaliyette bulunduğu il ve ilçelerde yer alan İlköğretim kurumlarının Eğitim Gönüllüleri mekan, program ve gönüllü faaliyetlerinden yararlanmalarını sağlamaktır.

Sosyal Etkinliklere Destek Projesi, 2006-2007 Etkinlik Yılında, 11 Eğitim Parkı, 53 Öğrenim Birimi ve 1 İl Temsilciliği olmak üzere toplam 65 Etkinlik Noktasında uygulanmış ve 32 ilde bulunan 282 ilköğretim okulu ile toplam 44.993 çocuğa ulaşılmıştır.

Eğitim Gönüllüleri, kendi Etkinlik Noktaları dışında da çocukların bulunduğu her noktaya ulaşmayı ve verdiği eğitim desteğinden daha çok sayıda çocuğun yararlanmasını hedefliyor.

Kaynak: MEB ve Eğitim Gönüllüleri İş Birliği ile Sosyal Etkinlikler Destek Projesi (<http://www.tegv.org/v2/default.asp>)'den 07. 02. 2008 tarihinde alınmıştır.

Kendimizi Sınavalım Yanıt Anahtarı

1. d Ayrıntılı bilgi için “Okul-Çevre İş Birliği Etkinliklerine İlişkin Temel Kavramlar” başlıklı bölümü yeniden gözden geçiriniz.
2. a Ayrıntılı bilgi için “Okul-Çevre İş Birliği Etkinliklerine İlişkin Temel Kavramlar” başlıklı bölümü yeniden gözden geçiriniz.
3. e Ayrıntılı bilgi için “Okul-Çevre İş Birliği Etkinliklerinin Temel Özellikleri” başlıklı bölümü yeniden gözden geçiriniz.
4. d Ayrıntılı bilgi için “Okul-Çevre İş Birliği Etkinliklerinin İşlevleri” başlıklı bölümü yeniden gözden geçiriniz.
5. e Ayrıntılı bilgi için “Ailelerle İş Birliği ve Etkinlikleri” başlıklı bölümü yeniden gözden geçiriniz.
6. b Ayrıntılı bilgi için “Yakın Çevre ile İş Birliği ve Etkinlikleri” başlıklı bölümü yeniden gözden geçiriniz.
7. d Ayrıntılı bilgi için “Yerel Kurumlarla İş Birliği ve Etkinlikleri” başlıklı bölümü yeniden gözden geçiriniz.
8. c Ayrıntılı bilgi için “Halkla İlişkiler ve Etkinlikleri” başlıklı bölümü yeniden gözden geçiriniz.
9. c Ayrıntılı bilgi için “Sektörel İş Birliği ve Etkinlikleri” başlıklı bölümü yeniden gözden geçiriniz.
10. b Ayrıntılı bilgi için “Okul-Çevre İş Birliği Etkinliklerine İlişkin Sorunlar ve Çözüm Önerileri” başlıklı bölümü yeniden gözden geçiriniz.

Sıra Sizde Yanıt anahtarı

Sıra Sizde 1

Türkiye’de okulların okul-çevre ilişkileri bakımından daha çok geleneksel çalıştığı söylenebilirdi. Ancak özellikle demokratikleşme, kitle iletişim ve bilişim teknolojilerinin gelişmesi, ailelerin eğitim düzeyinin yükselmesi sonucu Topluluk Modeli Okul Türü örnekleri de gözlenmeye başlanmıştır. Topluluk Okulu türü ise daha çok Cumhuriyet’in ilk döneminde görülen okul türleriydi denilebilir. Özellikle Köy Enstitüleri topluluk okulları için iyi bir örneklerdir.

Sıra Sizde 2

Türkiye’de eğitim hizmetinin daha çok kamusal görev olarak yerine getirilmesinden, okul-çevre iş birliği etkinliklerinin kimileri daha az yerine getirilmektedir. Örneğin, okul-çevre iş birliğinin sosyal sorumluluk olarak kabullenilmesi, bilimsel çalışma konusu edilmesi, okulların yoğun işleri ve yetişmiş eleman yokluğu nedeniyle oldukça güçtür. Okulların çevre iş birliği konusunda çift yönlü iletişim özelliğini de oldukça zor gösterdikleri söylenebilir. Okul-çevre iş birliğinin planlı çalışmaların ürünü olduğu da söylenebilir. Ancak, ideal anlamda okul-çevre iş birliği çalışmalarının çok zayıf olduğu bir gerçektir.

Sıra Sizde 3

Türkiye’de okul-çevre iş birliği etkinliklerinin genelde öğrencinin akademik başarısını yükseltme ve toplumsal gelişim ve değişime katkı işlevlerinde odaklandığı söylenebilir. Sürekli yapılan öğrenci veli toplantılarının temel amacı genelde öğrencilerin akademik başarısını yükseltmek odaklıdır. Diğer yandan zaman zaman devlet ve hükümet büyükleri ya da eşleri tarafından ulusal ölçekte gerçekleştirilen okuma-yazma kursları ya da kimi becerilerin gelişimini amaçlayan iş edindirme kursu ve benzerleri daha çok toplumsal gelişim ve değişime katkı boyutlu etkinliklerdir.

Sıra Sizde 4

Türkiye’de okul-aile iş birliği etkinliklerinin tümüne yer verildiği söylenebilir. Velilerden okul koruma, yaşatma ve geliştirme çalışmalarına destek alma çokça rastlanan bir çalışmadır. Özel okulluğun yaygınlaşması ile birlikte okul tanıtım ve bilgilendirme toplantıları ile eğitim ve danışmanlık seminerlerine daha çok yer verildiği söylenebilir. Okul gazete dergi ve broşürleri çıkartma, resmi okullarda çok yaygın olmamakla birlikte, özel okullarda örnekleri daha çok görülmektedir.

Sıra Sizde 5

Okulun yakın çevre ilişkilerinde en çok dikkat etmesi gereken konuların başında çevrenin okulu baskı altına alması gelmektedir. Siyasal, kültürel, sosyal ve ekonomik açıdan okul, ülke geleceğinin oluşturulmasını amaçlar. Bu nedenle okula düşen görev çevreye benzemek değil; çevreyi ulusal eğitimin genel ve özel amaçları çerçevesinde değiştirmektir. Yerel kurumlarla iş birliğinde okulun aktif siyasetin aracı olmamasına çalışmak gere-

kir. İlke olarak siyaset ile yönetimin ayrı tutulması, kamu görevinin titizlikle yurttaş ve diğer yararlananlara karşı okulun tarafsızlığının sağlanması önemlidir. Okulun yerel örgütlerle iş birliği, karşılıklı saygı ve güvene dayalı yürütülmeli ve kurumsallaşmasına çalışılmalıdır.

Sıra Sizde 6

Halkla ilişkilerin daha çok özel ve mal üreten kurumlarda geliştiği söylenebilir. Kamu yönetiminin halkla ilişkiler konusunda genelde yetersiz olması eğitim kurumlarına da yansımaktadır denebilir. Halkla ilişkiler, Türkiye'ye oldukça geç girmiş bir etkinlik alanıdır. Halkla ilişkiler konusunda da salt eğitim kurumlarında değil; diğer kurumlarda da bir yetersizlik olduğu söylenebilir. Halkla ilişkiler önemli bir finansal destek gerektirmektedir. Okulların böylesi bir finansal destek olanağı son derece kısıtlıdır. Kamu okullarında okulun halkla ilişkisinin kurum-müşteri ilişkisinden çok okul-veli zorunlu ilişkisi biçimde olması okul yönetimlerini hantallaştırmaktadır denebilir.

Sıra Sizde 7

Halen uygulanmakta olan eğitim bölgeleri uygulamaları daha işlevsel kılınarak sürdürülebilir. Kardeş okul projeleri geliştirilebilir. Merkezî bir okulda spor salonları, sergi ve gösteri merkezleri ile kütüphane gibi okulların ortak kullanım alanları yapılabilir. Ortak mesleki ve akademik gelişime yönelik hizmet içi eğitim çalışmaları düzenlenebilir.

Yaralanılan ve Başvurulabilecek Kaynaklar

- Aydın, M. (1998). **Eğitim Yönetimi**. Ankara: Hatipoğlu Yayınevi.
- . (2002). “Okul-Çevre İlişkileri”, **Eğitim Kurumları Yönetici Adaylarının “Eğitim Yönetimi” Ders Notları**. Ankara: MEB Yayınları.
- Bagin, D. ve Gallagher, D. R. (2001). **The School and Community Relations**. Boston: Allen and Bacon.
- Baskin, O., Aranoff, C. ve Lattimore, D. (1997). **Public Relations The Profession and the Practice**. Boston: McGraw Hill.
- Center, A. H. ve Jackson, P. (1995). **Public Relations Practices**. New Jersey: Prentice Hall Englewood Cliffs.
- Cutlip, S. M.; Center, A. H. ve Broom, G. M. (2000). **Effective Public Relations**. New Jersey: Prentice Hall International Inc.

- Çelenk, S. (2003). “Okul Başarısının Ön Koşulu: Okul Aile Dayanışması”, **İlköğretim -Online E- Dergi**. 2 (2), 28-34. 18. 12. 2007 tarihinde <http://www.ilkogretim-online.org.tr> adresinden alınmıştır.
- Dietz, M. J. ve Whaley, J. (2005). **School, Family and Community**. Boston: Jones and Bartlett Publishers.
- Epstein, J. L. (2001). **School, Family and Community Partnership**. Oxford: Westview Press.
- Eskici, Y. E. (1997). **İlköğretim Okullarında Velilerin Okul Yönetimine Katılmaları - İzmir İlinde Bir Tarama-**. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Guth, D. W. ve Marsh, C. (2006). **Public Relations A Values Driven Approach**. Boston: Pearson.
- Jefkins, F. (1992). **Public Relations**. London: Pitman Publishing.
- Kaya, Ö. M. (2002). **Okulöncesi Eğitim Kurumlarında Uygulanan Programlara Ailelerin İlgi ve Katılımları İle Okulöncesi Eğitim Kurumlarının Aile Eğitimine Katkısı Konusunda Anne Baba Görüşleri**. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kışlalı, A. T. (2004). **Siyaset Bilimi**. (Ed. N. Gerek). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Kolay, Y. (2004). “Okul-Aile-Çevre İş Birliğinin Eğitim Sistemindeki Yeri ve Önemi”, **Milli Eğitim Dergisi**, 164. 19. 12. 2007 tarihinde <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/164/kolay.htm> adresinden alınmıştır.
- Macionis, J. (1997). **Sociology**. New Jersey: Prentice Hall International Inc.
- Newsom, D. Turk, J. V. ve Kruckeberg, D. (2007). **This PR the Realities of Public Relations**. Belmont: Thomson Higher Education.
- Parkinson, M ve Ekachai, D. (2006). **International and Intercultural Public Relations**. Boston: Pearsons.
- Şişman, M. (2000). **Öğretmenliğe Giriş**. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Taymaz, H. (1995). **Okul Yönetimi**. Ankara: Saypa Yayınları.
- Tezcan, M. (1996). **Eğitim Sosyolojisi**. Ankara: Feryal Matbaası.
- . (1991). **Eğitim Bilimleri Eğitim Sosyolojisi**. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Wilcox, D. L. ve Cameron, G. T. (2006). **Public Relations Strategies and Tactics**. Boston: Pearsons.
- Yiğit B. ve Bayrakdar M. (2006). **Okul Çevre İlişkileri**. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Okul, Aile ve Çevre İş Birliği Etkinliklerinin Planlanması

8

Kaynak: www.soke-meb.gov.tr
www.nizipdenge.com/uploadresimler/baberler/r...
<http://www.bikmetakin.k12.tr/tr/etkinlik/2007KermesStand2.JPG>
www.kenthaber.com/.../2006/12/14/00133738.jpg

Okul, aile ve çevre iş birliğinin istenen düzeyde gerçekleştirilmesinin temel koşullarından biri, etkinliklerin belli bir plan ve program doğrultusunda yürütülmesidir. Bu nedenle okul, aile ve çevre iş birliği kapsamında gerçekleştirilecek etkinliklerin gerek okul, gerek aile, gerekse çevrenin gereksinimleri doğrultusunda belirlenerek belli bir plan ve program çerçevesinde yürütülmesi bu etkinliklerin rastlantılara bırakılmamasını sağlayacaktır.

Amaçlarımız

Bu üniteyi çalıştıktan sonra;

- Okul, aile ve çevre iş birliği etkinliklerinin planlanmasını gerekli kıl原因ları sıralayabilecek,
- Okul, aile ve çevre iş birliği etkinliklerini planlamada göz önünde bulundurulacak konuları açıklayabilecek,
- Okul, aile ve çevre iş birliği etkinliklerini planlama aşamalarını açıklayabileceksiniz.

Örnek Olay

Efe Öğretmen, okul çıkışında öğrencilerine yarın veli toplantısı olduğunu söyleyerek ailelerine ulaştırmaları için davetiye verdi. Ertesi gün Efe Öğretmen, tüm velileri kapıda güler yüzle karşıladı. Ancak, velilerin yüzündeki boşnutsuz ifadeye de bir anlam veremedi. Sınıfa giren veliler kendi aralarında konuşuyordu. Ferhat Bey: “Daba dün bir, bugün iki. Ne toplantısı yapılıyor?” derken, Sevil Hanım: “Neden toplantı yapıldığı belli değil mi? Para toplanacak.” dedi. Efe Öğretmen, toplantının gündemi gereği, amacının bir tanışma ve planlama toplantısı olduğunu söyledi. Daba sonra, velileri tanımak istediğini ve çocukların eğitiminde yalnızca okulda verilen eğitimin yeterli olmadığını, okulda öğrenilenlerin evde pekiştirilmesinin öğrencilerin öğrendiklerinin kahcılığı açısından önemli olduğunu vurguladı. Bu nedenle, velilerle birlikte bir yıl boyunca hangi etkinlikleri, hangi gün ve saatte yapacaklarını birlikte planlayacaklarını belirtti. Örneğin, sınıfta ailelerin yardım edebileceği etkinlikleri, meslekleriyle ilgili olarak öğretmene destek olabilecekleri konuları, organizasyonunda yardım edebilecekleri geziler gibi farklı etkinlikler konusunda velilere kısa bilgi verdi. Velilerden Kwanç Hanım söz aldı: “İlk defa bir veli toplantısında, bizlerin de desteğine gereksinim olduğu belirtildi. Bu açıkçası çok boşuma gitti, kendimi önemli hissettirdi.” dedi. Mustafa Bey: “Birçoğumuz ilkökul mezunuyuz. Size nasıl destek olabiliriz ki?” dedi. Efe Öğretmen, velilere, “Aile Eğitim Gereksinimi Belirleme Formunu” dağıtacağını ve bu formdan elde edeceği bilgilere göre zaman zaman Eğitim Fakültesinden hocaların ve okulun rehberlik uzmanının da desteğini alarak, aileleri gereksinim duydukları konularda bilgilendireceğini belirtti. Örneğin, aile içi iletişim, çocukların evde öğrenmelerine nasıl yardımcı olacakları... gibi konularda bilgilendirme toplantıları, konferanslar vb. etkinliklerin olacağını söyledi. Daba sonra, velilerin sınıfta ve okulda hangi eğitim etkinliklerini birlikte gerçekleştirebileceklerini anlattı ve velilere “Aile Katılım Formu”nu dağıtarak, hangi etkinliklerde destek olabilecekleri konusunda görüşlerini aldı. Toplantı, dilek ve temennilerin belirtilmesiyle sona erdi. Efe öğretmen, kendi kendine şunu düşündü: “Aslında tüm veliler, okulla iş birliğine hazır; ancak ne yapacaklarını bilmiyor. İyi ki bu toplantıyı yapmışım.” Veliler ise aralarında bu eğitim-öğretim yılının önceki yıllardan çok farklı geçeceğini konuşarak evlerine döndüler.

Anahtar Kavramlar

- Plan
- Okul, Aile ve Çevre İş Birliği Etkinliklerinin Planlanması
- Eğitim Gereksinimi

İçindekiler

- GİRİŞ
- OKUL, AİLE VE ÇEVRE İŞ BİRLİĞİ ETKİNLİKLERİNİN PLANLANMASINI GEREKLİ KILAN NEDENLER
- OKUL, AİLE VE ÇEVRE İŞ BİRLİĞİ ETKİNLİKLERİNİ PLANLAMADA GÖZ ÖNÜNDE BULUNDURULACAK KONULAR
- OKUL, AİLE VE ÇEVRE İŞ BİRLİĞİ ETKİNLİKLERİNİN PLANLANMASI

GİRİŞ

Günümüzde okullar, çağın gerekleri doğrultusunda öğrencilerin eğitim gereksinimlerine yanıt verebilmek, eğitimin niteliğini geliştirmek ve öğrenci başarısını artırmak için gittikçe karmaşıklaşan bir yapı içerisine girmektedir. Bu karmaşık yapı içerisinde, şiddetin yaygınlaşması, İnternet kullanımının artması gibi kimi bilimsel, teknolojik ve toplumsal değişmeler; bu etmenlerin ortaya çıkardığı sorunlar; çocukların okul içinde ve okul dışında öğrendikleri arasında tutarlılık sağlanmasını, okul ve yaşam arasında bir kaynaşma gerçekleştirilmesini ve ailelerle sıkı bir iş birliği kurulmasını gerekli kılmaktadır. Bu bağlamda, bugün her şeyi okuldan bekleyen anlayışın yerini, ailenin ve çevrenin de okul etkinliklerine katılmasını benimseyen bir anlayış almıştır.

Türkiye’de, ailelerin ve çevrenin okuldaki eğitim sürecine katılımında bir artış gözlenmekle birlikte, araştırma sonuçları bu katılımın istenen düzeyde olmadığını göstermektedir. Bunun nedenlerinden biri okul, aile ve çevre iş birliğinin belli bir plan ve program doğrultusunda gerçekleştirilmeyişidir. Bu bakımdan, Türkiye’de okul, aile ve çevre iş birliğinin etkili bir biçimde gerçekleştirilebilmesi için etkinliklerin okul, aile ve çevrenin gereksinimleri doğrultusunda belirlenmesi, rastlantılardan kurtarılması ve belli bir plan ve program çerçevesinde yürütülmesi gerekmektedir.

Bu üniteye önce, okul, aile ve çevre iş birliği etkinliklerinin planlanmasını gerekli kılan nedenler üzerinde durulmuş, okul, aile ve çevre iş birliği etkinliklerini planlamada göz önünde bulundurulacak konulara değinilmiş ve son bölümde okul, aile ve çevre iş birliği etkinliklerinin planlanmasına yer verilmiştir.

OKUL, AİLE VE ÇEVRE İŞ BİRLİĞİ ETKİNLİKLERİNİN PLANLANMASINI GEREKLİ KILAN NEDENLER

Uygar toplum, sosyal yaşamını sürdürmek için çeşitli kurumlar geliştirmiş, eğitimin kurumsallaşması için de okullar kurmuştur. Ancak, eğitimi okulla sınırlandırmak olanaklı değildir. Çünkü eğitim, çocuk okula başlamadan önce ailede, okula başladıktan sonra okul içinde ve okul dışındaki çevrede devam etmektedir. Bu durum, okul içi ve okul dışı eğitimin birbiriyle tutarlı olmasını ve birbirini tamamlamasını gerektirmektedir. Bunun için de okul ve yaşam arasında bir kaynaşmanın sağlanması ve yetişkinlerin okul içinde gerçekleştirilen eğitimden haberdar olmaları büyük önem taşımaktadır (Varış ve diğerleri, 1991, s.12). Aile her dönemde çocuğun gelişimi ve eğitiminden sorumludur. Çocuğun okula başlaması ile aile bu sorumluluğu okula devretmediği gibi okulla paylaşmaktadır. Bu kapsamda çevrenin de bu sürece katılması beklenmektedir. Okul, aile ve çevre birlikte hareket ederek çocukların en iyi biçimde yetişmeleri için etkili bir iletişim kurmak, gerekli eğitim etkinliklerini düzenlemek ve bu etkinlikleri gerçekleştirmek için çaba göstermek durumundadır.

Okul, aile ve çevre iş birliği, okulda düzenlenecek etkinliklere okulun, ailenin ve çevrenin etkin olarak birlikte katılımını gerektirir. Özellikle, ailenin okuldaki etkinliklere katılımı, okul, aile ve çevre iş birliğinde en temel etkinliktir.

Christenson and Christenson (1998), ortaöğretim sınıflarındaki öğrencilerin öğrenmelerinde okul, aile ve toplum iş birliğinin etkileri üzerine gerçekleştirilen 200 araştırmayı incelemiş; bu iş birliğinin, öğrencilerin akademik başarılarını, sınıfa katılımlarını, öz saygılarını ve öğrenmeye olan motivasyonlarını artırdığı ve onların okul devamsızlığını azalttığı sonuçlarına ulaşmıştır (Posny, 2007). Henderson ve

Okullar ve aileler arasında çok yönlü ve iş birliğine dayalı bir ilişki, öğrencinin başarısını artırmaktadır.

Berla (1994)'nin aile katılımına ilişkin incelediği seksen beş araştırmanın sonuçları da, öğrenci başarısının doğrudan aile katılımı ve bunun sürekliliği ile ilgili olduğunu göstermiştir (Yin Lim, 2003, s. 136). Görüldüğü gibi okullar ve aileler arasında sağlanan çok yönlü ve iş birliğine dayalı bir ilişki, öğrencinin başarısını artırmaktadır. Türkiye'de de yapılan birçok araştırmanın sonucu (Canbolat, 2001; Çelenk, 2003; Çeviş, 2002; Özçınar, 2003; Özmen ve Kolay 2003), okullarda yapılan eğitimin başarılı olması ve amaçlara ulaşılabilmesi için öğrencinin ailesinin ilgi ve yardımının gerekli olduğunu ve okulda birçok eğitsel çalışmanın öğrencinin ailesinde ve okul dışındaki çevresinde tamamlandığını ortaya koymaktadır.

Okulöncesi eğitimde aile katılımının etkilerine ilişkin çalışmalar incelendiğinde de benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Bu konudaki çalışmalara bakıldığında, aile katılımı eğitimi alan ailelerin çocuklarının sosyal becerilerinin diğerlerine göre olumlu yönde farklılık gösterdiği (Zembat ve Unutkan, 2001), aile katılımı programına dahil olan çocuklarda benlik algısının gelişiminin daha hızlı olduğu (Kuru, 2006), 5 yaş grubu çocuklar için hazırlanmış aile katımlı dil eğitimi programının çocukların dil gelişimini hızlandırdığı (Zembat ve arkadaşları, 2006) yolunda bulgular elde edildiği görülmektedir (Akt. Zembat, 2007, s. 111).

Gerçekten, okulöncesi eğitim alanında çocuklar üzerinde yapılan araştırmalar, aile katılımını sağlayan programların, çocukların gelişiminde olumlu ve kalıcı etki yaptığını ortaya koymaktadır. Ancak, okulöncesi eğitim kurumlarının birçoğunda aile, programların dışında kalmakta; bu nedenle, çocuğun kazandığı becerilerin kalıcılığı sağlanamamakta ve bu becerilerin günlük yaşama aktarılması olanaklı olmamaktadır. Nitekim, Okulöncesi Eğitim Programı'nda (MEB, 2006, s.77), okulöncesi eğitimde en iyi yaklaşımın, çocuğu tek başına birey olarak değil, ailesi ile birlikte ele alan yaklaşım olduğu vurgulanmıştır. Dolayısıyla, programda aile katılımının gerçekleştirilebileceği farklı etkinlikler sunulmuştur. Bu etkinlikler şöyle sıralanabilir (MEB, 2006, ss. 79-86):

Eğitimde en iyi yaklaşım, çocuğu tek başına birey olarak değil, ailesi ile birlikte ele alan yaklaşımdır.

- *Aile eğitimi etkinlikleri* (toplantılar, konferanslar, bireysel görüşmeler, basılı araçlar ve eğitim panoları yoluyla yapılabilecek olan etkinlikler)
- *Aile ile iletişim etkinlikleri* (telefon görüşmeleri, kitapçıklar-etkinlik örnekleri, teyp kayıtları, fotoğraflar, duyuru panoları, haber mektupları, yazışmalar, toplu dosyalar, toplantılar, okul ziyaretleri, geliş-gidiş zamanları gibi etkinlikler)
- *Ev ziyaretleri*
- *Evde yapılabilecek etkinlikler*
- *Yönetim ve karar verme süreçlerine katılım*

Özetle, okul-aile iş birliğinin ve dolayısıyla aile katılımının ilgili taraflara olumlu etkilerinin olduğu açıktır. Çoğu eğitimci ve okul, aile katılımının okulöncesinden ortaöğretime kadar tüm çocuklar üzerindeki etkilerini kabul etmelerine karşın, bilgilerini ve inançlarını uygulamalara ve uygulama sonuçlarına yansıtamamaktadırlar (Eacles, Harrold, 1993; Epstein, 1986; Getswicki, 1996; Simon ve diğerleri, 1998). Bunun nedeni, öncelikle okulların ailelerden ve çevreden gereken desteği alamamaları ve etkinliklerin rastlantılara bırakılarak belli bir plan ve program çerçevesinde gerçekleştirilememesidir. Ailelerin çok azı çocuklarının okullarındaki program ve etkinliklerinin farkındadır (Epstein, 1996). Araştırma sonuçları, ailelerin aile katılımıyla yakından ilgilendiklerini; ancak, çoğu ailenin, bu katılımın nasıl gerçekleşeceğini bilemediklerini ortaya koymuştur. Bu anlamda, aile katılımını,

ailelerin çocuklarının eğitimlerini desteklemeye ilişkin ilgilerinden çok bilgi yoksunluğu engellemektedir (Nichols, 1991; Williams ve Chavkin, 1985; Akt. Yin Lim, 2003, ss. 137-138).

Daha önce de sözü edildiği gibi, Türkiye’de okul-aile iş birliği, Okul-Aile Birliği Yönetmeliği çerçevesinde yürütülmektedir. Yönetmelik gereğince, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda okul ile aile arasında bütünleşmeyi gerçekleştirmek, veli ve öğretmenler arasında iş birliği sağlamak amacıyla okul-aile birlikleri kurulmaktadır (MEB, 2005). Böylece aileler, okul etkinliklerine katılma, katkıda bulunma ve geliştirme olanağı elde etmektedirler. Ancak, Okul-aile birliklerinin işlevsel olmaması, Türkiye’de okul, aile ve çevre iş birliğinin istenen düzeyde olmamasının temel nedenlerinden birini oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra, Türkiye’de, kimi araştırma bulguları (Özmen ve Harktı, 2005; Özmen ve Kolay; 2004; Biber, 2002; Oğan, 2000; Demirbulak, 2000) ailelerin eğitime katılımının istenen düzeyde olmadığını ve katılımın daha çok veli toplantıları ve görüşmelerle sınırlı olduğunu göstermektedir. Yine, aynı araştırma sonuçları, veli-öğretmen görüşmelerinin sağlıklı ve işlevsel olmadığı yönündedir. Buradan ailelerin eğitim etkinliklerine daha fazla ve çok yönlü katılımında bulunmalarının sağlanması gerektiği sonucu çıkarılabilir.

Türkiye’de ailelerin ve çevrenin eğitim sürecinde yer alması anlayışı henüz tam olarak yerleşmemiştir. Türk eğitim sisteminde okul, aile ve çevre iş birliğine ve aile katılımına yönelik bütüncül bir çerçeve çizildiğinde; işlevsel politikaların, stratejilerin ve programların geliştirilmediği; aile ve çevre katılımının ve okul, aile ve çevre etkileşiminin rastlantılara bırakıldığı; tarafların iş birliğine yönelik ilgisiz tutumlarının olduğu görülmektedir.

Öte yandan, gelişmiş ülkelerde eğitim reformu çalışmaları okul, aile ve çevre iş birliğine odaklanmakta, okul, aile ve çevre iş birliğini artırıcı programlar geliştirilmekte ve okullar bu yönde yeniden yapılandırılmaktadır. ABD başta olmak üzere birçok ülkede geliştirilen aile katılımı etkinlikleri belirli bir plan ve program çerçevesinde yürütülmektedir. Aile katılım programlarının başarıyla uygulanabilmesi için farklı politikalar, programlar ve modeller geliştirilmekte, bu programların, modellerin uygulanışına ilişkin standartlar belirlenmekte, paydaşların (yöneticiler, öğretmenler, aileler, toplumda eğitimle ilgilenen birey ve grupların) rolleri tanımlanmaktadır (Posny, 2007).

Okul, aile ve çevre iş birliği etkinliklerini planlamayı gerekli kılan nedenler özetle şöyle sıralanabilir:

- Okulların, okul, aile ve çevre iş birliğinin önemini yeterince kavrayamaması,
- Okulların, okul, aile ve çevre iş birliğini nasıl gerçekleştirecekleri konusunda öngörülerinin olmaması,
- Okulların ailelerden ve çevreden gereken desteği alamamaları,
- Okulların, aile ve çevre iş birliğini rastlantılara dayalı olarak yürütmesi,
- Ailenin eğitime katılımının istenilen düzeyde olmaması ve katılımın daha çok veli toplantıları ve görüşmelerle sınırlı olması. Veli-öğretmen görüşmelerinin de sağlıklı ve işlevsel olmaması,
- Ailelerin, aile katılımının nasıl gerçekleşeceğini bilmemeleri,
- Ailelerin ve çevrenin okul etkinliklerine katılma, katkıda bulunma ve geliştirme fırsatı elde edememeleri,
- Okul-aile birliklerinin işlevsel olmaması,

Araştırma sonuçları, ailelerin aile katılımıyla yakından ilgilendiklerini; ancak, çoğu ailenin, bu katılımın nasıl gerçekleşeceğini bilemediklerini ortaya koymuştur. Bu anlamda, aile katılımını, ailelerin çocuklarının eğitimlerini desteklemeye ilişkin ilgilerinden çok bilgi yoksunluğu engellemektedir.

- Ailelerin ve çevrenin eğitim sürecinde yer alması anlayışının henüz tam olarak yerleşmemesi, tarafların iş birliğine yönelik tutumlarının istenen düzeyde olmaması.

Tüm bu nedenler, Türkiye’de de okul, aile ve çevre iş birliğinin etkili bir biçimde gerçekleştirebilmesi için öncelikli olarak okul, aile ve çevre iş birliği çerçevesinde gerçekleştirilecek etkinliklerin rastlantılardan kurtarılarak, belli bir plan ve program dâhilinde yürütülmesini gerekli kılmaktadır. Bu süreçte kimi noktalara dikkat etmek gerekir.

- Okul-aile iş birliği için öncelikle okul yöneticileri ve öğretmenler ailenin önemine inanmalıdırlar. Okulda verilen eğitimin aile tarafından desteklenirse kalıcı olacağı kabul edilmelidir. Bu nedenle, çocuğun kuruma kayıt olması ile birlikte ailenin her anlamda iş birliğine hazır olması ve hatta talep etmesi önemlidir. Çocukların gelişimi ve eğitimi bütüncül olarak okul, aile ve toplum yaşamı bağlamları içinde düşünülmelidir (Ömeroğlu ve Can Yaşar, 2005).
- Aile bireylerine karşı anlayışlı, hoşgörülü, esnek ve demokratik bir tutum sergilemek, ailenin çalışmalara katılımını kolaylaştırmak açısından önemlidir (MEB, 2006).
- Okul, “Aile Katılımı Programı” felsefesini belirlemeli, ailelerle yapılacak ilk toplantıda ailelerin ilgi ve gereksinimlerini ortaya koymaya yönelik bir “Gereksinim Belirleme Çalışması” yapmalıdır. Etkinliklerin günü, saati, zamanı, konusu ve kurallar ailelerle birlikte belirlenmelidir. Okul-aile iş birliği etkinliklerinin önceden planlanması, gerekli hazırlıkların yapılmasını ve etkin katılımın sağlanmasını kolaylaştıracaktır (Ömeroğlu ve Can Yaşar, 2005).
- Okul yönetimi, çevrenin eğitime ilişkin beklentilerini karşılayarak sosyal, ekonomik ve teknolojik gelişmesi ve kalkınması için insan gücünü başarılı olabilmesi için çevredeki tüm kamu ve sivil toplum örgütleri ile iletişim kurularak beklenti ve gereksinimler belirlenmelidir (Kolay, 2004).
- Okulun içinde bulunduğu toplumun ilgili kurum ve kuruluşlarının temsilcileri, okul ile iş birliği yapmaya ve yardımcı olmaya çağrılmalı ve isteklendirilmelidir (Taymaz, 2001, ss. 196-197).

Okul, aile, çevre iş birliği okulöncesi eğitimden ortaöğretime kadar düzenli olarak gerçekleştirilmelidir. Bu bağlamda, ulusal eğitim politikasında okul, aile ve çevre iş birliği yerini almalıdır. Dolayısıyla, okulda daha işlevsel ve somut bir biçimde aile ve çevre iş birliğine yer verilmelidir. Bu amaçla, belli standartlar geliştirilmelidir. Etkinliklerin planlanması aşamasında bu standartlara dikkat edilmeli, uygulamada sorunların çıkmaması için planlama aşamasında tarafların gereksinimleri saptanmalı ve rolleri açıkça ortaya konulmalıdır. Ancak, okul, aile ve çevre iş birliği etkinliklerinin amacına ulaşabilmesi için her şeyden önce etkinliklerin gerçekleştirileceği aileler ve çevrenin özellikleri bilinmelidir. Özetle, okul, aile ve çevre iş birliğinde istenen sonuca ulaşabilmek için etkinliklerin çok iyi planlanması gerekmektedir.

OKUL, AİLE VE ÇEVRE İŞ BİRLİĞİ ETKİNLİKLERİNİ PLANLAMADA GÖZ ÖNÜNDE BULUNDURULACAK KONULAR

Okul, aile ve çevre iş birliğini etkili bir biçimde planlayabilmek için öncelikle kimi konuların dikkate alınması gerekmektedir. Bu temel konular, daha etkili plan yapmada okullara ışık tutacaktır.

Okul, Aile ve Çevre İş Birliğinin Ne Durumda Olduğunun Saptanması

Okul, aile ve çevre iş birliğine yönelik istenilen etkinliklerin gerçekleştirilmesi, var olan durumun ortaya konulmasına bağlıdır. Okul, aile ve çevre iş birliği etkinlikleri, çocuğun okuldaki, aile içindeki ve toplumdaki tüm yaşamını kapsayacak biçimde planlanmalı ve uygulanmalıdır. Planlamada okulun, “Okulumuz ne tür bir aile ve çevre katılımı programını izlemelidir?” sorusunu yanıtlaması çok önemlidir. Öte yandan, okul, aile ve çevre iş birliğine yönelik etkinlikler planlanırken bir önceki yılda gerçekleştirilen etkinliklerin değerlendirilmesi sonucu elde edilen veriler göz önünde bulundurulmalıdır.

Aile ve Çevre Katılımına İlişkin Standartların Saptanması

Okul, aile ve çevre iş birliği etkinliklerinin belli bir plan ve program çerçevesinde yapıldığı ülkelerde kimi standartlar geliştirilmiştir. Bu standartlar, planlama aşamasından değerlendirme aşamasına kadar her aşamada etkinliklere yol göstermektedir. Örneğin, okul-aile ve okul-çevre iş birliğini sağlamaya yönelik olarak ABD’de geliştirilen gerek okul merkezli gerek ev merkezli katılıma yönelik ulusal standartlar şu konuları içermektedir (PTA, 2006):

İletişim: Okul ve aile arasında düzenli, çift yönlü ve anlamlı iletişim sağlanmalıdır.

Ana babalık becerileri: Anne babalar, ana babalık becerileri konusunda desteklenmeli ve geliştirilmelidir.

Öğrenci öğrenmesi: Aileler, öğrenci öğrenmesine yardım etmede tamamlayıcı bir rol oynamalıdır.

Gönüllülük: Ana babaların okula katılımları beklenmeli, yardım ve destekleri aranmalıdır.

Okul kararlarına ortak katılım: Aileler, çocukları ve aileleri etkileyen tüm kararlarda tam anlamıyla ortak olmalıdır.

Toplumla iş birliği: Toplum kaynakları, okulları, aileleri ve öğrencinin öğrenmesini güçlendirmek için kullanılmalıdır.

Bu standartlar; okul, aile ve çevre iş birliğinde, hazırlanacak olan programların boyutlarını oluşturmaktadır. Kuşkusuz, iyi bir okul, aile ve çevre iş birliği programında iletişim en temel boyuttur. Çünkü, istenen iş birliğinin gerçekleştirilmesi öncelikle karşılıklı iletişime bağlıdır. Çocuk, en temel davranışları anne babasından öğrenmektedir. Bir bakıma çocuk, her yönüyle anne babasının ürünüdür. Çocuklara istenen nitelikleri kazandırmada anne babalık becerilerinin önemi büyüktür. Bu nedenle, okul-aile iş birliğinde anne babaların eğitilmesi en temel işlerden biridir. Öte yandan, ailelerin okula katılımlarında gönüllülük temel alınmalıdır. İsteyerek ve gönüllü olarak yapılan her işte başarı vardır. Bu nedenle, ailelerin tüm etkinliklere isteyerek ve gönüllü olarak katılımları desteklenmelidir. Kararların birlikte alınması, kararların uygulamaya geçirilmesini kolaylaştırır. Bu nedenle, kararların tüm paydaşların katılımıyla alınmasına özen gösterilmelidir. Ayrıca, okul

Okul, aile ve çevre iş birliği etkinliklerini planlamada göz önünde bulundurulacak konular:

- Okul, aile ve çevre iş birliğinin ne durumda olduğunun saptanması
- Aile ve çevre katılımına ilişkin standartların saptanması
- Ailelerin farklılığının anlaşılması
- Ailelerin rollerinin saptanması

Okul-aile-çevre iş birliğinde yapılacak ilk iş, okul, aile ve çevre iş birliğinin ne durumda olduğunun saptanmasıdır.

Aile katılımına ilişkin standartlar:

- İletişim
- Ana-babalık becerileri
- Öğrenci öğrenmesi
- Gönüllülük
- Okul kararlarına ortak katılım
- Toplumla iş birliği

çevreden bağımsız değildir. Bu nedenle okul, çevrenin destek ve katkısını almalı, çevrenin olanaklarından yararlanmalıdır.

Türkiye’de de okulöncesi eğitim, ilköğretim ve orta öğretimde aile katılımına ilişkin ulusal düzeyde standartlar geliştirilmeli, yerel özellikler dikkate alınarak bu standartlarda esneklik tanınmalıdır. Okul, aile ve çevre iş birliğine ilişkin etkinliklerin planlanması aşamasından başlayarak bu standartlara dikkat edilmelidir.

Ailelerin ve Çevrenin Farklılığının Anlaşılması

Ailelerle birlikte çalışırken atılacak ilk adım ailelerin farklılığını anlamaktır. Birbirinden ayrı kültürel bakış açıları, ailelerdeki farklılıkların bir parçasıdır ve kültürel farklılıklar, okul-aile ilişkisini kurmaya çalışırken engeller de yaratabilir. Bu nedenle, okul yöneticileri ve öğretmenler kültürel farklılıklara duyarlı programlar geliştirmelidir. Hazırlanan okul-aile etkinlikleriyle ilgili program, ailelerin kültür düzeyi, deneyimleri, davranışsal ve gelişimsel beklentileri ile uyum sağlamalıdır (Ömeroğlu ve Can Yaşar, 2005).

Aileler, okul-aile ilişkilerine farklı tepkiler verir. Bir aile okula yapılacak ziyaret için heyecan duyarken diğeri ilgisiz kalabilir. Aileler, okula çeşitli geçmiş yaşantıları ile gelir. Eğer ailelerin geçmişteki okul deneyimleri güzel ve başarılıysa aileler okulu ziyaret ederken de zevk alır ve mutlu olur, eğer, deneyimleri başarısızlık ve hayal kırıklıklarıyla doluyorsa okul düşüncesi onlar için can sıkıcı olur ve okula istemeyerek gelmeyebilir. Bu anlamda, ailelerin kültürel ve sosyal geçmişleri fark edilir, anlamaya çalışılır ve saygı duyulursa bu yaklaşım, aileleri okulla iş birliğine ikna etmede katkı getirebilir. Her şeyden önce, bir öğretmen, birlikte çalışacağı aileyi tanımalıdır. Eğer, öğretmen aileyi tanır, değerlerini, alışkanlıklarını bilirse, onlarla nasıl iletişim kuracağına yönelik bir düşünceye sahip olur. Bu anlamda, sosyo-kültürel özellikler bakımından farklı olan aileleri, gerek kendileri gerekse çocuklarının gelişimleri için becerilerini ve yeterliklerini artırmaya yönelik etkinliklere yönlendirebilmek, planlama aşamasında yapılması gereken çalışmalardan biridir.

Öte yandan ailelerin farklılığını etkileyen en önemli etmenlerin başında çevrenin geldiği unutulmamalıdır. Aileyi, içinde buldukları çevreden bağımsız düşünmek olası değildir. Çünkü, çevrenin fiziksel olanak ve koşulları, sosyo-ekonomik düzeyi, çevrenin eğitime bakış açısı vb. özellikleri ailelerin tutumlarını da etkilemektedir. Bu nedenle, okullar, aileler kadar çevrenin özelliklerini de dikkate almalıdır.

Ailelerin ve Çevrenin Rollerinin Saptanması

Aile katılımının yararları konusunda aynı düşüncede olmalarına karşın, eğitim sürecinde eğitimci ve aileler, birbirlerini tamamlayıcı rollerine ilişkin ortak bir anlayış geliştirmeyi başaramamaktadırlar (Kagan, 1989; Akt. Yin Lim, 2003, s.138). Dolayısıyla, okul-aile iş birliğinde dikkat edilmesi gereken önemli noktalardan biri; ailelerin, okulla yapacağı iş birliğinin ve okulun olanaklarını geliştirme yolunda harcaacakları maddi ve manevi çabaların, sınıftaki öğretmenin işine ya da okulun iş birliğine müdahale etme biçimine dönüşmemesidir. Bu konuda, özellikle yönetici ve öğretmenlerin aile ile kuracakları ilişkileri çok iyi düzenlemeleri gerekmektedir. Okulla iş birliği yapmak demek, okulun işleyişine müdahale etmek demek değildir. Genelde, yapılan araştırmalar, her iki tarafın da görevlerinin sınırlarını ve ne yapacaklarını bilmeleri durumunda önemli sorunların ortaya çıkmadığı yönündedir (Oktaay, 1993, s.19). Bu bağlamda, okul, aile ve çevrenin rolleri önceden iyi tanımlanır sa etkinliklerin başarılı olma olasılığı artacak, sorunlar da azaltılmış olacaktır.

Eğer, öğretmen aileyi tanır, değerlerini, alışkanlıklarını bilirse, onlarla nasıl iletişim kuracağına yönelik bir düşünceye sahip olur.

Okulla iş birliği yapmak demek, okulun işleyişine müdahale etmek demek değildir.

Okul, aile ve çevre iş birliği etkinliklerini planlamada göz önünde bulundurulacak konulardan hangisi öncelikle dikkate alınmalıdır?

OKUL, AİLE VE ÇEVRE İŞ BİRLİĞİ ETKİNLİKLERİNİN PLANLANMASI

Planlama, ulaşılmaması öngörülen amacın ortaya konması ile başlar. Bu amaca ulaşmak için, hangi işlemleri, hangi sırayla, hangi kaynakları ya da olanakları kullanarak ne kadar zamanda yapacağımızı, bunları yaparken beklenmedik bir durumla karşılaştığımızda daha başka neler yapabileceğimizi önceden düşünüp belirlememiz gerekmektedir (Yangın, 1998).

Her alanda olduğu gibi okul, aile ve çevre iş birliğinde de plan yapma son derece önemlidir. Okul, aile ve çevre iş birliği kapsamında gerçekleştirilecek etkinliklerin planlanması, hangi etkinliklerin ne amaçla gerçekleştirileceğinin, bu amaçları gerçekleştirmek için hangi etkinliklerin hangi sırayla yapılacağı, etkinlikler sırasında hangi kaynak kişilerin ve araç gerecin kullanılacağı, amaçların gerçekleşip gerçekleşmediğinin nasıl kontrol edileceğinin bilinmesini sağlar. Böyle bir planlama verimliliği artırır ve hedeflere kısa yoldan ulaşmayı sağlar. Ayrıca, planlama okul yöneticileri ve öğretmenlerin kendilerine güven duyarak çalışmalarını sağlar.

Okul, aile ve çevre iş birliğini sağlamaya yönelik etkinliklerin planlanmasının amacı, gerçekleştirilecek etkinlikleri, öğrenci, aile, yakın çevre, öğretmenler ve okulun gereksinimlerini daha iyi karşılayacak biçimde düzenlemek, eldeki kaynakların ve zamanın daha verimli kullanılmasını sağlamak, bireyin ve toplumun gelişiminde eğitimi daha etkili bir güç durumuna getirmektir. Bu gücü etkili kılmanın yolu da etkinliklerin çok boyutlu olarak planlanmasından ve bir program doğrultusunda yürütülmesinden geçmektedir. Bu kapsamda okul, aile ve çevre iş birliği planı hazırlama süreci Şekil 8.1'de gösterilmiştir.

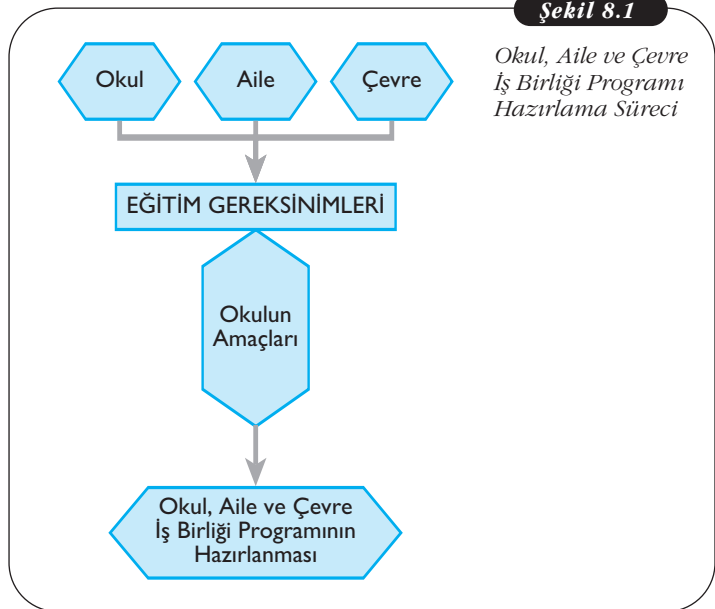
Okul, aile ve çevre iş birliğine yönelik bir program hazırlayabilmek için önce okul, aile ve çevrenin eğitim gereksinimleri belirlenir, bu gereksinimler okulun amaçlarıyla karşılaştırılır, amaçlar doğrultusunda gerçekleştirilecek etkinlikler belirlenir ve son aşamada program hazırlanır. Böyle bir programın hazırlanabilmesi ve uygulanabilmesi için şu çalışmalar yapılmalıdır:

- Okul, Aile, Çevre İş Birliği Komisyonunun Oluşturulması
- Çalışma Planının Yapılması
- Gereksinim Belirleme Çalışmasının Yapılması
- Okul, Aile ve Çevre İş Birliği Programının Hazırlanması
- Okul, Aile ve Çevre İş Birliği Programının Uygulanması
- Okul, Aile ve Çevre İş Birliği Programının Değerlendirilmesi

Okul, aile ve çevre iş birliğini sağlamaya yönelik etkinliklerin planlanmasının amacı; gerçekleştirilecek etkinlikleri, öğretmen, öğrenci, aile, yakın çevre ve okulun gereksinimlerini daha iyi karşılayacak biçimde düzenlemek, eldeki kaynakların ve zamanın daha verimli kullanılmasını sağlamak, bireyin ve toplumun gelişiminde eğitimi daha etkili bir güç durumuna getirmektir.

Şekil 8.1

Okul, Aile ve Çevre İş Birliği Programı Hazırlama Süreci

Okul, aile ve çevre iş birliği komisyonun görevi, okul-aile-çevre iş birliğinde gerçekleştirilecek etkinliklere yönelik gereksinim belirleme çalışması yapmak, okul-aile-çevre iş birliği programı hazırlamak, uygulamak ve değerlendirmektir.

Okul, Aile ve Çevre İş Birliği Komisyonunun Oluşturulması

Okullarda okul, aile ve çevre iş birliğinin rastlantılara bırakılmaksızın istenen biçimde gerçekleştirilmesinden sorumlu olacak bir komisyona gereksinim bulunmaktadır. Bu komisyonun görevi, okul, aile ve çevre iş birliğinde gerçekleştirilecek etkinliklere yönelik gereksinim belirleme çalışması yapmak, okul, aile ve çevre iş birliği programı hazırlamak, uygulamak ve değerlendirmektir.

Bu komisyonda, okul müdürü ya da müdür yardımcısı, öğretmenler, (okulun büyüklüğüne göre, örneğin, ilköğretim okulu ise okulöncesi öğretmeni, sınıf öğretmeni ve alan öğretmenlerinden birer temsilci seçilebilir), rehber öğretmen, veli temsilcisi, okul-aile birliği başkanı yer almalıdır. Kuşkusuz, her okul, gereksinimlerine göre bu komisyona başka kişileri de ekleyebilir. Örneğin, halkla ilişkiler uzmanı, okulun eğitim danışmanı, sivil toplum kuruluşlarının temsilcileri vb. komisyonda yer alabilir.

Çalışma Planının Yapılması

Okul, Aile ve Çevre İş Birliği Komisyonu, yapacağı işleri belli bir plan dahilinde yürütmelidir. Bu amaçla yapılacak işlerin bir listesi yapılmalı; bu işlerin ne zaman ve ne kadar süre ile yapılacağı belirlenmelidir. Örneğin, eğitim gereksinimi belirleme işinin ne zaman yapılacağı, kimlerden ve hangi yollarla veri toplanacağı bir takvime bağlanmalıdır. Çalışma planı, yapılacak işlerin zamanında bitirilmesi açısından büyük önem taşımaktadır.

Gereksinim Belirleme Çalışmasının Yapılması

Eğitim gereksinimi belirleme, okul, aile ve çevre iş birliğinin planlanmasının temel koşullarından biridir. Hizmet verilecek tarafların gereksinimleri belirlenmeden ilgili taraf için gerekli olan model tanımlanıp geliştirilemez ya da geliştirilen model amaca ulaşmayı sağlayamaz. Modellerin planlanması ve uygulanmasında programdan yararlanacak bireylerin etkin bir rol alması, programın o toplum tarafından kabulünü artıracaktır (Aral, Yaşar ve Kandır, 2002, s.45).

Gerek okulun, gerek ailelerin gerekse çevrenin gereksinim ve beklentilerinin belirlenmesi, okul, aile ve çevre iş birliği etkinliklerinin amacına ulaşmasına hizmet eder. Her şeyden önemlisi, eğitim gereksinimi belirleme çalışması, okul, aile ve çevrenin beklentilerinin örtüşürülmesine yardımcı olur. Böylece okul, aile ve çevre, uyum içinde çalışma fırsatı bulur. Eğitim gereksinimlerinin belirlenmesi, yapılacak eğitim etkinliklerinin planlanması için gerekli bilgilerin elde edilmesine katkıda bulunmaktadır. Bunun yanı sıra, eğitim gereksinimlerini belirleme çalışması, program hedeflerinin doğru belirlenip belirlenmediğini ortaya çıkarır. Ayrıca, eğitim gereksinimlerinin belirlenmesi, olası engel ya da problemlerin belirlenmesine de hizmet eder. Özellikle, bu engel ya da problemlerin kaynakları belirlenebilirse eğitimin başarı şansı artar.

Gereksinim belirleme çalışması şu aşamalardan oluşur (Demirel, 1999, ss.87-90):

Hazırlık: Çalışmanın ve çalışmada yer alacak kişilerin planlanması sürecini içerir. Bu aşamada bilgi toplanacak hedef kitle (öğrenci, veli, öğretmen, çevredeki kişiler vb.) belirlenir. Bu kapsamda, bilgi toplama ve toplanan bilgilerin analizine yönelik ilkeler oluşturulur ve değerlendirme sürecinde önceliklerin neler olacağı belirlenir.

Bilgi toplama: Bilgilerin nasıl toplanacağına yönelik ayrıntılı planlamanın yapıldığı aşamadır. Bilgilerin toplanması, düzenlenmesi, sıralanması, gruplandırılması,

Gereksinim belirleme çalışmasının aşamaları:

- Hazırlık
- Bilgi toplama
- Bilgilerin analizi
- Bilgilerin rapor edilmesi
- Bilgilerin kullanımı

Okul, Aile ve Çevre İş Birliği Programının Hazırlanması

Okullarda okul, aile ve çevre iş birliğini istenen bir biçimde gerçekleştirmek için mutlaka okul, aile ve çevre iş birliği programı hazırlanmalı ve bu program sürekli geliştirilmelidir. Böyle bir program, okul, aile ve çevre iş birliğinin planlı ve etkili bir biçimde gerçekleştirilmesini sağlayacağı gibi, okulun amaçlarının gerçekleştirilmesine de katkıda bulunmaktadır. Bu aşamada, gerçekleştirilecek etkinliklere karar verilmeli, etkinliklere yönelik amaçlar, içerik, öğretme-öğrenme süreci ve değerlendirme biçimleri belirlenmelidir. Programın bu temel boyutlarının yanı sıra, hedef kitlenin özellikleri, zamanlama, yer gibi ögeler de dikkate alınmalıdır. Bu kapsamda program hazırlanmalıdır.

Okul, aile ve çevre iş birliği programı hazırlanırken Milli Eğitimin genel amaçları ve ilkeleri çerçevesinde, Varış (1988, ss.270-277)'in program geliştirme için öngördüğü rehber ilkeler göz önüne alınmalıdır:

Okulun sosyal işlevi göz önünde bulundurulmalıdır: Bir okulun programının hazırlanmasında başlangıç noktası, okulun sosyal işlevidir. Bu işlevin ne olduğuna; ülkenin sosyal, kültürel, ekonomik ve politik koşulları göz önünde bulundurulurarak karar verilir. Çünkü, eğitim sistemini toplumsal sistemden ve toplumsal gereksinimlerden bağımsız olarak düşünmek olanaklı değildir.

Bireysel verilerden yararlanılmalıdır: Örgün eğitimdeki programların, toplumsal olduğu kadar bireysel gereksinimleri de karşılayacak biçimde düzenlenmesi gerekir. Çocuğun eğitiminin, onun gelişimiyle bağlantılı olarak ele alınması gerekir. Programlar, çocuğun herhangi bir gelişim evresinde duyduğu gelişim gereksinimini karşılayacak biçimde hazırlanmalıdır. Eğer gelişim çağlarının özellikleri ve bu özelliklerin yarattığı gereksinimler bilinirse eğitimin görev ve sorumluluğu ortaya çıkar ve böylece amaçların, içeriğin ve öğretim süreçlerinin daha gerçekçi temellere dayanması olanaklı olur. Okul, aile ve çevre iş birliği programı da çocukların gelişim ve öğrenme gereksinimlerinin karşılanmasına katkıda bulunmalıdır.

Amaçlar belli ölçütlere göre belirlenmelidir: Program hazırlarken amaçların genel den özele doğru ve birbiriyle ilişkili olarak düzenlenmesi gerekir. Kurum, millî eğitimin temel amaçlarını ve bulunduğu çevrenin gereksinimlerini dikkate alarak kendi amaçlarını saptamalı ve bu amaçlar doğrultusunda programını hazırlamalıdır. Okul, aile ve çevre iş birliği programı hazırlanırken; Milli Eğitimin, okulun ve derslerin amaçları dikkate alınmalı, program bu amaçların gerçekleşmesine hizmet etmelidir.

İçeriğin yapısı ve seçiminde araştırma sonuçlarına dayanan tercihler yapılmalıdır: Programda yer alacak konuların seçimi önemlidir. Çünkü, araştırma yoluyla ortaya çıkarılan bilgiler hızla artmaktadır. Bu durum, eğitim programlarında içeriğin yeniden düzenlenmesini ve ara ara gözden geçirilmesini gerektirmektedir. İçerik, eğitim amaçlarının gerçekleştirilmesinde önemli bir araçtır. Bu nedenle, programda yer alacak konuların en son gelişme ve yenilikleri kapsayacak biçimde saptanması gerekir. Okul, aile ve çevre iş birliği programı hazırlanırken de programda yer verilecek etkinliklerin içeriği, çağdaş ve bilimsel gelişmeler bağlamında belirlenmelidir.

Öğretme-öğrenme süreçleri saptanmalı ve gerekli araç gereçler sağlanmalıdır: Eğitimde amaçların gerçekleşmesi, sağlıklı bir biçimde oluşturulan öğretim süreçleri ile sağlanmaktadır. Bu nedenle, öğrenme-öğretme süreci eğitim programının en işevuruk yönünü oluşturmaktadır. Okul, aile ve çevre iş birliği programı hazırlanırken, programda yer verilen etkinlikler için en uygun yöntem, teknik ve araç gereçler seçilmelidir.

Değerlendirme ölçütleri ve ilkeleri saptanmalıdır: Eğitim programı hazırlanırken değerlendirme ölçütleri saptanmalıdır. Değerlendirme, programın amaçlarına ne derece ulaşıldığını ortaya koyan bir karar verme işlemidir. Değerlendirme, programın etkililiği hakkında bilgi verir ve eksikliklerin neler olduğunu gösterir. Okul, aile, çevre iş birliği programı hazırlanırken, programda yer verilen etkinliklerin hangi araç ve tekniklerle değerlendirileceği belirlenmelidir.

Bilimsel araştırma anlayışı benimsenmelidir: Eğitim programları bilimsel bir anlayışla hazırlanmalıdır. Program hazırlamada, bilimsel yaklaşımın benimsenmesi, yapılan işe nitelik kazandırır. Okul, aile, çevre iş birliği programı, bilimsel gelişmelerin ışığında; program hazırlama sürecine tüm ilgililerin katılımıyla ve programla ilgili tüm boyutlar dikkate alınarak hazırlanmalıdır.

Okul, aile ve çevre iş birliği programı hazırlanırken hangi ilkeleri dikkate almak gerekir?

3

SIRA SİZDE

Bu temel ilkeler göz önünde bulundurularak hazırlanan okul, aile ve çevre iş birliği programı, okulun amaçlarını gerçekleştirmede bir köprü görevi üstlenmelidir. Okul, aile ve çevre iş birliği programından, okulun, ailelerin ve çevrenin, dolayısıyla çocukların beklentilerinin karşılanmasında önemli bir destek olarak yararlanılmalıdır. Her şeyden önemlisi, okul, aile ve çevre iş birliği programı, okulun öğretim programının önemli bir unsuru olarak görülmelidir.

Okul, Aile ve Çevre İş Birliği Programının Uygulanması

Planlama aşamasında hazırlanan program, önceden belirlenen ilkelerin ışığında uygulanmalıdır. Uygulama için de plan yapılması çalışmanın başarısını artırır.

Program uygulanırken olası engeller önceden belirlenmeli ve bu engellerin programı olumsuz yönde etkilemesine izin verilmemelidir. Özellikle, programda yer alan her etkinlik için uygulama koşullarının oluşturulması, gerekli maddi kaynakların sağlanması, gerekli kişi ve kurumlarla iş birliği yapılması, gerçekleştirilecek çalışmalar için iş bölümü yapılması vb. tüm gereklilikler yerine getirilmelidir.

Okul, Aile ve Çevre İş Birliği Programının Değerlendirilmesi

Uygulanan okul, aile ve çevre iş birliği programının amacına ulaşıp ulaşmadığı mutlaka değerlendirilmelidir. Bu kapsamda her etkinliğin okulun amaçlarına katkısı konusunda katılımcıların görüşlerinin alınması önemlidir. Ayrıca, programın tüm öğeleriyle ilgili görüş alınmasında da yarar bulunmaktadır.

Okul, aile ve çevre iş birliğine ilişkin etkinlikler planlanırken, bir önceki yılda gerçekleştirilen etkinliklerin değerlendirilmesine ilişkin veriler ve analizler göz önünde bulundurulmalıdır. Bu amaçla, her yılın sonunda yıl içinde gerçekleştirilen etkinliklerin anket, görüşme vb. teknikler yoluyla değerlendirilmesinin yapılmasına özen gösterilmelidir.

ÖRNEK

Bir ilköğretim okulunda, eğitim gereksinimleri doğrultusunda, okul, aile ve çevre iş birliğini geliştirmeye yönelik hazırlanan bir program örneği şöyle olabilir:

TARİH	YAPILABİLECEK ETKİNLİKLER
EYLÜL	“Tanıtım ve Organizasyon Toplantısı” Eğitimci, tüm anne ve babaların katılımını sağlayarak, anne babalara okulöncesi eğitim programını tanıtır, aile katılımının ne olduğunu anlatır. Anne babalarla birlikte hangi anne-baba etkinliğinin ne zaman, ne kadar süre ile yapılacağını planlar.
EYLÜL	“ Ailelerin Eğitim Gereksinimleri ” Okul-aile iş birliği, aile katılımının önemi, yararları ve gerekçeleri anlatılır. Ailelerin eğitim gereksinimleri belirlenir.
EKİM	“ Gönüllük Programı ” Gönüllük programı, amacı, işlevleri ve gönüllülerin rolleri anlatılır. Ailelerin hangi sınıf ve okul etkinliklerine katılabileceklerine ilişkin form uygulanır.
EKİM	“ Tanışalım-Tanıtalım ” Okula yeni gelen öğrencilerin ve 1. sınıf öğrencilerinin velilerinin diğer velilerle tanışması için bir toplantı düzenlenir ve ailelerle okul içindeki bölümlerin tanıtımı için küçük bir gezinti yapılır. “ Hayvanları Koruyalım ” Hayvanları Koruma Günü (4 Ekim) ile ilişkili olarak hayvan barınaklarına ailelerle birlikte gezi düzenlenir.
EKİM	“ Şehir Gezintisi* ” 1. sınıf etkinliği
KASIM	“ Atamıza Gidelim ” Atatürk Haftası (10-16 Kasım) ile ilişkili olarak gönüllük programına katılan ailelerle birlikte Anıtkabire gezi düzenlenir.
KASIM	“ Anne Baba Tutumları ” Ailelere “Anne-Baba Tutumları” ile ilgili konferans düzenlenir.
KASIM	“ Orman Gezisi* ” 2. sınıf etkinliği “ Baraj Gölü Gezisi* ” 4. sınıf etkinliği
ARALIK	“ Aile İçi İletişim ” Ailelere “İletişim Becerileri ve Aile İçi İletişim” ile ilgili okul psikolojik danışma servisinin öğretmeni bir konferans verir.
OCAK	“ Kültür Gezisi* ” 5. sınıf etkinliği
MART	“ Çevre Gönüllüsü* ” 4. sınıf etkinliği
NİSAN	“ Elektriğin Yol Açabileceği Tehlikeler* ” 4. sınıf etkinliği
MAYIS	“ Kermes ” Tüm velilerin katılımıyla gerçekleştirilir.

NOT: Her aile her etkinliğe katılmak durumunda değildir. Kimi etkinlikler “gönüllü program” çerçevesinde gerçekleştirilebilir.

Kuşkusuz planlanan okul, aile ve çevre iş birliği etkinliklerinin okul ve ailenin eğitim gereksinimlerinin yanı sıra okulun öğretim programındaki kazanımlarla örtüşmesi gerekmektedir. Bu kapsamda, öngörülen etkinliklerin hangi dersin ünite ve kazanımlarıyla ilişkilendirildiği belirtilmelidir. Örnekte yer alan kimi etkinliklerin hangi dersin ünite ve kazanımlarıyla ilişkilendirildiği aşağıda belirtilmiştir.

Şehir Gezintisi

Sınıf: 1

Ders: Hayat Bilgisi

Ünite: Dün, Bugün, Yarın

Kazanım: İnsanların çevreyi hangi yollarla değiştirdiğini ve bunun için neler yaptıklarını araştırır ve anlatır.

Uygulama: Öğrenciler aileleri ile birlikte yaşadıkları şehirde bir gezinti yapıp, bazı yerlerin fotoğraflarını çekebilirler. Daha sonra da bu fotoğrafları aynı yerlerin geçmiş yıllara ait fotoğrafları ile karşılaştırabilirler. İnsanların çevreyi nasıl değiştirdiği ortaya konulmaya çalışılır.

Orman Gezisi

Sınıf: 2

Ders: Hayat Bilgisi

Ünite: Benim Eşsiz Yuvam

Kazanım: Her canlının bir yuvaya ihtiyacı olduğunu kavrar ve canlıların yuvalarını birbirinden ayırt eder.

Uygulama: Ormanlık alana gezi yapılır. Buradaki canlıların yuvaları (kuş, karınca yuvaları) incelenir. Bu gezide arı ve balık çiftliklerinin olduğu yerler durak- istasyon olarak belirlenir.

Baraj Gölü Gezisi

Sınıf: 4

Ders: Sosyal Bilgiler

Tema: İnsanlar, yerler ve çevreler

Ünite: Yaşadığımız Yer

Kazanım: Çevresinde gördüğü doğal ve beşeri unsurları ayırt eder.

Uygulama: Doğal ve beşeri unsurları ayırt edebilmeleri için öğrenciler aileleri ile birlikte ormanlık alana, baraj gölüne gezi düzenlerler.

Çevre Gönüllüsü

Sınıf: 4

Ders: Fen ve Teknoloji

Öğrenme Alanı: Dünya ve Evren

Ünite: Gezegenimiz Dünya

Kazanım: Hava, toprak ve suyun yaşam için öneminin bilincine varır.

Uygulama: Çevre kirliliği ve erozyonla mücadele için kurulan vakıflara ailelerle birlikte üyelik başvurusunda bulunarak çocuklara bu konularda çeşitli tutum ve değerler kazandırılabilir.

Kültür Gezisi

Sınıf: 5

Ders: Sosyal Bilgiler

Öğrenme Alanı: Kültür ve Miras

Ünite: Adım Adım Türkiye

Kazanım: Ülkemizin çeşitli yerleri ile kültürel özelliklerini kendi çevresinin benzerlik ve farklılıkları açısından karşılaştırır.

Uygulama: Öğrencilerin aileleri ile birlikte müzeye, tarihi yerlere gezi düzenlenir. İnternette araştırma yaptırılıp farklı yerlerin doğal yerleri ve kültürel özellikleri gezi yapılan yerler ile karşılaştırılır.

Elektriğin Yol Açabileceği Tehlikeler

Sınıf: 4

Ders: Fen ve Teknoloji

Öğrenme Alanı: Fiziksel Olaylar

Ünite: Yaşamımızdaki Elektrik

Kazanım: Elektrik çarpmasına yol açabilecek durumları fark eder.

Uygulama: Elektriğin yol açabileceği tehlikeleri bilme ve önlem almaya yönelik olarak elektrik mühendisi ya da teknikeri gibi mesleğe sahip olan veliler sınıfa davet edilir.

Özet

Okul, aile ve çevre iş birliği etkinliklerinin planlanmasını gerekli kılan nedenleri sıralayabilme

Okul, aile ve çevre iş birliğini gerekli kılan nedenler şöyle sıralanabilir: Okulların, okul, aile ve çevre iş birliğinin önemini yeterince kavrayamaması, okul, aile ve çevre iş birliğini nasıl gerçekleştirecekleri konusunda bilgilerinin olmaması, ailelerden ve çevreden gereken desteği alamamaları, aile ve çevre iş birliğini rastlantılara dayalı olarak yürütmeleri, ailenin eğitime katılımının istenilen düzeyde olmaması ve katılımın daha çok veli toplantıları ve görüşmelerle sınırlı olması, ailelerin aile katılımının nasıl gerçekleşeceğini bilememeleri, ailelerin ve çevrenin okul etkinliklerine katılma, katkıda bulunma ve geliştirme fırsatı elde edememeleri, okul-aile birliklerinin işlevsel olmaması, ailelerin ve çevrenin eğitim sürecinde yer alması anlayışının henüz tam olarak yerleşmemesi, tarafların iş birliğine yönelik tutumlarının istenen düzeyde olmamasıdır.

Okul, aile ve çevre iş birliği etkinliklerini planlamada göz önünde bulundurulacak konuları açıklayabilme

Okul, aile ve çevre iş birliğini etkili bir biçimde planlayabilmek için öncelikle kimi konuların dikkate alınması gerekmektedir. Okul, aile ve çevre iş birliği etkinliklerini planlamada göz önünde bulundurulacak konular; okul, aile ve çevre iş birliğinin ne durumda olduğunun saptanması, aile katılımına ilişkin standartların belirlenmesi, ailelerin farklılığının anlaşılması ve ailelerin rollerinin saptanmasıdır. Kuşkusuz, okul, aile ve çevre iş birliğinde yapılacak ilk iş, okul, aile ve çevre iş birliğinin ne durumda olduğunu belirlemektir. Okul, aile ve çevre iş birliği etkinliklerinin belli bir plan ve program çerçevesinde yapıldığı ülkelerde kimi standartlar geliştirilmiştir. Bu standartlar okul, aile ve çevre iş birliğinde hazırlanacak olan programların boyutlarını oluşturmaktadır. Okul, aile ve çevre iş birliğinde temel çıkış noktası ailelerdir. Okul ortamında her bir çocuğun karmaşık gereksinimlerini anlamak için öncelikle çocuğun aile yapısı tanınmalıdır. Bu, aynı zamanda, ailelerin gereksinimlerinin anlaşılması açısından da önemlidir. Okul-aile iş birliğinde

dikkat edilmesi gereken önemli noktalardan biri ailelerin okulla yapacağı iş birliğinin ve okulun olanaklarını geliştirme yolunda harcayacakları maddi ve manevi çabaların, sınıftaki öğretmenin işine ya da okulun iş birliğine müdahale etme biçimine dönüşmemesidir.

Okul, aile ve çevre iş birliği etkinliklerini planlama aşamalarını açıklayabilme

Her alanda olduğu gibi, okul, aile ve çevre iş birliğinde de plan yapma son derece önemlidir. Okul, aile ve çevre iş birliği kapsamında gerçekleştirilecek etkinliklerin planlanması, hangi etkinliklerin ne amaçla gerçekleştirileceği, bu amaçları gerçekleştirmek için hangi etkinliklerin hangi sırayla yapılacağı, bu etkinlikler sırasında hangi kaynak kişilerin ve araç gerecin kullanılacağı, amaçların gerçekleşip gerçekleşmediğinin nasıl kontrol edileceğinin bilinmesini sağlar. Böyle bir planlama verimliliği artırır ve hedeflere kısa yoldan ulaşmayı sağlar. Ayrıca, planlama ile okul yöneticileri ve öğretmenler kendine güven duyarak çalışır. Okul, aile ve çevre iş birliğine yönelik bir program hazırlayabilmek için önce okul, aile ve çevrenin eğitim gereksinimleri belirlenir, bu gereksinimler okulun amaçlarıyla karşılaştırılır, amaçlar doğrultusunda gerçekleştirilecek etkinlikler belirlenir ve son aşamada program hazırlanır. Böyle bir programın hazırlanabilmesi ve uygulanabilmesi için şu çalışmalar yapılmalıdır: Okul, aile, çevre iş birliği komisyonunun oluşturulması, çalışma planının hazırlanması, gereksinim belirleme çalışmasının yapılması, okul, aile ve çevre iş birliği programının hazırlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi.

Kendimizi Sınavalım

1. Aşağıdakilerden hangisi Okulöncesi Eğitim Programı'ndaki aile katılımını sağlayan etkinliklerden biri **değildir**?

- Aile eğitimi etkinlikleri
- Aile ile iletişim etkinlikleri
- Okul yönetimi
- Ev ziyaretleri
- Evde yapılabilecek etkinlikler

2. Türkiye'de, okul-aile iş birliği hangi yönetmelik uyarınca yürütülmektedir?

- Okul-Aile Birliği Yönetmeliği
- Okul-Toplum İş Birliği Yönetmeliği
- Okul-Çevre Birliği Yönetmeliği
- Aile-Çevre İş Birliği Yönetmeliği
- Aile Katılımı Yönetmeliği

3. Aşağıdakilerden hangisi ailelerin ve çevrenin eğitim sürecinde yer alması anlayışının Türkiye'de yerleşmesinin nedenlerinden biri **değildir**?

- Öğrencilerin aile katılımına yönelik tutumlarının olumsuz olması
- Okul-aile iş birliğine yönelik programların geliştirilmemesi
- Okul, aile ve çevre iş birliğinin rastlantılara bırakılması
- Okul-aile birliklerinin işlevsel olmaması
- Okul-aile iş birliğine yönelik ilgisiz tutumlar

4. Aşağıdakilerden hangisi okul, aile ve çevre iş birliğini gerçekleştirmede göz önünde bulundurulması gereken öğelerden biri **değildir**?

- Okul, aile ve çevre iş birliğinin ne durumda olduğunun saptanması
- Öğrenci rollerinin saptanması
- Aile katılımına ilişkin standartların saptanması
- Ailelerin farklılıkların anlaşılması
- Ailelerin rollerinin saptanması

5. "Okul, aile ve çevre iş birliğinde temel çıkış noktası ailelerdir. Okul ortamında her bir çocuğun karmaşık gereksinimlerini anlamak için öncelikle çocuğun aile yapısı tanınmalıdır."

Yukarıdaki ifade, okul, aile ve çevre iş birliğinde göz önünde bulundurulması gereken öğelerden hangisini içermektedir?

- Okul, aile ve çevre iş birliğinin ne durumda olduğunun saptanması
- Aile-çevre ilişkilerinin belirlenmesi
- Aile katılımına ilişkin standartların saptanması
- Ailelerin farklılıkların anlaşılması
- Ailelerin rollerinin saptanması

6. Aşağıdakilerden hangisi aile katılımına ilişkin standartlardan biri **değildir**?

- İletişim
- Ana babalık becerileri
- Öğrenci öğrenmesi
- Toplumla iş birliği
- Öğrencinin değerlendirilmesi

7. Aşağıdakilerden hangisi okul, aile ve çevre iş birliğine yönelik bir program hazırlarken yapılması gereken çalışmalardan biri **değildir**?

- Okul, Aile Çevre İş Birliği Komisyonunun Oluşturulması
- Çalışma Planının Hazırlanması
- Gereksinim Belirleme Çalışmasının Yapılması
- Okul, Aile ve Çevre İş Birliği Programının Hazırlanması
- Hazırlanan Programın Onaya Sunulması

8. Aşağıdakilerden hangisi okul, aile ve çevre iş birliği komisyonunda **yer almaz**?

- Okul müdürü ya da müdür yardımcısı
- Öğretmenler
- Öğrenciler
- Rehber öğretmen
- Okul-aile birliği başkanı

9. Aşağıdakilerden hangisi gereksinim belirleme çalışmasının aşamalarından biri **değildir**?

- Hazırlık
- Anket hazırlama
- Bilgilerin analizi
- Bilgilerin rapor edilmesi
- Bilgilerin kullanımı

10. Aşağıdakilerden hangisi okul, aile ve çevre iş birliği programı hazırlanırken göz önünde bulundurulması gereken ilkelerden biri **değildir**?

- Program hazırlarken okulun sosyal işlevinin göz önünde bulundurulması
- Program hazırlamada bireysel verilerden yararlanılması
- Program hazırlamada, amaçların belli ölçütlere göre belirlenmesi
- Program hazırlarken okulun fiziksel durumunun göz önüne alınması
- Program hazırlamada bilimsel araştırma anlayışının benimsenmesi

Yaşamın İçinden

Toplumsal Hizmet Kapsamında Huzur Evini Ziyaret Ettik

Aliçetinkaya İ.Ö.O. öğrenci ve öğretmenleri Havran Huzurevini ziyaret ederek, yaşlıları sevindirdi. Huzurevi sakinlerine çeşitli hediyelerin verildiği ziyarette, öğretmenlerden Eşref Mansuroğlu, Sibel Kaplan ve Sabire Sert görev aldı. Duygulu anların yaşandığı ortamda Sosyal Bilgiler öğretmeni Eşref Mansuroğlu “Yaşlılar Biz” isimli şiiri okurken bazı yaşlıların göz yaşlarını tutamadığı gözlemlendi.

Huzurevi müdürü Yasemin Yılmaz: Öğrenci ve öğretmenleri yaşlılarla tanıştırmak için bu ziyaretin 8 Mart Kadınlar Gününe gelmesi dolayısıyla ayrı bir anlam kazandığını ifade etti. Yasemin Yılmaz ayrıca, “18 Mart-24 Mart Yaşlılar Haftası nedeniyle düzenlenen bu ziyaretten dolayı yaşlılar adına teşekkür konuşması yaptı.

Ziyaretin ilerleyen dakikalarında öğrenciler yaşlılarla sohbet ettiler ve onlara kitaplar okudular. Yaşlılardan resim çalışması olanlar bu resim çalışmalarını öğrencilerle paylaştılar. İstanbul’lu Arife Hanım kendi yazdığı şiiri öğrencilere okuyarak bol alkış aldı. Ayrıca öğretmen Eşref Mansuroğlu yaşlılar için bir “Evet-Hayır” yarışması düzenledi. Öğrenci ve yaşlıların katıldığı bu yarışmada çok güzel anlar paylaşıldı. Huzur evinden ayrılırken Aliçetinkaya İ. Ö.O. Gönüllü Çevrecileri huzurevi çevresinde çevre temizliği yaptılar.

Huzurevlerinde insanların hayatlarını kolaylaştırıcı, onların toplumla kaynaşmalarını sağlayıcı çalışmalar yapmak amacıyla Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Sosyal Etkinlikler Yönetmeliği’nin 12. Maddesine dayanılarak “**Toplum Hizmeti** ile ilgili öğrencilerin; ailesine, çevreye ve topluma duyarlı, gönüllü çalışma bilincine sahip, sorun çözen ve çözüm üreten, resmi, özel, sivil toplum kurum ve kuruluşları ile iş birliği içinde çalışma becerilerini geliştirmiş birer fert olarak yetişmeleri için toplum hizmeti çalışmalarına yer verilir.” hükmünden yola çıkılarak böyle bir etkinliğin gerçekleştirilmesi ile huzurevlerindeki insanların hayatlarını kolaylaştırıcı, onların toplumla kaynaşmalarını sağlayıcı çalışmaların son derece önemli olduğu okul idaresi ve öğretmenlerce dile getirilmiştir. Ziyarete katılanlar bu ziyaretin gerçekleştirilmesinde araç tahsis eden Havran Belediye Başkanlığına teşekkür ettiler.

Kaynak: (http://meralicetinkayaioo.okulotomasyon.com/index.php?sri=3&okul_kod=654070&pg=888)’den 12.01.2008 tarihinde alınmıştır.

Kendimizi Sınavalım Yanıt Anahtarı

1. c Ayrıntılı bilgi için “Okul, Aile ve Çevre İş Birliği Etkinliklerinin Planlanmasını Gerekli Kılan Nedenler” başlıklı bölümü yeniden gözden geçiriniz.
2. a Ayrıntılı bilgi için “Okul, Aile ve Çevre İş Birliği Etkinliklerinin Planlanmasını Gerekli Kılan Nedenler” başlıklı bölümü yeniden gözden geçiriniz.
3. a Ayrıntılı bilgi için “Okul, Aile ve Çevre İş Birliği Etkinliklerinin Planlanmasını Gerekli Kılan Nedenler” başlıklı bölümü yeniden gözden geçiriniz.
4. b Ayrıntılı bilgi için “Okul, Aile ve Çevre İş Birliği Etkinliklerini Planlamada Göz Önünde Bulundurulacak Konular” başlıklı bölümü yeniden gözden geçiriniz.
5. d Ayrıntılı bilgi için “Okul, Aile ve Çevre İş Birliği Etkinliklerini Planlamada Göz Önünde Bulundurulacak Konular” başlıklı bölümü yeniden gözden geçiriniz.
6. e Ayrıntılı bilgi için “Okul, Aile ve Çevre İş Birliği Etkinliklerini Planlamada Göz Önünde Bulundurulacak Konular” başlıklı bölümü yeniden gözden geçiriniz.
7. e Ayrıntılı bilgi için “Okul, Aile ve Çevre İş Birliği Etkinliklerinin Planlanması” başlıklı bölümü yeniden gözden geçiriniz.
8. c Ayrıntılı bilgi için “Okul, Aile ve Çevre İş Birliği Etkinliklerinin Planlanması” başlıklı bölümü yeniden gözden geçiriniz.
9. b Ayrıntılı bilgi için “Okul, Aile ve Çevre İş Birliği Etkinliklerinin Planlanması” başlıklı bölümü yeniden gözden geçiriniz.
10. d Ayrıntılı bilgi için “Okul, Aile ve Çevre İş Birliği Etkinliklerinin Planlanması” başlıklı bölümü yeniden gözden geçiriniz.

Sıra Sizde Yanıt Anahtarı

Sıra Sizde 1

Okul, aile ve çevre iş birliğinin planlanmasını gerekli kılan nedenlerin tümü önemli olmakla birlikte, özellikle, okulların, aile ve çevre iş birliğini rastlantılara dayalı olarak yürütmesinin en önemli neden olduğu söylenebilir. Bunun yanı sıra, okulların, okul, aile ve çevre iş birliğini nasıl gerçekleştirecekleri konusunda öngörülerinin olmaması da okul, aile ve çevre iş birliğinin planlanmasını gerekli kılan önemli bir neden olarak görülebilir.

Sıra Sizde 2

Okul, aile ve çevre iş birliğinde yapılacak ilk iş, okul, aile ve çevre iş birliğinin ne durumda olduğunun saptanmasıdır. Okul, aile ve çevre iş birliğine yönelik istenilen etkinliklerin gerçekleştirilmesi, var olan durumun ortaya konulmasına bağlıdır. Özellikle, okulda ne tür bir aile ve çevre katılımının gerçekleştirileceğinin öngörülebilmesi için aile ve çevre iş birliğinin var olan durumunun belirlenmesi gerekmektedir.

Sıra Sizde 3

Okul, aile ve çevre iş birliği programı hazırlanırken, Milli Eğitimin genel amaçları ve ilkeleri çerçevesinde, okul, kendi özel amaçlarını gerçekleştirebilmek açısından şu ilkeleri dikkate almalıdır: Program hazırlarken okulun sosyal işlevinin göz önünde bulundurulması, bireysel verilerden yararlanılması, amaçların belli ölçütlere göre belirlenmesi, içeriğin yapısı ve seçiminde araştırma sonuçlarına dayanan tercihlerin yapılması, öğretme-öğrenme süreçlerinin belirlenmesi ve gerekli araç-gereçlerin sağlanması, değerlendirme ölçütlerinin ve ilkelerinin belirlenmesi ve bilimsel araştırma anlayışının benimsenmesidir.

Sıra Sizde 4

Okulöncesi eğitimde, örneğin, ailelere yönelik, okul, aile, çevre iş birliği semineri yapılabilir, çeşitli kuruluşlara geziler düzenlenebilir ve yıl sonu gösterisi yapılabilir.

Yararlanılan ve Başvurulabilecek Kaynaklar

- Aral, N., Can-Yaşar, M. ve Kandır, A., (2002). **Okulöncesi Eğitim ve Okulöncesi Eğitim Programı**. İstanbul: YA-PA Yayın Pazarlama San. ve Tic. A.Ş.
- Biber, K. (2002). İlköğretim Birinci Sınıfta Sosyo-Ekonomik Düzeye Göre Öğretmen Aile İletişiminin Şekli. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Canbolat, T. (2001). Öğretmen Aile İşbirliği ile Ailelerin Eğitim İhtiyaçlarının Belirlenmesi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Çelenk, S. (2003). "Okul Aile İşbirliği ile Okuduğunu Anlama Başarısı Arasındaki İlişki", **Hacettepe Eğitim Fakültesi Dergisi**, 24, 33-39. 10.02.2007 tarihinde <http://www.egitimdergisi.hacettepe.edu.tr/200324S%C3%9CCLEYMAN%20%C3%87ELENK.pdf> adresinden alınmıştır.
- Çeviş, M. (2002). Denizli İli Merkez İlköğretim Okullarındaki Okul-Aile İşbirliğinin Yönetici, Öğretmen ve Veli Tarafından İdeal Ve Pratik Düzeyde Değerlendirilmesi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Denizli: Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Demirbulak, D. (2000). "Veli-Öğretmen Görüşmeleri ile İlgili Bir Çalışma", **Milli Eğitim Dergisi**, 146. 21.03.2007 tarihinde <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/146/demirbulak.htm> adresinden alınmıştır.
- Demirel, Ö. (1999). **Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Program Geliştirme**. Ankara: Pegem A Yayıncılık
- Kolay, Y. (2004). "Okul-Aile-Çevre İş Birliğinin Eğitim Sistemi İçindeki Yeri ve Önemi", **Milli Eğitim Dergisi**, 164. 25.01.2008 tarihinde <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/164/kolay.htm> adresinden alınmıştır.
- MEB (2006). **36-72 Aylık Çocuklar İçin Okulöncesi Eğitim Programı**. İstanbul: YAPA Yayın Pazarlama.
- MEB (2005). Milli Eğitim Bakanlığı Okul Aile Birliği Yönetmeliği. 10.12.2007 tarihinde <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/23161.html> adresinden alınmıştır.
- Oğan, M. (2000). Okul, Okul Aile Birliği ile Ana-Babaların ve Velilerin Eğitim Beklentisi (Ömer Seyfettin Lisesi ve Hamdullah Suphi İlköğretim Okulu Örneği). (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Oktay, A. (1993). "Okul Ortamı ve Veli Öğretmen İlişkisinin Okul Başarısına Etkisi", **Yaşadıkça Eğitim**, 30, 15-20.
- Ömeroğlu, E. ve Can-Yaşar, M. (2005). "Okulöncesi Eğitim Kurumlarında Ailenin Eğitime Katılımı", **Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi**, 6 (62). 21.3.2007 tarihinde <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/sayi62/omeroglu-yasar.htm> adresinden alınmıştır.
- Özçınar, Z. (2003). Öğretmen-Öğrenci-Velilerin İletişimsel Yeterlilikleri ve Öğrenci Başarısıyla Olan İlişkisi. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özmen, F. ve Kolay Y. (2004). "Öğrenci Ailelerin Okuldaki Çocuklarının Eğitimiyle İlgilenme Durumları", **XII. Eğitim Bilimleri Kongresi**. Antalya: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. (15-18 Ekim, 2003). ss.1303-1328.
- Özmen, F. ve Harkıtı H. (2005). "Denizli İlindeki İlköğretim ve Orta Öğretim Okullarının Çevresiyle Bütünleşebilme Düzeyleri", **Milli Eğitim Dergisi**, 165. 21.03.2007 tarihinde <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/165/ozmen.htm> adresinden alınmıştır.
- Posny, Alexa. (2007). "Core Principle 6: Parent Involvement". 12.04.2007 tarihinde <http://www.ksde.org/LinkClick.aspx?fileticket=jehJNqUNKsI%3D&tabid=424&mid=1070> adresinden alınmıştır.
- PTA (Parent Teacher Association). (2006). "National Standards For Parent/Family Involvement" PTA. 08.04.2007 tarihinde http://www.pta.org/archive_article_details_1118251710359.html adresinden alınmıştır.
- Taymaz, H. (2001). **Okul Yönetimi**. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Variş, F. (1988). **Eğitimde Program Geliştirme: Teori ve Teknikler**. Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları.
- Variş, F., Gürkan, T., Gözütok D., Pektaş, S., Gürbüzürk, O. ve Babadoğan, C. (1991). **Eğitim Bilimine Giriş**. (Ed. F. Variş). Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları.
- Yangın, B. (1998). "Türkçe Öğretim Etkinliklerinin Planlanması", **Türkçe Öğretimi**. (Ed. S. Topbaş). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları. 08.10.2007 tarihinde <http://www.aof.edu.tr/kitap/IOLTP/2277/unite08.pdf> adresinden alınmıştır.
- Yin Lim, S. (2003). "Parent Involvement in Education", **Home-School Relations: Working Successfully With Parents and Families**. (Ed. G. Olsen& M. Lou Fuller). Boston: Allyn And Bacon. ss.134-158.
- Zembat, R. (2007). "Ailenin Önemi ve Katılımı", **Türkiye Özel Okullar Birliği Derneği, Okulöncesi Eğitim ve Öğretmen Eğitimi. VI. Antalya Sempozyumu**. Antalya: 01-03 Şubat 2007. ss.109-112. İstanbul: Türkiye Özel Okullar Birliği Derneği.

Sözlük

A

Aile Eğitimi: Ailenin tüm üyelerinin beden ve ruh sağlığı gelişimini, aile içi ilişkileri ve etkileşimini desteklemeyi, iyileştirmeyi ve sürdürmeyi sağlayan bir süreç ve hizmet.

Aile Eğitimi Etkinlikleri: Çocuk gelişimi ve sağlığı, ruh sağlığı, davranış yönetimi, iletişim, beslenme gibi konularda ailelerin bilgi ve becerilerini geliştirmeye yönelik olarak yapılan planlı ve sistematik çalışmalar.

Aile ile İletişim Etkinlikleri: Okulun programını ve politikalarını ailelere tanıtmaya, ailelerin birbirlerini tanıma, paylaşımında bulunmalarını sağlama, aileleri çocuklarının eğitimi ve gelişimi ile ilgili olarak bilgilendirme gibi amaçlarla düzenlenen telefon görüşmesi, duyuru panosu hazırlama, haber mektubu gönderme, yazışma, toplantı, vb. etkinlikler.

Aile Katılımı: Okul ile aile arasında iletişim ve sürekliliğin artırılarak ailelerin desteklenmesi, eğitilmesi, eğitime katılımlarının sağlanması ve eğitim programının zenginleştirilmesine yönelik sistematik bir yaklaşım.

Anayasa: Devletin örgütlenmesi, işleyişi ve devlet-toplum ilişkilerini düzenleyen temel hukuk kuralları.

B

Bilimsel Toplantı: Alanlarında uzman eğitimci ve akademisyenlerin katılımıyla gerçekleştirilen açık oturum, panel, sempozyum, seminer, konferans ve tartışma grupları biçiminde yapılan toplantılar.

Bireysel Toplantı: Aile bireyleriyle yüz yüze yapılan bireysel görüşmeler.

Ç

Çevre: Örgütün (okulun) dışında bulunan her şey.

Çıktı: Üretim sonucu elde edilen mal, hizmet, kazanım zarar ve yeni davranışlar.

D

Dönüt: Girdi, üretim ve çıktı süreçlerinin denetlenmesi ve değerlendirilmesi.

E

Eğitim Hukuku: Bir ülkede, eğitimde devletin ve kişilerin uyması gereken kurallar.

Ev Merkezli Aile Eğitimi Programları: Anne babalara kendi evlerinde çocuklarına beceri öğretimine ilişkin yeterlikler kazandırmayı amaçlayan bir yaklaşım.

Ev Ziyareti: Okul ve aile arasında iletişimi ve öğretmen tarafından çocuğun doğal ortamında gözlenmesini sağlayan bir uygulama.

G

Geleneksel Okul: Yerel topluluğun sorunlarından soyutlanmış, kendi içine dönük zihinsel ve mesleki bilgi ve beceri kazandıran okul tipi.

Genel Çevre: Okulun içinde yaşadığı toplum.

Genelge: Yasa ve yönetmeliklerin uygulanmasında yol göstermek, herhangi bir konuda aydınlatmak, dikkat çekmek üzere ilgililere gönderilen yazı.

Girdi: Örgütün işlemek üzere dışarıdan aldığı bilgi, fizik, insan ve finansal kaynaklar.

Grup Toplantıları: Anne babaları çeşitli konularda bilgilendirmeyi amaçlayan, aile grupları oluşturularak haftalık, aylık ya da dönemlik toplantılar biçiminde gerçekleştirilen uygulamalar.

H

Halkla İlişkiler: Kurum ile kurum ürünlerinden yararlananlar ve etkilenenler arasında kasıtlı, planlı ve sürekli iletişimin sağlanması çalışmaları.

İ

İş Birliği: Ortak bir amaç için bir araya gelen en az iki kişi arasında sorumlulukların ve sonuçların ortaklaşa paylaşıldığı gönüllülük esasına dayalı çaba.

İşleyim: Alınan girdilerin örgütsel amaçlara göre üretilmesi, dönüştürülmesi süreci.

K

Kararname: Cumhurbaşkanının onayladığı hükümet kararı.

M

Milli Eğitim Şurası: Milli Eğitim Sisteminin niteliğini yükseltmek ve geliştirmek için gerekli incelemelerin yapıldığı ve kararların alındığı kurul.

Milli Eğitim Temel Yasası: Türk Milli Eğitiminin düzenlenmesinde temel olan amaç ve ilkeler, eğitim sisteminin genel yapısı, öğretmenlik mesleği, okul bina ve tesisleri, eğitim araç gereçleri ve Devletin eğitim ve öğretim alanındaki görev ve sorumluluğu ile ilgili temel hükümleri bir sistem bütünlüğü içinde ele alan yasa.

O-Ö

Okul-Aile Birliği: Okul ile aile arasında bütünleşmeyi gerçekleştirmek, aile ve öğretmenler arasında iş birliği sağlamak amacıyla okullarda kurulan birlik.

Okul-Aile İş Birliği Etkinliklerinin Planlanması: Okul ile aile arasında iş birliğini gerçekleştirmeye yönelik olarak

önceden saptanmış hedeflere ulaşmak amacıyla yapılacak etkinliklerden hangilerinin seçileceğini, bunların için ve nasıl yapılacağını, ne gibi kaynakların kullanılacağını, gerektiğinde ailenin de katılımıyla önceden tasarlayarak kağıt üzerinde saptama.

Okul-Aile İş Birliği: Çocuğun yaşamında önemli bir yere sahip olan aile ve okulun, çocuğun ve ailenin yaşam kalitesini en yüksek düzeyde desteklemek için sarf ettikleri çaba.

Okulun Ekonomik Çevresi: Okulun bulunduğu coğrafyada egemen olan üretim, tüketim ve paylaşım ilişkileri.

Okulun Kamusal Çevresi: Okulun uymakla yükümlü olduğu hukuksal ve politik egemenlik düzeni.

Okulun Sektörel Çevresi: Okulun alt ve üst biçiminde ilişki ve etkileşimde bulunduğu benzer kurumlar.

Okulun Teknolojik Çevresi: Okul ve ilişkili olduğu coğrafyada kullanılan teknik donanım ve gelişim düzeyi.

Okulun Toplumsal Çevresi: Okulun bulunduğu yerleşim merkezinde egemen olan kültürün oluşturduğu çevre.

Örgüt: İnsanların ortak amaçlarını gerçekleştirmek için insan, madde ve finansal kaynakların oluşturduğu yapı.

Özel Çevre: Okulun girdilerini aldığı, mezunlarını saldı, etkilediği ve etkilendiği diğer örgütler.

P

Planlama: Bir amaca ulaşmak için, hangi işlemlerin, hangi sırayla, hangi kaynakları ya da olanakları kullanarak, ne kadar zamanda yapılacağını, bunları yaparken beklenmedik bir durumla karşılaşılırsa başka neler yapılabileceğini önceden düşünüp belirleme.

S

Sektörel İş Birliği: Okulun diğer okul ve eğitim örgütleriyle iş birliği çalışmaları.

Sistem: Ortak amaçları gerçekleştirmek için birbirleriyle karşılıklı etkileşim ve birliktelik içinde bulunan parçalar bütünü.

T

Topluluk Modeli Okul: Örgütlendiği toplumun basit bir modeli olan, öğrencilerin toplumda nasıl yaşanacağını, sorunların nasıl çözüleceğini okulda yaşayarak öğrendikleri okul tipi.

Topluluk Okulu: Öğrenci, aile ve toplumun ortaklaşa gelişmesini amaçlayan, hem bireyi, hem de çevreyi geliştirme ve değiştirme işlevini üstlenen okul tipi.

Tüzük: Herhangi bir kurumun veya kuruluşun tutacağı yolu ve uygulayacağı hükümleri sırasıyla gösteren maddelerin hepsi.

U

Uzak Çevre: Okulla dolaylı ilişkileri bulunan, okulu zaman zaman etkileyen ve yoğunluğu daha az ilişkileri içine alan çevre.

V

Veli Toplantıları: Okulun işleyişi ve yapısı, eğitim programlarının tanıtılması, okuldaki etkinliklerin duyurulması gibi konuları içeren grup toplantıları.

Y

Yakın Çevre: Okulun sürekli etkileşimde bulunduğu çevre.

Yönerge: Herhangi bir konuda tutulacak yol için üst makamlardan alt makamlara belli bir esasa dayanarak verilen buyruk, talimat, direktif.

Yönetmelik: Yasa ve tüzüklerin uygulanmasını sağlamak amacıyla hazırlanan, düzenleyici kuralların yazılı olduğu resmî belge.